การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงาน ในกระบวนการยุติธรรม

๒๓ - ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐
ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

โดย

กระทรวงยุติธรรม และ สภาทนายความ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
3961106972

การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงาน ในกระบวนการยุติธรรม

๒๓ - ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐
ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

โดย

กระทรวงยุติธรรม และ สภาทนายความ

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ กันยายน ๒๕๓๐ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ ถนนรัชดาภิเษก เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร คณะอนุกรรมการดำเนินการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมพิจารณาเห็นว่า ข้อคิดเห็นจากการอภิปราย ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา การอภิปรายในการประชุมใหญ่ สรุปผลการประชุมใหญ่ตลอดจนบทความบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนาครั้งนี้ล้วนมีคุณค่า สมควรที่จะได้จัดพิมพ์ให้เป็นรูปเล่มขนาดมาตรฐานเป็นการถาวร เพื่อมอบให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ รวมทั้งเผยแพร่ไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ก็เพื่อจะได้นำข้อคิดเห็นและผลสรุปของการประชุมใหญ่อันเนื่องมาจากการสัมมนาไปปรับปรุงใช้ในการปฏิบัติงานรวมทั้งเป็นข้อมูลที่จะปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายในโอกาสต่อไป

การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมในครั้งนี้ ได้จัดขึ้นตามมติของคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอันประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ โดยมีผู้แทนของส่วนราชการและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเป็นกรรมการ คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาเห็นว่าการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อขัดข้องบางประการ ไม่ว่าในด้านตัวบทกฎหมายระเบียบปฏิบัติ หรือวิธีปฏิบัติ จึงเห็นสมควรให้มีการจัดสัมมนาในครั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้มีโอกาสปรึกษาหาข้อยุติในปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อจะเป็นทางนำไปสู่การบริหารงานคดี ไม่ว่าในชั้นสอบสวน ชั้นศาล หรือการบังคับคดีตามผลของคำพิพากษาให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และรวดเร็ว อันจะทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างเต็มที่ ดังนั้น คณะกรรมการดังกล่าวจึงมอบให้กระทรวงยุติธรรมและสภาทนายความดำเนินการจัดสัมมนาในครั้งนี้ขึ้น ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ผลการสัมมนาเท่าที่ได้จากการประเมินผลและท่าทีของผู้เข้าร่วมสัมมนาในระหว่างการสัมมนาส่วนใหญ่เห็นว่า การที่ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างใกล้ชิดและจริงใจเช่นนี้ ทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็นผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เข้าใจสภาพปัญหาและวิธีปฏิบัติงานของหน่วยงานฝ่ายอื่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยอมรับและมองหาหนทางในการแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานด้วยการประสานงานในรูปลักษณะที่มีผลจริงจัง อย่างไรก็ดี ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า การแก้ไขข้อขัดข้องในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงานคงจะไม่สัมฤทธิ์ผลโดยสมบูรณ์ไปได้ หากเนื้อหาสาระของการสัมมนาในครั้งนี้มิได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่ม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป และการสัมมนา

เช่นนี้ควรจะมีต่อไปเป็นระยะ ๆ โดยอาจให้หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ ซึ่งคณะอนุกรรมการดำเนินการจัดสัมมนาเห็นพ้องกับความเห็นดังกล่าวเป็นอย่างยิ่งและหวังว่าการสัมมนาเช่นนี้คงจะมีขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้

ในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ คณะอนุกรรมการฯ ได้รวบรวมคำอภิปราย ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา ตลอดจนบทความบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนามาลงไว้อย่างครบถ้วน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขข้อขัดข้องด้วยการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างสูงสุดต่อไป

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์หนังสือครั้งนี้ สภาทนายความได้กรุณาออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด คณะอนุกรรมการฯ จึงขอขอบคุณสภาทนายความไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์)
เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ

โครงการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ กันยายน ๒๕๓๐ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

---

๑. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมมีความสำคัญต่อการธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม และให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน จำเป็นต้องมีวิธีการที่จะดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาความเพื่อมอบความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด สะดวก และเป็นธรรม แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติยังมีข้อขัดข้องบางประการอันสืบเนื่องมาจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และวิธีปฏิบัติบางส่วนยังไม่เอื้ออำนวยให้การประสานงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมและสภาทนายความด้วยการเสนอแนะของคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม จึงเห็นสมควรจัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมกันพิจารณาหาแนวทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน การปล่อยชั่วคราว และการส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

๒. เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาและการใช้ดุลพินิจในกรณีต่าง ๆ มีข้อยุติและใช้ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวเดียวกัน

๓. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา

๓. ระยะเวลาในการสัมมนา

ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ กันยายน ๒๕๓๐

๔. สถานที่สัมมนา

สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ อาคารศาลแขวงพระนครเหนือ ถนนรัชดาภิเษก ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

๕. ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน ๓๔๔ คน ประกอบด้วย

ศาลและกระทรวงยุติธรรม	๖๕ คน
กระทรวงมหาดไทย	๑ คน
กรมตำรวจ	๑๑๖ คน

กรมอัยการ	๒๗ คน
กรมราชทัณฑ์	๒๐ คน
สำนักงาน ป.ป.ส.	๓ คน
สภาทนายความ	๑๑๒ คน

โดยจะมีผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมพำนัก ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการในระหว่างการสัมมนาดังนี้

ศาลและกระทรวงยุติธรรม	๑๘ คน
กรมตำรวจ	๑๘ คน
กรมอัยการ	๒๐ คน
กรมราชทัณฑ์	๑๑ คน
สำนักงาน ป.ป.ส.	๒ คน
สภาทนายความ	๒๗ คน

๖. ระดับคุณวุฒิของผู้เข้าร่วมสัมมนา

ศาล - ระดับหัวหน้าศาลขึ้นไป

อัยการ - ระดับอัยการเขตหรือรองขึ้นไป หรือในระดับอื่นในกรณีพิเศษ

ตำรวจ - ระดับกองบังคับการ หรือระดับอื่นในกรณีพิเศษ

ราชทัณฑ์ - ผู้แทนจาก ๙ ภาค

ป.ป.ส. - ผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

ทนายความ - ทนายความอาวุโส

๗. หัวข้อและวิธีการสัมมนา

๗.๑ การอภิปรายนำสัมมนา

๑. การอภิปรายเรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน"

๒. การสัมมนา เรื่อง "การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ"

๓. การอภิปราย เรื่อง "ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย"

๗.๒ การสัมมนากลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน"

กลุ่มที่ ๒ เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน"
(การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)

กลุ่มที่ ๓ เรื่อง "ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย"

กลุ่มที่ ๔ เรื่อง "การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ"

๗.๓ การประชุมใหญ่

เพื่อพิจารณาผลการประชุมกลุ่ม

๘. วิทยากร

ผู้ทรงคุณวุฒิในวงการยุติธรรม

๙. งบประมาณ

๑. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสัมมนา มาจากค่าลงทะเบียนและงบประมาณของสภาทนายความ

๒. ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พักและค่าพาหนะเดินทางของผู้เข้าร่วมสัมมนาให้เบิกจากศาลหรือหน่วยงานต้นสังกัด

๑๐. ค่าใช้จ่ายในการสัมมนา

๑. ค่าลงทะเบียน คนละ ๔๕๐ บาท ผู้ที่เป็นข้าราชการสามารถเบิกค่าลงทะเบียนจากทางราชการได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา

๒. ค่าบำรุงสถานที่และค่าอาหาร

๒.๑ ผู้ที่มิใช่ข้าราชการ และเข้าพักที่สถาบันฯ คนละ ๖๐๐ บาท

๒.๒ ผู้ที่เป็นข้าราชการสามารถเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงจากต้นสังกัดได้ตาม พ.ร.ก. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางประเภท ก สำหรับผู้ที่มาจากส่วนภูมิภาคและประเภท ข สำหรับข้าราชการในส่วนกลาง จึงขอให้นำไปชำระเป็นค่าอาหาร ดังนี้

๒.๒.๑ ผู้ที่เดินทางมาจากส่วนภูมิภาคคนละ ๒๔๐ บาท

๒.๒.๒ ผู้ที่รับราชการในส่วนกลางคนละ ๑๘๐ บาท

หมายเหตุ ข้าราชการที่พักแรมในสถาบันซึ่งเป็นสถานที่ราชการไม่สามารถเบิกค่าที่พักจากทางราชการได้จึงไม่ขอเรียกเก็บค่าบำรุงสถานที่

๑๑. ประเมินผล

๑. โดยการสังเกตพฤติกรรมการสัมมนา

๒. โดยใช้แบบสอบถามเมื่อเสร็จสิ้นการสัมมนา

๑๒. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สภาทนายความ และสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม

กำหนดการ
การสัมมนา "เกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม"
๒๓-๒๕ กันยายน ๒๕๓๐

วัน/เวลา	หัวข้อ	วิทยากร/ผู้รับผิดชอบ
วันอังคารที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๓๐		
๑๓.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.	ลงทะเบียนเข้าร่วมการสัมมนา - รับเอกสาร - รับกุญแจห้องพัก (เฉพาะผู้เข้าพัก)	เจ้าหน้าที่สภาทนายความ และสถาบัน ฯ
๑๙.๐๐ น.	งานเลี้ยงรับรองผู้เข้าร่วมการสัมมนา ณ สถาบัน ฯ	สภาทนายความ
วันพุธที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๐		
๐๗.๐๐ น.	อาหารเช้า	
๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.	แนะนำการสัมมนา	
๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น.	พิธีเปิดการสัมมนา	ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นประธานในพิธี
๐๙.๑๕ - ๑๒.๓๐ น.	อภิปราย เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน"	**ผู้ร่วมอภิปราย** นายโอภาส อรุณินท์ อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา (กรมอัยการ) พล.ต.ท. แสวง ธีระสวัสดิ์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

วัน/เวลา	หัวข้อ	วิทยากร/ผู้รับผิดชอบ
๑๐.๔๕ - ๑๑.๐๐ น.	พัก/เครื่องดื่ม	นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ นายประเสริฐ เมฆมณี ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ **ผู้ดำเนินการอภิปราย** นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม
๑๒.๓๐ - ๑๔.๐๐ น.	อาหารกลางวัน	
๑๔.๐๐ - ๑๕.๓๐ น.	การสัมมนา เรื่อง “การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ	**ประธานการสัมมนา** นาย่ประพนธ์ ศาตะมาน อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา **ผู้เสนอบทความ** นายจรัญ ภักดีธนากุล ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม **ผู้วิจารณ์บทความ** นายคัมภีร์ แก้วเจริญ อัยการพิเศษประจำกรม กองที่ปรึกษา กรมอัยการ นายเอนก ศรีสนิท กรรมการฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ
๑๕.๓๐ - ๑๕.๔๕ น.	พัก/เครื่องดื่ม	
๑๕.๔๕ - ๑๗.๓๐ น.	อภิปราย เรื่อง “ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย”	**ประธานการอภิปราย** นายกิติ บูรพรรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

วัน/เวลา	หัวข้อ	วิทยากร/ผู้รับผิดชอบ
		ผู้อภิปราย ดร. คณิต ณ นคร อัยการพิเศษประจำกรม กอง ที่ปรึกษา กรมอัยการ พล.ต.ต. สง่า ดวงอัมพร รองผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง นายเกริก ระวังภัย อุปนายก สภาทนายความ
๑๘.๓๐ น.	อาหารเย็น	
วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๐		
๐๗.๐๐ น.	อาหารเช้า	
๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น.	บรรยายพิเศษ	ฯพณฯประธานองคมนตรี
๐๙.๓๐ - ๑๐.๐๐ น.	พัก/เครื่องดื่ม	
๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	สัมมนากลุ่ม	
	กลุ่มที่ ๑ เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน"	**วิทยากรประจำกลุ่ม** นายประเสริฐ บุญศรี รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา **ผู้ช่วยเลขานุการกลุ่ม** นายจิรนิติ หะวานนท์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
	กลุ่มที่ ๒ เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน" (การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)	**วิทยากรประจำกลุ่ม** นายธีรศักดิ์ กรรณสูต รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา **ผู้ช่วยเลขานุการกลุ่ม** นายนพพร โพธิรังสิยากร ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

วัน/เวลา	หัวข้อ	วิทยากร/ผู้รับผิดชอบ
	กลุ่มที่ ๓ เรื่อง "ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย"	**วิทยากรประจำกลุ่ม** นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ เลขานุการศาลฎีกา **ผู้ช่วยเลขานุการกลุ่ม** นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
	กลุ่มที่ ๔ เรื่อง "การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ"	**วิทยากรประจำกลุ่ม** นายประสพสุข บุญเดช รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ **ผู้ช่วยเลขานุการกลุ่ม** นายจรัญ ภักดีธนากุล ผู้อำนวยการกองวิชาการ
๑๒.๐๐ - ๑๓.๑๕ น.	อาหารกลางวัน	
๑๓.๑๕ - ๑๔.๔๐ น.	สัมมนากลุ่ม (ต่อ)	
๑๔.๔๐ - ๑๕.๐๐ น.	พัก/เครื่องดื่ม	
๑๕.๐๐ - ๑๖.๑๕ น.	สัมมนากลุ่ม (ต่อ)	
๑๘.๓๐ น.	อาหารเย็น (เลี้ยงอำลา)	
วันศุกร์ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐		
๐๗.๐๐ น.	อาหารเช้า	
๐๙.๐๐ - ๑๐.๓๐ น.	การประชุมใหญ่ รายงานผลการประชุมกลุ่มที่ ๑	**ประธานที่ประชุมใหญ่** นายสุเมธ สุทธิวาทนฤพุฒิ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ) **เลขานุการที่ประชุมใหญ่** นายนพพร โพธิรังสิยากร ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	พัก/เครื่องดื่ม	

วัน/เวลา	หัวข้อ	วิทยากร/ผู้รับผิดชอบ
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การประชุมใหญ่ (ต่อ) รายงานผลการประชุมกลุ่มที่ ๒	
๑๒.๐๐ - ๑๓.๑๕ น.	อาหารกลางวัน	
๑๓.๑๕ - ๑๕.๐๐ น.	การประชุมใหญ่ (ต่อ) รายงานผลการประชุมกลุ่มที่ ๓ และที่ ๔	
๑๕.๐๐ - ๑๕.๒๐ น.	พัก/เครื่องดื่ม	
๑๕.๒๐ - ๑๕.๓๐ น.	ประเมินผล	
๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.	บรรยายพิเศษ	ฯพณฯสอาด ปียวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๖.๐๐ น.	ปิดการสัมมนา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

กำหนดการ
ในพิธีเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
วันพุธที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๐
เวลา ๐๙.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมใหญ่ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ
อาคารศาลแขวงพระนครเหนือ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร

๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น.	- ชี้แจงรายละเอียดการสัมมนา
๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น.	- พิธีเปิดการสัมมนา
	- ฯพณฯ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกล่าวรายงาน
	- ประธานในพิธีกล่าวเปิดการสัมมนา

การแต่งกาย สากลนิยม ชุดไทย หรือ เครื่องแบบข้าราชการ

คำกล่าวรายงาน
ของ
ฯพณฯ สอาด ปียวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ในพิธีเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๐ เวลา ๐๙.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี

กระผมในนามของผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี ได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมในวันนี้

การที่กระทรวงยุติธรรมและสภาทนายความได้จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น สืบเนื่องมาจากคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง อันประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนของส่วนราชการและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเป็นกรรมการ ได้พิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อขัดข้องบางประการอันสืบเนื่องมาจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และวิธีปฏิบัติบางส่วนยังไม่เอื้ออำนวยให้การประสานงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว สมควรที่จะมีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมโดยให้กระทรวงยุติธรรมร่วมกับสภาทนายความเป็นเจ้าภาพ

หัวข้อปัญหาในการสัมมนาครั้งนี้มีด้วยกัน ๓ เรื่องคือ

๑. การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

๒. การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

๓. ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

วัตถุประสงค์ของการจัดการสัมมนาขึ้นในครั้งนี้ก็เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีโอกาสปรึกษาหาข้อยุติในข้อปัญหาต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขข้อขัดข้องในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในชั้นการจับกุม สอบสวน การพิจารณาพิพากษาคดี หรือการบังคับคดีตามผลของคำพิพากษา อันจะทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างสะดวกรวดเร็ว และมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพของตนมากยิ่งขึ้น

การสัมมนาครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมสัมมนา ๓๔๔ คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และทนายความ โดยใช้ระยะเวลาสัมมนาตั้งแต่วันที่ ๒๓ - ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐ รวม ๓ วัน

ส่วนรูปแบบวิธีการสัมมนานั้น จะมีทั้งการอภิปรายเป็นคณะ และการเสนอบทความทางวิชาการโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในหัวข้อเรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย หลังจากนั้นจะมีการสัมมนากลุ่มในเรื่องดังกล่าว แต่เนื่องจากในหัวข้อเรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน" มีขอบเขตกว้างขวางและครอบคลุมเนื้อหามาก จึงได้แบ่งการสัมมนาสำหรับเรื่องนี้ออกเป็น ๒ กลุ่ม ให้กลุ่มหนึ่งพิจารณาข้อปัญหาทั่ว ๆ ไป ส่วนอีกกลุ่มจะพิจารณาเน้นในปัญหาเรื่องการชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ แล้วนำผลการสัมมนากลุ่มเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาข้อสรุปต่อไป

การสัมมนาครั้งนี้ได้เตรียมการมาด้วยความเรียบร้อยและเชื่อว่าจะดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก็ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบรรดาวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย ตลอดจนผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอประทานกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี ได้โปรดกล่าวปราศรัยเปิดการสัมมนาเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาต่อไป

คำปราศรัย
ของ
ฯพณฯ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี
ในพิธีเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๐ เวลา ๐๙.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

(ท่านประธานศาลฎีกา) ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผู้รู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมในวันนี้

ตามที่ท่านรัฐมนตรีฯ ได้รายงานให้ทราบว่า การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายที่จะเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ได้มีโอกาสปรึกษาหาข้อยุติในข้อปัญหาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในชั้นการจับกุม สอบสวน การพิจารณาพิพากษาคดีหรือการบังคับคดีตามผลของคำพิพากษานั้น นับว่าเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมและสมควรได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะจะเป็นทางนำไปสู่การบริหารงานคดี ไม่ว่าในชั้นสอบสวน ชั้นศาล หรือการบังคับคดีตามผลของคำพิพากษา ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เรียบร้อย รวดเร็ว อันจะทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างเต็มที่และมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพของตนมากยิ่งขึ้น

กระบวนการยุติธรรมนั้นมีความสำคัญในการค้ำจุนประเทศให้เกิดความมั่นคง ความร่มเย็นเป็นสุขในบ้านเมือง และสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเศรษฐกิจ และการเมืองทั้งในและระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ก็เพราะบ้านเมืองใดปราศจากซึ่งกระบวนการยุติธรรม บ้านเมืองนั้นก็อยู่ไม่ได้ ในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ก็จะต้องเป็นที่มั่นใจได้ว่าเป็นกระบวนการที่ดี

กระบวนการยุติธรรมเป็นกึ่งองค์กรและกึ่งตุลาการที่มีความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรมในตัวเองมากกว่าหน่วยงานในสาขาอื่นทั่ว ๆ ไปจักพึงมี กลไกคุณสมบัติพิเศษดังกล่าวทำให้การทำงานของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอาจจะไม่สอดคล้องผสมผสานกันได้ง่ายดั่งเช่นกลไกการทำงานของฝ่ายอื่น ฉะนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน ในขณะที่แต่ละหน่วยงานยังคงความเป็นอิสระและเป็นกลางของตนอยู่

ผมหวังว่าตลอดระยะเวลาของการสัมมนาครั้งนี้ ท่านทั้งหลายคงจะได้ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง เพื่อจักได้นำความรู้ ความคิดเห็น ข้อยุติ และข้อเสนอแนะจากการสัมมนาไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมายต่อไป

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา และท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานกระบวนการยุติธรรม และขอให้การสัมมนาครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ทุกประการ

รายนามคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม

คณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	เป็นประธานกรรมการ
๒. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
๓. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	เป็นกรรมการ
๔. อธิบดีกรมบังคับคดี	เป็นกรรมการ
๕. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๖. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๗. อธิบดีศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๘. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๙. อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๐. อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๑. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๒. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๓. อธิบดีกรมราชทัณฑ์ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๕. นายกสภาทนายความ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๖. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๑๗. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ประมวลภาพกิจกรรม
จาก
การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
๒๓-๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๐
ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร

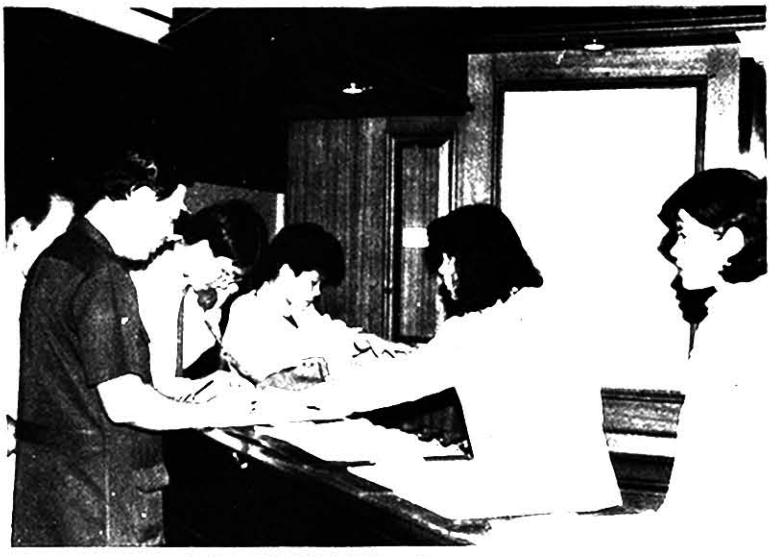

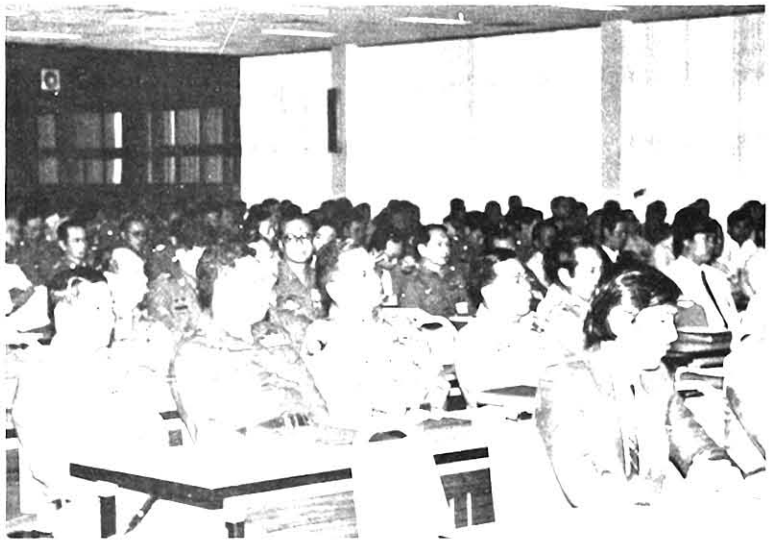

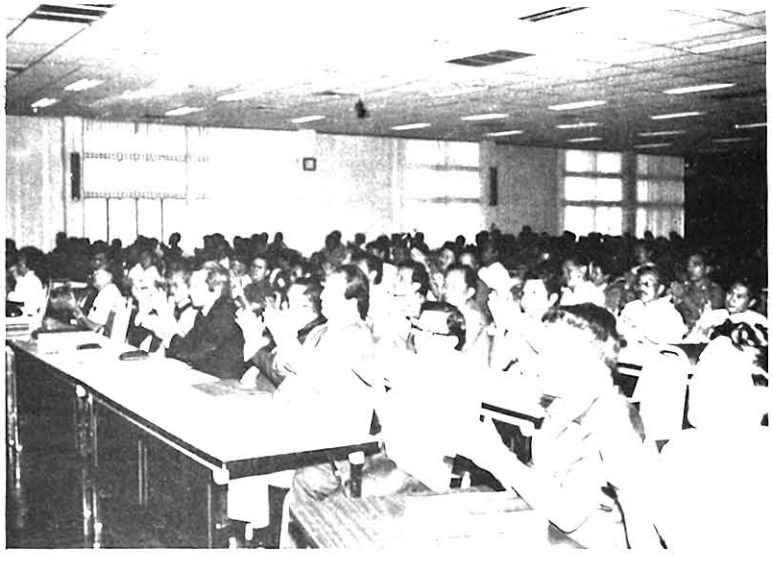

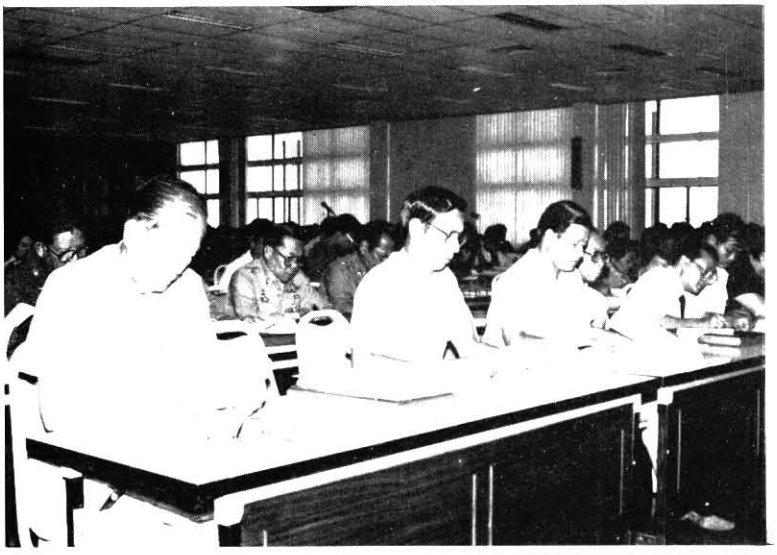

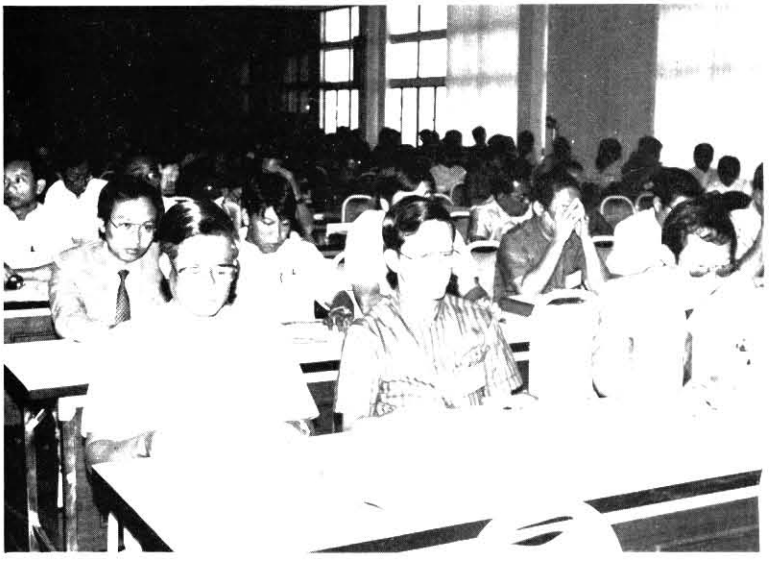

การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงาน

กับการประสานงาน
การยุติธรรม
เอเชีย 2530

สารบัญ

	หน้า
การอภิปราย เรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน	๑
การสัมมนา เรื่อง การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ	๒๕
การอภิปราย เรื่อง ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย	๔๕
การบรรยายพิเศษ	๗๕
การประชุมกลุ่มใหญ่	๘๓
สรุปมติของที่ประชุมใหญ่	๑๓๓
การบรรยายพิเศษและคำกล่าวปิดการสัมมนา	๑๖๕
ภาคผนวก	๑๗๑
รายนามผู้เข้าร่วมการสัมมนา	๒๕๑
รายนามผู้เข้าร่วมการสัมมนากลุ่ม	๒๖๕
รายนามคณะอนุกรรมการดำเนินการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม	๒๘๕

การอภิปราย

เรื่อง

การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

โดย

นายโอภาส อรุณินท์
พล.ต.ท.แสวง ธีระสวัสดิ์
นายคำนวณ ชโลปถัมภ์
นายประเสริฐ เมฆมณี
นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ผมขออนุญาตเริ่มดำเนินการอภิปราย คิดว่าวันนี้คือวันที่พวกเราทั้งหลายได้รอคอยกันมาเป็นเวลานาน เป็นวันที่เราจะมาร่วมกันจุดแสงสว่างแห่งกระบวนการยุติธรรมให้โชติช่วงขึ้น เป็นวันที่พวกเราทุกคนจะมาร่วมกันนิมิต (Invent) สิ่งใหม่ขึ้นเพื่อมอบให้กับประชาชนที่บังเอิญต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานด้านกระบวนการยุติธรรม โดยที่เขาไม่ได้มีเจตนาที่จะเข้ามาเลย สิ่งที่เราจะช่วยกันนิมิตวันนี้จะไม่จดทะเบียนสิทธิบัตรเพื่อสงวนไว้ใช้สำหรับพวกเรา แต่เมื่อนิมิตกันขึ้นมาแล้วเราจะมอบให้กับทุกวงการ มอบให้กับทุกหน่วยงาน เพื่อจะนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาในการผดุงความยุติธรรมให้กับประชาชน ซึ่งในประเทศระบอบประชาธิปไตยนั้นเขาพึงมีพึงแสวงหาสิ่งเหล่านั้นได้ สำหรับวัตถุประสงค์นั้นก็คงได้ทราบจาก ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรีแล้วว่าเราจะมาร่วมกันดำเนินงานเพื่อสร้างสรรค์ แท้ที่จริงวันนี้ควรจะได้เกิดขึ้นมานานแล้วและท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหลายท่านก็ได้พยายามผลักดันให้มีวันนี้อยู่หลายครั้ง แต่โอกาสไม่อำนวยมาในสมัยของท่านรัฐมนตรีฯท่านปัจจุบันรู้สึกว่าสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป แต่ละหน่วยงานมีทัศนคติไปในทางที่ดี ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ มีความมุ่งมั่น มีความทะเยอทะยานสูงในการที่จะสร้างสรรค์งานด้านกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปอย่างเป็นปึกแผ่นโดยจะร่วมกันทุกฝ่าย ทำให้เกิดกำลังใจอย่างสูงแก่ฝ่ายพวกผมซึ่งรับผิดชอบในการจัดงานในวันนี้ขึ้น

สำหรับท่านวิทยากรที่จะมาร่วมกันนิมิตงานสิ่งใหม่สำหรับพวกเรา และสำหรับสังคมของประเทศในวันนี้ ท่านแรกทางขวามือสุดของผมก็คือ พลตำรวจโทแสวง ธีระสวัสดิ์ ซึ่งผมคิดว่าคงไม่จำเป็นที่จะต้องแนะนำตำแหน่งของท่านว่าท่านกำลังจะขึ้นรับตำแหน่งเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ

ในวันที่ ๑ ตุลาคมนี้ ส่วนผลงานของท่าน การต่อสู้ของท่านเพื่อความเป็นธรรมของประชาชน ของสังคมในประเทศนั้น ท่านได้สร้างไว้มากจนเราท่านยอมรับในผลงานอันนี้และเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาสละเวลามาร่วมงานกับพวกเราในวันนี้

ท่านถัดมาก็คือท่านคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ สำหรับท่านนี้ชื่อเสียงผลงานคงจะเป็นที่รู้จักกัน ในฐานะที่ผมได้ติดตามผลงานของท่านนายกสภาทนายความมาโดยตลอด ผมรู้สึกภาคภูมิใจแทนนักนิติศาสตร์ของประเทศไทยที่เรามีนักต่อสู้ในทางที่ถูกที่ควร จนสามารถผดุงฐานะของทนายความของประเทศไทยขึ้นมาจนถึงระดับที่เป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่งแล้ว ประชาชนเริ่มมีทัศนคติต่อท่านทนายความในทางที่ดีขึ้นเป็นอันมาก ซึ่งคงไม่มีใครเถียงถ้าผมจะกล่าวว่านั่นคือผลงานของท่านนายกสภาทนายความคนปัจจุบันนี้

ท่านถัดจากผมนี้ก็คือท่านโอภาส อรุณินท์ ปัจจุบันท่านเป็นอัยการพิเศษฝ่ายที่ปรึกษากรมอัยการ ซึ่งในวันที่ ๑ ตุลาคมนี้ท่านก็จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมอัยการ ท่านเป็นอีกผู้หนึ่งที่ต้องการที่จะสร้างสรรค์งานด้านกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามแบบที่ถูกต้อง

ท่านสุดท้ายถัดจากรองอธิบดีกรมอัยการคือท่านอาจารย์ประเสริฐ เมฆมณี ผมคิดว่าในที่นี้คงจะมีน้อยท่านที่ไม่ได้เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์ประเสริฐ ไม่ว่าในชั้นเรียนหรือหลักสูตรพิเศษ ท่านอาจารย์ประเสริฐเป็นผู้ที่ไม่เคยทิ้งวิชาการ ท่านใฝ่หาความรู้ทางด้านกระบวนการยุติธรรมมาตลอดและท่านเป็นผู้ที่รู้จริงและทั้งยังเป็นนักปฏิบัติด้วย ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับของนักศึกษามหาวิทยาลัยของหน่วยงานทุกหน่วยที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมนี้ ผมในฐานะผู้จัดขอขอบคุณท่านวิทยากรทั้งสี่ท่านที่กรุณาให้เกียรติกับงานครั้งนี้

สำหรับวิธีดำเนินการอภิปรายผมได้ตกลงกับท่านวิทยากรทั้งสี่ท่านแล้วว่าจะแบ่งเป็นสองรอบ รอบแรกนี้จะให้เวลาท่านวิทยากรอภิปราย ท่านละ ๑๕ นาทีก่อน หลังจากนั้นจะเป็นรอบสองซึ่งจะเป็นรอบที่ท่านวิทยากรทุกท่านจะปรับจะแก้ไขหรือว่าจะทำความเข้าใจกับท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาในสิ่งที่ท่านกล่าวมาแล้วเพิ่มเติมขึ้นในรอบนี้จะให้เวลาท่านละ ๑๕-๒๐ นาที หลังจากนั้นก็จะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสัมมนาได้ร่วมแสดงความคิดเห็นซักถามได้ โอกาสแรกผมขอเรียนเชิญท่านพลตำรวจโท แสวง ธีระสวัสดิ์

พล.ต.ท.แสวง ธีระสวัสดิ์ ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านวิทยากรที่ร่วมอภิปราย ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาและท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน วันนี้ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มีโอกาสมาพบปะกับท่านทั้งหลายซึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน และผมเห็นว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีอีกครั้งหนึ่งที่ผมอยากจะเรียกว่าประเทศไทยเราได้มีการจัดให้มีการสัมมนาร่วมกันในระหว่างเจ้าหน้าที่องค์การกระบวนการยุติธรรม และทั้งนี้ถ้าผมจำไม่ผิด ก็นับเป็นครั้งที่ ๓ ครั้งที่หนึ่งเมื่อปี ๒๕๑๐ ที่บริเวณมหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพญาไท ครั้งที่ ๒ ที่กระทรวงยุติธรรม ครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๓ ซึ่งผมคิดว่าเป็นครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่มีผู้เข้าร่วมสัมมนาถึง ๔๐๐ ท่าน แล้วก็มีองค์กรในกระบวนการยุติธรรมหลายฝ่ายเพิ่มมากขึ้น

ผมอยากจะเรียนว่าประเทศไทยเรานั้นมีของดีอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งผมถือว่าเป็นพลังอำนาจของชาติเราที่สำคัญด้วย นั่นคือว่าอะไรก็ตามที่เป็นปัญหาถ้าได้มาคุยกัน เรื่องยากจะกลายเป็นง่าย ทุกสิ่งทุกอย่างเราเข้าใจเราพูดกันรู้เรื่อง แต่ในทางกลับกันถ้าไม่พูดจากันแล้วให้แต่ละคนแต่ละฝ่ายขีดเขียนกันไปหรืออภิปรายโต้เถียงกันไปในกระบวนการจริง ๆ แล้วโดยไม่พูดจากันก่อน บางทีเรื่องเล็กพูดกัน ๓ วันไม่จบ เพราะฉะนั้นผมมีความยินดีและเต็มใจที่จะมาเป็นผู้ที่เสนอแนะ ชี้แนะถึงปัญหาและตลอดจนแนวทางที่คิดว่าจะเป็นข้อมูลในการไปอภิปรายแยกกลุ่มหาแนวทางและหาข้อยุติที่ได้นี้ต่อไป จุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญโดยเฉพาะทางด้านตำรวจซึ่งผมได้รับมอบหมายจากท่านอธิบดีกรมตำรวจให้เป็นผู้รับผิดชอบดูแลดำเนินงานในครั้งนี้นั้น มีจุดมุ่งหมายหลักอย่างแรงกล้าที่จะให้เกิดการประสานงานที่ดี เพราะฉะนั้นเมื่อวานนี้ได้มีการพูดจาทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เข้าสัมมนาว่า เมื่อข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เหล่านี้ได้มาพบปะได้มาพูดจาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นปัญหากันแล้วนั่นก็คือจะไปสู่เป้าหมายของการทำความเข้าใจอันก่อให้เกิดการประสานงานที่จะอำนวยความยุติธรรมที่ดีอันจะเป็นผลส่งไปถึงประชาชนได้

สำหรับหัวข้อหรือเรื่องที่ได้ปรึกษาหารือกันกับผู้จัดสัมมนาและได้ปรึกษาหารือกับฝ่ายปฏิบัติแล้วมีหัวข้อที่ฝ่ายตำรวจหยิบยกขึ้นมาในสาระสำคัญ ๑๒ ข้อ แต่ผมจะหยิบยกเฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหาสำคัญ ๆ และคิดว่าเราน่าจะได้มาพูดจากันและนำไปเป็นข้ออภิปรายกลุ่มต่อไป

๑. เรื่องปัญหาการชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ปัญหาเรื่องการชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นเป็นข้อสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจและก่อให้เกิดปัญหาความไม่ปลอดภัย และความไม่ร่วมมือแก่ผู้เสียหายและพยานเป็นเวลาช้านาน แต่เราก็ยังไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันอย่างจริงจัง ผมก็หวังว่าถ้าเราได้หยิบยกมาพูดจากันในครั้งนี้อย่างน้อยก็ได้รับแนวความคิดกันไปเพื่อที่แต่ละฝ่ายไปหาข้อยุติที่จะเป็นหนทางที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ปัญหาของเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นก็คือว่าพยานหรือผู้เสียหายนั้น โดยหลักแล้วมีการชี้ตัวแบบเผชิญหน้ากันซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากระทำกันโดยเปิดเผยไม่มีข้อสงสัยเป็นอย่างอื่น และในทางปฏิบัติที่แล้วมาถ้าเป็นการชี้ตัวแบบเผชิญหน้าจะเป็นที่ยอมรับของศาลและอัยการ แต่สภาพสังคมปัจจุบัน อาชญากรมีความร้ายแรงและมีการก่ออาชญากรรมที่ค่อนข้างทารุณโหดร้ายเพิ่มมากขึ้น มีการใช้อิทธิพลสูงขึ้น เป็นปัจจัยอย่างสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายหรือพยานนั้นไม่กล้าที่จะมาเผชิญหน้าชี้ตัวอย่างเปิดเผย บางครั้งต้องทำกันทุลักทุเล ครั้งสุดท้ายที่ประสบแก่ตัวผมเองคือในคดีปล้นที่เขาใหญ่ปรากฏว่าประชาชน พยาน หรือผู้เสียหายนั้นเป็นปัญญาชนเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อซึ่งหลาย ๆ คนไปรถทัศนาจรกัน เราก็ไปขอร้องไหว้วานเอารถไปรับพาไปชี้ตัวกันอย่างเปิดเผยโดยผมเป็นผู้อำนวยการชี้ตัวเองเกือบแทบจะต้องกราบเลย พยานก็ไม่กล้าบอกว่าเกรงกลัวมาก จนกระทั่งต้องพูดจากันอยู่ครึ่งชั่วโมงจึงได้ชี้ตัวกันได้ เช่นนี้เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าเราก็น่าเห็นใจเพราะว่าผู้ร้ายปัจจุบันนี้ใช้อาวุธสงคราม นอกจากนั้นในบางเรื่องแล้วผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล อิทธิพลของผู้ต้องหาอาจจะมีน้อยแต่ว่าผู้ที่หนุนหลังอาจจะมีมาก สิ่งเหล่านี้เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายหรือพยานกลัว ตอนนี้ครั้นจะชี้ตัวโดยไม่มีการเผชิญหน้าเช่น

อาจจะใช้วิธีการอย่างอื่นได้แก่ การให้ดูตัวฝ่ายเดียวในลักษณะให้แอบดูตัวฝ่ายเดียว ผู้ต้องหาก็ไม่มีโอกาสที่จะรู้ว่าตัวเขาถูกชี้ตัวถูกต้องหรือไม่ จะให้ยอมรับการชี้ตัวเขาก็ไม่ยอมรับเป็นเพราะว่าไม่รู้ใครชี้

ประการที่สองเราอาจจะใช้แบบในต่างประเทศ โดยใช้แบบกระจกมองด้านเดียวหรือที่เรียกว่า ONE-WAY MIRROR ก็เช่นเดียวกัน ผู้ต้องหาก็ไม่รู้เช่นกัน เมื่อชี้ไปแล้วก็ไม่รู้ชี้ถูกหรือไม่ก็เป็นปัญหาเกิดข้อสงสัยเมื่อเขาสงสัยแล้วศาลก็จะต้องยกฟ้องหรือเราคิดกันถึงว่าอาจจะทำโดยวิธีใช้วีดีโอเทปปัจจุบันนี้เทคโนโลยีทันสมัยก้าวหน้าขึ้น เราอาจจะถ่ายรูปผู้ต้องหา ถ่ายวีดีโอเทปหลาย ๆ คน แล้วให้พยานชี้ตัวก็คงจะประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะว่าหลักการการชี้ตัวของตำรวจหรือในหลักการซึ่งคิดว่าน่าจะเป็นสิ่งที่จะต้องยอมรับกันนั้นมี ๓ ประการ คือ

๑. ต้องให้เกิดความยุติธรรม โดยผู้ที่จะทำการชี้ตัวได้กระทำโดยสุจริต การชี้ตัวโดยถูกต้องปราศจากการชักนำและต้องไม่มีโอกาสที่จะพบเห็นผู้ต้องหามาก่อน

๒. ความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะเชื่อกันว่าถ้าการชี้ตัวในที่ทำการของตำรวจอย่างเปิดเผยมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปดูแลควบคุมแล้วก็น่าจะมีความอุ่นใจพอ ไม่น่าจะต้องมาหวาดเกรงกลัวเพราะฉะนั้นไปใช้วิธีอื่นอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับทำให้เกิดปัญหา เจ้าหน้าที่ตำรวจควรจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานและผู้เสียหายที่ชี้ตัวด้วย

๓. ประสิทธิผลในการชี้ตัวหมายความว่าจะชี้ตัวอย่างไรก็ตาม เมื่อชี้แล้วต้องให้เป็นที่ยอมรับของอัยการเป็นที่ยอมรับในการพิจารณาของศาลด้วย นี้คือปัญหาสำคัญที่เห็นว่าน่าที่จะได้มีการปรึกษาหารือกันว่าเราจะหาหนทางชี้ตัวอย่างไร กรมตำรวจจะได้รับและนำเอาแนวความคิดดังกล่าวไปจัดเครื่องมืออุปกรณ์ เช่น ถ้าเห็นว่าการที่ใช้ห้องกระจกมองด้านเดียวก็จะได้จัดงบประมาณให้เพื่อจะได้สร้างห้องเช่นว่านั้นเพื่อการชี้ตัวเป็นต้น แต่ว่าแนวทางการแก้ไขต้องอยู่ใต้หลัก ๓ ประการที่ผมได้กราบเรียนให้ทราบแล้วนั้น

ถ้าหากว่าคดีใดเป็นคดีอุจฉกรรจ์ร้ายแรง ผู้ต้องหามีอิทธิพล หรือพยานผู้เสียหายต้องหวาดกลัวถึงขั้นจะเป็นอันตรายต่อชีวิต นอกจากเราจะบันทึกเหตุผลให้ปรากฏแล้ว การชี้ตัวอาจไม่กระทำโดยเปิดเผยอาจจะเลือกกระทำในห้องกระจก หรือใช้วีดีโอเทป แต่ต้องให้เกิดความยุติธรรมนั้นคือจะต้องมีบุคลากรกลางซึ่งที่ประชุมกลุ่มย่อยอาจจะไปคิดว่าน่าจะเป็นใคร อาจจะผลักภาระเช่นให้อัยการมาร่วมเป็นสักขีพยานหรืออาจจะให้ทนายความที่ประจำสถานีตำรวจอยู่แล้วในบางแห่ง หรือจากท้องถิ่นนั้นได้มาเป็นสักขีพยานในการชี้ตัวให้เห็นว่าเป็นการถูกต้องยุติธรรม แม้ไม่มีการชี้ตัวโดยแบบประจันหน้า หรืออะไรอื่น ๆ ซึ่งที่ประชุมกลุ่มอาจจะไปพิจารณาหาข้อยุติอื่น ๆ ถ้าได้ทำดังนี้แล้วและก็เป็นที่รู้เป็นที่เข้าใจกันเมื่อขึ้นไปสู่ศาล ศาลก็ได้พิจารณาเห็นว่า ได้มีการชี้ตัวในรูปแบบที่น่าจะเป็นธรรมพอ ยอมรับได้ก็น่าจะเป็นหนทางที่ดี

ในกรณีที่ชี้ตัวพิเศษ พนักงานสอบสวนก็ต้องสอบสวนให้ปรากฏด้วยว่าตามข้อเท็จจริงผู้เสียหายหรือพยานเขามีโอกาสที่จะเห็นหรือมีระยะเวลาที่สามารถจดจำพยานได้เพื่อรับกับข้อเท็จจริงที่ชี้ตัวได้ถูกต้องด้วย

๒. เรื่องของการนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ปัญหานี้ได้พูดจากันค่อนข้างมากและเป็นมานานเหมือนกันทางด้าน ทางฝ่ายตุลาการก็อาจมีความร้อนใจว่าในกรณีที่ผู้ต้องหารับสารภาพในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ แต่ก็มีบ่อยครั้งเหมือนกันที่รับสารภาพโดยเปิดเผยนำชี้ที่เกิดเหตุแล้ว เมื่อไปที่ศาลแล้วศาลพิพากษายกฟ้อง ซึ่งทำให้ประชาชนสับสนว่า เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพถูกต้องต่อหน้าประชาชนอย่างเปิดเผยแล้วทำไมศาลจึงยกฟ้องในแง่สื่อมวลชนก็อาจจะมองว่าการที่ตำรวจเอาผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น เหมือนไปประจานผู้ต้องหาให้ต้องอับอายขายหน้า ด้านทนายความก็อาจจะมองเห็นว่ามีการเอาผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุนั้นเป็นโอกาสที่จะให้เสียหายต่อรูปคดี

ในทัศนะของพนักงานสอบสวนโดยอาศัยหลักกฎหมายและคำพิพากษาของศาลสูงนั้น ใคร่ขอเรียนว่าเหตุผลความจำเป็นที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องจัดให้ผู้ต้องหามีการชี้ที่เกิดเหตุ ก็เนื่องจากว่าตามกฎหมายในระบบกล่าวหาฝ่ายกล่าวหาหรือพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัย จึงจะพิพากษาลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๒๗ เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพแล้วจำเป็นต้องดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเหมือนหนึ่งไม่มีคำรับสารภาพอยู่เลย คือต้องทำอย่างเต็มรูปเพื่อไม่ให้เกิดข้อสงสัย การให้ผู้ต้องหาชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพก็เพื่อให้โอกาสพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในการที่จะตรวจสอบว่าเขาได้ไปชี้ที่เกิดเหตุนั้นถูกต้องตรงตามคำรับสารภาพหรือไม่ จะช่วยให้พนักงานสอบสวน อัยการหรือศาลสนิทใจได้ว่าผู้ต้องหานั้นสมัครใจรับสารภาพจริงจึงชี้ที่เกิดเหตุได้ถูกต้อง เมื่อเทียบเคียงถึงความจำเป็นแล้วผมเห็นว่ายังจำเป็น และในด้านคำพิพากษาของศาลสูงที่ให้การยอมรับผมค้นคำพิพากษาฎีกาเพื่อมาประกอบให้ท่านได้เห็นว่าเราได้จัดให้ผู้ต้องหาที่รับสารภาพในชั้นสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแล้ว ศาลสูงเองก็ให้การยอมรับว่าเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ศาลสูงสนิทใจและพิพากษาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๙๒/๒๕๒๘ แม้จะชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแล้ว จำเลยปฏิเสธชั้นศาลเมื่อโจทก์นำสืบไม่สม ศาลก็พิพากษายกฟ้อง

จากเหตุผลในเชิงคดีตามกฎหมายที่จะต้องพิสูจน์คดีจนสิ้นสงสัยยังมีเหตุผลความจำเป็นตามกฎหมายที่สมควรที่จะต้องพิสูจน์คดีอย่างสิ้นเชิง คือจัดให้มีการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพอย่างถูกต้องด้วย ซึ่งในรายละเอียดท่านก็คงจะได้ไปพิจารณาในรายละเอียดปลีกย่อยต่อไป

๑. เรื่องการสอบสวนฟ้องร้องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหารับสารภาพภายใน ๗ วัน ก่อนอื่นต้องยอมรับว่าเมื่อมีคดีสำคัญเป็นที่สะเทือนขวัญหรือคดีที่ร้ายแรงเมื่อจับผู้ต้องหามาได้และผู้ต้องหานั้นรับสารภาพไม่มีผู้ต้องหาอื่นและไม่มีเหตุผลที่จะต้องรอตามกฎหมายแล้วก็จะต้องรีบสอบสวนฟ้องร้องให้เสร็จภายใน ๗ วัน ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ

ประการแรก เพื่อให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมได้รับการพิจารณาโดยเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยให้ผู้เสียหายหรือพยานยังจดจำเหตุการณ์ได้ดี ได้แม่นยำ สามารถไปเบิกความเป็นพยานศาลได้ถูกต้องและ

ประการที่สอง เพื่อที่จะเสริมสร้างขวัญของประชาชน โดยให้ประชาชนเห็นว่าผู้นั้นถูกจับกุมสอบสวนมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว

หลักการอำนวยความยุติธรรมนั้น เราจะต้องยึดถือหลัก ๓ ประการ

๑. ความถูกต้อง หมายความว่า การสอบสวนก็ดี การพิจารณาคดีของชั้นอัยการหรือศาลเป็นไปโดยถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย

๒. ความรวดเร็ว ความยุติธรรมนั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติหรือรักษาโดยรวดเร็ว

๓. ความเป็นธรรม

การยื่นฟ้องใน ๗ วัน ในคดีที่ผู้ต้องหารับสารภาพและชี้ที่เกิดเหตุแล้ว ในบางครั้งการปฏิบัติไม่เกื้อกูลไปในทางเดียวกัน เช่น พนักงานอัยการไม่พร้อมที่จะตรวจสำนวนยื่นฟ้องศาลใน ๗ วัน ซึ่งในเรื่องนี้ อาจแก้ไขภายในได้ บางเรื่องอัยการได้ยื่นฟ้องแล้วภายใน ๗ วัน จำเลยก็รับสารภาพชั้นศาล คดีดังกล่าวศาลรับฟ้องแล้วมิได้สืบพยานให้ในวันนั้น ทั้ง ๆ ที่ตำรวจเตรียมพยานทั้งหมดคือ ๑๕ ปากไปศาลแล้ว พยานเหล่านั้นเป็นชาวชนบทประกอบอาชีพที่ยากไร้โดยเราต้องไปรับเขามา หรือว่าคนที่เอาไปจากกรุงเทพฯ เดินทางไปเพื่อได้ให้มีการสืบพยาน ความหวังหรือความมุ่งหมายเหล่านั้นหวังแต่เพียงว่าถ้าได้มีการสืบพยานในวันที่ยื่นฟ้องแล้วจะเสร็จหรือไม่เสร็จแล้วก็ตาม แต่ก็สืบพยานเท่าที่จะมีกี่ปากสามารถทำได้แต่ส่วนการพิจารณาตัดสินนั้นเราไม่ติดใจจะเลื่อนไปอีก ๑ เดือน ๒ เดือน เพื่อให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปด้วยความรอบคอบก็ไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องนั้น จุดประสงค์มีเพียงว่าเพื่อให้การสืบพยานได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความรวดเร็ว ผมหวังว่าน่าจะเป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย หนทางแก้ไขในเรื่องนี้ผมเห็นว่าถ้าเราได้เพียงมาพูดจากันแล้วได้มาชี้แจงถึงปัญหากันให้เกิดความเข้าใจ ผมเชื่อมั่นว่าสำเร็จไปครึ่งหนึ่งแล้ว แต่เมื่อกลับไปทบทวนไปคิดแล้วความสำเร็จอาจจะสูงเพิ่มมากขึ้น

สำหรับผมก็คงมีเรื่องพูดในรอบแรกเท่านี้

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอขอบพระคุณท่าน พล.ต.ท.แสวงมากครับ จากการอภิปรายของท่านเพียงสั้น ๆ ก็จะเห็นถึงจิตใจอันแท้จริงของ พล.ต.ท.แสวงว่าต้องการทำทุกอย่างเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเพื่อผดุงความเป็นธรรมให้กับสังคม ไม่ต้องการให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายต้องเดือดร้อนและต้องการได้ผู้ที่กระทำผิดมาลงโทษให้ได้จริง ๆ อย่างไรก็ดีผมขอเรียนว่าทางปฏิบัติของศาลนั้นยังมีภาระที่จะต้องผูกพันอยู่ตามตัวบทกฎหมายค่อนข้างเข้มงวด เพราะเหตุว่าเราเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวล แต่การชี้ตัวผู้ต้องหา การชี้ที่เกิดเหตุ ไม่ใช่ว่าจะไม่มีประโยชน์ ในทางปฏิบัติสามารถนำเอาผลจากการที่ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหาได้ถูกต้อง ชี้ที่ที่เกิดเหตุได้ถูกต้อง

มาฟังลงโทษจำเลยมามากต่อมากแล้ว แต่ขอได้ระลึกว่าลำพังการชี้ตัวถูกต้องอย่างเดียว หรือลำพังการชี้ที่เกิดเหตุอย่างเดียวคงจะรับฟังลงโทษไม่ได้ คงจะต้องมีพยานอย่างอื่นสืบเนื่องเกี่ยวข้องกันสนับสนุนด้วย

ที่ท่านพล.ต.ท.แสวงกล่าวว่าเรื่องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหารับสารภาพแล้วและพยานก็มาพร้อมทางพนักงานสอบสวนสามารถส่งสำนวนให้พนักงานอัยการภายใน ๗ วัน และพนักงานอัยการสามารถส่งจำเลยมาฟ้องต่อศาลภายในกำหนดนั้น ในทางปฏิบัติศาลก็ไม่ขัดข้องที่จะรีบสืบคดีนั้น การนำสืบพยานลักษณะนี้ในต่างประเทศทำกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ที่ผมเคยไปเห็นมา เขาสืบพยานตั้งแต่เช้าไปจนถึง ๕ ทุ่มแล้วก็พักกันที่นั่น ลูกขุนก็นอนที่นั่น ตื่นเช้าก็ว่ากันจนจบตัดสินเลย เขาทำกันถึงขนาดนั้นของเรานี้ถ้าศาลไม่ติดคดีอื่นสำคัญแล้ว ผมเห็นว่าไม่มีอะไรขัดข้องที่จะปฏิบัติตามที่ท่านพล.ต.ท.แสวงกล่าวมา

อันดับต่อไปผมขอเรียนเชิญท่านรองอธิบดีกรมอัยการ

นายโอภาส อรุณินท์ ก่อนอื่นขอเรียนว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่สภาทนายความ และกระทรวงยุติธรรมได้จัดให้มีการสัมมนาครั้งนี้ขึ้น เพื่อประสานงานแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เจตนารมณ์การสัมมนาครั้งนี้ผมคงไม่ต้องย้อนกล่าวถึงอีก เพียงแต่ขอเรียนว่าการสัมมนา การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้ เราได้ว่างเว้นมานานแล้ว แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ต่างคนจึงต่างนำไปแก้ สำหรับกรมอัยการมีปัญหาไม่มากนัก แต่ไม่ใช่ว่ากรมอัยการจะไม่มีข้อขัดข้อง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของอัยการนั้นกรมอัยการได้แก้ไขปัญหาของตัวเองเป็นต้นว่า ด้วยการประชุมอัยการจังหวัด อัยการพิเศษประจำเขต แต่ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นการที่ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมสัมมนาครั้งนี้ก็คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ในการจะเป็นทางแก้ไขปัญหาต่อไป

ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่การสัมมนาจากทางกรมตำรวจก็ดี ทางสภาทนายความก็ดี ผมได้ตรวจดูในชั้นต้น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอัยการน้อย เพราะฉะนั้นผมก็ถือว่าปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอกันนี้นอกจากว่าเป็นปัญหาของสภาทนายความแล้ว กรมอัยการก็จะถือโอกาสร่วมกันแสดงความคิดเห็นกับปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้นด้วย และพนักงานอัยการ ๒๗ ท่านที่ได้มาร่วมสัมมนาในวันนี้จะได้ร่วมแสดงความคิดความเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

ปัญหาจากกรมอัยการ ปัญหาแรกคือ การส่งสำนวนของพนักงานสอบสวนมายังพนักงานอัยการล่าช้า เพราะเหตุที่การสอบสวนมีระยะเวลาจำกัดในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว อย่างมากที่สุดก็คือเท่าที่ขอฝากขังได้ ช่วงเวลาจำกัดนี้ส่วนหนึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่พนักงานอัยการจำเป็นต้องใช้ในการพิจารณา หลังจากขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว พนักงานอัยการจะต้องอาศัยช่วงเวลานี้เพื่อจะพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาด้วย ในบางครั้งพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนในระยะเวลาที่กระชั้นชิดมาก ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพิจารณาการสอบสวนก็จำกัด เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมที่พนักงานอัยการจะให้กับ

ผู้ต้องหาก็ดี ผู้เสียหายก็ดีเมื่ออยู่ในวงจำกัดย่อมเป็นเรื่องลำบากใจของพนักงานอัยการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุที่เวลาจำกัด บางครั้งวันเดียวสองวันก็มี เหตุที่ผมเรียนว่าลำบากใจอย่างยิ่งก็คือว่า ประการแรก สำนวนการสอบสวนที่ได้รวบรวมมาบางครั้งไม่ใช่เล็กน้อย การตรวจสำนวนจำเป็นต้องรอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วนทุกขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาเวลาเป็นตัวจำกัดที่พนักงานสอบสวน เหลือให้พนักงานอัยการน้อยอาจทำให้การตรวจสำนวนไม่รอบคอบในขั้นต่อไปถ้าหากว่าเมื่อได้ตรวจ สำนวนแล้วเห็นว่ามีข้อบกพร่องบางประการหรือยังมีช่องโหว่อยู่บ้าง ยังมีข้อที่ควรจะต้องให้ความ เป็นธรรมทั้งฝ่ายผู้ต้องหาและผู้เสียหายก็ดี จำเป็นจะต้องมีการสอบสวนเพิ่มเติมแต่ก็ไม่อาจจะทำได้ เพราะเหตุเวลาจำกัด ต้นเหตุสำคัญนี้ผมเรียนว่าน่าจะเป็นเหตุที่เป็นข้อขัดข้องในการประสิทธิ์ ประสาทความยุติธรรมให้กับประชาชนด้วย

ปัญหาต่อไปเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับทางด้านศาล มีคำร้องเรียนและการร้องขอของพนักงาน อัยการอยู่เสมอว่าในการคัดคำพิพากษาของศาลนั้น พนักงานอัยการกว่าจะคัดได้ต้องใช้เวลานาน มาก การได้คำพิพากษาของศาลช้าเป็นเหตุให้การพิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนของพนักงาน อัยการและขั้นตอนต่อ ๆ ไปเกิดปัญหาขึ้น โดยเหตุที่ศาลพิพากษาแล้วคู่ความจะต้องอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน เพราะฉะนั้นในช่วง ๑๕ วันนี้จะเป็นตัวที่กำหนดว่าในขั้นตอนหลังจากพิพากษาแล้ว ใคร จะต้องทำอะไรกันบ้าง พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องต้องคัดสำนวน จะต้องคัดคำพิพากษา คำ พิพากษาจะต้องคัดในช่วงเวลา ๑๕ วันที่มีอยู่ แต่พนักงานอัยการส่วนใหญ่ที่ร้องเรียนไม่อาจจะ ได้คำพิพากษามาในระยะเวลาที่เร็วตามสมควรเพราะเหตุที่ศาลต้องพิมพ์ต้องทานคำพิพากษา และเซ็นชื่อให้ครบเสียก่อนจึงจะให้คัดสำเนาหรือถ่ายได้ ปัญหานี้เกิดข้อขัดข้องหลายประการ เพราะ เหตุว่าพนักงานจะต้องรอคำพิพากษา พนักงานอัยการที่จะต้องดำเนินขั้นตอนต่อไปที่จะเป็นผู้พิจารณา สำนวนว่าควรจะอุทธรณ์หรือไม่อุทธรณ์ จะต้องรอคำพิพากษาฉบับที่สมบูรณ์พอสมควรไม่ใช่ว่า ไปคัดตอนท้ายมา ถ้าหากเป็นกรณีสั่งอุทธรณ์ก็คงจะไม่กระไรนักเพราะว่าพนักงานอัยการจะต้อง ดำเนินการให้เสร็จภายใน ๑๕ วัน แต่กรณีสั่งไม่อุทธรณ์เกิดเป็นปัญหาอย่างยิ่ง เพราะจะต้องเสนอ สำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดีกรมตำรวจพิจารณาเห็นชอบด้วย สำนวนที่พนักงานอัยการ สั่งไม่อุทธรณ์แล้วเสนออธิบดีกรมตำรวจ ถ้าไม่มีคำพิพากษาก็เกิดความหนักใจของอธิบดีกรมตำรวจ เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคัดคำพิพากษาติดสำนวนไปด้วย ขั้นตอนที่ช้านี้จึงเกิดผลเสียหาย กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ดี คดีที่พนักงานอัยการสั่งไม่อุทธรณ์จะเสนอ ไปที่อธิบดีกรมตำรวจหลังจากที่ได้คำพิพากษาแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลากระชั้นชิดกับจะ ครบกำหนด ๑๕ วัน เพราะฉะนั้นก็เป็นช่วงเวลาขั้นตอนที่ทางอธิบดีกรมตำรวจจะต้องใช้เวลาที่ เหลืออยู่นั้นพิจารณาให้เสร็จทัน อาจจะมีเวลาเพียงวันเดียวหรือสองวัน อธิบดีกรมตำรวจจะต้องใช้ เวลา ๑ วันหรือ ๒ วันที่เหลือจากพนักงานอัยการได้สั่งไม่อุทธรณ์แล้วพิจารณา อธิบดีกรมตำรวจ จะสั่งคดีได้ในวันนั้นหรือหลังจากนั้น ๑ วัน คือวันที่จะครบกำหนดอุทธรณ์ถ้าหากเป็นคดีที่เห็นชอบ ด้วยกับคำสั่งของพนักงานอัยการก็เป็นอันจบไป แต่ถ้าหากว่าท่านเกิดแย้งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ อุทธรณ์ของพนักงานอัยการ จะต้องย้อนมาให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาด ขั้นตอนของอธิบดีกรมตำรวจ

ส่งสำนวนมาที่อธิบดีกรมอัยการเพื่อพิจารณาแล้วชี้ขาดจะไม่มีเวลาอยู่เลยหรืออย่างน้อยเหลือเวลาเพียงวันเดียว ในกรณีเช่นนี้จะเห็นว่าเป็นผลจากชั้นต้น คือได้คำพิพากษาช้า เรียกว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่เอื้ออำนวยให้พิจารณาโดยรอบคอบและโดยละเอียดถี่ถ้วนได้ บางครั้งอธิบดีกรมตำรวจส่งสำนวนมายังกรมอัยการเพื่อให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดเป็นวันสุดท้ายอธิบดีกรมอัยการไม่มีโอกาสที่จะพิจารณาชี้ขาดว่าควรอุทธรณ์ตามความเห็นของอธิบดีกรมตำรวจหรือจะเห็นพ้องด้วยตามคำสั่งไม่อุทธรณ์ของพนักงานอัยการ ไม่มีเวลาแม้จะทำอุทธรณ์ในวันนั้นให้เสร็จทัน มีหลายครั้งหลายสำนวน ที่กรมอัยการได้รับสำนวนจากอธิบดีกรมตำรวจที่มีความเห็นแย้งคำสั่งไม่อุทธรณ์ของพนักงานอัยการเมื่อขาดอุทธรณ์แล้วหรือเป็นวันสุดท้าย ในกรณีอย่างนี้ พนักงานอัยการไม่มีทางอย่างอื่นที่จะทำได้ ถ้าเป็นวันสุดท้ายก็จะต้องทำอุทธรณ์ให้ทันในวันนั้น แล้วก็ยื่นอุทธรณ์ไปตามความเห็นแย้งของอธิบดีกรมตำรวจเสียก่อนเพื่อให้ทันภายในกำหนดในวันนั้น กรณีอย่างนี้ผมคิดว่าไม่เป็นการถูกต้องและไม่เป็นธรรมกับจำเลย ถ้าต่อมาอธิบดีกรมอัยการชี้ขาดให้อุทธรณ์ คำอุทธรณ์ของพนักงานอัยการที่ได้ยื่นไปแล้วก็เป็นอันว่าได้ดำเนินการภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าหากตรงกันข้ามอธิบดีกรมอัยการพิจารณาแล้วชี้ขาดว่า คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องแล้ว พนักงานอัยการสั่งไม่อุทธรณ์นั้นชอบแล้ว ไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นแย้งของอธิบดีกรมตำรวจ อย่างนี้ก็เป็นเรื่องหนักใจ ที่พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอธิบดีกรมอัยการ ในกรณีที่สั่งไม่อุทธรณ์ก็ต้องไปถอนอุทธรณ์ต่อศาล ในการถอนอุทธรณ์ต่อศาลโดยเหตุผลที่ว่า ขณะนี้อธิบดีกรมอัยการได้ชี้ขาดไม่อุทธรณ์แล้วจึงขอถอนอุทธรณ์ดูจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี

ผมขอเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงเพียงเท่านี้

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอบพระคุณท่านรองอธิบดีกรมอัยการมากครับ ผมคิดว่าในการประชุมกลุ่มย่อยคงจะได้นำปัญหาของท่านรองอธิบดีกรมอัยการไปถกเถียงแล้วก็หาข้อสรุปเพื่อนำมาปรับปรุงใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของประชาชน

สืบเนื่องจากคำอภิปรายของท่านรองอธิบดีกรมอัยการผมขอเล่าถึงประสบการณ์บนสถานีตำรวจตอนไปแจ้งความเรื่องชโมยขึ้นบ้าน ระหว่างผมไปนั่งรอให้ปากคำพนักงานสอบสวนที่เป็นนายร้อยเวรจะต้องรีบออกไปยังที่เกิดเหตุเพราะมีโทรศัพท์มาแจ้งเรื่องคนขับรถชนคนตายก่อนออกไป หันมาบอกผมว่า พี่ต้องพรุ่งนี้เช้าถึงจะจดปากคำได้ ผมก็ต้องกลับ พรุ่งนี้ก็ต้องไปใหม่ แสดงว่าตอนที่เขาออกเวรในวันรุ่งขึ้นเขามีงานพิเศษเพิ่มขึ้นมาอีก อันนี้ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การส่งสำนวนช้า การสอบสวนเสร็จช้า แต่ทางท่านรองอธิบดีกรมตำรวจก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าที่ยังมีนายตำรวจหนุ่ม ๆ อีกบางส่วนที่นอนดึก ออกจากบาร์ตีสองตีสามมาสอบพยานไม่ทันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การส่งสำนวนต้องช้าไปแต่ก็เป็นเรื่องของตัวบุคคล ซึ่งเมื่อทราบข้อมูลนี้แล้ว ผมคิดว่าทางกรมตำรวจคงจะช่วยบรรเทาเรื่องนี้ไปได้

ส่วนเรื่องที่ศาลเขียนคำพิพากษาตัวจริงช้านั้น ผมคิดว่าท่านปลัดกระทรวงเองคงยอมรับมีอยู่บ้างจริงแต่กระทรวงยุติธรรมเองก็ได้พยายามที่จะแก้ไขจุดนี้ทุกครั้งที่ได้รับทราบเรื่องนี้อย่าง

เป็นทางการเรื่องนี้ต้องขอขอบคุณท่านรองอธิบดีกรมอัยการ คิดว่าเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ทางฝ่ายผมจะทำบันทึกเสนอท่านปลัดกระทรวงเพื่อจะได้เรียนให้ท่านผู้พิพากษาทราบแล้วก็ปรับปรุงในส่วนนี้ต่อไป แต่ส่วนที่ท่านว่าการที่ทางผู้พิพากษาเรียงคำพิพากษาช้า เป็นผลให้ทางพนักงานอัยการจำเป็นต้องอุทธรณ์ไปก่อนเป็นเหตุให้จำเลยต้องขังในระหว่างอุทธรณ์จนกว่าพนักงานอัยการจะมาขอถอนอุทธรณ์ หากจะเทียบกับการเรียกค่าเสียหายเรื่องละเมิดแล้วผมเห็นว่าเป็นค่าเสียหายที่ไกลเกินกว่าเหตุ ผู้พิพากษาคงจะไม่ต้องรับผิด ผมขอขอบคุณท่านรองอธิบดีกรมอัยการมาก ทำให้ทางฝ่ายกระทรวงได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นในส่วนนี้

ท่านวิทยากรท่านถัดไปผมขอเชิญท่านนายกสภาทนายความ

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ กราบเรียนท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน พวกเราจะมาพูดกันวันนี้ในสิ่งที่ประสบพบเห็นและบังเกิดอุปสรรค แก้ไขไปสู่เป้าหมายที่ท่านทั้งหลายได้กรุณามาร่วมกัน จุดมุ่งหมายประการสำคัญคือทำอย่างไรให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนที่มาพึ่งกระบวนการยุติธรรม

พวกเราเตรียมปัญหามาปรึกษา ๒๓ หัวข้อ เป็นปัญหาสำคัญ ๆ ที่ไปประชุมภาค ๑ ภาค ๒ เมื่อวันที่ ๑๙-๒๐ เดือนนี้ และจากการประชุมตัวแทนภาคกับตัวแทนจากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเมื่อวันที่ ๒๑ นี้ ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับทางด้านตำรวจในเบื้องแรกคือสิทธิขั้นพื้นฐานตาม ป.วิ.อ. ซึ่งคิดว่ากรมตำรวจได้พยายามซักซ้อมความเข้าใจกับตำรวจทั่วราชอาณาจักรมาหลายครั้งหลายคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครั้งสุดท้าย วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๐ กรมตำรวจได้ออกคำสั่งย้ำเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาว่าเมื่อถูกจับกุม คุมขัง หรือถูกควบคุมตัวมา ต้องให้สิทธิได้พบและปรึกษาทนายความสองต่อสองก่อน แต่เท่าที่ทราบยังได้รับการร้องเรียนมาจากทนายต่างจังหวัดว่า บางท่านไม่ได้ปฏิบัติในเรื่องนี้ โดยบางทีอาจจะปฏิบัติแล้ว ซึ่งกรมตำรวจได้ออกเป็นแบบฟอร์มไว้เพื่อให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อว่าไม่ต้องการพบทนายประชาชนไม่ค่อยรู้ถึงสิทธินี้ แม้ทางกระทรวงยุติธรรม ทางอัยการ ทางตำรวจ หรือแม้แต่ทางสภาทนายความพยายามประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ แต่ก็ยังมีบ้างบางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติในเรื่องนี้ก็ทำให้ประชาชนขาดที่พึ่งที่ปรึกษา หากว่าสร้างความเข้าใจกับประชาชนก็จะช่วยงานของตำรวจได้เป็นอันมากเพราะปัจจุบันมีทนายความ ๒๐,๗๐๑ คน ที่พร้อมจะให้ความรู้แก่ประชาชนว่าจะทำให้เขาได้เข้าใจถึงความถูกต้อง เมื่อทำผิดเราก็จะพยายามแนะนำว่าที่ถูกที่ควรทำอย่างไร ไม่ใช่ปฏิเสธไว้ก่อน การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในหัวใจว่าอะไรถูกต้องไม่ถูกต้องจะช่วยงานของเจ้าพนักงานตำรวจได้ จากประสบการณ์ที่สภาทนายความได้ส่งทนายความไปประจำสถานีตำรวจในชั้นทดลอง ๓ เดือน ในกรุงเทพฯ ใน ๑๘ สถานีตำรวจทั่วประเทศก็ดี เห็นว่าเจ้าพนักงานต้องแบกภาระไม่เฉพาะแต่คดีอาญาเท่านั้น คดีแพ่งก็มากถึง ๕๐% สภาทนายอยากเรียนท่านผู้อาวุโสทางด้านของกรมตำรวจช่วยตั้งข้อสังเกตดังกล่าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านได้ทราบด้วย

อีกประการหนึ่งเรื่องการสอบสวนที่ทางตำรวจอยากจะสรุปให้เร็วและฟ้องให้เร็ว ๆ แต่ในสำนวนบางคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ขออย่าได้ใช้เวลาไปถึง ๘๔ วันเลย พยายาม

ฟ้องได้ภายใน ๓ วัน ๗ วัน โดยใช้วิธีพิจารณาในศาลแขวงเข้ามาปรับ อย่างคดีการพนันขังไว้สองวัน นี้ยังไม่ได้ฟ้อง โทษบางทีแค่ปรับเท่านั้น

อีกกรณีหนึ่งคือการประกันตัว เมื่อได้รับการประกันแล้วอยากจะขอความกรุณาว่าน่าจะได้กำหนดเวลาให้แน่นอนว่าควรจะเสร็จภายในเวลาเท่าไหร่ประชาชนจะได้รู้ว่าเขาต้องคดีแล้ว ภายใน ๖ เดือนเสร็จหรือภายใน ๑ ปีเสร็จ ที่เป็นอยู่นี้ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอนทางราชการกรมตำรวจจะเข้มงวดกวดขันว่าทุกเดือนต้องรายงานก็ดี แต่ก็มีปัญหาว่าบางทีไม่เสร็จ บางเรื่องอยู่ที่กองปราบจนกระทั่งขณะนี้เกือบสองปีแล้วยังไม่เสร็จ

สำหรับพนักงานอัยการซึ่งมีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับ สคช. เป็นปัญหาที่ทางฝ่ายทนายความได้หยิบยกขึ้นมาพูดกันมากทุกภาคที่สัมมนาทั่วประเทศ เรื่องนี้สภาทนายความกับกรมอัยการได้พยายามประสานงานกันตลอดมา ซึ่งในที่สุดกรมอัยการได้เสนอแนะไปยังกระทรวงมหาดไทยให้สภาทนายความเข้าเป็นกรรมการกลางของ สคช. ในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดได้ตั้งให้ประธานอนุกรรมการสภาทนายความทั่วประเทศเข้าเป็นกรรมการ สคช. ด้วย การทำงานเกี่ยวกับ สคช.นั้น กรมอัยการและสภาทนายความจะร่วมมือกันได้แค่ไหนเพียงใด กรอบของกรมอัยการจะยืนอยู่แค่ไหน ถ้าเลยกรอบออกมาทางสภาทนายความจะรับไปดำเนินการ ทั้งนี้สภาทนายความปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทนายความฉบับใหม่ให้มุ่งช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน ฉะนั้น จึงอยากจะให้วางกรอบให้แน่ชัด ซึ่งคงจะไปพูดกันอีกทีในชั้นประชุมกลุ่มย่อย

สำหรับทางด้านศาลที่เป็นปัญหากันมาอยู่ตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ก็คิดว่าถ้าเป็นผู้ใหญ่ ไม่ค่อยมีปัญหา ถ้าท่านยังหนุ่มเพิ่งออกไปก็จะมีปัญหาบ้างเวลามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้เราจะพยายามแก้ปัญหาโดยวิธีพบกับท่านหัวหน้าศาลก่อน ถ้าพบกับท่านหัวหน้าศาลปรึกษากันได้เป็นที่เข้าอกเข้าใจก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าพบกันแล้วก็ยังมีปัญหาอยู่เราก็จะต้องคงรบกวนท่านอธิบดีภาค ถ้าพบกันแล้วยังไม่รู้เรื่องจะต้องมาถึงท่านปลัดกระทรวงฯ หรือท่านประธานศาลฎีกา ปัญหาดังกล่าวจะว่ากันเป็นไปตามลำดับชั้นอย่างนี้

เรื่องของการจดคำพยานในการเตรียมคำพยาน บางทีไม่ได้เตรียมแค่วัน ๒ วัน กว่าจะได้ข้อเท็จจริงมาทั้งหมดบางทีต้องเตรียมเป็นเดือนเป็นปีกว่าจะได้ข้อเท็จจริงมาทั้งหมดที่จะมาสู่ศาล เวลาทางฝ่ายทนายถามความต้องขอความกรุณาท่านผู้พิพากษาว่าลองฟังดู ว่าพอไหวก็ฟังดู ยังไม่อยากจดก็อย่าเพิ่งไปจด ฟังดูต่ออีกนิดหนึ่งบางทีท่านเริ่มแล้วมันก็สะดุด อย่างผมว่าความเกือบ ๒๐ ปี มานี้พอท่านบอกปุ๊บสมองก็สะดุดมันไม่ไปเดี๋ยวพยานก็รู้ตัวแล้วอันนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดอยู่ทุกเมื่อจนถึงบัดนี้ก็ยังเกิดอยู่อย่างนี้ ก็ขอกราบเรียนฝากท่านปลัดกระทรวงซึ่งท่านกรุณานั่งฟังการสัมมนาอยู่ในวันนี้ ทางฝ่ายทนายเราขณะนี้ตามกฎหมายใหม่เราได้อบรมก่อนจะออกไปเป็นทนายไม่ว่าการซักถาม ถามค้าน ถามติง ต้องเตรียมมาให้เป็นที่เรียบร้อย ถามไปขีดไปศาลไม่ว่า ถามจบแล้วก็โค้งแล้วนั่งลงให้เรียบร้อย ส่วนท่าทางในการถามนั้นก็พยายามที่จะอบรมไม่ให้หมุนซ้ายหมุนขวาหันกลับมาถาม เข้ามาในบัลลังก์ก็ใช้ความเรียบร้อยโค้งท่านด้วยความสุภาพ เสร็จก็โค้งท่านไป

ปัญหาที่สำคัญอีกประการ เกี่ยวกับเรื่องละเมิดอำนาจศาลตามวิ.แพ่ง ศาลลงโทษได้ทันที ทันใดเลย แม้ทางกระทรวงยุติธรรมจะกำหนดว่าก่อนจะลงโทษจะต้องปรึกษาอธิบดีผู้พิพากษาภาค ก่อนก็ยังไม่เพียงพอ ทางสภาทนายความอยากขอแก้วิ.แพ่ง มาตรา ๓๓ ว่าก่อนที่จะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลขอความกรุณาให้ผู้พิพากษาท่านอื่นหรือท่านอธิบดีภาคหรืออธิบดีผู้พิพากษาเป็นผู้ทำการไต่สวนก่อนที่จะมีการลงโทษอันนี้เป็นข้อสรุปจากสัมมนาของทนายความ ๙ ภาคทั่งประเทศ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีคนอีกคนมาคอยยับยั้งชั่งใจหรือคอยมาตรวจว่าอันนี้ถูกต้องแค่ไหน เพียงใดหรือไม่ และอยากขอความกรุณาท่านเมื่อยังไม่ได้สั่งจำคุกให้เป็นที่แน่นอนเรียบร้อยขอความกรุณาอย่าเพิ่งเอาประชาชนหรือเอาทนายไปขังเสียก่อน

สำหรับคดีศาลขอแรง ซึ่งในเรื่องนี้ทางกระทรวงยุติธรรมก็พยายามอย่างยิ่งที่จะช่วยทนายที่ศาลขอแรง เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เวลาส่งประเด็นไปหลาย ๆ จังหวัด ทนายส่วนใหญ่ ๙๕ % ก็พอจะมีชีวิตอยู่ได้แต่รุ่นน้อง ๆ ที่ยังอยู่ต่างจังหวัด โดยเฉพาะทนายรุ่นใหม่ ๆ ที่ศาลขอแรง ก็ปรากฏว่าส่งประเด็นไปไม่มีเงิน บางทีเขาไปไม่ได้ เมื่อไปไม่ได้ก็เจอปัญหาผิดมารยาททนาย อันนี้หัวหน้าสำนักงานก็ต้องจ่ายเอง อยากจะส่งลูกน้องไปฝึกงานเพื่อไปว่าความเกี่ยวกับเรื่องคดีขอแรงก็เป็นปัญหาในกรณีนี้ก็เกิดปัญหาในเรื่องของทนายที่ลำบากเมื่อจะต้องตามประเด็นไป อันนี้ก็ขอกราบเรียนรบกวนว่าจะตามประเด็นไปจังหวัดไหน อย่างไร ก็ขอความกรุณากระทรวงยุติธรรมช่วยกรุณาด้วย ว่าจ่ายแค่ไหน หรือจะเทียบเท่ากับข้าราชการชั้นไหนอย่างไร ขอให้มีกำลังไป เพื่อจะได้ไปผดุงความยุติธรรมได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาว่าบางทีคนรวย ๆ ต่างจังหวัด เขาไม่หาทนาย พอมีคดีขึ้นสู่ศาล ขอให้ศาลหาทนายให้ แต่ในวันประกันตัวกลับมีโฉนดมามีรถยนต์มา แล้วมาให้ศาลขอแรง อันนี้ก็เป็นปัญหา ก็ขอความกรุณาศาลโปรดสอบถามหรือไต่สวนสักนิดหนึ่งว่าจนจริงไหม หรือถ้าเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่จะต้องมีทนายในกรณีอย่างนั้น

ปัญหาสุดท้ายที่เกี่ยวกับราชทัณฑ์ต้องฝากกรมราชทัณฑ์ว่าในหลักการตามรัฐธรรมนูญประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ดี พยายามเล็งไปที่ผู้ต้องหาว่าเขาจะหลบหนีไหม แต่ในขณะเดียวกันทางพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ก็ไม่เปิดโอกาสว่าถ้าจะเอาผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือผู้ต้องหา หรือจำเลย ออกนอกเรือนจำไม่ต้องใช้เครื่องพันธนาการได้ ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการได้โปรดคำนึงด้วย เพราะว่าบางคดี เช่น คดีเช็คเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่ใช่คดีความผิดสำคัญไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ แค่กุญแจมือก็หนักพอสมควรแล้ว อย่าไปตีตรวนเขา อย่าไปใส่เสื้อในลักษณะที่เป็นนักโทษ เสื้อผ้าเขาคงพอมีก็ฝากท่านผู้แทนราชทัณฑ์ว่ากรุณาใช้ดุลพินิจในเรื่องนี้พอสมควร ถ้าหากว่ามีโอกาสที่ต้องขอแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ หรือวางหลักเกณฑ์หรือวางนโยบายในเรื่องนี้ให้ชัดเจน

อีกข้อหนึ่งที่เกี่ยวกับทางราชทัณฑ์ และรวมถึงทางตำรวจด้วย ในกรณีที่ทนายไปพบส่วนใหญ่จะเป็นในเรือนจำ เราไม่มีโอกาสที่ไปพบโดยอิสระ เวลาจะคุยกับผู้ต้องหา หรือคุยกับจำเลยในเรือนจำจะต้องมีผู้มีร่างกายแข็งแรง ล่ำสัน ยืนถือกระบองอยู่ข้างหลัง จำเลยก็ไม่กล้า ผู้ต้องหาก็ไม่กล้าบอกว่าความจริงเป็นอย่างไร ก็ขอความกรุณาทางเรือนจำด้วยว่า เวลาเราจะเข้าพบก็ขอให้จัดที่ให้เราได้พบโดยอิสระ ๒ ต่อ ๒ เพื่อที่เราจะได้ปรึกษาอย่างตรงไปตรงมา

ในชั้นแรกนี้กระผมขอกราบเรียนแค่นี้ก่อน

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอขอบคุณท่านนายกสภาทนายความมากนะครับ เรื่องสำคัญ ๆ ที่ท่านนายกสภาทนายความขอเรียนฝากฝ่ายตำรวจก็คือเรื่องการประกันตัวในชั้นสอบสวน โดยท่านขอให้รีบทำสำนวนให้เสร็จจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ก็ขอให้แจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ จะได้ขอรับหลักประกันคืนไป

ความจริงเรื่องนี้ทางกรมตำรวจมีระเบียบรัดกุมมาก แต่การปฏิบัติแต่ละท่านก็คงจะไม่ได้อนุมัติให้เป็นไปตามระเบียบนั้นจึงเกิดข้อเสียหายขึ้น

เรื่อง สคช. นี่ทางสหรัฐอเมริกามีองค์กรที่เรียกว่า Department of Public Defender ส่วนบุคลากรเป็นข้าราชการไม่ใช่พนักงานอัยการที่เกษียณแล้วอย่างที่เราทำอยู่ แต่งาน สคช. ก็เป็นความคิดริเริ่มที่ดีมาก เมื่อทางท่านนายกสภาทนายความขอร่วมมือกับทางกรมอัยการในเรื่องโครงการ สคช. ผมเองก็ใคร่ขอร่วมด้วย ผมมีงานอยู่งานหนึ่งคือ งานคุมประพฤติ ผมมีทั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางและมีสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลในต่างจังหวัดภายในปี ๒๕๓๑ นี้ ผมก็คงจะมี ๒๐ กว่าแห่ง ผมไปเห็นที่สหรัฐอเมริกาเขามีหน่วยงานที่ช่วยประกันตัวจำเลยจากศาล เห็นว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้ยากจนมากจึงมาเริ่มงานนี้ขึ้นที่สำนักงานคุมประพฤติกลาง โดยการช่วยเหลือจำเลยที่ยากจนไม่สามารถที่จะประกันตัวตนเองได้โดยได้ขอเงินจากมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูสำนักงานคุมประพฤติกลางมาช่วยเหลือประกันตัวจำเลยที่ศาลสั่งสืบเสาะมาก่อน ส่วนผลการสืบเสาะเป็นอย่างไรศาลจะพิพากษาอย่างไรผมไม่เกี่ยว ในช่วงนั้นจำเลยพวกนี้ถ้าเป็นพวกที่มีงานทำก็ไม่ถูกเลิกจ้าง เท่าที่ปฏิบัติมาก็ได้ผลน่าพอใจ งานนี้ผมคิดว่าน่าจะร่วมกันได้ระหว่าง สคช. สภาทนายความ และงานช่วยเหลือในการประกันตัวจำเลยของสำนักงานคุมประพฤติ

เรื่องผู้พิพากษาบันทึกคำพยานไม่ตรงก็เป็นเรื่องที่กระทรวงจะได้นำเป็นข้อมูลไปให้คำแนะนำผู้พิพากษาต่อไป อย่างไรก็ตามผมอยากจะเรียนฝากว่าการบันทึกคำพยานของศาลนั้น ปัจจุบันนี้ก็ได้เปลี่ยนจากบันทึกด้วยมือเป็นบันทึกด้วยเสียง และการบันทึกคำพยานเราจะบันทึกแบบสรุปอมความที่พยานเบิกความ มาบันทึกลงเป็นพยานหลักฐานในคำเบิกความของพยานที่บันทึกไว้ เราจะบันทึกคำต่อคำเฉพาะเรื่องที่เห็นว่าคำเบิกความของพยานตรงนั้นเป็นพยานโดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าคำเบิกความของพยานรับฟังได้หรือไม่ เราจะโค้ดคำพูดก็เฉพาะในส่วนที่จะเห็นว่าตรงนั้นเป็นจุดสำคัญจริง ๆ เช่นคำพูดที่จะชี้ว่าเป็นการหมิ่นประมาทหรือไม่ นอกนั้นเราก็อมความแล้วก็มาแปลงเป็นภาษาของศาลเอง อันนี้ก็คงจะแก้ข้อสงสัยของท่านผู้เกี่ยวข้องได้

เรื่องการละเมิดอำนาจศาลนั้นผมขอเรียนว่า ศาลคือองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่อำนวยความเป็นธรรมให้ประชาชนกรณีเรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้น มีอยู่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของศาลเลย แต่ถ้าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกยกเลิกเมื่อใดแล้วผู้ที่เดือดร้อนที่สุดคือ คู่ความ ทนายความ รวมทั้งเพื่อนตำรวจ ดีไม่ดีขณะที่ท่านไปยืนเบิกความอยู่ในศาลอาจจะถูกจำเลยวิ่งมาต่อยหน้าก็ได้ ศาลทั่วโลกทุกประเภทเขาจะมีความผิดฐาน Contempt of Court ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้

ไม่มีประเทศใดที่ยอมยกเลิกแต่เขามีไว้เพียงเพื่อรักษาความสงบในศาลเพียงเพื่อให้สามารถดำเนินกระบวนพิจารณาไปได้อย่างเป็นระเบียบถูกต้องแต่ยอมรับว่าผู้พิพากษาหนุ่ม ๆ บางท่านยังไม่รัดกุมพอ ยังไม่ถี่ถ้วนพอในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งเรื่องนี้กระทรวงไม่เคยละเลยมีเรื่องที่ไหนท่านปลัดกระทรวงจะติดตามทุกขั้นตอน ถ้ามีเรื่องอะไรที่จะแนะนำผ่านท่านอธิบดีภาคไปได้ก็จะทำทันที เรื่องตัวผู้พิพากษานั้นเราจะเริ่มเปลี่ยนระบบการฝึกอบรมแล้วเดิมท่านใดที่สอบผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ อบรมตามศาลหนึ่งปีก็ออกไปเป็นผู้พิพากษาแล้ว ในระบบใหม่เราจะให้ผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกมาแล้วมากินนอนที่นี้ ๔ เดือนก่อนช่วง ๔ เดือนนี้จะพยายามถ่ายทอดสรรพวิชาการรวมทั้งความประพฤติจริยธรรมสิ่งใดที่บรรพตุลาการของเราได้ปฏิบัติมาแล้ว และเห็นว่าเป็นผลดีประชาชนให้การยอมรับให้ความเคารพนับถือช่วงที่กินนอนอยู่ที่นี้ ๔ เดือนจะปลูกฝังสิ่งเหล่านั้นให้แก่ผู้ที่จะออกไปเป็นผู้พิพากษาให้ได้ จากนั้นเราจะส่งไปฝึกภาคการพิจารณาคดีตามศาลอีก ๑ ปี เพราะฉะนั้นต่อไปนี้ผู้พิพากษาต้องอบรมมา ๑ ปี ๔ เดือน ถึงจะพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาได้ แต่งตั้งแล้วเราจะไม่ส่งออกไปต่างจังหวัดจะอยู่ในกรุงเทพฯ ให้แก่ขึ้นมาอีกหน่อยอยู่ในกรุงเทพฯ อีก ๑ ปี เพราะฉะนั้นต่อไปผู้พิพากษาที่ออกไปต่างจังหวัดนี้ผมมั่นใจว่าจะเป็นผู้ใหญ่พอสมควรสามารถควบคุมอารมณ์ได้จะเห็นได้ว่าทางฝ่ายศาลเราวางรากฐานใหม่ขึ้นแล้ว จึงใคร่ขอให้ทางสภาทนายความได้พิจารณาโครงการในเรื่องปรับปรุงสมรรถภาพของทนายความโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาว่าความเรื่องกฎหมายสบัญญัติด้วยเพราะเรื่องเหล่านี้กระทบถึงคู่ความของท่านโดยตรง

ต่อไปผมขอเรียนเชิญท่านอาจารย์ประเสริฐ เมฆมณีครับ

นายประเสริฐ เมฆมณี กราบเรียนท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม และท่านที่เคารพทุกท่านผมรู้สึกเป็นเกียรติแต่หนักใจในการบรรยายในวันนี้ เพราะว่าท่านผู้ฟังเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์สูงในอาชีพราชการและส่วนตัว แต่ก็รู้สึกเบาใจคลายความกังวลลงไปได้บ้าง เมื่อนึกว่าเรื่องที่พูดนี้เป็นสิ่งที่มีสาระมีประโยชน์ และเป็นจริงโดยเฉพาะท่านวิทยากรทุกท่านต่างก็มีความคุ้นเคยและเป็นที่เคารพมาก่อนทั้งสิ้น เริ่มแต่ท่านรองแสวง ท่านทนายความ ท่านศาล จนกระทั่งถึงท่านรองอธิบดีกรมอัยการ แนวการพูดของผมวันนี้จะพูดถึงเรื่องในหน้าที่ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบเป็นสำคัญ และในประการที่ ๒ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานตามหลักพุทธพจน์ที่ว่าธรรมนี้ย่อมเป็นหลักเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงให้เกิดความรักความเคารพเพื่อการสงเคราะห์กันไม่วิวาทกันสามัคคีกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีน้ำจิตน้ำใจในการรณรงค์การก่อปัญหาอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นสำคัญ

รูปแบบของการประสานงานจะมี ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ

● **การประสานงานในลักษณะนอกแบบพิธีการ** การประสานงานแบบนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในระบบแบบธรรมเนียมประเพณีราชการไทย เป็นการมุ่งเน้นในความร่วมมือ ประสานงานเชิงส่วนบุคคลโดยการแสดงออกซึ่งอัชฌาสัยต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานด้วยกันเอง และต่างหน่วยงานเพื่อขจัดอุปสรรค หรือความไม่เข้าใจระหว่างกัน จำเป็นต้องอาศัยหลักสามัคคีธรรม

ของหมู่คณะ หลักเหตุผล การใช้หลักมนุษย์สัมพันธ์ ความปรารถนาดี การยอมรับนับถือ การเล็งเห็นความสำคัญของผู้อื่น การไม่ก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงพุทธศาสนาถือว่าหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมทั้ง ๕ หน่วย หรือประชาชนก็เหมือนเพื่อนร่วมสังคมเดียวกัน เพราะฉะนั้นจำต้องใช้หลัก"หนึ่งในทิศหก" คือ "หลักมิตรสหาย" ต่างต้องช่วยเหลือให้ข้ามอุปสรรคภยันตรายด้วยกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ จริงใจและด้วยน้ำใจไมตรีช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่ทอดทิ้งกัน ถ้าทำได้อย่างนี้ความพร้อมเพรียงของปวงชนผู้เป็นหมู่ย่อมยังผลให้เกิดความสำเร็จในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างถ่องแท้

● **การประสานงานในรูปแบบพิธีการของราชการ** การประสานงานในลักษณะนี้เป็นการมุ่งถึงแบบวิธีการ เน้นในเรื่องตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับอย่างเมื่อสักครู่ อาจารย์คำนวณฯกล่าวว่ากรมราชทัณฑ์ใช้เครื่องพันธนาการเกินเลยไป นี้เป็นการประสานงานในเชิงของกฎหมาย ซึ่งผมก็รับฟังด้วยความเห็นใจและด้วยความนับถือ หากพิจารณาในด้านความมั่นคงปลอดภัยของการควบคุมและกฎหมายราชทัณฑ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นดังนี้ แต่นับเป็นความเห็นในทรรศนะที่แตกต่างกันในลักษณะสองประการนี้ ต้องมองในแง่เชิงรัฐประศาสนศาสตร์ และเชิงการบริหารงานของกระบวนการยุติธรรมถ้ามีความเข้าใจดีต่อกันแล้ว ต่างทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละหน่วยอย่างดีที่สุด สามารถควบคุมได้ถึงว่าในการแก้ไขปัญหาใด ๆ ก็ตามต้องแก้ด้วยความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และความมีเหตุผลประกอบกันไป

ทนายเป็นบุคคลแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อการผดุงความเป็นธรรมในสังคม เพราะฉะนั้นกรมราชทัณฑ์จึงตั้งหลักไว้ว่า ทนายความที่ติดต่อผู้ต้องขังในเรือนจำต้องเป็นทนายที่แท้จริงมีใบแต่งทนายที่ถูกต้อง และต้องถือปฏิบัติตามหลักการที่กำหนดไว้ใน ป.วิ.อ.มาตรา ๘ ที่ว่านี้นับแต่เวลายื่นฟ้องแล้วจำเลยมีสิทธิพูดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง เหตุนี้เอง เพื่ออำนวยให้สิทธินั้นเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และมีผลในการปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดมาตรการย่อ ๆ คือ

๑. ทนายซึ่งมาด้วยเรื่องคดีของผู้ต้องขัง ติดต่อเยี่ยมเยียนด้วยตนเองกับผู้คุมได้ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐ น. จนถึง ๑๖.๐๐ น. เว้นวันหยุดราชการซึ่งนับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ทนายได้เยี่ยมผู้ต้องขังซึ่งเป็นลูกความของตนอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว เพราะผู้ต้องขังอื่น ๆ มีการจำกัดเวลาเยี่ยมโดยสภาพการณ์ของเรือนจำ จำต้องปฏิบัติเช่นนั้น

๒. นอกจากนั้น กรมราชทัณฑ์ยังได้ออกระเบียบว่าในการเยี่ยมของทนายความนั้นต้องอำนวยความสะดวกหลายประการ เช่น

๒.๑ จัดสถานที่ให้ทนายความได้เยี่ยมเยียนอย่างใกล้ชิดเท่าที่สภาพการณ์แห่งสถานที่จะอำนวยให้

๒.๒ การเจรจาของทนายความกับผู้ต้องขังนั้นผู้ควบคุมต้องอยู่ห่างพอที่จะไม่ได้ยิน แต่ที่สำคัญที่สุดและค่อนข้างทันสมัย คือ ให้ทนายนั้นบันทึกเทปพูดจากับผู้ต้องขังได้ กรณีนี้เป็นการประหยัดทั้งผู้ต้องขังและทนาย

ปัญหาเกี่ยวกับทนายมีเรื่องเดียว แต่ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ถือว่าในการเข้าเรือนจำนั้นขอให้ทนายจริง ๆ อย่าได้นำญาติหรือผู้อื่นเข้าไปด้วย

ในส่วนที่สอง ความสัมพันธ์กับตำรวจอยู่ในขั้นที่ดีมากทุกด้าน เพราะตำรวจเป็นหน่วยเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อย่างมาก โดยเริ่มตั้งแต่การจับกุม คุมขัง จนกระทั่งการปล่อยตัว เช่น การควบคุมผู้ต้องขังกลับจากศาล การควบคุมขังย้ายเรือนจำ การทำประวัติอาชญากร การชี้ตัวผู้ต้องหาในเรือนจำและทัณฑสถาน เฉพาะกรณีการชี้ตัวผู้ต้องหาในเรือนจำตามที่ท่านรองแสวงฯ ได้กล่าวให้ข้อสังเกตไว้ นับว่าเป็นแนวคิดที่ดี แต่ก็มีอุปสรรคในด้านสถานที่คับแคบ และจำนวนผู้ต้องขังเกินความจุอยู่มากแต่ในกาลต่อไปภายหน้าคิดว่าถ้าราชทัณฑ์มีโอกาส น่าจะร่วมมือกับตำรวจได้ในเรื่องนี้ ส่วนข้อที่ได้รับความเห็นใจ และขอบคุณจากฝ่ายราชทัณฑ์ต่อตำรวจก็คือ ช่วยเหลือราชทัณฑ์เมื่อผู้ต้องขังก่อการร้าย ตำรวจไม่ได้พักผ่อนหลับนอนเป็นเวลาหลายวัน เช่น กรณีเรือนจำกลางบางขวางหลายปีมาแล้วตำรวจไม่ได้นอนเลยถึง ๑๐ วันเต็ม ใครเป็นผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรีย่อมรู้ดี อันนี้เราประสานงานกันอย่างดีอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของตำรวจก็มีข้อฝากความคิดเห็นในด้านการประสานงานที่ควรกล่าวถึง คือ

๑. เรื่องอายัดตัวผู้ต้องขัง ขอให้ตำรวจแจ้งคดีอายัด หรือดำเนินคดีอายัดให้เสร็จสิ้นรวดเร็วด้วย เมื่อเสร็จแล้วแจ้งให้เรือนจำด้วย เพื่อจะได้จำหน่ายออกจากสารบบ

๒. เรื่องจัดกำลังตำรวจในการควบคุม ให้สอดคล้องกับระบบการรักษาความปลอดภัยในศาลและป้องกันการหลบหนีด้วย

เกี่ยวกับอัยการและศาลไม่มีปัญหาเลย คงมีแต่ข้อฝากในเรื่องการย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำซึ่งมีความมั่นคงแข็งแรงไปอยู่เรือนจำด้วยความมั่นคงในการควบคุม เพื่อดำเนินคดีมีปัญหาเช่น ศาลสั่งย้ายผู้ต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์ที่มีโทษจำคุกสูงจากเรือนจำกลาง เพื่อนำไปดำเนินคดีเล็กน้อยที่ท้องที่อื่น ณ เรือนจำจังหวัด ขณะนี้กรมราชทัณฑ์ติดต่อศาล ศาลก็กรุณาบอกว่าให้ติดต่ออัยการ เพราะฉะนั้น ปัญหานี้ก็ฝากทั้งอัยการทั้งศาลด้วย หวังว่าคงได้รับความกรุณานะครับ

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอบคุณท่านอาจารย์ประเสริฐมากครับ ท่านอภิปรายสั้น ๆ แต่ว่ากินใจพวกเรามาก ผมอยากเรียนท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยเฉพาะทางสภาทนายความว่าเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่จะต้องนำผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวออกมานอกสถานที่เป็นแต่เพียงเรื่องระเบียบเท่านั้นเอง ที่ประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่าควรจะให้ทางราชทัณฑ์นี้ปรับปรุงหรือว่าผ่อนปรนในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการประการใดน่าจะได้รับการพิจารณาด้วยดี

ส่วนทางด้านที่เกี่ยวกับตำรวจนั้น มีอยู่สิ่งหนึ่งก็คือเกี่ยวกับเรื่องการที่ศาลออกคำสั่งหรือมีหมายให้ย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยจากเรือนจำที่มั่นคงไปยังเรือนจำที่ไม่มั่นคงนั้น บางครั้งศาลได้รับคำร้องจากจำเลย และเราไม่มีโอกาสเลยที่จะทราบได้ว่าจำเลยคนนั้นทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์

เรื่องใดมาบ้าง เราจำเป็นจะต้องอนุเคราะห์จำเลยเพื่อความเป็นธรรมเพื่อความชอบธรรมในการพิสูจน์ความผิด ในการต่อสู้คดีของเขา กรณีอย่างนั้นศาลหลงผิดได้ง่ายมาก ผมคิดว่าไม่เป็นการเสียหายเลยถ้าเผื่อว่าจะใช้การประสานงานเป็นการภายในกรุณาแจ้งให้ทางศาลทราบไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือด้วยเป็นหนังสือเพื่อเราจะได้นำเรื่องที่ได้รับทราบมานั้นมาประกอบการใช้ดุลพินิจต่อไป

ต่อไปเป็นการอภิปรายในรอบที่ ๒ ผมขอเรียนเชิญท่านรองอธิบดีกรมตำรวจก่อนครับ

พล.ต.ท.แสวง ธีระสวัสดิ์ สำหรับรอบ ๒ นี้ผมคงจะชี้แจงหรืออภิปรายถึงข้อติดพันที่แต่ละท่านวิทยากรได้กรุณาหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาแล้ว ทางฝ่ายอัยการที่มีส่วนได้เสนอแนะถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตำรวจก็มีอยู่ ๒-๓ ประการคือ

เรื่องแรก การขอให้มีการส่งสำนวนก่อนครบขังเพื่อให้มีเวลาตรวจ เรามีระเบียบอยู่แล้วว่าต้องส่งก่อนไม่น้อยกว่า ๓ วัน ผมยอมรับมีพนักงานสอบสวนอยู่จำนวนหนึ่งไม่น้อยเหมือนกันโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่หนุ่ม ๆ หรือใหม่ ๆ ไม่ว่าศาลก็ดี อัยการก็ดี ตำรวจก็ดี ราชทัณฑ์ก็ดี พวกหนุ่ม ๆ นี้นับว่ามีอันตราย พระจึงได้มีนวโกวาท คือโอวาทสำหรับภิกษุใหม่ ว่าอันตรายนักแล บางทีพวกนี้กลางคืนไปเที่ยวบาร์ทำให้สำนวนล่าช้า กรมตำรวจก็ไม่ได้นิ่งนอนใจมีทั้งระบบมาตรการทางบวกและทางลบ ทางลบนั้นมีผู้แทนกองคดีมาอยู่ที่นี่ด้วย เราวางยี่ต๊อกไว้เลยว่าทำสำนวนล่าช้าก็ต้องโดนลงโทษกักยามงดเงินเดือน เราก็จะพยายามดูแลเข้มงวดให้มากยิ่งขึ้นก็ขอฝากบรรดาท่านผู้บังคับบัญชาทางด้านภูธรในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดชั้นต้นจะต้องตรวจส่องดูแลแต่ต้น อย่าปล่อยให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนล่าช้าจนเกินไป จนกระทั่งส่งให้อัยการไม่มีเวลาตรวจพอ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องหาที่ประกันไปนั้นผมก็ยอมรับโดยเฉพาะต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนทางด้านกองปราบนี้นั้นนับว่ามีปัญหาอยู่มากเพราะเมื่อผู้ต้องหาประกันแล้วบางทีหลาย ๆ ปีลืมไปเลยกว่าจะเสร็จ บางรายผู้ต้องหาทุจริตต่อหน้าที่จนกระทั่งครบเกษียณอายุไปตั้งหลายปีแล้วยังไม่เสร็จก็มี เป็นที่น่ายินดีว่าได้ทราบจากผู้บัญชาการตำรวจศูนย์สงครามคนใหม่ว่าท่านจะเอาใจใส่ดูแลในเรื่องนี้เป็นพิเศษขอให้ทางฝ่ายกองปราบได้เตรียมแก้ปัญหานี้ไว้ด้วย

ได้มีการนำระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินคดีอาญามาทบทวนเพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้เป็นไปตามแนวทางที่กระทรวงมหาดไทยวางไว้นั้น กรมตำรวจในปัจจุบันมีนโยบายอันแน่ชัดที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนให้เกิดความถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม มีคำสั่ง ๓๘๒/๒๕๓๐ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๐ ได้วางหลักการในลักษณะที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดความยุติธรรมตั้งแต่เริ่มการจับกุม การควบคุม การสอบสวน การให้ตำรวจชั้นผู้ใหญ่เข้าไปรับผิดชอบสอบสวนกำกับดูแล และตลอดจนกระทั่งถึงในกรณีที่มีผู้ร้องว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ผมยืนยันต่อท่านทั้งหลายว่าเราไม่ได้เขียนมาเป็นนามธรรมเท่านั้น จะทำให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

ผมมีข้อสืบเนื่องของอัยการอยู่อันหนึ่ง โดยที่กรมตำรวจมีนโยบายอย่างแน่ชัดที่จะปฏิบัติงานในด้านของมวลชนสัมพันธ์หรือชุมชนสัมพันธ์เพื่อที่จะให้ตำรวจกับประชาชนได้เข้าถึงและ

ได้สามารถที่จะประสานงานในด้านการให้ข่าวและการแสวงหาข่าวดีขึ้นนี้นั้น ผมเห็นจุดที่อัยการทำอยู่ขณะนี้ซึ่งผมเฝ้ามองมานานแล้ว การกระทำของ สคช. คือสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่ได้ออกไปสู่ประชาชนทางด้านทนายก็ได้ขอไปร่วมด้วย และท่านเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการก็บอกว่าขอเล่นด้วยคนหนึ่ง ผมเห็นว่าในส่วนของกรมตำรวจก็น่าจะเห็นมองจุดนี้ในลักษณะที่ถ้าเห็นเป็นการสมควรร่วมกันแล้วไม่ขัดข้องที่จะให้ฝ่ายตำรวจไปร่วมด้วย ผมคิดว่าน่าจะเป็นผลบวกมากกว่าผลลบ ถ้าหากทุกฝ่ายได้ไปร่วมกัน ชี้แนะให้ความรู้แก่ประชาชน อยากจะฝากกลุ่มย่อยลองไปพิจารณาดูว่าทางด้านตำรวจสมควรจะเข้าร่วมหรือไม่ ถ้าจะร่วมด้วยความเต็มใจแล้วจะเป็นอย่างไร ทำกันอย่างไร จะไปนัดหมายกันอย่างไร

สำหรับปัญหาที่ทางท่านนายกสภาทนายความได้หยิบขึ้น ๒-๓ ประการ ก็เรื่องสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา ซึ่งท่านได้หยิบยกยังมีอุปสรรคข้อขัดข้องโดยเฉพาะในต่างจังหวัด เกี่ยวกับผู้ต้องหาพบทนาย ๒ ต่อ ๒ นั้น มีปัญหา ผมก็คิดว่าจะมีปัญหาอยู่บ้าง คือเรื่องสถานที่ไม่เอื้ออำนวย บางครั้งก็มีปัญหาบ้าง แต่ก็แก้ปัญหาโดยสั่งการให้ได้จัดเท่าที่เอื้ออำนวยได้ไม่ใช่ให้เข้าไปในห้องควบคุม แต่ให้อยู่กันในห้องซึ่งแล้วแต่สถานที่แต่ละแห่งจะจัดให้ อยากจะฝากทางด้านตำรวจว่าทำใจเสียให้สงบ เรามีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน จะสอบสวนอะไรก็ทำอยู่กับมือก็ทำไป แต่ส่วนที่ผู้ต้องหาพบปะทนายก็ให้เขาได้มีโอกาสพบอย่าเอาตัวเข้าไปเป็นถึงขนาดที่ว่าไม่ได้ทีเดียว เพราะฉะนั้นผมหวังว่าในโอกาสต่อไปนี้ การที่ผู้ต้องหาพบทนายเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เราจะต้องช่วยกันประคับประคอง เพื่อให้มีการปฏิบัติที่ไม่เกิดปัญหาอย่างนี้ขึ้น กระผมพอใจอย่างมากที่ท่านนายกสภาทนายความได้บอกให้เห็นถึงภาพพจน์ของทนายความในยุคปัจจุบันนั้นได้พยายามที่จะปรับปรุงภาพพจน์มาในลักษณะที่ไม่ใช่ว่าจะยุยงหรือว่ายุให้ลูกความของเราสู้ความหรือสู้คดี ปฏิเสธไว้ก่อน และเป็นนิมิตอันดีว่า สิ่งที่เรียกว่า "ปั้นผีลุก ปลุกผีนั่ง" จะค่อย ๆ ละลายหายไป

อีกอันหนึ่งที่ท่านเสนอแนะเป็นประโยชน์มากและเป็นจุดแห่งความจริง บอกว่าคดีที่สำคัญเร่งด่วนฟ้องไปโดยรวดเร็วท่านเห็นด้วย แต่คดีที่ผู้ต้องหาประกันขอให้เร่งฟ้องด้วย ขอรับไปแก้ปัญหา เราจะไปกวดขันทั้งมาตรการในทางบวกที่ส่งเสริมและมาตรการในทางลบเพื่อที่จะให้การเร่งรัดการสอบสวนดำเนินคดีอาญาในเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว การอำนวยความยุติธรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของตำรวจจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมในการที่เราอำนวยให้ความรวดเร็ว ควรจะเห็นใจว่าผู้ที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาเขามีประกันตัวไป นึกว่าเขาประกันตัวไปเขาไม่ทุกข์ ความจริงเขาทุกข์ทุกวัน ทุกข์ว่าทรัพย์ที่วางหลักประกันต้องไปเช่าโฉนดเสียเงินเสียทอง

ด้านราชทัณฑ์กับตำรวจคงจะไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมาก เพราะเรามีอาชีพหรือลักษณะงานใกล้เคียงกัน มีหน้าที่หลักอยู่อย่างหนึ่งที่ใกล้เคียงกันคือ มีหน้าที่ควบคุมคน ผมควบคุมก่อนศาลพิพากษาท่านควบคุมหลังศาลพิพากษาแล้ว เพราะฉะนั้นไม่ค่อยมีปัญหา แต่มีปัญหาเล็กน้อยซึ่งผมคิดว่าเป็นเรื่องที่พอจะแก้ไขได้ เช่นการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาในเรือนจำบางครั้งต้องยอมรับ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
3961106972

ผมทำหน้าที่ครูบาอาจารย์สอนหนังสือเรื่องการสอบสวนมา ๒๐ กว่าปี ผมเน้นหนักเรื่องอย่าได้ให้ไปชี้ตัวผู้ต้องหาในเรือนจำเป็นอันขาด พยายามทำให้เสร็จสิ้นภายใน ๗ วัน แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันทุกคนต้องประกอบอาชีพ ผู้เสียหายและพยานก็ดีที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับมาไม่ทันใน ๗ วัน ครบฝากขังเสียก่อน ยิ่งไปตรงวันเสาร์อาทิตย์ลดเหลือ ๕ วัน เพราะฉะนั้นบางครั้งก็จำเป็นที่ต้องไปทำการชี้ตัวในเรือนจำที่ผมสอนเช่นนี้เพราะว่าในชีวิตผมเมื่อสมัยเป็นร้อยตำรวจตรีไปชี้ตัวผู้ต้องหาในเรือนจำจริง เอาผู้ต้องหามานั่ง ๕-๗ คน ทุกคนตัดผมเกรียนเหมือนกันหมด ใส่เสื้อเหมือนกันหมด ใส่ตรวนเหมือนกันหมด เวลาเข้าไปแม้แต่ผมเข้าไปพยานยังไม่ทันเข้านักโทษก็พูดว่า "ตายนะ ตายนะ" ผมยังรู้สึกกลัว ยิ่งพยานก็ไม่ต้องพูดถึง ไม่ชี้เลย ขอกลับเลยบอกไม่ขอชี้แล้ว ผมจึงบอกคนของผมว่าอย่าให้ไปชี้ในเรือนจำ แต่ถ้าจำเป็นกรุณาเอื้อเฟื้อจัดสถานที่ จัดผู้ต้องหาแล้วก็นอกจากนั้นเวลาไปสอบสวนบางแห่งในต่างจังหวัดนั้นในกรุงเทพฯไม่ค่อยมี ในต่างจังหวัดผมไปสอบสวนโดยผู้ต้องหาอยู่ในกรงขัง ตำรวจรวมทั้งทนายไปอยู่ข้างนอก ตะโกนกันก็เกือบจะไม่ได้ยิน

การที่ส่งสำนวนสั่งฟ้องพร้อมกับตัวผู้ต้องหา การสั่งฟ้องและส่งสำนวนฟ้องผู้ต้องหาและในกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการประกันตัว เดิมในอดีตมักไม่มีปัญหา พอเริ่มมาปี ๒๕๒๓ มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญาเกิดเคร่งครัดให้ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎกระทรวงเคร่งครัดขึ้น คือต้องเอาตัวผู้ต้องหาไปส่งศาลพร้อมกับสำนวน หมายความผู้ต้องหาที่ได้รับการประกันตัวไปก็ต้องเรียกถอนประกันก่อน เพราะเมื่อถอนประกันแล้วกว่าจะไปถอนประกัน ไปถอนมาก่อนก็ไม่ได้สัญญาประกันโฉนดที่ดินหรือเงินซึ่งตามระเบียบต้องไปเก็บไว้ที่คลังจังหวัดในต่างจังหวัดกรุงเทพมหานครต้องส่งไปที่กองการเงินถอนไม่ทัน ครั้นถอนก่อนก่อนส่งตัวก็ถอนไม่ได้ เพราะเขายังไม่ส่งตัวมาให้ก็เกิดปัญหา และเมื่อถอนประกันไปแล้วพอไปส่งอัยการพนักงานอัยการท่านต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อจะตรวจสำนวน ถ้าปฏิบัติเคร่งครัดตามกฎหมายและกฎกระทรวงปัจจุบันนี้ต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปด้วย ต้องไปถอนประกันนายประกันต้องไปถอนในวันนั้นซึ่งอาจไม่ทัน จากนั้นเอาหลักประกันนี้ไปประกันต่อที่อัยการ เมื่อประกันต่ออัยการเสร็จแล้วสั่งให้กลับมาทำที่ตำรวจต่ออีก ก็ประกันต่อโดยใช้หลักทรัพย์สัญญาประกันเดิมอีก เป็นอุปสรรคการทำงานของพนักงานสอบสวนทำให้ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาเป็นผู้เดือดร้อน เขาเดือดร้อนโดยไม่จำเป็น แต่ก่อนนั้นโดยส่วนใหญ่ก็ส่งสำนวนไป ถ้าอัยการจะประสานงานกัน ถ้าต้องการให้ส่งฟ้องก็ตกลงส่งวันไหนก็นัดส่งไป ก็น่าจะไม่มีปัญหา เห็นว่าเรื่องนี้ไปพิจารณากันในที่ประชุมกลุ่มแล้ว ถ้าสามารถหาข้อยุติได้ เราอาจจะเสนอขอแก้ไขข้อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ และรวมทั้งแก้ไขกฎกระทรวงมหาดไทย ที่ว่าด้วยการส่งตัวผู้ต้องหาตามมาตรา ๑๔๒ ให้มีลักษณะที่อ่อนตัว และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาของอัยการ และไม่เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ต่อไปผมขอเรียนเชิญ ท่านรองอธิบดีกรมอัยการครับ

นายโอภาส อรุณินท์ ที่มาของ สคช. กรมอัยการนั้นเดิมทางสำนักนายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีทนายช่วยเหลือประชาชนในด้านที่เกี่ยวกับชาวไร่ชาวนาได้รับความเดือดร้อน หลังจากนั้นโครงการต่อมาเป็นโครงการของกระทรวงมหาดไทยที่ได้ดำเนินการในบางจังหวัดให้มีการช่วยเหลือในด้านนี้ สุดท้าย ก็มีมติคณะรัฐมนตรีให้มอบงาน ทั้งทางสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงมหาดไทยให้อยู่กับกรมอัยการเพราะเห็นว่ากรมอัยการมีบุคลากรที่จะดำเนินการต่อไปได้ งานช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในชื่อย่อว่า สคช.นี้ ดำเนินการตั้งแต่ต้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในส่วนภูมิภาคนั้นมีสำนักงานอยู่ที่ที่ทำการอัยการจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ การดำเนินการได้ดำเนินการทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำทางกฎหมาย การช่วยเหลือในด้านดำเนินคดี และตลอดจนการระงับข้อพิพาทซึ่งเป็นการระงับก่อนที่จะดำเนินคดีในชั้นศาล ขั้นตอนการดำเนินการที่พนักงานอัยการดำเนินการด้าน สคช.นี้ ในส่วนที่อยู่นอกเหนืออำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องใช้ทนายอาสา ก็ได้รับความร่วมมือจากอัยการที่เกษียณอายุแล้วมาเป็นทนายอาสา เป็นผู้ดำเนินการในช่วงต่อไป หลังจากที่พนักงานอัยการได้พิจารณาในชั้นต้นแล้ว การดำเนินการของทนายอาสานี้ อาจจะมีปัญหากับงานของสภาทนายความอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามผมคิดว่าการช่วยเหลือประชาชนนี้เป็นการสงเคราะห์ถ้าหากว่ามีผู้ใดที่จะร่วมสงเคราะห์กันได้ก็ถือว่าทุกฝ่ายมีจิตกุศลมุ่งในจุดหมายจุดเดียวกัน การให้ความช่วยเหลือประชาชนขณะนี้ นอกจากกรมอัยการแล้ว ทางสภาทนายก็ดำเนินการ ทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการศึกษาในด้านกฎหมายก็ให้ความช่วยเหลืออยู่ เพราะฉะนั้นในด้านที่ช่วยเหลือนี้หลาย ๆ ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้น ในส่วนที่เป็นหลักการทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าจะเข้าไปช่วยเหลือประชาชน แต่ส่วนที่เป็นรายละเอียดนั้นก็คิดว่า ผู้อำนวยการ สคช.ซึ่งได้เข้ามาร่วมสัมมนาด้วยจะสามารถเรียนชี้แจงข้อเท็จจริง ข้อขัดข้อง และก็หาทางแก้ไขได้ ผลสรุปจากการสัมมนากลุ่มย่อย ก็น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการ ทั้งฝ่าย สคช.ของกรมอัยการของสภาทนายความ และของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ถ้าเรามีคณะทำงานระหว่างมูลนิธิของผมกับของท่านรองโอภาส ของทางสภาทนายความ ทางตำรวจรวมถึง ปปส.ด้วยเพื่อมาช่วยกันพิจารณาว่าจะมีลู่ทางในการช่วยเหลือประชาชนอย่างไรบ้าง ก็น่าจะทำให้งานเหล่านี้ก้าวหน้าไปได้อย่างกว้างขวางขึ้นอย่างแน่นอน

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ เรื่องของการเช่าโฉนดมาประกัน ในปัญหานี้ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมปัจจุบันเคยปรารภว่า เวลาท่านไปต่างจังหวัดเกิดปัญหาคือพอมาประกันชั้นตำรวจเสร็จกว่าจะสอบสวนเสร็จ ส่งมายังกรมอัยการ ถอนโฉนดก็ไม่ได้ต้องไปประกันชั้นอัยการอีก ต้องไปเช่าโฉนดมาอีกฉบับหนึ่งอีก จากอัยการจนไปถึงศาลต้องเช่าโฉนดอีกแล้ว ๓ ทอด บางจังหวัดหาโฉนดมาทั้งอำเภอยังประกันไม่พอ เป็นที่น่าเห็นใจประชาชนที่ต้องไปเช่าโฉนดมาหนึ่ง สอง ต้องเพิ่มโฉนด อันนี้ปรึกษากับท่านรองอธิบดีกรมตำรวจแล้วบอกว่าเป็นคำสั่งกรมตำรวจภายใน

ว่าโฉนดนี้ต้องไปเก็บที่กองคลังกรมตำรวจ เพราะเกรงว่าจะมีปัญหา ซึ่งคิดว่าคงจะต้องหารือกันว่าจะทำอย่างไรนี่ทางออกน่าจะเหมือนกับกรณีส่งสำนวนฟ้องผู้ต้องหานี้เหมือนกัน ผมคิดว่าหน่วยราชการด้วยกันเวลาจะส่งไป อาจจะต้องไปแก้กฎหมายยังกฎกระทรวงว่าถ้าตำรวจรับรองว่าตัวผู้ต้องหาอยู่ที่นี่จะฟ้องเมื่อไหร่ก็เอาไปส่งศาลได้เลย ไม่ต้องประกันกันหลายทอด ก็คิดได้ว่าถ้าทำอย่างนี้น่าจะทำได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจก็ของรัฐ อัยการก็ของรัฐ ศาลก็คือรัฐเหมือนกัน

อีกปัญหาหนึ่งก็คือในเรื่องของงานของ สคช. ออกไปสู่ชนบท ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลบางท่านได้พยายามที่จะเอาศาล อัยการ ทนาย ตำรวจ ราชทัณฑ์ และฝ่ายปกครอง หรือกำนันผู้ใหญ่บ้านออกไปบรรยายกฎหมาย คิดว่าในอนาคตคณะกรรมการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมน่าจะดำเนินการในเรื่องนี้ ฝากที่ประชุมกลุ่มไว้ด้วยว่าถ้าทำงานในเรื่องนี้จะช่วยงานศาลได้มาก เพราะขณะนี้ผู้พิพากษาทั่วประเทศไทย ๑,๑๖๐ คน ตั้งแต่ภาระในศาลชั้นต้นคนหนึ่งวัน ๆ หนึ่ง ๕-๖ สำนวน ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ๑๐ สำนวน ๑๒ สำนวน ต้องยอมรับสภาพความเป็นจริงว่าเป็นงานหนัก ถ้าหากว่าเรื่องนี้จะมาร่วมกันสกัดตั้งแต่ต้นมือคิดว่าจะช่วยงานศาลได้มาก แล้วก็เมื่อประชาชนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ รู้ในสิ่งที่ถูกต้องแล้วคดีความก็จะไม่มาถึงศาล

เกี่ยวกับราชทัณฑ์เวลาทนายไปพบจำเลย เขาเป็นจำเลยแล้วมาส่งศาลไม่มีปัญหา ปัญหาอยู่ที่เรายังไม่ได้ถูกตั้งเป็นทนาย ญาติจูงมือเรามาบอกให้ไปพบหน่อยตรงนี้แหละครับเป็นปัญหา ไม่มีใบแต่งทนาย เพราะยังไม่ได้พบหน้าจำเลยเลย เมื่อสภาพทนายความได้รับการรับรองโดยพระราชบัญญัติทนายความ ๒๕๒๘ แล้ว ก็อยากจะขอความกรุณากรมราชทัณฑ์ว่าถ้าแสดงใบแต่งทนายความหรือแสดงใบอนุญาตว่าความหรือบัตรประจำตัวสมาชิกสภาทนายความก็ขอความกรุณาให้พบได้ เพราะว่าเวลาจะพบเราก็จะมีหนังสือแสดงไว้ชัดเจนว่าเราจะมาพบใครด้วยเหตุผลอย่างไร เมื่อเราอยู่ในกระบวนการยุติธรรมส่วนหนึ่งเพื่อจะไปทำหน้าที่เอาความเป็นจริงให้เกิดขึ้นถูกต้องอย่างไรเราก็จะว่าไปตามนั้น

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอบคุณท่านนายกสภาทนายความมากนะครับ ต่อไปผมขอเรียนเชิญท่านอาจารย์ประเสริฐครับ

นายประเสริฐ เมฆมณี ข้อแรกผมขอเสริมว่าเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการนี้เป็นพระราชบัญญัติไม่ใช่ระเบียบซึ่งทางคุณคำนวณฯ กล่าวว่าในการใช้เครื่องพันธนาการขอผ่อนปรนนั้นก็ขอรับไว้ด้วยดี แต่ข้อพิจารณานี้เป็นการปฏิบัติภายในกรอบของกฎหมายแม้ในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ผมขออนุญาตอ่านมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่น ซึ่งบัญญัติว่าการใช้เครื่องพันธนาการจะกระทำได้ต่อเมื่อ

๑. เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขัง
๒. เพื่อป้องกันการก่อเหตุร้าย หรือการทำอันตรายต่อชีวิตของผู้ต้องขังเอง
๓. เมื่อนำผู้ต้องขังแยกไปนอกสถานที่ควบคุม

อนึ่ง โดยที่การปฏิบัติงานราชทัณฑ์มีลักษณะเป็นสังคมแบบปิด และสำหรับงานราชทัณฑ์ในขณะนี้มีความเครียดอยู่ ๓ ประการ จึงขอบอกกล่าวให้ทราบเป็นข้อพิจารณาครับ

ประการแรก คือ ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ในรอบ ๒๐ ปี มีผู้ต้องขัง ๓๐,๐๐๐ คน ปัจจุบันมีถึง ๙๗,๐๐๐ คนเศษ เปรียบเทียบกับอัตราเกิดของผู้ต้องขังกับประชาชน นับว่าสถิติอาชญากรรมสูงกว่าสถิติการเพิ่มของพลเมืองในช่วงเวลาเดียวกัน การเพิ่มจำนวนของผู้ต้องขังนี้ไม่ได้มีการศึกษาถึงสาเหตุที่มา แต่อาจคาดคะเนว่าเป็นผลจากความเจริญด้านเศรษฐกิจ การเพิ่มพูนของจำนวนประชากร และประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพฤติกรรมก็เป็นได้

ความเครียดประการที่สอง คืออัตรากำหนดโทษสูงขึ้นกว่าเดิมโดยนักโทษแต่เดิมนั้นจำคุกอย่างสูงก็ไม่เกิน ๒๐ ปี ขณะนี้ ๕๐ ปี ทำให้นักโทษต้องโทษสูงมีจำนวนมากเป็นเหตุให้เรือนจำต้องระมัดระวังการควบคุมผู้ต้องโทษคดีอุกฉกรรจ์มากยิ่งขึ้น แต่อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ก็มีน้อย ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง เสี่ยงภัยต่อการแหกหักที่คุมขังมากทีเดียว

ส่วนความเครียดประการสุดท้าย คือ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามีถึงร้อยละ ๓๐ ปัญหานี้เป็นปัญหาหนักเหมือนกัน ปัญหานี้ไม่อาจจะแก้ไขโดยราชทัณฑ์ฝ่ายเดียวได้ และมีผลกระทบถึงปัญหาอื่น ๆ อีกด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านรองแสวงฯ ได้ให้ข้อคิดที่ดีมาก คือ การแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมโดยใช้ระบบผสมผสาน ซึ่งก็อยากจะสนองตอบเจตนารมณ์ของท่าน แนวการแก้ปัญหากระบวนการยุติธรรมในระบบผสมผสานมีทางที่จะเป็นไปได้ แต่มีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

๑. ปัญหาต่างคนต่างทำ

๒. ประชาชนมีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิของตัวเองมากขึ้น แต่ไม่คำนึงถึงหน้าที่และพันธะของส่วนที่มีต่อสังคมหรือรัฐ

๓. อาชญากรได้พัฒนารูปแบบเทคนิคและวิธีการกระทำความผิดซับซ้อนมากขึ้น งานของรัฐประสบความยุ่งยากในการสืบสวนจับกุมและปราบปราม

๔. รัฐไม่อาจปรับหมุนด้านงบประมาณให้แก่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้เพียงพอหรือทั่วถึงเนื่องจากประเทศกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน

การแก้ปัญหาอาชญากรรมแบบวิธีผสมผสานในสภาพการณ์ปัจจุบันอาจจะกระทำได้โดย

๑. การสร้างประสิทธิภาพด้วยการมีเป้าหมายเดียวกันเสียก่อน คือ ทุกหน่วยงานต้องถือว่าทำอย่างไรจะลดปัญหาอาชญากรรมได้ ซึ่งปัญหานี้นักอาชญาวิทยาสหรัฐเขียนไว้ชัดบอกว่าปัญหาการประสานงานในหน่วยงาน วัดได้จากสถิติอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง กล่าวคือ สังคมใดที่มีปัญหาอาชญากรรมน้อย สังคมนั้นมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการร่วมมือระหว่างตั้งแต่ตำรวจ ทนาย จนถึงประชาชน อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

๒. เมื่อทุกฝ่ายต่างทำหน้าที่ที่อยู่ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน เชื่อว่าความขัดแย้งในระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็จะลดน้อยลงได้ และประสิทธิภาพของสิ่งนั้นก็บังเกิดขึ้น เพราะถือว่าทุกหน่วยต่างเป็นระบบย่อยที่ต้องสัมพันธ์กัน และมีเป้าหมายเดียวกัน

๓. ความร่วมมือในด้านข้อมูลข่าวสารและตัวเลขสถิติ ก็คือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วย ต้องให้ความร่วมมือระหว่างกัน ในด้านควบคุมข่าวสารในด้านข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นลายพิมพ์นิ้วมือ การกระทำความผิดหรือความร่วมมือทางด้านเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกัน ซึ่งจะนำมาสู่การได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งเรื่องนี้ในการประชุมระหว่างหน่วยงานในกระทรวงมหาดไทย ท่านอาจารย์แสวงได้กรุณาชี้แนะปัญหาขึ้นมาว่า ขณะนี้ผู้ต้องกักขังที่โรงพักแน่นมาก ในฝ่ายราชทัณฑ์ยินดีสนับสนุนและได้เสนอโครงการอยู่ในแผนมหาดไทยแล้ว

๔. การแก้ปัญหาในลักษณะประหยัดที่สุดก็คือการให้มีคณะกรรมการยุติธรรมเฉพาะกิจแบบเข้มข้นและมีผลในเชิงปฏิบัติ คือถ้ามีการตั้งคณะกรรมการร่วมอย่างที่อาจารย์วิศิษฏ์ฯ พูดเมื่อสักครู่ว่าถ้ามีการประชุมบ่อย ๆ ก็จะเป็นการดี ในการร่วมกันพิจารณาปัญหานี้ ต้องตั้งเป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจจริง ๆ หรืออนุกรรมการแยกย่อยลงไปแต่ละสาขา เพื่อร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ติดตามผลและประเมินผล ทั้งในด้านนโยบายในการปฏิบัติของระบบกระบวนการยุติธรรมทั้งมวล คณะกรรมการเช่นว่านี้ควรจะแยกลงไปถึงทุกระดับ ไม่ว่าระดับอำเภอหรือจังหวัด ระดับกรมหรือกระทรวง หากจะมีการพบปะกันมากครั้งขึ้นเท่าใดก็เป็นการยอมรับซึ่งกันและกันจนกระทั่งปัญหาทั้งหลายได้ขจัดปัดเป่าเบาบางลงได้ในที่สุด และเป้าหมายสำคัญคือการให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรมและความสงบสุขของสังคมร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายปรารถนาเป็นที่สุด

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ ขอบคุณท่านอาจารย์ประเสริฐมาก เรื่องปริมาณนักโทษล้นเรือนจำ นั้นความจริงทางฝ่ายกระทรวงยุติธรรมก็ไม่เคยเฉยเมยเลย ไม่ได้นิ่งนอนใจเลย ได้พยายามจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติขึ้นมา ได้พยายามชี้ชวนให้ศาลใช้วิธีการคุมประพฤติแก่ผู้ที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่สูงนัก คือไม่เกิน 2 ปี แทนการลงโทษจำคุก ซึ่งจนบัดนี้ถึงวันนี้ผมคิดว่าจำนวนผู้ที่ศาลรอการลงโทษและหันมาใช้วิธีการคุมความประพฤติแทน ประมาณ ๓๐,๐๐๐ กว่ารายแล้ว และสามารถประหยัดงบประมาณของรัฐบาลไปได้ก็ร่วม ๆ ๒๐๐ ล้านแล้ว ทางสภาพัฒนาเศรษฐกิจฯได้มาวิเคราะห์และยอมรับทั้งได้สนับสนุนให้ขยายสำนักงานคุมประพฤติออกไปทั่วประเทศ โดยอย่างน้อยปีหนึ่งก็ ๙ แห่ง แต่เอาจริงก็ได้เพียงปีละ ๕ แห่งอันนี้ก็เป็นงานส่วนหนึ่งที่จะช่วยทางด้านอาจารย์ประเสริฐเท่าที่จะช่วยกันได้ ส่วนเรื่องคณะกรรมการเฉพาะกิจที่ท่านอาจารย์ประเสริฐเห็นว่าน่าจะได้ตั้งขึ้นมา แล้วผมก็คิดว่าเมื่อเสร็จการประชุมนี้แล้วผมก็จะทำเป็นรายงานการประชุมทำเป็นข้อเสนอไปยังท่านประธานคณะกรรมการประสานงาน คือท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม คิดว่าคงจะมีการตั้งกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมา และคงจะมีโอกาสได้ประชุมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างแน่นอน

ก่อนจะจบภาคเช้านี้ผมขอเชิญท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาซักถามปัญหาหรือร่วมแสดงความคิดเห็นได้ครับ

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ขอเสริมเรื่องการส่งตัวผู้ต้องหาให้กับพนักงานอัยการล่าช้า พนักงานสอบสวนมักจะส่งตัวผู้ต้องหาในนาทีสุดท้ายหรือว่าเกือบจะหมดเวลาที่ฝากขังแล้ว เช่นฝากขังได้

๘๔ วัน อาจจะส่งมาวันที่ ๘๓ หรือ ๘๔ ในเรื่องของพนักงานอัยการนั้นพอจะแก้ไขได้แม้จะหมดเวลาฝากขังแล้ว พนักงานอัยการสามารถที่จะส่งฟ้องได้ โดยให้พนักงานสอบสวนนำตัวมาฟ้อง แต่ผู้ที่จะเสียหายก็คือผู้ต้องหานั่นเอง การที่ส่งตัวล่าช้าหรือไม่มีกำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งตัว ในกรณีที่ผู้ต้องหามีการประกันตัวในชั้นสอบสวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ ไม่ได้บังคับว่า เมื่อผู้ต้องหามีประกันตัวแล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งตัวเมื่อไรก็ได้ อีกสองปีสามปีก็ได้ แต่ผู้ต้องหาจะไปประกอบอาชีพที่ต่างประเทศไม่ได้ เพราะว่าคดียังไม่เรียบร้อย กรณีนี้เราจะมาใช้วิธีการของวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงได้หรือไม่ คือว่าในวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงนั้น มาตรา ๗ บังคับว่าเมื่อมีการจับผู้ต้องหาแล้ว ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนและผู้ต้องหาให้กับอัยการฟ้องภายใน ๗๒ ชั่วโมงแล้วต้องผัดฟ้อง เพราะฉะนั้นหลักการอันนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือประชาชนอย่างแท้จริง ควรจะเอาหลักการเรื่องนี้มาใช้ในเรื่องวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เป็นการบังคับไปในตัวว่า ถึงแม้จะมีการประกันตัวหรือไม่มีการประกันตัวก็ตาม ก็ต้องฟ้องภายในกำหนด หรือมิฉะนั้นต้องผัดฟ้อง

เรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้น เราพยายามแก้ไขอยู่แล้ว ในชั้นนี้อยากจะเรียนให้ทราบว่าที่ท่านเสนอให้มีการแก้ไขเรื่องละเมิดอำนาจศาลโดยการให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อน เป็นทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีก็คือว่าในหลักการนั้นศาลเป็นผู้ควบคุมในการพิจารณาคดีเพราะฉะนั้นศาลจึงควรมีอำนาจที่จะรักษาความสงบได้เหมือนกับกรรมการฟุตบอล ถ้าลงโทษผู้เล่นไม่ได้แล้ว มาตรการที่จะรักษาความสงบก็ทำไม่ได้ เรื่องนี้เราก็แบ่งเป็นสองขั้นตอนคือ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นต่อหน้าเช่นนี้เราก็ลงโทษทันที อีกกรณีหนึ่งก็คือเกิดขึ้นลับหลัง กรณีนี้เราปกติก็ไต่สวนกันก่อน ส่วนที่เกิดขึ้นต่อหน้านั้นท่านจะให้ไต่สวนด้วยหรือไม่นั้น คิดว่าการไต่สวนนั้นมีทั้งผลดีและผลเสียคือว่าผู้ไต่สวนก็คือผู้พิพากษา ท่านยังมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้ เพราะฉะนั้นถ้าการไต่สวนมีการไต่สวนกันมากจะปรากฏในสำนวนขึ้นมาชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นทั้งข้อดีและข้อเสีย อีกเรื่องคือ ที่ท่านนายกสภาทนายความพูดถึงเรื่อง ก่อนการไต่สวนอย่าให้มีการขังก่อนที่จะสั่งว่าละเมิดอำนาจศาลเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ทุกคนก็ไม่สบายใจเหมือนกัน อยากจะขอพูดสักเล็กน้อยว่าการที่เราจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นบางครั้งเรามีความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสงบรักษาความเรียบร้อยในศาลเหมือนกัน กฎหมายเรื่องนี้ยังเขียนไว้ไม่ชัดเจนนัก จึงมีความเห็นสองฝ่าย นักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการที่จะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล โดยวิธีควบคุมตัวไว้ก่อนระหว่างไต่สวนนั้นทำได้หรือไม่ มีความเห็นฝ่ายหนึ่งว่า น่าจะทำไม่ได้เพราะว่าขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๘ วรรค ๒ ที่ว่าการที่จะควบคุมหรือว่ากักขังบุคคลใดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้ง แต่ว่าอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องอำนาจของศาลทั่วไปที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นจึงมีความคิดสองฝ่ายด้วยกัน เนื่องจากว่าบทบัญญัติของมาตรานี้ยังไม่ชัดเจนนัก นี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกันคิดหรือว่าช่วยกันกำหนดออกไปอีกทีหนึ่งว่าจะเอาอย่างไรดี มีการละเมิดอำนาจศาลกันมาก เหตุผลประการหนึ่งก็คือว่า ไม่ได้ศึกษาวิชาชีพนักกฎหมายเป็นวิชาหนึ่งของวิชากฎหมาย ซึ่งมีเรียนอยู่สองมหาวิทยาลัยเท่านั้นคือที่ธรรมศาสตร์กับที่รามคำแหง เฉพาะที่ธรรมศาสตร์เป็นวิชาบังคับ ส่วนที่รามคำแหงนั้น

เป็นวิชาเลือก เพราะฉะนั้นที่อื่นในมหาวิทยาลัยอื่นไม่มีการเรียนกันในเมืองไทย ซึ่งต่างประเทศเป็นวิชาบังคับ เนื้อหาวิชาเป็นเรื่องว่าเมื่อเป็นศาลจะต้องมีหน้าที่อย่างไร จะต้องมีระเบียบวินัยอย่างไร เมื่อเป็นทนายจะต้องมีหน้าที่อย่างไร เมื่อเป็นอัยการจะต้องมีหน้าที่อย่างไร เป็นการปลูกฝังไว้ตั้งแต่เรียนในขั้นมหาวิทยาลัย เพื่อให้ซึมทราบเข้าไปถึงจิตใจว่าในการที่เราเป็นนักวิชาชีพนักกฎหมาย เราจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร อยากจะฝากท่านที่อยู่ในมหาวิทยาลัยว่าควรจะบรรจุวิชานี้ไปในหลักสูตรด้วย

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ เกี่ยวกับเรื่องการประกันตัวทางกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการได้พิจารณาอยู่ผมจะขอให้ผู้อำนวยการกองวิชาการเรียนชี้แจงข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ให้ที่ประชุมทราบ

นายจรัญ ภักดีธนากุล เรื่องกำหนดการประกันตัวตามสัญญาประกันในชั้นสอบสวน ทางคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม และทางกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของทางกรมอัยการแล้ว กับทางฝ่ายสภาทนายความและกรมตำรวจได้ยกร่างกฎหมายแก้ไขข้อขัดข้องในเรื่องนี้ไปแล้ว ขณะนี้ร่างกฎหมายฉบับนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร คือใช้วิธีแก้มาตรา ๑๑๓ ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อจำกัดอายุสัญญาประกันในชั้นสอบสวน ให้มีอายุ ๖ เดือน นับแต่วันที่ทำสัญญาประกันไป เพราะฉะนั้นก็จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการประกันโดยไม่มีกำหนดอายุไปได้ระดับหนึ่ง แต่ส่วนที่ว่าถ้าจะบังคับไม่ให้เวลาเสียเลยก็เห็นว่าในขณะนี้ทางฝ่ายผู้ปฏิบัติยังไม่พร้อมที่จะรับได้ เป็นการแก้ในครั้งแรก ส่วนเมื่อทำในชั้นที่สองไปแล้วมีความเหมาะสมมีความพร้อมที่จะก้าวต่อไปถึงจุดในแนวทางที่จะใช้ระบบศาลแขวงมาประยุกต์ทั้งหมดก็คงจะเป็นการวิเคราะห์หรือว่าปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งในชั้นต่อไป ที่กราบเรียนเพื่อว่าจะไม่ต้องมีประเด็นไปโต้เถียงกันอีกในชั้นประชุมย่อยเพราะว่า ปัญหาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากที่สุดเรื่องหนึ่ง

นายวิจิตร ยืนนาน กฎหมายละเมิดอำนาจศาลคงบัญญัติมาพร้อม ๆ กับกฎหมายเกี่ยวกับองค์คณะผู้พิพากษา เพราะคิดว่าผู้ที่บัญญัติกฎหมายนี้ก็คิดว่าองค์คณะผู้พิพากษาคงนั่งกันครบ ต่อมาปรากฏว่าเนื่องจากความบกพร่องของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งมองปัญหาของกระบวนการยุติธรรม มองความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมว่าสำคัญน้อยไป ความจริงกลับตรงกันข้าม ไม่ได้ขยายอัตรางบประมาณให้มีผู้พิพากษาได้ออกนั่งครบองค์คณะ ปัญหาของผู้พิพากษาที่ต้องรับภาระมากหลาย ๆ สำนวน รวมตลอดทั้งฝ่ายอัยการ ฝ่ายอัยการต้องทำงานมาก ยิ่งตำรวจแล้ว เป็นเรื่องที่ลำบากยากเย็นที่สุดในเรื่องงบประมาณ เมื่อองค์คณะผู้พิพากษานั่งท่านเดียวเบื้องบนก็รีบเร่งให้เสร็จเร็ว แต่ในแง่ของการพิจารณา คดีความเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของคนแล้ว ต้องทำด้วยความละเอียดรอบคอบโดยอารมณ์ที่เยือกเย็น มีความเป็นธรรมครอบงำอยู่ตลอดเวลา แต่ระบบของเราไม่สามารถที่จะรักษา

ความรู้สึกอันนั้นไว้ได้เพราะฉะนั้นเวลาผู้พิพากษาเกิดมีอารมณ์ขึ้นมาต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องก็มากมาย ฉะนั้นมีอะไรจะมาถ่วงดุลตรงนี้ ผมจึงมองเห็นว่า ศาลจะต้องใช้อำนาจอันนี้ ขอแต่เพียงว่าให้บุคคลนั้นไปนอกบัลลังก์เพียงนี้ก็แย่แล้ว อย่าเพิ่งเอาจำคุกเลย ผมขอต่อรองว่าที่ท่านนั่งท่านเดียว นั่ง ๒ ท่าน ผมไม่ค่อยวิตกเท่าไหร่ เพราะอย่างไรเราก็มีการสะกิดสะเกากัน ๒ ท่าน ถ้ามันเห็นเป็นเรื่องของฝ่ายที่ไปก่อความรำคาญในบัลลังก์มาก ๒ ท่านนี้ก็บอกว่าสมควรแล้ว ๒ ปาก ๒ เสียง ผมขอฝากไว้

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ คณะดำเนินการสัมมนานี้จะได้นำข้อคิดเห็นของท่านไปกราบเรียนให้ท่านประธานคณะกรรมการประสานงานทราบ ผมคิดว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคงจะได้ปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรของแต่ละหน่วยให้สูงขึ้นด้วยกัน ในชั้นนี้ผมขอยุติการอภิปรายเรื่องแรกเพียงเท่านี้

การสัมมนา

เรื่อง

การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

โดย

นายประพนธ์ ศาตะมาน
นายจรัญ ภักดีธนากุล
นายคัมภีร์ แก้วเจริญ
นายเอนก ศรีสนิท

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

นายประพนธ์ ศาตะมาน หัวข้อเรื่อง"การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทหรือทางอนุญาโตตุลาการ" มีผู้ร่วมการสัมมนา คือ คุณจรัญ ภักดีธนากุล ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม คุณคัมภีร์ แก้วเจริญ อัยการพิเศษประจำกรม กองที่ปรึกษา กรมอัยการ คุณเอนก ศรีสนิท กรรมการฝ่ายต่างประเทศของสภาทนายความและเป็นประธานกรรมการอนุญาโตตุลาการของสมาคมแห่งภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิค

ในปี ๒๕๒๕ ประมาณเดือนสิงหาคม หรือกลาง ๆ ปี มีการตั้งกรรมการร่างพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการเสร็จแล้วเสนอผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พอเข้าวุฒิสภา เกือบจะออกแล้วพอดียุบสภาเสียต้องเริ่มต้นกันใหม่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมาธิการร่างพระราชบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายใช้บังคับประมาณวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๐ พอเริ่มใช้เป็นกฎหมาย บทบาทอนุญาโตตุลาการจะเปลี่ยนทันที คือเมื่อก่อนนี้ไม่มีวลีเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ ในต่างประเทศข้อสัญญาที่เกี่ยวกับการตั้งอนุญาโตตุลาการแทบทุกสัญญาพอเรามีอนุญาโตตุลาการขึ้นมาบ้างตั้งแต่เดิมมาศาลมักจะบอกว่าไม่จำเป็นแม้มีข้อสัญญาไว้อย่างนี้ แต่ถ้าคู่สัญญาไม่พอใจจะมาฟ้องก็ได้อย่างนี้มาเรื่อยจนกระทั่งมีพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ หลักการเปลี่ยนไปทันทีว่าตั้งแต่ใช้กฎหมายนี้บังคับเป็นต้นไป หากมีข้อสัญญาเกี่ยวอนุญาโตตุลาการไว้แล้วต้องเสนออนุญาโตตุลาการเสมอตรงไปฟ้องไม่ได้ ถ้าขืนตรงไปฟ้อง อีกฝ่ายหนึ่งก็ยื่นคำร้องต่อศาลว่าไม่ปฏิบัติตามสัญญาอนุญาโตตุลาการศาลพิจารณาได้ตามจริงและเห็นว่าสัญญาอนุญาโตตุลาการมีผลบังคับจะจำหน่ายคดีทันที ต่อไปนี้สัญญาอนุญาโตตุลาการจะมีผลบังคับจริงจัง ทางที่จะส่งเสริมในประการแรก คือ จะทำให้คนเข้าใจ

ระบบอนุญาโตตุลาการได้อย่างไร สถาบันต่าง ๆ เช่น สมาคมการค้า สมาคมธนาคาร บริษัทห้างร้าน และสมาคมทนายความ สภาทนายความเป็นตัวสำคัญ การร่างสัญญาจะต้องผ่านทนาย ถ้าทนายความใส่ข้อสัญญาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการใส่เข้าไปพอมีเรื่องไปฟ้องทันทีไม่ได้เพราะฉะนั้นหากท่านช่วยสนับสนุนถึงจะเป็นตำรวจ หรือจะเป็นอัยการ แม้แต่ราชทัณฑ์ก็ตามอาจให้คำแนะนำได้จะช่วยทำให้ระบบอนุญาโตตุลาการเด่นชัด เมื่อคนเห็นประโยชน์จะมาใช้เองแล้วจะทำให้คดีความทั้งหลายที่จะมาศาลลดลงไป ผมอยากจะให้วิทยากรคนแรก คือคุณจรัญ ภักดีธนากุล กล่าวต่อไป

นายจรัญ ภักดีธนากุล สัมมนาหัวข้อเรื่องอนุญาโตตุลาการได้ถูกบรรจุเป็นหัวข้อการประชุมย่อยข้อหนึ่งในการประชุมประสานงานกระบวนการยุติธรรมครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อจะแนะนำกฎหมายเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในองค์การว่าอนุญาโตตุลาการเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งซึ่งจะถูกหยิบยกขึ้นมาใช้แก้ปัญหาหรือระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยสันติและเป็นมิตรกันไม่ต้องมีการต่อสู้กันในลักษณะเอาผิดเอาถูกเอาแพ้เอาชนะเหมือนอย่างที่กลไกในกระบวนการยุติธรรมธรรมดา อาจจะเรียกว่าเป็น diversion หรือว่า "การหักเหออกจากกระบวนการยุติธรรมสามัญ" กฎหมายรองรับหรือสนับสนุนให้มีขึ้นเป็นพิเศษอย่างเด่นชัดตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ แล้ว ถ้าไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไม่ได้รับความเข้าอกเข้าใจจากประชาชนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายอาจจะทำให้ประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะได้ต้องเป็นหมันไป ในวาระที่มีการประชุมสัมมนาการประสานงานกระบวนการยุติธรรมควรจะได้ขอเวลาจากที่ประชุมให้ความสนใจในเรื่องของกฎหมายใหม่ฉบับนี้สักเล็กน้อย ผมมีเรื่องที่จะนำเสนอเป็นข้อมูลสู่การพิจารณาของที่ประชุมเพียง ๔ หัวข้อด้วยกัน

หัวข้อแรกความหมายของอนุญาโตตุลาการ หัวข้อที่ ๒ ประโยชน์ของวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ หัวข้อที่ ๓ ความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนเรื่องอนุญาโตตุลาการ หัวข้อสุดท้ายว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมหรือสนับสนุนเรื่องนี้

หัวข้อที่ ๑ เรื่องความหมายของอนุญาโตตุลาการ อาจจะกล่าวสรุปสั้น ๆ ว่าหมายถึง ศาลเอกชนหรือไม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจหรือจุดความสนใจขึ้นก่อน เรื่องอนุญาโตตุลาการอาจจะพัฒนาไปถึงระดับยอมให้เอกชนตั้งศาลขึ้นเองพิจารณาพิพากษาคดีกันเอง เป็นเรื่องแปลกเพราะศาลเป็นเรื่องอำนาจรัฐ รัฐจะต้องสงวนไว้ซึ่งแต่พอกล่าวว่าอนุญาโตตุลาการเป็นเรื่องที่รัฐยอมให้เอกชนตั้งศาลกันเองอาจจะเกิดความสงสัยว่าเป็นเช่นนั้นได้อย่างไร ความหมายด้านตัวอนุญาโตตุลาการเป็นบุคคลที่คู่กรณีหรือประชาชนตกลงกันแต่งตั้งขึ้นหรือมอบหมายให้เป็นคนชี้ขาดวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท โดยเขาตกลงกันว่าอนุญาโตตุลาการชี้ขาดอย่างไร จะยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาดนั้นเพราะฉะนั้นการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการ คือ การระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่เป็นเอกชนธรรมดา ไม่มีอำนาจรัฐเข้าไปสนับสนุน มีแต่ความยินยอมของคู่กรณี วิธีการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากคู่กรณีที่พิพาทกัน จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นศาลถาวรเหมือนอย่างศาลในระบบอำนาจรัฐแต่เป็นเหมือนศาลเฉพาะคดี จะเกิดขึ้นได้เมื่อคู่ความตกลงกันมอบหมายให้อำนาจ

อำนาจของอนุญาโตตุลาการไม่ได้เกิดจากอำนาจรัฐแต่เกิดจากข้อสัญญาของคู่กรณีเพราะฉะนั้น ระบบอนุญาโตตุลาการตั้งอยู่บนฐานของสัญญาระหว่างคู่กรณีมอบข้อพิพาทระหว่างให้บุคคลหรือเอกชนที่เรียกชื่อว่าอนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด ข้อสัญญาแบบนี้เรียกชื่อในทางวิชากฎหมายอนุญาโตตุลาการว่าสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือจะเรียกว่าข้อตกลงมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดก็ได้

สัญญาอนุญาโตตุลาการจะทำเป็นฉบับพิเศษโดยเฉพาะก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำอย่างนั้น มักจะเอาไปเขียนรวมไว้เป็นข้อหนึ่งในการทำสัญญาทางธุรกิจการค้า เช่นถ้ามีการทำสัญญาซื้อขายหรือกู้ยืม คู่สัญญาอาจจะตกลงข้อหนึ่งว่า ถ้ามีข้อพิพาทระหว่างคู่สัญญาเกิดขึ้นตามสัญญาฉบับนี้ให้คู่สัญญามอบหรือเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด ถือว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการผูกพันคู่กรณีแล้วระบบของอนุญาโตตุลาการจะใช้กับสัญญาฉบับนั้นได้โดยสมบูรณ์

อนุญาโตตุลาการมีลักษณะแตกต่างจากศาลที่ตั้งขึ้นโดยอำนาจรัฐคือ เรื่องของอนุญาโตตุลาการจำกัดเอาไว้เฉพาะทางแพ่งเท่านั้น ไม่เหมือนศาลของภาครัฐบาลที่รับชี้ขาดข้อพิพาททุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นแพ่ง เป็นอาญา เป็นภาษี แรงงาน หรือคดีเด็กหรืออะไรเราทำให้ทุกกรณี ยกเว้นเรื่องศาลปกครองซึ่งยังไม่ได้ตั้งแต่อนุญาโตตุลาการจำกัดเป็นเรื่องทางแพ่งและพาณิชย์บางประเทศจำกัดไปเฉพาะในเรื่องทางการค้าพาณิชย์เท่านั้น ในทางแพ่ง เช่น ครอบครัวมรดกบางมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกากฎหมายไม่ยอมให้เอาเรื่องอนุญาโตตุลาการไปใช้แต่ระบบกฎหมายของเราเปิดโอกาสให้กับประชาชนตั้งศาลกันเองในรูปอนุญาโตตุลาการ ในทางแพ่งได้ทุกประเภท โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นเรื่องพาณิชย์ เรื่องทางธุรกิจการค้า หรือเรื่องครอบครัวมรดกวัฒนธรรมประเพณีของไทยนิยมการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทกันเอง โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจรัฐ จึงมารับส่งสอดคล้องหลักการของกฎหมายอนุญาโตตุลาการแม้กระทั่งข้อพิพาทในทางแรงงาน ก็เห็นกันว่านายจ้างลูกจ้างอาจจะนำเอากระบวนการอนุญาโตตุลาการเข้าไปใช้ระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้โดยตั้งอยู่บนฐานสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างกัน

ปัญหาอาจเกิดขึ้นในทางตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมที่รับผิดชอบคดีอาญาเป็นส่วนใหญ่ว่าอนุญาโตตุลาการแทบจะไม่มีประโยชน์สำหรับตำรวจ ในเรื่องนี้ท่านอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ท่านได้กล่าวบรรยายในการอบรมผู้พิพากษาวิชากฎหมายเรื่องการค้าพาณิชย์ว่าเรื่องอนุญาโตตุลาการอาจจะมีช่องทางนำไปใช้เป็นแนวทางระงับข้อพิพาททางอาญาได้บ้างบางลักษณะ ตัวอย่างเช่น ในคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความกันได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๓/๒๔๙๖ คู่กรณีโต้เถียงกันว่าจะมีการยักยอกเงินกันหรือไม่ และยักยอกกันเท่าไหร่ จะต้องคืนให้เจ้าของเงินเขาเท่าไหร่ มีการเสนอเรื่องไปให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด อนุญาโตตุลาการชี้ขาดว่า จำเลยเป็นคนยักยอกเงินของโจทก์ยักยอกไปจำนวนเท่าไร เพราะฉะนั้นจะต้องให้จำเลยจ่ายเงินคืนให้กับเจ้าของเงินที่ตัวยักยอกไปทำเป็นคำชี้ขาด จำเลยไม่ยอมจ่าย โจทก์นำคำชี้ขาดมาฟ้องศาลให้ศาลพิพากษาบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ อาจจะมีปัญหาโต้เถียงขึ้นได้ว่า เรื่องอนุญาโตตุลาการมันต้องเป็นเรื่องทางแพ่ง ไม่ใช่เรื่องทางอาญา เรื่องทางอาญาเป็นเรื่องของอำนาจรัฐ จะไปมอบหมาย

ตั้งศาลเอกชนกันไม่น่าจะได้ แต่ว่าในจุดนี้คำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินว่า คำชี้ขาดมีผลบังคับได้ไม่เป็นโมฆะ และก็ให้บังคับไปตามคำชี้ขาด

เหตุผลคงจะอยู่ที่ว่าเรื่องนี้ไม่ใช่อนุญาโตตุลาการมาชี้ว่าจำเลยผิดกฎหมายอาญาหรือไม่ ซึ่งอันนั้นทำไม่ได้แน่ แต่ว่าให้ชี้ข้อเท็จจริงที่ยังโต้เถียงกันอยู่ว่า จำเลยยักยอกเงินเขาหรือเปล่า ยักยอกไปเท่าไหร่ตามหลักกฎหมายส่วนแพ่งจะต้องคืนเท่าไหร่ เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำชี้ขาดที่เป็นไปได้ และถ้าสมมติว่าคู่กรณีจริงใจในเรื่องที่จะใช้วิธีการทางอนุญาโตตุลาการ คู่กรณีก็อาจตกลงกันจำเลยอาจจะยอมใช้คืนให้ ถ้าจำเลยไม่ยอมจำเลยจะต้องถูกดำเนินการ ๒ ต่อคือ

๑. ถูกดำเนินคดีอาญาและ

๒. ถูกฟ้องบังคับต่อศาลให้ต้องจ่ายเงินตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

เพราะฉะนั้นสถานะของจำเลยก็คือที่แพ้ในเรื่องคำชี้ขาดในกรณีนี้ต้องยอมความ นี่ก็เป็นช่องทางอันหนึ่งซึ่งทำให้คิดว่าเรื่องอนุญาโตตุลาการ คงจะไม่เป็นเรื่องไกลเกินกว่าขอบเขตในงานรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่ประจำตามสถานีตำรวจไม่ว่าจะในภูธรหรือนครบาล

ผมยังคิดว่าเรื่องในทางครอบครัว มรดก ซึ่งประชาชนนำไปเป็นปัญหารกโรงพักท่านอาจเป็นช่องทางที่ท่านแนะนำได้ เรื่องสามีภรรยาทะเลาะกันอย่างนี้ไปเอาวิธีการอนุญาโตตุลาการมาใช้ ซึ่งอาจจะได้ผลนอกเหนือไปจากวิธีไกล่เกลี่ยธรรมดา เพราะวิธีการไกล่เกลี่ยธรรมดานั้นคู่กรณีไม่ยอมตามก็ตกลงกันไม่ได้ ก็ยุติแค่นั้นแต่วิธีการอนุญาโตตุลาการนั้นมันเริ่มต้นที่การไกล่เกลี่ยให้ยอมกัน โดยผู้หลักผู้ใหญ่ที่คู่กรณียอมรับนับถือ แล้วถ้าในท้ายที่สุดไกล่เกลี่ยไม่ได้ ผู้ใหญ่ก็สามารถชี้ขาดได้ว่าใครผิดใครถูก และคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนี้กฎหมายพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ยอมรับนับถือว่าผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามนั้น ถ้าขืนไม่ทำตามไปฟ้องศาลให้บังคับตามได้

หัวข้อที่ ๒ เรื่องของประโยชน์ของอนุญาโตตุลาการหรือวิธีการระงับข้อพิพาทในทางอนุญาโตตุลาการ ประโยชน์ในเรื่องของอนุญาโตตุลาการมีอยู่ ๒ ส่วนใหญ่ ๆ

ส่วนแรกเป็นประโยชน์ของภาครัฐบาลที่จะได้ลดภาระงานคดีลงไปได้จำนวนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าประชาชนนิยมใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการหรือศาลเอกชนนี้มากน้อยแค่ไหน ถ้าประชาชนเขานิยมใช้มาก และเวลาข้อพิพาทที่จะเป็นอรรถคดีมารกโรงพักรกศาลก็จะน้อยลง

ประโยชน์ส่วนที่สอง คือ ประโยชน์ทางกิจการค้าพาณิชย์ ระบบอนุญาโตตุลาการจะช่วยส่งเสริมกิจการค้าพาณิชย์ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างยิ่งทีเดียว ภายในประเทศจะทำให้พ่อค้าพาณิชย์สามารถตกลงกันได้ระงับข้อพิพาทกันไปได้อย่างเป็นมิตร สะดวกรวดเร็วและเป็นความลับระหว่างกันเองไม่ต้องเปิดเผยสู่สาธารณชนเหมือนในระบบกระบวนการยุติธรรมธรรมดา ระบบนี้จะช่วยให้พ่อค้าพาณิชย์ของไทย รวมทั้งนักกฎหมายไทยมีประสบการณ์ มีความสันทัดจัดเจนในแง่ของกฎหมายอนุญาโตตุลาการเพียงพอที่จะขึ้นไปสู้กับพ่อค้าพาณิชย์และนักกฎหมายจากต่างประเทศได้ในระดับการค้าระหว่างประเทศ

หัวข้อที่ ๓ ความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมกิจการของอนุญาโตตุลาการ เราได้จัดระบบกฎหมายอนุญาโตตุลาการขึ้นแบบโลกเสรี คือ เขียนพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการไว้กว้าง ๆ ว่ารัฐยอมรับวิธีชี้ขาดข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ยอมให้ประชาชนไปตกลงตั้งศาลชี้ขาดกันเองได้โดยเรียกชื่อว่าอนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการชี้ขาดอย่างไรศาลจะบังคับให้ตามการชี้ขาดนั้น เว้นแต่มีเงื่อนไขบ้างบางประการ หรือเว้นแต่อนุญาโตตุลาการจะไปทำไม่ดีไม่ถูกไม่ควรอันนั้นรายละเอียดเป็นเรื่องของกฎหมายรัฐไม่เข้าไปตั้งองค์กร ไม่ไปตั้งกรมอนุญาโตตุลาการขึ้นเอง เพราะว่าผิดหลักการเรื่องศาลเอกชน เราต้องการให้เอกชนเขาไปทำแบ่งเบาภาระของรัฐ แต่ในระยะแรก ฝ่ายเอกชนยังไม่พร้อมที่จะทำจึงน่าจะต้องส่งเสริมช่วยกันทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนเมื่อทำสำเร็จแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติถึง ๒ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจการค้าพาณิชย์และในด้านการประหยัดงบประมาณของรัฐในกระบวนการยุติธรรม นั่นเป็นเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องส่งเสริม

หัวข้อที่ ๔ แนวทางในการส่งเสริมอนุญาโตตุลาการ มี ๒ ทาง ทางหนึ่งคือ ออกกฎหมายบังคับอนุญาโตตุลาการในคดีบางประเภท เช่น คดีแรงงาน คดีภาษีอากรหรือคดีที่เรียกว่า small claim cases เป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีทุนทรัพย์ไม่มาก แต่ว่าระบบนี้ประเทศเราไม่ได้นำมาใช้ แต่เราส่งเสริมประชาชนนิยมใช้อนุญาโตตุลาการโดยเขียนสัญญาอนุญาโตตุลาการเอาไว้ในสัญญาทุกฉบับ แนวทางที่จะส่งเสริมที่จะจัดตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นมา ชั้นแรกน่าจะต้องจัดตั้งองค์กรเสียก่อน ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ในภาครัฐบาลที่กรมบังคับคดีมีงานอนุญาโตตุลาการอยู่เล็ก ๆ เกี่ยวกับการวางทรัพย์ก็อาจจะขยายออกไปได้เพื่อใช้ให้บริการนี้แก่ประชาชนทั่วไปในทุกรูปแบบ ในศาลแต่ละศาลโดยเฉพาะศาลแพ่ง ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากรหรือศาลอื่นที่เกี่ยวกับทางแพ่งอาจจะจัดตั้งระบบองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของศาลควบคู่ไปกับงานศาลปกติ เพื่อประชาชนจะได้มาใช้บริการกันได้ ทั้งภาคเอกชนเอง สภาทนายความหรือว่าหน่วยงานอื่นจัดตั้งองค์กรเผยแพร่ ชักนำ ชี้นำ สร้างความเชื่อถือศรัทธา จัดทำรายละเอียดของการบริหารการดำเนินงาน สรรหาคนที่จะมาเป็นอนุญาโตตุลาการให้เหมาะสมถูกต้องเป็นคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคมน่าเชื่อถือจริง ๆ เตรียมพร้อมไว้เพื่อให้คู่พิพาทเลือกใช้ จัดทำข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการต้นแบบ จัดทำระเบียบข้อบังคับอนุญาโตตุลาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้ และในที่สุดกระผมคิดว่าในแนวทางนี้ ภายในระยะเวลาไม่นานประเทศเราน่าจะขึ้นมาอยู่ในลำดับเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในด้านกิจกรรมทางด้านอนุญาโตตุลาการ

นายคัมภีร์ แก้วเจริญ เมื่อพูดถึงอนุญาโตตุลาการแล้ว ความจริงก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ มีหลักฐานปรากฏให้เราทราบว่า ในยุคเริ่มประวัติศาสตร์กฎหมายคือ สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงท่านได้ริเริ่มระบบอนุญาโตตุลาการควบคู่ไปกับระบบศาลในกรณีที่ราษฎรมีข้อพิพาทกันท่านจะทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยทำการไกล่เกลี่ยให้ ยังผลให้คนไทยยอมรับและนิยมวิธีการระงับข้อพิพาทโดยระบบอนุญาโตตุลาการ ดังนั้น ในยามที่เกิดข้อพิพาทกันขึ้น คู่กรณีจึงมักจะขอร้องให้ผู้นำในหมู่บ้านหรือผู้มีอาวุโสแห่งท้องที่

ช่วยหาทางปรองดองระงับข้อพิพาท ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดีทำให้บ้านเมืองเรามีความสามัคคี มีความสงบราบคาบไม่เคยเสียเอกราชให้แก่ใคร ระบบอนุญาโตตุลาการจึงเป็นระบบเก่าแต่จะต้องมาพูดกันใหม่และจะต้องมีการส่งเสริมกันอีกครั้งหนึ่ง นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่กระทรวงยุติธรรมได้ริเริ่มในการกระตุ้นให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการและทำให้พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ออกบังคับใช้ได้ในขณะนี้

สำหรับแนวทางการส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนั้น ในส่วนที่ภาครัฐบาลได้เกี่ยวข้องและเท่าที่ผมมีประสบการณ์ในกรมอัยการนั้นอาจแบ่งแนวทางการส่งเสริมออกเป็น ๒ ระดับด้วยกันคือ

๑. ในระดับท้องถิ่น

๒. ในระดับประเทศ

๑. **ในระดับท้องถิ่น** มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหน่วยงานในระดับจังหวัดคือที่ทำการอัยการจังหวัด โดยได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานในส่วนกลาง คือสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน(สคช.)หน่วยงานดังกล่าวนี้ได้มีบทบาทในการกระตุ้นและกำหนดแนวทางในการระงับข้อพิพาท โดยใช้อนุญาโตตุลาการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ เท่าที่ผ่านมานั้นในหมู่บ้านต่าง ๆ มีการระงับข้อพิพาทกันอยู่แล้วตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านและบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในหมู่บ้านนั้นช่วยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แนวทางปฏิบัติของท่านทั้งหลายเหล่านั้นมักใช้หลักนิติธรรมในการระงับข้อพิพาท แต่เป็นหลักนิติธรรมที่เน้นทางด้านจารีตประเพณีท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อสังคมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุและมีโครงสร้างซับซ้อนอย่างทุกวันนี้ ย่อมจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องอาศัยตัวบทกฎหมายของประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องในการระงับข้อพิพาทและผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรืออนุญาโตตุลาการจะต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ดังนั้นเป้าหมายของกรมอัยการก็คือว่า จะต้องส่งเสริมความเข้าใจในหลักนิติธรรมตามตัวบทกฎหมายแก่ผู้ที่จะทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการในท้องถิ่น กรมอัยการจึงเริ่มจัดอบรมหลักสูตรการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำท้องถิ่นทำเท่าที่งบประมาณจะมีให้ปรากฏว่าได้ผลดีส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้วและขณะเดียวกันยังมีผลในทางลดข้อพิพาทมิให้เกิดขึ้นด้วย แนวทางระดับท้องถิ่นที่กรมอัยการได้ทำมานี้ เนื่องจากได้ผลดีจึงจำเป็นต้องวางโครงการ ซึ่งเป็นแผนงานในอนาคตเป็นแผน ๕ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ถึง ๒๕๓๔ แผนงานนี้มีชื่อว่า "โครงการประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้าน" ความจริงก็เป็นโครงการที่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ในด้านการพัฒนาประเทศที่เรียกว่าแผน ๖ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔ กรมอัยการสนับสนุนการที่จะนำระบบอนุญาโตตุลาการเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศด้วยเพราะระบบการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมีวัตถุประสงค์และบทบาทในการก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในท้องถิ่นได้ จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวกรมอัยการได้กำหนดแผนปฏิบัติการโดยเพ่งเล็งที่กลไกสำคัญในหมู่บ้านคือคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลไกตามกฎหมายลักษณะ

ปกครองท้องที่ซึ่งมีข้อกำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทอยู่แล้ว

ดังนั้น เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถระงับข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางกรมอัยการจึงมีแนวทางที่จะปฏิบัติงานเป็น ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก จะเสริมสร้างบุคลากรขึ้นมาทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน

ลักษณะที่สอง จะให้คำปรึกษาแนะนำอย่างต่อเนื่อง โดยมีคณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอซึ่งทางฝ่ายปกครองร่วมกับฝ่ายอัยการจัดคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายขึ้นเป็นที่ปรึกษาเพื่อคอยเสนอแนะทางแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการระงับข้อพิพาท

๒. ในระดับประเทศ กรมอัยการได้มีส่วนส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการซึ่งเกี่ยวข้องกับงาน ๓ ลักษณะด้วยกัน

ลักษณะที่ ๑ คือ งานที่ปรึกษากฎหมายของรัฐ อัยการมีบทบาทช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐในการเจรจาและยกร่างสัญญา ไม่ว่าจะเป็นสัญญาที่ทำกันในประเทศหรือทำกับคู่สัญญาต่างประเทศ ในกรณีที่มีสัญญาเกิดขึ้น ปัญหาใหญ่ก็คือว่า ถ้าเกิดข้อพิพาทตามสัญญาขึ้นมาแล้วจะทำอย่างไร เป็นปัญหาที่คู่สัญญาคำนึงถึงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่สัญญาที่มาจากต่างประเทศและมาทำสัญญากับฝ่ายไทย แนวทางที่นิยมปฏิบัติกันก็คือว่าให้มีระบบอนุญาโตตุลาการขึ้นมา จำเป็นที่จะต้องใส่ข้อความที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการไว้ในสัญญาที่เรียกว่า Arbitration Clause หรือเป็นข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการ ทางผู้แทนกรมอัยการนั้นคำนึงถึงความสำคัญของระบบอนุญาโตตุลาการจึงพยายามส่งเสริมโดยการเสนอแนะให้ใช้ข้อความต่าง ๆ ที่ควรระบุตกลงกันไว้ในข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการในประเด็นต่าง ๆ อย่างในประเด็นที่ ๑ ก็คือเรื่องวิธีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการและผู้ชี้ขาดนั้น ควรจะต้องกำหนดไว้ให้ชัดแจ้ง เช่นให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนคนหนึ่งแต่ละฝ่ายตั้งมาฝ่ายละคน แล้วอนุญาโตตุลาการทั้งสองคนนั้นก็จะมาร่วมกันตั้งผู้ชี้ขาดหรืออนุญาโตตุลาการคนที่ ๓ ต่อไปบางครั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายหนึ่งไม่มี หมายถึงคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ยอมตั้งอนุญาโตตุลาการก็ดี หรือกรณีที่อนุญาโตตุลาการทั้งสองฝ่ายนั้นมาพบกันแล้วแต่ไม่สามารถตกลงกันตั้งใครเป็นผู้ชี้ขาดก็ดี และข้อสัญญาหรือข้อกำหนดของอนุญาโตตุลาการนั้นมิได้ให้ทางออกไว้ ในส่วนนี้ทางผู้แทนกรมอัยการก็จะส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการให้ได้ผลอย่างแท้จริงโดยเสนอแนะให้กำหนดข้อความว่าให้มีองค์การกลางอย่างเช่นสภาหอการค้าไทยให้เป็นผู้หาทางออกให้ อย่างไรก็ดีเป็นข่าวที่น่ายินดีว่านับตั้งแต่เดือนสิงหาคมที่ผ่านมามีพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ออกมาใช้แล้วปัญหานี้ก็ได้ผ่อนคลายไป เพราะว่าจะมีองค์กรอีกองค์กรหนึ่ง คือศาลยุติธรรมเข้ามามีบทบาทแก้ปัญหานี้เป็นส่วนที่จะสามารถส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการให้สัมฤทธิ์ผลได้ อีกประเด็นหนึ่งที่ควรจะคำนึงถึงในการระบุในข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการก็คือระเบียบวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่มักจะปล่อยลอยคือว่าให้อนุญาโตตุลาการ ๒ ฝ่ายนั้นมาประชุมพร้อมกันกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของความอิสระเสรี แต่ว่าบางครั้ง

เป็นกรณีพิพาทตามสัญญาเรื่องใหญ่ ๆ ก็อาจจะมีข้อขัดข้องขึ้นได้ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าในสัญญา สำหรับข้อบังคับว่าด้วยการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการขององค์กรที่มีอยู่แล้วคือสภาหอการค้าไทยได้รับการรับรองจากสภาหอการค้าต่าง ๆ หลายประเทศถือเป็นข้อบังคับที่ใช้ได้ในระบบสากล จึงเคยมีตัวอย่างสัญญาระหว่างหน่วยงานของไทยกับเอกชนต่างประเทศซึ่งคู่สัญญาตกลงให้ใช้กฎเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและระงับข้อพิพาทตามข้อบังคับของหอการค้าไทยดังกล่าว

อีกประเด็นหนึ่งในกรณีสัญญาระหว่างประเทศจะต้องตกลงกำหนดเรื่องกฎหมายที่ใช้บังคับแก่สัญญาไว้ด้วย เพราะถ้าหากไม่กำหนดแล้ว คู่สัญญาต่างฝ่ายต่างก็จะประสงค์ที่จะใช้กฎหมายที่ตัวเองถนัดคือกฎหมายของประเทศของตน ทางออกอาจจะปล่อยให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้กำหนดว่าควรจะใช้กฎหมายใดเพื่อจะให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีได้ แต่ในสัญญาบางฉบับก็มีการระบุทางออกไว้ในสัญญาแล้วโดยถือหลักพบกันครึ่งทาง คือถ้าใครเป็นผู้กล่าวอ้างข้อพิพาทก็จะต้องยอมรับกฎหมายของประเทศฝ่ายตรงข้าม เช่น คู่สัญญาระหว่างเอกชนไทยกับเอกชนฝรั่งเศส ในข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการนั้นอาจกำหนดว่าถ้าฝ่ายไทยเป็นฝ่ายเรียกร้องไปยังฝรั่งเศสแล้ว ให้ใช้กฎหมายฝรั่งเศสในการตีความสัญญานั้น หรือในทางกลับกัน ถ้าฝ่ายฝรั่งเศสเรียกร้องมายังฝ่ายไทยก็จะต้องตีความสัญญาตามกฎหมายไทย

ลักษณะที่ ๒ เป็นแนวทางส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการในระดับประเทศ คือ การตรวจร่างสัญญา กรมอัยการนั้นได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้ทำหน้าที่ตรวจสอบสัญญาของภาครัฐบาลที่จะทำกับเอกชน ดังนั้นกรมอัยการมีหน้าที่ตรวจสอบข้อสัญญาต่าง ๆ รวมทั้งข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการด้วย สัญญาใดที่ไม่มีข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการ ทางกรมอัยการก็จะเสนอแนะถ้าได้รับความเห็นพ้องจากหน่วยงานนั้นแล้วก็จะใส่ข้อกำหนดนี้ลงไป โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในประเด็นต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่วิธีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ เรื่องวิธีพิจารณา เรื่องกฎหมายที่ใช้บังคับ เรื่องภาษาที่จะใช้ในการพิจารณา สถานที่พิจารณาและเรื่องอื่น ๆ

ลักษณะที่ ๓ การส่งผู้แทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่อนุญาโตตุลาการ ตามกฎหมายบางฉบับ เช่น พ.ร.บ.เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ฉบับที่เพิ่งถูกยกเลิกไปเมื่อเดือนที่แล้ว เคยกำหนดให้ทางฝ่ายรัฐบาลตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อไปเจรจากับอนุญาโตตุลาการฝ่ายราษฎรที่ถูกเวนคืน กรณีนี้ผู้แทนกรมอัยการเคยได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการฝ่ายรัฐบาลที่เป็นผู้เวนคืน นอกจากนี้ ในกรณีเกิดข้อพิพาทตามสัญญาระหว่างรัฐบาลกับเอกชนซึ่งในเงื่อนไขของสัญญานั้นก็ได้ระบุให้แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นเพื่อมาระงับข้อพิพาทบ่อยครั้งที่ทางผู้แทนกรมอัยการได้รับมอบหมายให้ไปทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการของฝ่ายรัฐบาลที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับอนุญาโตตุลาการของฝ่ายเอกชนซึ่งเป็นคู่สัญญาและมีบางครั้งที่สัญญานั้นได้กำหนดให้อธิบดีกรมอัยการเป็นผู้ชี้ขาดในข้อพิพาท อย่างเช่นกรณีสัญญาเช่าโรงกลั่นน้ำมันซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นเจ้าของร่างได้กำหนดให้อธิบดีกรมอัยการเป็นอนุญาโตตุลาการคนที่ ๓ ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ขาดในกรณีที่อนุญาโตตุลาการทั้งสองฝ่ายไม่สามารถแต่งตั้งผู้ชี้ขาด

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเรื่องของแนวทางการส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยระบบอนุญาโตตุลาการซึ่งกรมอัยการมีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อนที่จะจบเนื้อหาในส่วนนี้ ผมขอเสนอปัญหาในการนำระบบอนุญาโตตุลาการมาใช้ระงับข้อพิพาท ปัญหาส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นจากกรณีที่คู่สัญญาตกลงเรื่องอนุญาโตตุลาการไว้ยังไม่ชัดแจ้ง หรือบางทีมิได้ตกลงกันเลย เมื่อเกิดปัญหาข้อพิพาทขึ้นตามสัญญาแล้วจะต้องมาทำความตกลงกันซึ่งจะเกิดปัญหาเพราะว่าฝ่ายหนึ่งก็อาจไม่ยอมร่วมมือหรือประนีประนอมข้อพิพาทด้วย ในกรณีสัญญาระหว่างประเทศ คือ สัญญาที่มีคู่สัญญาอยู่กันคนละประเทศนั้น เคยมีการกำหนดให้ระงับข้อพิพาทตามกฎข้อบังคับขององค์กรอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นองค์กรสากลระดับนานาชาติ ไม่ใช่องค์กรในประเทศไทย เช่น หอการค้านานาชาติ (I C C) ปัญหาแรกที่ขอฝากไว้ ณ ที่ประชุมสัมมนานี้ ก็คือถ้าหากว่าคู่สัญญาฝ่ายต่างชาตินั้นยืนยันว่าจะต้องใช้อนุญาโตตุลาการในระดับนานาชาติ เรามีทีท่าที่จะยอมรับหรือไม่อย่างไรเพราะองค์กรหอการค้านานาชาติเก็บค่าธรรมเนียมสูงมากและจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงมากสำหรับคู่สัญญาฝ่ายไทยเรา ปัญหาประการที่ ๒ ได้แก่เรื่องการบังคับตามคำชี้ขาดในกรณีคู่สัญญาฝ่ายที่ถูกบังคับบิดพริ้ว ถ้าเป็นอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยคงไม่มีปัญหาเพราะมีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว ถ้าเป็นอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ เป็นปัญหาในการขอให้ศาลบังคับคดีให้ตามคำชี้ขาด ปัญหาประการที่ ๓ คือการบังคับตามคำชี้ขาดในพ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๒๓ การร้องขอต่อศาลกำหนดว่าให้ร้องขอต่อศาลภายใน ๑ ปี นับแต่วันส่งสำเนาคำชี้ขาดนั้น ถ้าคำชี้ขาดนั้นได้กำหนดการชำระหนี้เป็นงวด ๆ ซึ่งรวมเป็นช่วงเวลานานเกิน ๑ ปี ย่อมเป็นปัญหาว่าถ้ามีการบิดพริ้วไม่ชำระหนี้ในขณะที่ล่วงเลยระยะเวลา ๑ ปีดังกล่าวไปแล้ว เราจะขอบังคับให้ศาลพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้นได้หรือไม่

ปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับมาตรา ๑๖ ของพ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งได้ให้ทางออกไว้ในกรณีที่ตั้งผู้ชี้ขาดไม่ได้ ก็จะให้มีการเสนอให้องค์กรกลางคือศาลยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้ง กรณีนี้ถ้าหากว่าศาลเข้ามาเกี่ยวข้องในการแต่งตั้งแล้วก็สามารถจะคลายปัญหาไปได้ แต่ในทางกลับกันถ้าข้อสัญญานั้นได้กำหนดแนวทางออกในการตั้งผู้ชี้ขาดไว้แล้ว เช่น ให้ประธานสภาหอการค้าไทยเป็นผู้กำหนดตัวผู้ชี้ขาดแทนในกรณีที่อนุญาโตตุลาการของทั้งสองฝ่ายไม่อาจตั้งผู้ชี้ขาดได้ ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์โดยหลักเจตนาแห่งสัญญาอยู่เหมือนกันและมีผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายดังนี้ ย่อมมีปัญหาว่าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้ข้อความเดิมที่กำหนดในสัญญาคือให้สภาหอการค้าไทยเป็นผู้แต่งตั้ง คู่สัญญาอีกฝ่ายจะขอใช้สิทธิตามมาตรา ๑๖ ขอให้ศาลตั้งผู้ชี้ขาดได้หรือไม่

นายเอนก ศรีสนิท ระบบอนุญาโตตุลาการเริ่มมาตั้งแต่เกิดมีมนุษย์มากกว่าสองคนขึ้นมา มีปัญหาข้อโต้แย้งก็จะต้องหาข้อยุติในข้อพิพาทนั้น คือ เกิดคนที่สามมาจัดการให้ข้อพิพาทนั้นระงับสิ้นไป บัดนี้มีการอนุญาโตตุลาการกลับมาเป็นลักษณะของการหักเหของกระบวนการยุติธรรมนั้น ความคิดเห็นของผมถือว่าเป็นการย้อนรอยถอยหลังหรือย้อนกลับของประวัติศาสตร์กลับไปอีกครั้งหนึ่ง

ปฐมบทของการระงับข้อพิพาทเป็นแบบฉบับซึ่งไร้แบบฉบับ ในภาษานิติศาสตร์ว่าเป็นแบบฉบับของการระงับข้อพิพาทไร้รูปแบบ เมื่อวิวัฒนาการกันจนกระทั่งยอมรับว่าให้มีตัวบทกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เราจึงมีกระบวนการยุติธรรมแล้วก็มีระบบของศาลซึ่งทำให้ระบบการอนุญาโตตุลาการเลื่อนไปอยู่ระยะหนึ่งหลังจากนั้นในระยะ ๒ ทศวรรษที่ผ่านมาเรื่องอนุญาโตตุลาการกลับเข้ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว ในปี ๒๕๑๙ คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งองค์การสหประชาชาติตั้งข้อกำหนดมาตรฐานของการอนุญาโตตุลาการทั้งระบบการใช้และระบบวิธีพิจารณา ในปี ๒๕๒๙ ระบบมาตรฐานนี้ได้นำไปใช้ในนานาประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ใช้ในระบบของการอนุญาโตตุลาการเฉพาะกิจตั้งศูนย์ประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกขึ้นมา ๓ ชุดด้วยกันคือในเอเชียและออสเตรเลียตั้งในเดือนตุลาคม ๒๕๒๑ อยู่ที่กัวลาลัมเปอร์ ในภาคตะวันออกกลางตั้งในปี ๒๕๒๒ ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ส่วนในประเทศอาฟริกาใต้ สำหรับภูมิภาคอาฟริกานั้นตั้งในปี ๒๕๒๘

ในปี ๒๕๒๒ สภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ ส่งเสริมโดยชัดแจ้งว่าประเทศอังกฤษประสงค์จะให้มีการอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นแบบอย่างในการระงับข้อพิพาทในประเทศนั้น ศาลฎีกาของประเทศอังกฤษได้ออกคำพิพากษาในลักษณะเป็นการส่งเสริมข้อบทกฎหมายฉบับนี้ สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ข้อหนึ่งว่า ยินยอมให้คู่กรณีซึ่งตกลงใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างชาติเป็นมาตรการในการระงับข้อพิพาท ไม่ต้องนำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการที่ได้รับการชี้ขาดแล้วมาให้ศาลชี้ขาดใหม่หรือบังคับตามคำชี้ขาดของศาลใหม่ แม้การชี้ขาดนั้นได้ก้าวล่วงเข้าไปถึงปัญหาข้อกฎหมายซึ่งไม่ใช่ส่วนของการอนุญาโตตุลาการ ในปี ๒๕๒๔ ประเทศฝรั่งเศสออกกฎหมายว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการจำกัดบทบาทขององค์การตุลาการ โดยกำหนดว่าถ้าคู่กรณีใดตกลงใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศเป็นการระงับข้อพิพาทของตนแล้ว และการอนุญาโตตุลาการได้ทำขึ้นในอาณาเขตของประเทศฝรั่งเศส ศาลจะต้องบังคับให้ตามนั้นไม่มีข้อยกเว้นแต่ประการใดเลย แต่มีเงื่อนไขอยู่ประการเดียวว่า การอนุญาโตตุลาการนั้นจะต้องทำในอาณาเขตของประเทศฝรั่งเศส ในปี ๒๕๒๘ ประเทศออสเตรเลียได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการขึ้นว่า ให้คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการที่ทำขึ้นในประเทศออสเตรเลีย หรือทำขึ้นระหว่างประเทศ แต่โดยคู่กรณีเป็นคนออสเตรเลียหรือในสังกัดของออสเตรเลียเป็นคำชี้ขาดซึ่งเสร็จเด็ดขาดไม่ต้องนำมาให้ศาลบังคับใช้ ศาลจะต้องบังคับตามคำชี้ขาด แนวโน้มของการปรับใช้การอนุญาโตตุลาการกำลังก้าวตามการวิวัฒนาการของเศรษฐกิจและภาวะของโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้สถิติในปี ๒๕๒๕ ในจำนวนคดีที่เข้ามาสู่ศาลที่อยู่ในสภาองค์การค้าระหว่างประเทศร้อยละ ๕๔ เป็นของประเทศในยุโรปตะวันตก อีกร้อยละ ๑๐ เป็นประเทศในยุโรปตะวันออกคือประเทศสังคมนิยม น่าสังเกตว่าแม้แต่ในประเทศสังคมนิยมเอง ก็นิยมใช้การอนุญาโตตุลาการ ประเทศอเมริกาใต้ อเมริกาเหนือร้อยละ ๑๗ และเอเชีย และออสเตรเลียร้อยละ ๗ ในปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นมาอีก ๓ ปีเท่านั้นเอง ปรากฏว่าประเทศในกลุ่มประเทศที่ด้อยพัฒนาเริ่มรับการอนุญาโตตุลาการมากขึ้น คือ แต่เดิมในเอเชีย และออสเตรเลียเป็นร้อยละ ๗ เพิ่มเป็น

๑๐ ในเวลาเดียวกันในอเมริกาเหนือและใต้เริ่มจากร้อยละ ๑๗ ในปี ๒๕๒๕ กลายเป็นร้อยละ ๑๘ ในปี ๒๕๒๘ จำนวนคดีที่จำนวนทุนทรัพย์มีมูลค้าของข้อพิพาทที่มูลค่าเกินกว่า ๑ ล้านเหรียญอเมริกัน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๓ ในปี ๒๕๒๘ หัวใจสำคัญของอนุญาโตตุลาการอยู่ที่การเรียกหาความเป็นธรรมที่คู่กรณีเลือกได้ ความแตกต่างกับระบบการศาลอยู่ตรงนี้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง คือคู่กรณีจะตกลงกันด้วยเงื่อนไขว่าเขาจะเลือกใครเป็นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเป็นสาระสำคัญในการที่จะสนับสนุนให้มีอนุญาโตตุลาการต่อไปในอนาคต ความแตกต่างอีกประการก็คือการใช้การอนุญาโตตุลาการหลุดออกมาจากอำนาจของรัฐ ข้อความยุ่งยากและความขัดข้องทั้งหลายในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ และความเป็นธรรมที่ได้รับจากการชี้ขาดนั้นได้อันตรธานไปในชั้นแรกตั้งแต่คู่กรณีได้ยอมที่จะเลือกอนุญาโตตุลาการแล้ว

การอนุญาโตตุลาการนี้สามารถที่จะทำได้ ๓ ระบบ

๑. ระบบอนุญาโตตุลาการเฉพาะกิจ ประโยชน์สูงสุดคือความสะดวกรวดเร็ว คู่กรณีทั้งคู่เลือกอนุญาโตตุลาการด้วยความตกลงและให้มีการชี้ขาดข้อพิพาทกันได้ในทันที ประโยชน์ คือ

ก. เลือกอนุญาโตตุลาการคนที่ชี้ขาดข้อพิพาทของตนเอง

ข. เลือกวิธีการที่จะให้มีการชี้ขาดข้อพิพาทของตนเอง

ค. สามารถกำหนดระยะเวลาได้

ง. สามารถที่จะกำหนดค่าใช้จ่ายได้ด้วย โดยไม่ต้องไปเข้ากับระบบและวิธีการซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาในศาลในปัจจุบัน

๒. การอนุญาโตตุลาการโดยมีสถาบัน I C C หรือ International Chamber of Commerce ตั้งหลักเกณฑ์ไว้เป็นหลักส่วนใหญ่ คือ อนุญาโตตุลาการนั้นถ้าหากว่าไม่แต่งตั้งมาเองโดยคู่กรณีแล้ว ทางสถาบันอนุญาโตตุลาการจะมีรายชื่อของอนุญาโตตุลาการให้เลือก และกรณีที่ไม่สามารถแต่งตั้งได้หรือผิดนัดในการที่แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการสถาบันนั้นก็จะเป็นผู้แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการให้เป็นข้อแตกต่างซึ่งเลื่อมกันเล็กน้อยระหว่างอนุญาโตตุลาการเฉพาะกิจ และอนุญาโตตุลาการโดยสถาบัน

๓. ซุปเปอร์ไวส์อปิเตชั่น (supervised arbitration) มีสถาบันหรือองค์กรจัดตั้งขึ้นเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการและการอนุญาโตตุลาการทั้งหมดทำโดยสถาบัน หมายถึงการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ การจัดทำข้อบังคับงานของเลขานุการที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ จะต้องเป็นไปในรูปแบบและในข้อบังคับทั้งหมด ซึ่งแตกต่างกับระบบของอนุญาโตตุลาการเฉพาะกิจ และระบบของอนุญาโตตุลาการโดยสถาบันขึ้นมาอีกและไปใกล้เคียงกับระบบการศาลในปัจจุบันอย่างมากเพราะว่างานทั้งหมดที่อยู่นี้จะอยู่ในมือของสถาบันซึ่งเป็นผู้จัด เช่น สถาบันบางสถาบันของ I C C จะใช้การอนุญาโตตุลาการในระบบนี้

ข้อดีข้อเสียของการอนุญาโตตุลาการทั้งสามแบบนี้มีใกล้เคียงกัน ระบบที่หนึ่งของการเฉพาะกิจนั้นสะดวกรวดเร็วและประหยัดอย่างแน่นอนแต่ว่าปัญหาเกิดขึ้น คืออนุญาโตตุลาการไม่สามารถจะเคร่งครัดในกระบวนการพิจารณาได้ เพราะว่าตัวเองจะต้องกำหนดเงื่อนไขในการ

อนุญาโตตุลาการด้วยตัวเอง สำหรับระบบที่สองและระบบที่สามสถาบันได้สอดแทรกเข้ามาให้การช่วยเหลือในการอนุญาโตตุลาการ ระบบในระบบที่สองนี้เป็นประโยชน์ คือตัวอนุญาโตตุลาการสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้อย่างเข้มงวดโดยไม่ต้องคำนึงถึงการบริหารงานหรือว่าการตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับ แต่ก็มีข้อเสียเกิดขึ้นเช่นกันคือความล่าช้า ซึ่งคล้ายคลึงกับระบบกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการศาล

การส่งเสริมและความจำเป็นที่จะให้การอนุญาโตตุลาการได้รับความนิยมสภาทนายความเล็งเห็นความจำเป็นว่าการอำนวยความยุติธรรมไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในมือของรัฐตลอดไป ทุกคนมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือให้การสนับสนุนในการอำนวยความเป็นธรรม สภาทนายความซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญในส่วนนี้ จึงจัดตั้งศูนย์ประนอมข้อพิพาทและการอนุญาโตตุลาการขึ้นโดยอยู่ในความกำกับดูแลของสภาทนายความจะให้มีการเปิดดำเนินการแล้วเสร็จภายในสิ้นปีและเริ่มดำเนินการได้ในปี ๒๕๓๑ ซึ่งเป็นการรองรับกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการปี ๒๕๓๐ ความร่วมมือร่วมใจซึ่งเกิดขึ้นจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลโดยสภาทนายความเป็นผู้สนับสนุนและให้การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมในการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการ

นายประพนธ์ ศาตะมาน ขอเชิญครับ ใครจะถามอะไร

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง ผมเห็นว่าการใช้อนุญาโตตุลาการเป็นวิธีที่ไม่ประหยัด เพราะว่าจะให้อนุญาโตตุลาการคนหนึ่งไปชี้ขาดข้อพิพาทนั้นอาจจะต้องนั่งเครื่องบินไปเมืองนอก ไปฟังข้อเท็จจริง อาจจะต้องมีเจ้าหน้าที่เหมือนกับศาลหรืออาจยิ่งกว่าศาลอีก หากอนุญาโตตุลาการมีการชี้ขาดข้อพิพาทแล้ว ฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายหนึ่งก็มาร้องขอต่อศาลให้บังคับโดยยื่นเป็นคำร้องขอตามมาตรา ๒๓ ปัญหาคำร้องขอจะต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ บทบัญญัตินี้ผมมีความเห็นว่าจะต้องเสียเท่ากับเสีย ๒ ต่อ คือให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดเสียเงินไปแล้วมาร้องขอต่อศาลให้บังคับคดีก็ยังต้องเสียเงินให้ศาลอีก อย่างนี้แล้วบทบัญญัติว่าด้วยอนุญาโตตุลาการจะไม่พัฒนาเท่าที่ควรเป็นปัญหาคือว่า การยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการจะต้องยื่นภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ได้ส่งคำบังคับหรือคำชี้ขาดให้กับคู่กรณีทุกฝ่ายตามมาตรา ๑๖ วรรคท้าย เกิดปัญหาดังที่ท่านวิทยากรได้กล่าวแล้วว่าเกิดกรณีที่มีการชี้ขาดข้อพิพาทโดยวิธีการว่าให้ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ งวดที่ ๑๔ อาจจะชำระในปีที่สองแล้วไม่ปฏิบัติตามจะมาร้องขอบังคับได้อย่างไรเมื่อเกิน ๑ ปีแล้ว อันนี้กฎหมายจะเขียนช่องว่างไว้หรือเขียนเป็นทางให้ท่านที่มีหน้าที่โดยเฉพาะทนายความใช้ความรู้ความสามารถเองก็ได้ ซึ่งผมเห็นว่าคงจะต้องตีความว่าอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องใดที่เป็นเรื่องยืดอายุความหรือว่าเป็นเรื่องที่จะต้องผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ ก็ต้องไม่ส่งคำวินิจฉัยชี้ขาดให้กับคู่กรณีทุกฝ่าย เว้นแต่เขาจะมาคัดเอง และถ้าหากมีการบิดพริ้วไม่ปฏิบัติตามแล้วจึงค่อยส่งคำชี้ขาดให้เขาแล้วก็รีบฟ้องภายใน ๑ ปี

นายประพนธ์ ศาตะมาน เมืองไทยยังไม่ได้บอกกำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับอนุญาโตตุลาการ แต่ในต่างประเทศ ICC ชี้ขาดตั้งกฎเกณฑ์ไว้คนละ ๓๐,๐๐๐ บาท สำหรับมาตรา ๒๓ เข้าใจว่าจะเสียแต่ค่าคำร้อง ๑๐ บาท หรือมีอีกประเด็นหนึ่ง คือ มาตรา ๒๑๗ ของ ป.วิ.พ. ถ้าศาลพิพากษาแล้วก็จำต้องบังคับตามคำพิพากษา จะต้องบังคับภายใน ๑๐ ปี วันที่จะบังคับอายุความต้องถือว่าวันที่อาจจะบังคับได้ แต่ไม่ทราบว่ามาตรา ๑๖ จะเป็นอย่างนี้หรือเปล่า

นายเอนก ศรีสนิท คำว่า "ประหยัด" ในที่นี้ประหยัดใน ๒ ประการ คือ ประหยัดเวลาและประหยัดทรัพย์

ในโครงการอนุญาโตตุลาการทั้งหลายปรากฏว่าร้อยละ ๗๐ ของคดีที่เข้ามาสู่อนุญาโตตุลาการนั้นสามารถจะเสร็จสิ้นไปด้วยวิธีการประนีประนอมโดยไม่ต้องมีคำชี้ขาด จะเห็นได้ว่า ๑. ประหยัดเวลา ๒. การลดการเผชิญหน้าระหว่างคู่กรณี

ประโยชน์ของการอนุญาโตตุลาการในทางการค้านั้นถือเป็นสาระสำคัญอย่างยิ่งเพราะการที่มีข้อพิพาททางการค้านั้น ไม่ได้หมายความว่าคู่กรณีจะต้องตัดขาดจากกันแล้วไม่ทำการค้ากันต่อไป กระบวนการของอนุญาโตตุลาการจะเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยเสริมให้เขาสามารถทำการค้ากันต่อไปได้ อันนี้คือส่วนที่ประหยัดที่สุดซึ่งมองไม่เห็นเป็นตัวเลข การที่เราสามารถลดการเผชิญหน้าระหว่างคู่กรณีซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ในขณะนั้น อนุญาโตตุลาการจะสามารถให้เขาประนอมกันได้ ถือว่าเป็นการประหยัดในแง่ของเวลาและส่วนประการที่ ๒ ค่าอนุญาโตตุลาการสูงมากในระดับระหว่างประเทศ และมีการแข่งขันกันมากขึ้นในปี ๒๕๒๘ ปรากฏว่าทาง ICC ได้ลดค่าธรรมเนียมในการอนุญาโตตุลาการลงมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกรณีของข้อพิพาทที่มีมูลค่าเกินกว่า ๕๐ ล้านเหรียญอเมริกัน ในประเทศไทยนี้มีท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งยังมีความรู้ความสามารถเป็นทรัพยากรบุคคล เป็นบุคลากรที่ได้รับการยกย่องนับถือพร้อมที่จะทำงานให้กับสังคมแต่ว่าไม่มีตำแหน่งหน้าที่การงานรองรับ ผมเห็นว่านี่คือการประหยัดส่วนหนึ่ง ในการที่นำบุคลากรเหล่านี้มาใช้ให้มีประโยชน์ต่อสังคม การประหยัดทรัพยากรของประเทศก็คือ ๑. ประหยัดทรัพย์ ๒. ประหยัดเวลา และ ๓. ประหยัดทรัพยากรของประเทศ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การอภิปราย

เรื่อง

ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

โดย

นายกิติ บูรพรรณ์
ดร.คณิต ณ นคร
พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร
นายเกริก ระวังภัย

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

นายกิติ บูรพรรณ์ สวัสดีท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ก่อนอื่นผมขอถือโอกาสแนะนำผู้ร่วมอภิปรายของผมให้ทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่อยู่ทางด้านขวามือของผมคืออาจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ท่านเป็นอัยการพิเศษประจำกรม กองที่ปรึกษา กรมอัยการ ท่านสำเร็จนิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย และด็อกเตอร์ทางกฎหมายจากประเทศเยอรมัน

ท่านถัดมาทางซ้ายมือของผมคนแรกคือ พลตำรวจตรีสง่า ดวงอัมพร ท่านดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ท่านเคยดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองคดีกรมตำรวจ เป็นคนเด่นของวงการกรมตำรวจคนหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงดีมาก ทั้งยังเป็นอาจารย์ของสำนักศึกษาอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

อีกท่านหนึ่งก็เกือบจะไม่ต้องแนะนำก็คงจะรู้จักกันดี คือท่านเกริก ระวังภัย ท่านเป็นทนายผู้มีชื่อเสียงชั้นแนวหน้าคนหนึ่ง แล้วขณะนี้ก็ดำรงตำแหน่งอุปนายกของสภาทนายความ

ปัญหาที่เราจะมาพิจารณากันในวันนี้ก็คือข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผมเชื่อว่าท่านคงจะได้อะไรดี ๆ จากผู้ร่วมสัมมนาของผมเกี่ยวกับเรื่องการขอปล่อยชั่วคราวนั้น จะมีการที่เกี่ยวข้องกับวงการของตำรวจ นับตั้งแต่เริ่มที่ผู้ถูกจับ ถูกจับก็จะเริ่มมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ต่อจากนั้นก็ไปถึงขั้นพนักงานอัยการ แล้วต่อมาเมื่อมีการนำผู้ต้องหามาขอฝากขังหรือว่านำจำเลยมาฟ้องศาลก็มีการขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล ทั้งสามหน่วยงานดังกล่าวนั้นก็เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว

ในเบื้องต้นนั้นผมอยากจะกล่าวถึงเรื่องการขอปล่อยชั่วคราวของศาล คือการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลได้ปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นทางด้านกฎหมายระเบียบปฏิบัติหรือวิธีปฏิบัติ จุดประสงค์ของผมในการพูดวันนี้ก็เพื่อที่จะให้ท่านได้มีโอกาสทราบระเบียบปฏิบัติคร่าว ๆ เพื่อที่จะได้มองเห็นปัญหาว่าอะไรที่เป็นปัญหา อะไรเป็นข้อขัดข้องหรือเป็นอุปสรรคในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย สำหรับการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลอาญานั้นผมได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และให้เกิดประโยชน์ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นญาติพี่น้องของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะว่าเมื่อผมเริ่มเข้ามาดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานั้น ปัญหาที่เราได้ยินได้ฟังมานั้นเป็นข้อที่ทำให้เราไม่สามารถที่จะทำใจให้เพิกเฉยไม่เข้าไปแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้

ปัญหาข้อแรกก็คือว่า ปัญหาเกี่ยวกับพวกหากินตามโรงตามศาล รับจ้างเขียนคำร้องขอประกันตัวต่อศาล การเขียนคำร้องขอประกันโดยปกติแน่นอนจะต้องมีค่าเขียน ค่าเขียนนั้นไม่มีอัตราตายตัว อาจจะเป็น ๓๐๐ บาท ๕๐๐ บาท ๑,๐๐๐ บาท ๒,๐๐๐ บาท แล้วแต่ความร้ายแรงของคดีที่ถูกกล่าวหา หรือฐานะของผู้ที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง นอกจากค่าเขียนคำร้องก็อาจยังมีการผนวกเอาค่าวิ่งเต้นในการที่ให้ศาลอนุญาตให้ประกันเข้ามาด้วย ค่าวิ่งเต้นขอประกันนั้นไม่ใช่จำนวนเงินแค่ ๕๐๐ บาทหรือ ๑,๐๐๐ บาท อย่างที่ผมกล่าวเมื่อกี้ อาจจะเป็น ๑๐,๐๐๐ บาท ๒๐,๐๐๐ บาท ๓๐,๐๐๐ บาท และอาจเป็นเงินจำนวนมหาศาล ที่ศาลอาญาวันหนึ่ง ๆ ก็มีการยื่นคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยประมาณ ๓๐ ถึง ๔๐ คดี ลำพังเฉพาะค่าจ้างเขียนสมมุติว่าเรื่องละ ๓๐๐ บาทหรือ ๕๐๐ บาท ลองเอา ๓๐ หรือ ๔๐ คูณเข้าไปว่าจะเป็นเงินเท่าไหร่ ถ้าบวกค่าวิ่งเต้นเข้าไปอีกจะเป็นเท่าไหร่ คงเห็นได้ว่าหากเหตุการณ์เป็นไปในลักษณะอย่างนี้ ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัสขนาดไหน เหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุที่ดลใจให้ผมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ขณะนี้ที่ศาลอาญาได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน โดยให้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลอาญาเป็นผู้เขียนคำร้องขอประกันให้แก่ผู้ที่มาติดต่อขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ได้คิดค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น อันนี้นอกจากจะเป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนแล้ว ยังเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายที่ประชาชนไม่ควรจะต้องเสีย เป็นการทำให้ผ่อนคลายความเดือดร้อนให้ประชาชนไปอีกขั้นหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการวิ่งเต้นขอประกันนั้น พวกนายประกันอาชีพรู้ว่าคดีลักษณะอย่างนี้ศาลจะให้ประกันหรือไม่ให้ประกัน ถ้าศาลอนุญาตให้ประกันก็อ้างได้ว่าเรื่องนี้ได้จ่ายค่าวิ่งเต้นให้ประกันแก่ศาลไป ซึ่งความจริงแล้วคดีในลักษณะอย่างนั้นศาลอนุญาตให้ประกันอยู่แล้ว แต่ว่าประชาชนที่มาติดต่อขอประกันไม่มีโอกาสที่จะรู้เรื่องก็เลยยอมเสียค่าวิ่งเต้นไปโดยไม่จำเป็นหรือไม่ถูกต้องและไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ในระยะแรกได้รับการต่อต้านอย่างมากมายมหาศาล เพราะว่าผลประโยชน์อย่างที่ผมกล่าวมานี้มีมากมายมหาศาลมาก เพราะฉะนั้นเมื่อเข้าไปแตะแล้วเรียกว่า

ต้องใช้พลังภายในอย่างมหาศาลถึงจะฝ่าฟันปัญหาดำเนินการต่อไปได้ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ถ้าจะทำได้ก็คงทำได้เฉพาะที่ศาลอาญาสำหรับศาลที่ต่างจังหวัดนั้นโอกาสที่จะแก้ปัญหาอย่างนี้ไปได้ตลอดรอดฝั่งนั้น ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ลำบาก เพราะว่าไกลหูไกลตาผู้ใหญ่ โอกาสที่จะเพลี่ยงพล้ำมีมากเหลือเกิน เพลี่ยงพล้ำเพราะว่าจะมีการส่งบัตรสนเท่ห์ร้องเรียนกล่าวหาต่าง ๆ นานา จากผู้สูญเสียผลประโยชน์ซึ่งจะทำให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือก็อาจจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งอันนี้ก็ทำให้ขวัญกำลังใจของผู้ทำงานเสียได้เหมือนกัน ที่ผมกล่าวมาก็เป็นแนวทางแก้ไขของศาลอาญาที่ได้ดำเนินการแก้ไขไปเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อที่จะรักษาภาพพจน์ของศาลให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ในสายตาของประชาชนที่เข้ามาติดต่อที่ศาลอาญา นี่ก็เป็นแนวทางอย่างย่อ ๆ ที่ผมอยากจะกราบเรียนให้ทุกท่านได้ทราบ

ต่อไปผมอยากจะให้ท่านได้ทราบแนวปฏิบัติของทางด้านอัยการว่ามีแนวปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผมขอเรียนเชิญท่านอาจารย์คณิต

นายคณิต ณ นคร ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพทุกท่าน ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงยิ่งที่ได้มาร่วมอภิปรายในสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการในวันนี้ สำหรับหัวข้อที่ผมได้รับมอบหมายให้มาพูดคุยกับท่านทั้งหลายในวันนี้ ตั้งชื่อว่า"ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย" แต่เมื่อผมดูจากวัตถุประสงค์ของการสัมมนาแล้ว ในข้อ ๑ บอกว่า "เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมกันพิจารณาหาแนวทางเกี่ยวกับแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน การปล่อยชั่วคราว" ก็คงจะมุ่งหวังที่จะให้ผมมาชี้ว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวนั้นมีอะไรบ้างและมีแนวทางที่จะแก้ไขประการใด สำหรับที่ผมจะเรียนต่อไปนี้เป็นความเห็นของผม เป็นความเห็นที่ออกไปจากบุคคลผู้หนึ่งซึ่งต้องการพิสูจน์ความถูกต้องจากท่านทั้งหลาย ขอความกรุณาได้คิดอย่างนั้นด้วย เพื่อจะได้ไม่หลงทางว่าผมต้องการให้ท่านเชื่อที่ผมพูด ขอให้ท่านเชื่อต่อเมื่อตรวจสอบแล้วว่ามีเหตุมีผล

ปัญหาจริง ๆ ที่เป็นปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวนั้นมีอยู่ ๒ ปัญหาเท่านั้น คือ

ประการแรก คือ ปัญหาของความไม่เป็นธรรมที่เอาตัวบุคคลเข้ามาอยู่ในอำนาจรัฐ

ปัญหาที่สอง คือ ปัญหานายประกันอาชีพ

ปัญหาทั้งสองเป็นปัญหาที่มองได้จาก ๒ ด้าน คือมองจากภายนอกก็เป็นปัญหาแรก มองจากภายในก็เป็นปัญหาที่สอง ปัญหาแรกนั้นผมอยากจะเรียนว่าเราจะต้องวิเคราะห์ลงไปว่าปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร และปัญหาแรกจะโยงไปถึงปัญหาที่สองด้วย

ในทางปฏิบัติของเราเราแยกการจับกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐออกจากกัน การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็คือการควบคุมหรือการขัง ซึ่งการควบคุมเป็นการปฏิบัติของทางฝ่ายตำรวจ ส่วนการขังต้องขออนุญาตจากศาล เมื่อในทางปฏิบัติแยกกันผลจึงออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาความไม่เป็นธรรม ในต่างประเทศเขาไม่ได้มองปัญหานี้แยกกัน คือว่าเมื่อบุคคลถูกจับเข้ามาอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว ศาลจะตรวจสอบความถูกต้องว่าจะมีความจำเป็นที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

หรือไม่ ของเราก็มีกระบวนการตรวจสอบ แต่ที่ว่าเราแยกการจับกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้นเพราะเหตุว่าเราไปมองว่าเราจะจับเขา เรามีเหตุอะไรบ้าง การที่จะจับเราก็ไปดูว่ามีเหตุจับไหม เราก็ไปดูที่มาตรา ๖๖ และขณะเดียวกันเราก็ไปดูว่าจับโดยไม่มีหมายได้หรือไม่คือไปดูมาตรา ๗๘ เหตุที่จะจับจริง ๆ แยกเป็น ๓ กรณีคือ

๑. เหตุจะหลบหนี

๒. เหตุจะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานและ

๓. เหตุในความผิดซึ่งมีโทษอย่างสูงตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป

ซึ่งเหตุที่สามก็คือการที่มีแนวโน้มที่จะหลบหนีนั่นเอง เหตุจริง ๆ จึงมีอยู่สองประการเมื่อจับมาได้แล้วปัญหาต่อไปคือเรามีความจำเป็นต้องควบคุมผู้นั้นไว้หรือไม่เพื่ออะไร ในต่างประเทศนั้นเขามองว่าการจับคือการเอาคนไว้ในอำนาจรัฐ และการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้นจะต้องเกิดจากความจำเป็น แต่ของเราการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐไม่ได้เกิดจากความจำเป็น เราจับแล้วก็เกิดการควบคุมโดยอัตโนมัติ จนไปถึงขั้นศาลสั่งขังก็เป็นเรื่องอัตโนมัติอีกเหมือนกัน การที่จะตรวจสอบว่าเราจำเป็นต้องเอาเขาไว้ในอำนาจรัฐเพื่ออะไรนี้เราเกือบจะไม่ได้พิจารณาในแง่ของความจำเป็น แต่เป็นการเอาไว้ในลักษณะเพื่อประโยชน์แห่งความสะดวกของการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานและศาลมากกว่า ปัญหานี้เป็นเรื่องของความเดือดร้อนประการที่หนึ่ง คือว่าไม่มีความจำเป็นต้องเอาตัวไว้แต่ก็เอาตัวเขาไว้ ผมขอยกตัวอย่างว่า ผมซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่พอที่จะมีคนรู้จักบ้าง สมมุติว่าขับรถไปชนคนได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือว่าถึงตายแล้วเช่นนี้ มีความจำเป็นต้องเอาผมไว้ไหม หลังจากที่ได้มีการสอบสวนปากคำผมแล้ว ท่านจะเห็นว่าผมไม่มีอิทธิพลที่จะไปทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิงรวมทั้งไม่มีแนวโน้มที่จะหลบหนี เพราะฉะนั้นก็อาจจะสอบปากคำแล้วก็ปล่อยไปได้ แต่ว่าที่เราปฏิบัติจริง ๆ แล้ว ผมจะต้องถูกคุมขัง แล้วผมก็จะต้องมาประกันตัว ถ้ามองในด้านความเป็นธรรมมันก็ไม่ถูกต้อง ความไม่เป็นธรรมดังกล่าวไม่ใช่เกิดจากกฎหมาย แต่เกิดจากการที่เราเข้าใจกฎหมายเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานที่ควรจะเป็น

ประการที่สองก็คือว่า เมื่อบุคคลสูญเสียเสรีภาพก็เป็นที่แน่นอนว่าเขาจะต้องดิ้นรนทุกอย่างดิ้นรนไปหาใครต่อใคร ซึ่งอาจจำเป็นต้องพึ่งพานายประกันอาชีพ นายประกันอาชีพก็เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม เมื่อกี้ผมฟังจากท่านอธิบดีแล้ว ผมก็มีความรู้สึกว่ากระบวนการยุติธรรมของเรามีมากกว่า ๔ ฝ่ายเสียแล้ว คือ นอกจากตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์แล้ว ยังมีนายประกันอาชีพซึ่งเป็นมะเร็งร้ายเข้ามาอยู่ด้วย ถ้ากฎหมายได้รับการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก ผมเชื่อว่านายประกันอาชีพเกิดขึ้นไม่ได้ ที่เกิดขึ้นได้ก็แสดงว่าอาจจะมีอะไรที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นประธานของสิทธิ คือเป็น subject ไม่ใช่เป็น object มาตรา ๑๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระบุว่า สภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย ซึ่งหมายความว่าความเป็นมนุษย์นั้นต้องมีสิทธิ คนที่เข้ามาอยู่ในกระบวนการยุติธรรมก็เป็นมนุษย์ก็ต้องมีสิทธิ ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นจำเลยหรือเป็นผู้ต้องหา

ก็แล้วแต่เป็นประธานในคดีก็ต้องปฏิบัติต่อเขาอย่าง subject ไม่ใช่ปฏิบัติอย่าง object แต่ในปัจจุบันนี้แนวโน้มไปในทางปฏิบัติต่อเขาอย่าง object

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรา เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ไม่ใช่กฎหมายสมัยเก่าจารีตนครบาลนั้นไม่มีแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ยอมรับในเรื่องสิทธิ ยอมรับในความเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิไม่ใช่เป็นกฎหมายให้อำนาจ ท่านลองอ่านตัวบทกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดี ๆ อ่านให้ตลอดท่านจะไม่เห็นที่บอกว่าให้อำนาจ เขาบอกว่าห้ามมิให้กระทำอย่างนั้นเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นให้ทำได้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่วางกรอบในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานและศาลเมื่อเรามีทัศนคติในทางการใช้อำนาจตามทางปฏิบัติที่เคยชิน ปัญหาจึงเกิดขึ้น

ในการดำเนินคดีอาญานั้นแน่นอนรัฐมีความจำเป็นจะต้องใช้มาตรการบังคับบางอย่าง เช่น การจับ การควบคุมการขังหรือการค้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจับ หรือการควบคุมนี้เป็นกระบวนการเดียวกันไม่ได้แยก ถ้าเราจะดูให้ดีก็จะเห็นจุดบ่งชี้ให้เห็นว่ามาตรการบังคับเหล่านี้เขาใช้เพราะจำเป็นต้องใช้ และใช้เท่าที่จำเป็น ไม่ใช่ว่าการใช้มาตรการบังคับจะไม่มีพื้นฐานในทางความคิดเสียเลย สำหรับการใช้มาตรการบังคับแต่ละอันก็มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน อย่างการจับ เราจับเพราะอะไร ไม่ใช่จับเพราะเห็นว่าเขาทำผิด แต่จับเพราะเราต้องการที่จะดำเนินคดี ปัญหาว่าถ้าเราไม่ควบคุมเขาไว้ เราดำเนินการคดีได้ไหม ซึ่งก็ไม่แน่ว่าถ้าเราปล่อยแล้วจะดำเนินคดีไม่ได้ หรือว่าให้ประกันไปแล้วจะดำเนินคดีไม่ได้ เพราะฉะนั้นการควบคุมคนไว้ จะมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนซึ่งถ้าเราจะตรวจสอบในกฎหมายเราก็ตรงกับที่นานาอารยประเทศทั้งหลายเขายึดถือกัน

ประการแรกก็คือว่า เพื่อให้การสอบสวนหรือการพิจารณาคดีของศาลสามารถดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย ตัวอย่างเช่น ถ้าเราไม่เอาตัวไว้ในอำนาจรัฐผู้ถูกกล่าวหาก็จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

ประการที่สองเพื่อประกันการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีต่อไปอย่างเช่นว่า อัยการจะฟ้องจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาล ถ้าปล่อยไปเขาจะหนีไม่สามารถนำตัวมาได้ ฟ้องก็ไม่ได้ หรือศาลต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ถ้าไม่มีจำเลยก็ไม่สามารถทำการพิจารณาได้

ประการที่สามการที่เอาตัวไว้ในอำนาจรัฐนั้นยังเป็นการกระทำเพื่อประกันการบังคับโทษอีก ตามมาตรา ๑๘๕ วรรค ๒ เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องแล้วศาลก็อาจจะสั่งขังในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้ในกรณีนี้ไม่มีเหตุประการแรกและประการที่สอง ที่ผมเรียนไปแล้ว กรณีนี้จึงเป็นการกระทำเพื่อประกันการบังคับโทษโดยแท้

ถ้าไม่มีวัตถุประสงค์ทั้งสามประการนี้ เราไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวไว้ แต่ในทางปฏิบัติเราไม่พิจารณาเหตุจำเป็นที่ผมเรียนแล้ว เลยกลายเป็นว่าการควบคุมการขังได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติไปเลย วัตถุประสงค์ของการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐสามประการ ประกอบหลักในมาตรา ๘๗ วรรค ๑ ที่ว่าห้ามไม่ให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์ของคดี แสดงว่าเอาคนไว้ใน

อำนาจรัฐต้องมีความจำเป็นและทำได้เท่าที่จำเป็น กฎหมายเราเขียนเหมือนกับกฎหมายของนานาอารยประเทศ ผมตรวจสอบแล้วกฎหมายเราที่ด้อยกว่าของเขาที่เห็นชัดก็คือผู้ออกหมายไม่ใช่ศาล นอกนั้นไม่มีอะไรที่ด้อยกว่าเขามากนัก สำหรับในการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวกับการที่จะเอาคนไว้หรือประกัน เป็นเรื่องจะต้องพิจารณาในเบื้องแรกเสียก่อนว่ามีความจำเป็นต้องควบคุมตัวไหม ถ้าไม่มีความจำเป็น เราก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุม ท่านคงทราบดีในมาตรา ๑๒๐ ของประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าไม่ได้สอบสวนฟ้องไม่ได้ แต่เมื่อสอบสวนเสร็จก็ไม่มีความจำเป็นแล้ว สอบสวนปากคำเขาแล้วจะมีความจำเป็นที่จะต้องคุมขังเขาต่อไปก็ต่อเมื่อเขาจะหนีหรือจะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เหตุจำเป็นสองประการนี้ผมเชื่อว่าอาจจะไม่ได้เข้ามาสู่การพิจารณาเลย เมื่อไม่ได้ดูอย่างนี้ความเดือดร้อนก็เกิดขึ้น เนื้อหาที่ผมกล่าวมาแล้วจะเห็นว่าการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐกับการจับเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ใช่แยกกัน แต่ในทางปฏิบัติเราแยก เมื่อเราแยกก็เกิดความเดือดร้อน โดยหลักแล้วไม่มีความจำเป็นต้องได้เขามา เพราะการสอบสวนก็สามารถกระทำไปโดยผู้ต้องหาไม่ต้องอยู่ เมื่อจำเป็นจะต้องสอบสวนก็เอาเขามาถ้าเขาไม่มาก็จับมา เมื่อจับแล้วได้สอบสวนเขาแล้วก็ปล่อยไปควรเป็นลักษณะนั้น แต่ทางปฏิบัติของเราไม่ได้เป็นแนวที่ผมกล่าว ความไม่เป็นธรรมจึงเกิดขึ้น เราเน้นมากในเรื่องการจับคือจับให้ได้ จับให้ได้เร็วที่สุดยิ่งดี ต่อมาปรากฏว่าอัยการสั่งไม่ฟ้องหรือศาลยกฟ้องไป เรื่องประกันผมเห็นว่าเป็นเรื่องมีความสำคัญในลำดับสาม

ความสำคัญประการแรกก็คือว่าเราจะไม่เอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจนกว่าจะจำเป็น

ความสำคัญที่สองก็คือว่าเมื่อมีความจำเป็นแล้วเราจึงจะเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ และที่จำเป็นต้องเอาตัวไว้เราจะไม่เอาตัวไว้ต่อเมื่อเราเชื่อว่าถ้าปล่อยไปจะไม่เสียหายแก่การดำเนินคดี เรื่องประกันจึงมีนิดเดียว และเรื่องที่นายหน้าหน้าม้าจะเข้ามาเกี่ยวข้อง ผมคิดว่ายากเต็มทน

ปัญหานายประกันอาชีพอย่างที่ท่านอธิบดีกล่าว ไม่ใช่กระทบกระเทือนต่อศรัทธาของทางหน่วยงานเท่านั้น เป็นการเสื่อมศรัทธาของกระบวนการยุติธรรม การที่เราถือหลักการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐเป็นเกณฑ์ยังส่งผลไปสู่กระบวนการยุติธรรมอื่นอีก คือกรมราชทัณฑ์ ปัญหาของท่านสำคัญที่สุดในปัจจุบันก็คงจะเป็นเรื่องผู้ต้องขังล้นเรือนจำ บังเอิญผมไปอ่านพบคำให้สัมภาษณ์อธิบดีสนิท ท่านบอกว่าเดือนหนึ่งมีนักโทษเข้า ๑๐,๐๐๐ คน ออก ๖,๐๐๐ คน ท่านกำไร ๔,๐๐๐ คน ผมคิดว่า ๔,๐๐๐ คนนี้เราต้องคิดว่ากระบวนการยุติธรรมหน่วยอื่นรับผิดชอบหรือเปล่า คือเราส่งคนเข้าไปเกินความจำเป็นหรือไม่ ตามที่ผมได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าทางปฏิบัติได้เบี่ยงเบนไปจากหลักกฎหมาย ถ้าปฏิบัติไปตามหลักที่กฎหมายกำหนด ผมคิดว่าปัญหาทั้งหลายจะเบาบาง แม้มันอาจจะไม่หมด แต่ถ้าปฏิบัติในลักษณะที่เป็นอยู่ปัญหานี้จะไม่มีทางเบาบาง ผมเชื่ออย่างนั้น

ทีนี้มามองในด้านระเบียบ หลังจากที่ได้รับมอบหมายให้มาอภิปรายเรื่องนี้ ผมพยายามศึกษาระเบียบทางตำรวจ ระเบียบทางอัยการ และระเบียบทางศาล ผมพบว่าพื้นฐานความคิดของนักกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมแต่ละฝ่ายไม่เหมือนกัน ผมจะสรุปให้ท่านเห็นประมาณ ๕ ข้อ

ประเด็นแรกหลักทั่วไปในการปล่อยชั่วคราวคืออะไร มีไหมในระเบียบทั้งสามหน่วยงาน

ประเด็นที่สองดูว่าที่กฎหมายเขียนว่าปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน เรามีระเบียบไหมในเรื่องนี้เราทำกันหรือเปล่า

ประเด็นที่สามก็คือ ในการพิจารณาคำร้องเรากระทำโดยกระฉับกระเฉงอย่างไร

ประเด็นที่สี่ ถ้าเราไม่อนุญาตให้ประกัน เรามีมาตรการอย่างไร ทำอย่างไร และ

ประเด็นที่ห้าเป็นประเด็นค่อนข้างที่จะหนัก คือการเรียกหลักประกัน มีเสียงบ่นกันอยู่เรื่อยว่าเรียกหลักประกันสูง เรามีหลักในการเรียกหลักประกันอย่างไร

ประเด็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับการประกัน ถ้าเราจะตรวจสอบระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ แล้วจะพบว่าระเบียบของศาลจะชัดเจน คำแนะนำของประธานศาลฎีกาข้อหนึ่งกล่าวไว้เลยว่า"ควรถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ที่จะต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลย" แต่หลักอย่างนี้ถ้าเราไปตรวจดูระเบียบของทางตำรวจ กับทางอัยการจะไม่พบ โดยเฉพาะในระเบียบของทางตำรวจจะไม่เจอเลย แต่ของอัยการถ้าจะบอกว่ามีอยู่ก็คงจะอยู่ ในข้อ ๒๒ ที่กล่าวว่า "เมื่อพนักงานอัยการรับตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนการสอบสวนแล้วในการสั่งควบคุมผู้ต้องหาทุกราย ตลอดจนการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการจะต้องใช้ดุลพินิจให้เหมาะสมกับลักษณะคดี และลักษณะของบุคคล และจะต้องกระทำโดยมีเหตุผลภายในขอบของกฎหมายและโดยเร็ว"

ประเด็นที่สองที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน ระเบียบของทางศาลเขียนไว้ในข้อ ๙ ว่า"ควรที่จะพิจารณาใช้ดุลพินิจตามกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ให้มาก เพราะคดีดังกล่าวนั้นหากมีทนาย จำเลยอาจขออนุญาตศาลที่จะไม่ฟังการพิจารณาสืบพยานได้" ระเบียบมีแต่ปฏิบัติกันหรือไม่ผมไม่ทราบ สำหรับกรมตำรวจ ไม่มีระเบียบในเรื่องนี้แต่กล่าวในทิศทางตรงข้ามว่า "โดยปกติทางราชการนั้นต้องการให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจหนักไปในทางให้ปล่อยชั่วคราวโดยให้มีหลักประกัน" ส่วนของอัยการนั้นก็กล่าวไว้กว้าง ๆ ในการปล่อยชั่วคราว กฎหมายเรียงลำดับว่า ใครไม่มีประกันโดยมีประกันหรือโดยมีประกันและหลักประกันการใช้จึงไม่ใช่ไปใช้อันดับหลังก่อน ต้องดูอันดับต้นก่อนจึงจะถูกต้อง

ประเด็นที่สามการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระเบียบตรงกันหมด หมายถึงว่าต้องอำนวยความสะดวกที่สุด รวดเร็วที่สุด ทั้งสามหน่วยงานมีเหมือนกันเป็นที่น่ายินดี

ประเด็นสี่ที่ว่า กรณีที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพราะว่าเขาสูญเสียเสรีภาพ ระเบียบของทางศาลในข้อ ๔ ว่า"คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวควรแสดงเหตุผลตามบทบัญญัติของกฎหมายโดยชัด" แต่ระเบียบของอัยการเขียนเน้นหนักไปกว่านี้ว่า "ในกรณีที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวให้พนักงานอัยการ**แสดงเหตุผล**ให้ปรากฏในคำสั่ง **และแจ้งเหตุผลนั้น**ให้ผู้ยื่นคำร้องทราบด้วย" ระเบียบของทางกรมตำรวจ ในข้อ ๑๘๕ บอกว่า"เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ให้ประกันแล้วให้พนักงานสอบสวน**แจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันผู้ต้องหาทราบ**"

สำหรับประเด็น การเรียกหลักประกันนั้นในข้อ ๗ ของคำแนะนำของประธานศาลฎีกาบอกว่า"ในการปล่อยชั่วคราวควรเรียกหลักประกันแต่พอควรแก่กรณี โดยคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่

อาชีพการงาน ฐานะ หรือ ชื่อเสียงของผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เป็นหลักประกัน ตลอดจนความหนักเบาแห่งข้อหา ความร้ายแรงแห่งการกระทำ และผลแห่งการกระทำที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้อง" ระเบียบกรมอัยการ ข้อ ๒๒ ว่า "ถ้าจำเป็นจะเรียกหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการพึงเรียกหลักประกันพอควรแก่กรณีนั้น" และข้อ ๒๓ ว่า "ในกรณีผิดสัญญาประกันถ้าเห็นสมควร หัวหน้าพนักงานอัยการจะงดหรือลดค่าปรับได้" ส่วนระเบียบของทางตำรวจข้อ ๑๙๑ ว่า "การเรียกหลักประกันและกำหนดเบี้ยปรับไว้ในสัญญาประกันจะให้เป็นไปโดยสมควรนั้น ให้พิจารณาถึงกรณีที่กล่าวหาว่ามีโทษสูงเท่าใด ศาลเคยกำหนดโทษปรับคดีเช่นนั้นมาแล้วเพียงไร ตลอดจนพิจารณาว่าคดีเช่นนั้นถ้าเป็นการขอประกันต่อศาลแล้ว ศาลกำหนดราคาประกันเท่าใด ทั้งนี้ให้ถือเอาคดีตัวอย่างที่เคยปรากฏมาแล้วเป็นส่วนมาก เป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัย เพื่อให้การกำหนดราคาค่าประกันเป็นไปโดยความเหมาะสม เพราะถ้าเรียกราคาประกันสูงเกินไป ก็เป็นภาระอันหนักแก่ผู้ประกันเกินสมควร ถ้าเรียกค่าประกันน้อยเกินไปหากเกิดผิดสัญญาขึ้นก็จะเป็นการไม่เหมาะสมแก่ความผิด อาจเป็นช่องทางให้ผู้ต้องหาและนายประกันยอมให้ปรับตามสัญญาประกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับความผิดได้" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นฐานของความคิดของทางตำรวจในเรื่องการเรียกหลักประกันไม่ตรงกับของศาล และของกรมอัยการเพราะบอกว่า หลักประกันสูงเกินไปก็จะเป็นภาระอันหนักแก่ผู้ประกันกลายเป็นเรื่องไปสนใจผู้ประกันไป

สรุปว่า เรื่องเดียวกันแท้ ๆ แต่ระเบียบไม่ตรงกัน ในต่างประเทศไม่เกิดปัญหานี้เพราะระเบียบปฏิบัติจะเป็นระเบียบเดียวกัน ในประเทศเรากรมตำรวจและกรมอัยการอยู่ในกระทรวงเดียวกัน ระเบียบน่าจะต้องออกมาจากที่เดียวกัน เมื่อระเบียบของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกัน ราษฎรที่จะไปที่ตำรวจไม่รู้ว่าจะต้องการอะไร มาที่อัยการก็ยังไม่รู้เหมือนกัน นี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นที่ผมเน้นปัญหาอยู่นี้ก็เป็นการเสนอแนะแล้วด้วย ทางแก้อีกทางหนึ่งก็คือเราควรจะต้องมาปรับความเข้าใจกฎหมายกันใหม่ ปรับทัศนคติกันใหม่ นอกจากนั้นบางกรณีเมื่อไม่สามารถจะทำได้เราก็อาจจะต้องใช้กฎหมายควบคุมกัน กฎหมายที่จะนำเข้ามาใช้ก็คือมาตรา ๙๐ มาตรานี้มีประสิทธิภาพสูงแต่ไม่เคยใช้กัน การขังเขาเกินความจำเป็นก็ดี หรืออะไรก็ดี ใช้มาตรา ๙๐ ได้ทั้งสิ้น

นายกิติ บูรพรรณ์ ความคิดของท่านอาจารย์คณิตเราจะเห็นได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับเรื่องปล่อยชั่วคราวของท่านแทบจะไม่มีปัญหาเลย เพราะท่านมองรูปของการจับกับการควบคุมเป็นขั้นตอนเดียวกัน แล้วความจำเป็นในการที่จะควบคุมไว้ก็เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการที่ว่าป้องกันที่จะไม่ให้ผู้ต้องหาหลบหนีหรือว่าไม่ให้ผู้ต้องหาไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือว่าเพื่อประโยชน์ในการบังคับโทษเท่านั้นเอง นอกจากนั้นแล้วไม่ควรเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจของรัฐ นี้เป็นปัญหาของท่านซึ่งถ้าหากว่ามองรูปปัญหาอย่างท่านแล้วการปล่อยชั่วคราวนี้แทบจะไม่มีอุปสรรคเลย แล้วนอกจากนั้นก็เป็นการลดขบวนการนายประกันอาชีพไปโดยปริยาย ท่านกล่าวด้วยว่า ขบวนการยุติธรรมนั้นควรจะผนวกเอานายประกันอาชีพเข้ามาเป็นขบวนการที่ ๕ ผมอยากจะทราบความคิดของอาจารย์ ผม

เคยได้ยินได้ฟังมาว่าในเยอรมันนั้นผู้ที่จะมีอำนาจในการสั่งปล่อยชั่วคราวมีเฉพาะศาลเท่านั้นจริงไหม ท่านอาจารย์

นายคณิต ณ นคร เป็นความจริงครับ ในเยอรมันเมื่อจับได้แล้ว จะมีหมายหรือไม่มีหมายก็จะต้องนำมาสู่ศาลทันทีหรืออย่างช้าภายในวันรุ่งขึ้น ศาลเยอรมันนั้นแม้วันหยุดเขาก็ต้องมีเวรมาอยู่ ของเราถ้าจับวันศุกร์ก็เรียบร้อยวันศุกร์ตอนเย็นก็มาส่งวันจันทร์

นายกิติ บูรพรรณ์ ท่านอาจารย์คณิตท่านมองปัญหาว่าระเบียบที่ปฏิบัติของศาลก็ดี ของอัยการก็ดี ของตำรวจก็ดีรู้สึกว่าจะไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน เพราะฉะนั้นควรจะพิจารณาระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ ให้อยู่ในพื้นฐานในแนวเดียวกัน

สำหรับต่อไปผมก็อยากจะฟังความคิดเห็นจากอาจารย์สง่า เพราะว่าปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวที่ประดังมาศาล ตำรวจมีส่วนช่วยมากเหลือเกินคือช่วยให้มีปัญหา เพราะว่าท่านจะเห็นได้ว่าพอจับมาจะครบ ๗ วัน ท่านก็มาฝากขัง ฝากขังครั้งที่หนึ่งบอกเหลือพยานอีก ๘ ปาก ฝากขังครั้งที่สองสอบไปได้แล้วเหลืออีก ๗ ปาก ครั้งที่สามมาอีกยังเหลืออีก ๖ ปาก ครั้งที่สี่มาเหลืออีก ๕ ปาก ครบ ๗ ครั้งเมื่อไหร่ก็อาจจะเสร็จ นี่เป็นปัญหาที่จะทำให้งานปล่อยชั่วคราวนี้มีปัญหา ถ้าหากว่ามีการควบคุมหรือว่ามีความจำเป็นเฉพาะอย่างที่ท่านอาจารย์คณิตว่าก็อาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องขังกันถึง ๗ ครั้ง ๘๔ วัน ผมอยากจะฟังความคิดเห็นของท่านอาจารย์สง่า

พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร สวัสดีท่านผู้มีเกียรติทั้งสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ รวมทั้งท่านประธานผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้ร่วมอภิปรายทุกท่าน

กระผมมีความรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นเกียรติอย่างสูงที่สถาบันในกระบวนการยุติธรรมได้เปิดโอกาสให้กระผมได้พูดจาทำความเข้าใจกับญาติพี่น้องในสถาบันเดียวกัน ในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน เมื่อเช้านี้กระผมได้มาฟังคำอภิปรายในรอบแรกเรื่องการแก้ไขข้อขัดข้องในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน กระผมจำคำกล่าวของท่านอาจารย์ประเสริฐ เมฆมณี ได้ว่า ท่านรู้สึกไม่ค่อยสบายใจที่ท่านต้องมาพูดจาในท่ามกลางผู้ทรงคุณวุฒิ คุณธรรมทั้งหลายในกระบวนการยุติธรรม กระผมเองถ้ามองดูผิวเผินแล้วจะมีความรู้สึกเป็นเช่นนั้นแต่ในทางกลับกันในสภาพปัจจุบันหรืออดีตนั้น กระผมกลับมีความรู้สึกภาคภูมิใจ อบอุ่นใจที่กระผมได้มากล่าวแสดงความคิดเห็นหรือคำพูดในท่ามกลางนักปราชญ์ในกระบวนการยุติธรรม กระผมจึงรู้สึกสบายใจ เพราะว่าทุกท่านเปรียบเสมือนเป็นญาติพี่น้องในกระบวนการยุติธรรม เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ฉะนั้นมีอะไรเราควรพูดจากันอย่างตรงไปตรงมา ผลการสัมมนาในครั้งนี้ก็คงมีข้อยุติที่เป็นข้อสำคัญในการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนวิชาชีพในกระบวนการยุติธรรมทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นสาขาของตำรวจ สาขาของทนายความ สาขาของพนักงานอัยการ หรือสาขาของศาล หรือราชทัณฑ์ และผลสุดท้ายคือเป็น

มรดกล้ำค่าตกได้แก่ประชาชน เราจะต้องพยายามมาช่วยกันดำรงความยุติธรรมให้เกิด หรือทำให้ความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมของเราให้ปรากฏขึ้นให้ได้

กระผมอยากทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่า ความสำคัญในการสัมมนาในครั้งนี้สำหรับกระผมเองได้ให้ความสำคัญแก่การสัมมนาในครั้งนี้เป็นอย่างมาก เพราะการสัมมนามาจากคณะกรรมการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้นมีข้อสังเกตในเบื้องต้นได้ว่า ถ้าเราสัมมนากันแล้วมีข้อยุติอย่างไรก็อยากจะเห็นอนาคตว่าข้อยุติอันนั้นต้องนำมาบังคับใช้ให้ได้ จะต้องมีการยอมรับรู้รับรองซึ่งกันและกัน ต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือแม้แต่แก้กฎหมายสำหรับเรื่องปัญหาการปล่อยชั่วคราวด้วยก็ตาม

ความจริงแล้วเป็นเรื่องที่ว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย หรือกฎหมายต่างประเทศก็ดีรวมทั้งรัฐธรรมนูญของไทยเราหรือของต่างประเทศ เช่น Magna Charta ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของอังกฤษ มีหลักเกี่ยวกับกิจการ ๒ อย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกัน คือ กิจการเกี่ยวกับอำนาจรัฐ อำนาจรัฐในการที่จะคุ้มครองชุมชน ในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด หรืออาชญากรรมซึ่งมีผลต่อความสงบเรียบร้อย ในทางนโยบายของรัฐ และนิติศาสตร์นั้นถือว่าความสงบเรียบร้อยเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดที่รัฐจะพึงมี เพราะฉะนั้นการประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดนั้นก็เป็นเรื่องที่จะมาทำลายความสงบเรียบร้อยของรัฐ รัฐคงต้องใช้อำนาจในการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดอย่างแท้จริงมาฟ้องให้ศาลลงโทษได้ในที่สุด แต่ในขณะเดียวกันวัตถุประสงค์ในการลงโทษก็คือการเอาผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องให้รับโทษ ไม่กระทำผิดซ้ำ ไม่ให้มีการเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษ แต่แท้จริงแล้วถ้าเรามองจุดนี้อย่างผิวเผินเราก็คงเข้าใจว่ารัฐคงต้องใช้อำนาจแต่ฝ่ายเดียว แต่ที่จริงไม่ใช่ซึ่งปัญหาสำคัญมีว่า ในระหว่างการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน อัยการ หรือศาลที่พิจารณาคดี มีปัญหาว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นได้กระทำผิดจริงหรือเปล่าเป็นประการสำคัญ เพราะว่าสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายทั่วไปในต่างประเทศก็ให้การยอมรับในเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ ซึ่งในกฎหมายไทยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ ก็บัญญัติไว้ว่า สภาพบุคคลเกิดตั้งแต่คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก เพราะจุดนี้ก็เป็นจุดสำคัญที่รัฐจะต้องรับรองคุ้มครองให้กับประชาชน คือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

ข้อปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องการปล่อยชั่วคราวนั้น กรมตำรวจได้คัดเลือกมีอยู่ ๕ ปัญหา แยกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวซึ่งมีหัวข้อปัญหาอยู่ ๓ ข้อ อีกส่วนหนึ่งก็คือปัญหาที่จะไปเกาะเกี่ยวกับองค์กรหรือสถาบันที่ดำเนินการกระบวนการยุติธรรมในระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ ระหว่างอำนาจพนักงานสอบสวนกับอำนาจของศาลอันเกี่ยวกับการใช้หลักประกันในชั้นสอบสวนกับชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาลซึ่งมีหัวข้อปัญหาอีก ๒ ข้อ ตามเอกสารที่ได้แยกเป็นอีกส่วนหนึ่ง

กระผมได้ตรวจดูวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ก็คงจะไม่มีอะไรขัดแย้งกับท่านอาจารย์คณิต หรือบรรดาท่านนักปราชญ์ที่อยู่ในที่นี้ว่าการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งต้องคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การที่เจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ได้ตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดมา ซึ่งยังไม่เป็นผู้กระทำผิดโดยยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิดในคดีอาญานั้น กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่ใช่เป็นผู้กระทำผิดแล้ว เราจะปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับผู้กระทำผิดหรือบังคับโทษเช่นการบังคับโทษอย่างผู้กระทำผิดไม่ได้ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เป็นหลักพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวพันกันระหว่างการปกครองของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลภายในรัฐ ซึ่งมีความสำคัญอยู่มากทีเดียว นักปราชญ์ทางนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของอังกฤษ เช่น Thomas Hobbes ก็มีความคิดเห็นว่าอำนาจรัฐสูงสุดจะคืนให้กับประชาชนไม่ได้ ความสงบเรียบร้อยของรัฐนั้นย่อมเป็นปัจจัยในการปกครองของรัฐยิ่งกว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลภายในรัฐ แต่ความคิดเห็นเหล่านี้ได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ ในที่สุดก็มีการยอมรับว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นต้องเป็นสิ่งสูงสุด ในวิธีพิจารณาความอาญานั้น เจ้าพนักงานและพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลที่กระทำการในอำนาจเพื่อเอาบุคคลใดมาอยู่ในอำนาจนั้น ต้องปฏิบัติภายใต้หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และถ้าเราได้ปฏิบัติกันอย่างครบถ้วนแล้ว ก็คิดว่าปัญหามันคงลดน้อยลง แต่ก็คงมีปัญหาอยู่ กระผมได้ตรวจดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวจากมาตรา ๑๐๖-๑๑๙ ในส่วนที่จะเป็นปัญหาที่ยังไม่แน่นอนก็คือ มาตรา ๑๐๗ ที่ว่าในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวให้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตราต่อไปนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา ๑๐๘ ก็ได้บัญญัติไว้ให้เป็นหลักวินิจฉัยเป็นข้อ ๆ ซึ่งมีปัญหาว่า ถ้าเราจะเอาตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดมาอยู่ในอำนาจคุมขังของเจ้าพนักงานของรัฐได้หรือไม่ เขาจะหลบหนีหรือไม่ อันนี้เป็นจุดสำคัญ เป็นหลักพื้นฐานที่เราจะต้องพิจารณาว่าจะควรให้ประกันหรือไม่ หลักเกณฑ์ประกอบการวินิจฉัยคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรกก็คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ตามมาตรา ๑๐๘(๕) หลักเกณฑ์นอกจากนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา นั่นคือภยันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวจะมีเพียงใดหรือไม่ตามมาตรา ๑๐๘(๕) ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา หรือพยานหลักฐานที่นำสืบมาแล้วมีเพียงใดตามมาตรา ๑๐๘(๑) หรือ (๒) เป็นต้น ก็มีความสำคัญในการใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราว อันเป็นเพียงข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ประกอบการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมาจากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ตามมาตรา ๑๐๘(๕) เท่านั้น หลักสำคัญก็คือเวลาดำเนินคดีของเจ้าพนักงานของรัฐ ถ้าสามารถได้ตัวมาดำเนินคดีตามขั้นตอนก็ไม่มีเหตุอะไรที่จะควบคุมตัวเอาไว้ ซึ่งกระผมคิดว่าหลักการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลในต่างประเทศเขาใช้พฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาเป็นหลักในการใช้ดุลพินิจด้วยว่า มีพฤติการณ์อย่างใด มีความประพฤติอย่างใด เช่น เป็นคนเหี้ยมโหด เป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย เป็น

คนโหดร้าย เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวนี้แนวทางในการที่จะหลบหนีก็ย่อมมีได้มาก แต่วิธีพิจารณาความอาญาของเรานั้นไม่มีบทบัญญัติไว้เช่นนั้น

นอกจากนั้นก็คงมีปัญหาเรื่องหลักประกันซึ่งมีอยู่สามชนิด ตามมาตรา ๑๑๔ ผมคิดว่าท่านนักกฎหมายคงเข้าใจกันดีแล้วว่าหลักประกันทั้งสามชนิดนี้ คือ มีเงินสด หลักทรัพย์อย่างอื่น และมีบุคคลมาประกันด้วยการแสดงหลักทรัพย์ โดยแท้จริงแล้วกระผมคิดว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายก็ต้องการที่จะให้ใช้หลักประกันได้อย่างกว้างขวางชนิดหนึ่งชนิดใดในทุกชนิด เพราะว่าจะไปกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหลักประกันทุกชนิดคงไม่ได้ อาจจะมีหลักประกันชนิดที่หนึ่งแต่ไม่มีชนิดที่สอง มีชนิดที่สองแต่ไม่มีชนิดที่สาม หรือมีเฉพาะชนิดที่สาม คือมีบุคคลมาเป็นประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ดังนี้ กระผมมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า ในหลักนิยมของการพิจารณาปล่อยชั่วคราวเกี่ยวกับหลักประกัน ส่วนใหญ่แล้วจะนิยมใช้หลักทรัพย์หรือยอมรับรองเชื่อถือในหลักทรัพย์ที่เป็นเงินสด หรือหลักทรัพย์อย่างอื่น เช่น โฉนดที่ดิน หรือเอกสารที่แสดงกรรมสิทธิ์อะไรต่าง ๆ ก็แล้วแต่ที่กำหนดเอาไว้ ๒ ชนิดแรกเท่านั้น อันนี้ก็คงจะเป็นความเข้าใจอย่างแคบ ในสมัยที่กระผมอยู่กองปราบนั้น กระผมก็พยายามที่จะใช้หลักประกันทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นคดีที่ไม่มีปัญหายุ่งยาก หรือความผิดไม่ร้ายแรง มีบุคคลที่เราเชื่อถือได้มาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์แล้ว ก็จะยอมให้ใช้หลักประกันประเภทนี้ได้ด้วย

อย่างไรก็ดี การมีบุคคลมาเป็นหลักประกันคงจะทำได้เป็นส่วนน้อย เพราะเหตุว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น

ประการที่ ๑ ก็คือว่าเจ้าพนักงานหรือศาลไม่อาจจะพิสูจน์ทราบถึงความมีฐานะของผู้ประกันว่าควรแก่การเชื่อถือได้แค่ไหนเพียงไร

ประการที่ ๒ ก็คือว่าถ้าการให้ประกันโดยมีบุคคลมาเป็นประกันโดยแสดงหลักทรัพย์แล้วเกิดผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปก็ย่อมเป็นปัญหา คือ เป็นเหตุให้เกิดความวิตกห่วงใยว่าเจ้าพนักงานหรือศาลที่ให้ประกันไปเช่นนั้น น่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อรูปคดี ในกรณีที่ไม่สามารถจะเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาสู่คดีในอำนาจหน้าที่ของตนได้

ประการที่ ๓ ก็คือว่าถ้าเราใช้หลักทรัพย์ชนิดที่สามง่าย ๆ เกินไปนัก อาจจะเกิดความเข้าใจผิดว่า เรามีแนวโน้มในการช่วยเหลือผู้กระทำผิด หรือผู้ต้องหาว่ากระทำผิดหรือจำเลยก็ได้

นอกจากนี้ อาจเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือประชาชนผู้มีสิทธิร้องขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจไม่ทราบถึงสิทธิในการใช้หลักประกันชนิดที่สามก็ได้

สิ่งเหล่านี้กระผมคิดว่าเป็นทัศนคติที่เป็นเรื่องไม่ถูกหลักการอย่างที่ท่านอาจารย์คณิตว่าคือให้ถือเป็นหลักที่จะให้ประกันตัวเป็นหลักก่อน และมีข้อยกเว้นจะไม่ให้ประกันได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะมีภยันตรายเกิดขึ้น จึงจะไม่อนุญาตให้มีประกัน ความจริงควรจะบัญญัติไว้ในกฎหมายเสียเลย เพื่อจะได้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยอมรับนับถือสามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ประกอบกับถ้าได้มีการวางระเบียบข้อบังคับหรือข้อแนะนำให้ถือ

หลักเช่นนั้นไว้แจ้งชัดแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความมั่นใจของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติในการพิจารณาปล่อยชั่วคราว โดยใช้หลักประกันชนิดที่สามซึ่งคงจะกระทำได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น

โดยแท้จริงแล้วปัญหาที่ท่านอาจารย์คณิตตอบว่า ระเบียบข้อบังคับของกรมตำรวจไม่มีข้อความชัดเจนว่าให้ประกันตัวไปก่อน กระผมคิดว่า ในระเบียบของกรมตำรวจคงจะใช้ข้อความที่รวมกันแล้วคงจะฟังได้ว่า กรมตำรวจก็มีเจตนารมณ์ที่จะอนุญาตให้ประกันก่อนเป็นหลักไว้เหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้มีข้อความชัดเจน เช่นได้กำหนดไว้ว่าให้พนักงานสอบสวนให้ความสะดวกแก่ผู้ประกัน โดยให้กระทำด้วยความรวดเร็ว ให้พิจารณารับคำร้องของผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวให้เสร็จภายใน ๑ ชั่วโมง และนอกจากนั้นให้พิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกันให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมง เป็นต้น ซึ่งเป็นระเบียบและคำสั่งของกรมตำรวจที่ออกตามมา เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา ที่ว่าข้อความไม่ชัดเจนนั้น กระผมเห็นด้วยเป็นอย่างมากแต่การใช้ดุลพินิจไปในทางปล่อยชั่วคราวหรือให้ผู้ต้องหามีประกันตัวไปก่อนนั้น กรมตำรวจได้ถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวตามที่กรมมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ ๕๓๑๓/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๘ ถึงผู้ว่าราชการภาคทุกภาค ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นกรุงเทพมหานคร) ซึ่งมีข้อกำหนดให้ใช้ดุลพินิจในทางที่ปล่อยชั่วคราวไว้หลายข้อ ดังปรากฏในบทความทางกฎหมายเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยการปล่อยชั่วคราวจากหน้า ๕๓ ถึง ๕๕ ที่กระผมเขียนไว้ประกอบการสัมมนาครั้งนี้แล้ว อย่างไรก็ดี กระผมก็เตรียมปัญหาข้อนี้ไว้เพื่อมาพูดจาทำความเข้าใจกัน รวมทั้งการพิจารณาเอกสารประกอบการสัมมนาในปัญหาที่ว่า ข้อบังคับหรือระเบียบทั้งหลายควรจะได้นำไปทบทวนร่วมกับทุกองค์กร แล้วออกกฎหรือระเบียบข้อบังคับให้มีการยอมรับรองและใช้ให้สอดคล้องต้องกันทุกสถาบัน โดยไม่ให้มีข้อแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญมากเกินไป

นายกิติ บูรพรรณ์ ปัญหาที่ท่านอาจารย์สงว่ากล่าวมานั้น สำหรับทางด้านศาลนั้น ผมกล้ายืนยันได้ว่าศาลไม่ว่าจะเป็นศาลอาญาหรือศาลต่างจังหวัดก็ตามเราถือคำแนะนำของท่านประธานศาลฎีกาที่ออกเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๒๓ ข้อหนึ่งเป็นหลัก คือว่า ควรถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้ ที่ศาลอาญาผมเคยประเมินผลเกี่ยวกับการที่เราสั่งอนุญาตปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย เราสั่งอนุญาตไปถึง ๘๘% ถึง ๙๐% ส่วนที่เหลือนั้นเป็นเรื่องที่เราสั่งไม่อนุญาต เหตุที่เราสั่งไม่อนุญาตนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เป็นการกระทำผิดที่กระทบกระเทือนขวัญของประชาชนส่วนใหญ่ อย่างเช่นการฆ่าหรือการปล้นโดยอุกอาจ แม้แต่การทะเลาะวิวาทกัน แล้วก็ฆ่ากันตาย อย่างนี้ศาลอาญาก็ให้ประกัน ไม่มีปัญหาอะไร หรือว่าการกระทำผิดที่ทำเป็นแก๊ง แก๊งตัมตุ่น แก๊งปลอมหนังสือเดินทางซึ่งตำรวจไปเที่ยวตามจับกว่าจะได้มาด้วยความยากลำบากพวกนี้จะไปเร่ร่อนเช่าอยู่ตามโรงแรมต่าง ๆ เรียกว่าต้องยกย่องความเก่งกล้าสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พยายามแกะรอยตามจับมาได้ แล้วได้เอกสารของกลางครบครันอย่างนี้เราอนุญาตให้ประกันไม่ได้ เราถือหลัก

ข้อที่หนึ่งของท่านประธานศาลฎีกาอย่างเคร่งครัด ผมจำไม่ผิดว่ากระทรวงก็เคยมีการประเมินผลเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเอาการสั่งประกันในปี ๒๕๒๗ ปี ๒๕๒๘ มาประเมินผลก็ปรากฏว่าศาลสั่งอนุญาตให้ประกันถึง ๙๓% โดยเฉลี่ย ก็ถือว่าเราดำเนินตามคำแนะนำนี้เป็นหลักอยู่แล้ว ข้อที่อาจารย์คณิตตำหนิว่าระเบียบของตำรวจไม่มีกล่าวถึงในเรื่องที่จะให้ประกันโดยไม่มีประกัน คือให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันคือทางระเบียบของตำรวจไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ ผมว่าอย่าไปตำหนิระเบียบตำรวจเลย ระเบียบของศาลแม้แต่กล่าวไว้ในคำแนะนำของท่านประธานศาลฎีกา ผมก็คิดว่ายังไม่มีการปฏิบัติเหมือนกัน การกล่าวหรือไม่กล่าวก็รู้สึกว่าผลเท่ากันคือยังไม่มีการปฏิบัติเพราะฉะนั้นควรจะมีการรณรงค์ในเรื่องนี้ให้มีการปฏิบัติกันให้ได้อย่างจริงจัง ผมเองจนใจที่ศาลอาญาเรารับพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า ๓ ปีขึ้นไปหรือว่าปรับเกิน ๖๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ไม่มีคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จะให้ปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นได้ อย่างไรก็ดีการสั่งปล่อยชั่วคราวอย่างคดีเช็คก็ให้มีประกันโดยมีบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ ศาลอาญาทำมาแล้วตามเอกสารประกอบที่ผมให้มาไว้ก็มีระบุถึงการให้ประกันโดยมีบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์เพราะฉะนั้นไม่เคยมีข้าราชการที่ออกเช็คถูกนำตัวมาฟ้องที่ศาลอาญา ถูกขังไว้เลย บรรดาข้าราชการเหล่านี้แม้จะไม่มีหลักทรัพย์อะไรก็ตาม มีหนังสือรับรองอัตราเงินเดือนแสดงเป็นหลักฐาน เราเชื่อในตำแหน่งหน้าที่การงานเราให้ประกัน เราผ่อนผันถึงที่สุด เพราะว่าคดีเช็คนั้นมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี แต่ว่าบังเอิญโทษปรับเกิน ๖๐,๐๐๐ บาท ก็เลยขึ้นศาลอาญา ซึ่งในศาลต่างจังหวัดผมก็คิดว่าก็คงไม่ได้มีการปฏิบัติตามวิธีนี้มากมายนัก เพราะฉะนั้นผมคิดว่าในเรื่องนี้น่าจะมีการรณรงค์กันอย่างจริงจังให้ปฏิบัติ เรามีกฎหมายอยู่แล้วกฎหมายเปิดช่องให้ทำได้แต่เราไม่ทำ มีคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเป็นหลักอยู่แล้วแต่เราไม่กล้าปฏิบัติ ความจริงมันไม่มีปัญหาแต่ว่าเราทำให้มันมีปัญหาเพราะว่าไม่กล้าทำ ผมมีข้อสะกิดใจอีกนิดหนึ่งที่ผมอึดอัดใจเหลือเกิน ข้อที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๐๙ บังคับศาลว่าในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังหรือถูกฟ้องในความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๑๐ ปี ถ้ามีคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องสอบถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันสมควรศาลจะงดถามเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ คือกฎหมายบังคับว่าจะต้องถาม ถ้าโทษจำคุกเกิน ๑๐ ปี จะต้องถามอุปสรรคต้องมี บางครั้งเขามายื่นขอประกัน คือที่ศาลอาญาเปิดโอกาสให้ยื่นคำร้องขอประกันถึง ๑๖.๓๐ น. ยิ่งวันศุกร์แล้วแม้จะเกิน ๑๖.๓๐ น. ไปบ้างเราก็ยอมเพราะว่าเห็นใจว่าอาจจะถูกขังถึงคืนวันศุกร์ วันเสาร์ วันอาทิตย์ เราคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นบางครั้งมายื่นเอาจวนเวลาสี่โมง สี่โมงกว่า คดีความผิดมีอัตราโทษเกิน ๑๐ ปี เราจะต้องถามพนักงานสอบสวนบางครั้งพนักงานสอบสวนเผลอไม่ได้แถลงไว้ในคำร้องขอฝากขังว่าจะคัดค้านหรือไม่คัดค้าน ต้องโทรศัพท์ถาม บางทีติดต่อไม่ได้ บางครั้งผมก็ต้องสั่งไปเลยว่า มันล่วงเลยเวลาราชการแล้ว สอบถามไม่ได้ เราก็พิจารณาอนุญาตไปเลย นี่ก็เรียกว่าเป็นเรื่องที่เราอาจจะไม่รอบคอบ กฎหมายเขาบังคับให้ถามนี่คล้าย ๆ จะมุ่งให้รอบคอบสักหน่อย ในการจะใช้ดุลพินิจสั่งอนุญาตประกัน ผมคิดว่า

ปัญหาข้อนี้ความจริงนั้นผมก็ได้ขอร้องพนักงานสอบสวนว่า เมื่อมาขอฝากขังครั้งแรกก็ขอให้ระบุมาในคำร้องขอฝากขังไว้ด้วยว่าถ้าหากมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าคัดค้านก็ให้แถลงไว้ด้วย และก็ได้ขอร้องพนักงานอัยการไว้ด้วยเหมือนกันว่าถ้าฟ้องมา ถ้าหากลักษณะความผิดมันมีอัตราโทษจำคุกเกิน ๑๐ ปี ขอให้ระบุมาในคำฟ้องด้วยว่าถ้าหากว่าจำเลยขอปล่อยชั่วคราว อัยการโจทก์จะคัดค้านหรือไม่คัดค้าน เราจะไม่ต้องสอบถามอีก แต่ว่าก็มีอยู่เสมอ อันนี้ก็เป็นข้อยกเว้น ส่วนใหญ่ท่านก็ระบุมา ที่ไม่ระบุมามันเป็นเรื่องที่ว่าเราจะต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไป กฎหมายข้อนี้ผมก็คิดว่าเป็นอุปสรรคเป็นข้อที่สกัดกั้นในการที่เราจะให้การอนุเคราะห์เกี่ยวกับการสั่งปล่อยชั่วคราวพอสมควรทีเดียว ถ้าเราจะไม่ปฏิบัติไม่ได้เพราะกฎหมายบังคับว่าจะต้องสอบถาม เราก็จำเป็นต้องปฏิบัติถึงขนาดที่ว่าผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในต่างจังหวัดถามเลยทีเดียวว่าถ้าไม่ถามจะถือว่าการสั่งอนุญาตจะเป็นโมฆะไหม ผมบอกว่าไม่เป็น แต่ว่ามันไม่ถูกเพราะว่าไม่ครบไม่มีผลอะไร แต่อาจจะเป็นเรื่องบกพร่อง เมื่อสั่งอนุญาตไปแล้วไม่มีข้อเสียหายนี่ก็เป็นอุปสรรคในการที่เราจะดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งปล่อยชั่วคราว ตอนนี้ผมอยากจะเรียนอาจารย์เกริกได้แสดงความคิดเห็นเพราะว่าอาจารย์เกริกเป็นฝ่ายตัวแทนของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยในสภาพที่เป็นตัวแทนของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเป็นผู้ที่พบอุปสรรคพบข้อขัดข้องได้ดีที่สุด เพราะฉะนั้นก็อยากจะขอทราบความคิดเห็นของอาจารย์เกริกในเรื่องนี้ด้วย

นายเกริก ระวังภัย สวัสดีท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่รักและเคารพทั้งหลายกระผมรู้สึกมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้มานั่งต่อหน้าท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้เข้าร่วมสัมมนานั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอำนาจในอันที่จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเรื่องการประกันและหลักประกันและยังมีสิทธิอำนาจในอันที่จะวางผลระเบียบเพื่อที่จะได้ถือปฏิบัติในแนวเดียวกันได้ เพราะกระผมถือว่าผมได้มานั่งต่อหน้าท่านผู้รู้แล้วก็ผู้ที่จะมาประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะศาลก็อย่างน้อยที่สุดก็จะต้องเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ อัยการก็เป็นอัยการพิเศษประจำกรม ตำรวจก็ตั้งแต่ระดับผู้กำกับขึ้นไป จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีสิทธิมีอำนาจที่จะดลบันดาลกฎระเบียบให้เกิดขึ้นในสถาบันของท่านและวางให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านถือปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน อันนี้ผมจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากและผมได้รับเกียรติจากสภาทนายให้เข้ามาเป็นผู้เสนอปัญหาแทนทนายเกี่ยวกับเรื่องการพิจารณาข้อขัดข้องในการปล่อยชั่วคราว แต่ผมใคร่ขอกราบเรียนว่าในเรื่องการปล่อยชั่วคราวนั้นเท่าที่กระผมได้รวบรวมมาจากการสัมมนาทนายทั่วประเทศ ๙ ภาคมีปัญหามากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็มาจากทั้ง ๓ สถาบันแต่ก็ไม่ได้หมายความตำหนิท่าน ผมขอกราบเรียนอย่างนั้น ผมอยากจะกราบเรียนว่าท่านผู้รับผิดชอบในแต่ละสถาบันนั้นต่างก็พยายามที่จะวางกฎระเบียบให้เกิดความเป็นธรรมอย่างที่สุดเพื่อที่จะเป็นผลถึงประชาชนในที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องถูกจับกุม แต่ว่าอย่างไรก็ตามกฎระเบียบเหล่านั้นเราวางขึ้นจากตัวบทกฎหมายอันเดียวกันคือใช้มาตรา ๑๐๖ ถึง ๑๑๙ เหมือนกัน วางกฎระเบียบเกี่ยวกับการให้ประกัน วางกฎระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดหลักประกัน แต่ว่าสถาบันของเรานั้นต่างรับผิดชอบในหน้าที่ของแต่ละฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจก็มีหน้าที่ในการที่จะต้อง

รับผิดชอบในการจับกุมแล้วก็สอบสวนพิจารณาสั่งฟ้องไม่ฟ้อง ส่วนพนักงานอัยการก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วก็ส่งฟ้องศาลหรือสั่งไม่ฟ้องศาลก็มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีตามพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเสนอต่อศาลเพื่อใช้ดุลพินิจในการลงโทษหรือปล่อย แต่อย่างไรก็ตามสถาบันทั้งสามแห่งซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันทนายด้วยเพราะทนายนั้นถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นตัวแทนของผู้ถูกจับกุมหรือจำเลย ไม่เคยมาร่วมกันในการพิจารณากฎหมายตั้งแต่มาตรา ๑๐๖ ถึง ๑๑๙ เพื่อที่จะวางกฎระเบียบในการที่จะประกันหรือไม่ให้ประกันเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวนี้ ปัญหาก็เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่มาทำให้สถาบันทนายต้องลำบากใจ ทั้ง ๆ ที่ทั้ง ๓ สถาบันนั้นก็ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายมีหลักเกณฑ์ในการถือปฏิบัติของสถาบันของตน ที่สำคัญที่สุดก็คือการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ประกันคือการใช้ดุลพินิจ ว่าที่จริงกฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๘ บอกว่าการที่จะให้ประกันหรือไม่นั้นให้พิจารณาตามหัวข้อซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๗ ข้อ หัวข้อนี้ผมคิดว่าน่าจะเป็นดุลพินิจในการที่จะให้ประกันหรือไม่ ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนี้น่าจะมีดุลพินิจ ๒ ชั้น ๒ ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือใช้ดุลพินิจว่าควรจะให้ประกันหรือไม่ โดยพิจารณามาตรา ๑๐๘ แล้วดุลพินิจต่อไปก็คือการพิจารณาว่าควรจะตีราคาหลักประกันเท่าไร ส่วนการใช้ดุลพินิจในเรื่องว่าควรให้ประกันหรือไม่นั้นไม่มีผลกระทบต่อผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะเหตุว่าเป็นอำนาจของทั้งสามสถาบันอยู่แล้ว ตำรวจก็มีหน้าที่ที่จะพิจารณาว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมมานั้นควรให้ประกันหรือไม่ก็พิจารณาไปได้ซึ่งถือเป็นดุลพินิจเป็นอำนาจของท่านที่จะทำได้ ศาล อัยการก็เช่นเดียวกัน แต่ว่าตอนที่มาพิจารณาถึงว่าคดีเหมือนกันในข้อหาหลักทรัพย์เหมือนกันอย่างนี้ หลักประกันควรเป็นเท่าใดอันนี้แหละที่เป็นปัญหากับทนาย เพราะว่ามาตรฐานในการกำหนดหลักประกันนั้นไม่เหมือนกันจึงไม่อาจที่จะเข้าใจได้ว่าทางฝ่ายตำรวจถ้าคดีลักทรัพย์นี่ตำรวจจะกำหนดหลักประกันเท่าไหร่ หลังจากที่ใช้ดุลพินิจให้ประกันแล้ว ก็มีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อไปถึงอัยการก็เกิดขึ้นอีก เพราะการกำหนดหลักประกันนั้นแตกต่างไปจากตำรวจไปถึงศาลก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง ผมจำได้ว่าอดีตท่านประธานศาลฎีกาท่านหนึ่งได้เคยกล่าวต่อบรรดาทนาย เคยกล่าวไว้ว่าโดยเฉพาะพูดเรื่องเช็ค คดีเช็คท่านบอกว่าอัตราโทษเรื่องคดีเช็คนั้นมันไม่หนักหนาอะไร และบอกว่าหลักประกันนั้นท่านกำหนดไว้ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท จะเขียนเช็คกี่สิบ กี่แสน กี่ล้านก็แล้วแต่เพราะอัตราโทษของเช็คนั้นควรจะกำหนดได้เพียงแค่นี้ท่านบอกอย่างนั้น แต่ว่าเมื่อเรามาพิจารณาถึงการพิจารณาและกำหนดหลักประกันของสถาบันทั้งสามแล้วแตกต่างกันไปบางสถาบัน ผมอยากจะกราบเรียนว่าได้กำหนดจำนวนหลักประกันที่จะให้ปล่อยชั่วคราวโดยที่ได้มีการพิจารณาแล้วให้ปล่อยแน่นอน แต่หลักประกันนั้นได้เพ่งเล็งมองไปในการชดใช้ทางแพ่งอย่างเช่น ถูกคดีเรื่องเช็ค ๑๐๐,๐๐๐ บาท บางทีก็สั่งประกันสองเท่าเป็น ๒๐๐,๐๐๐ บาทอย่างนี้เป็นต้น อันนี้ก็ก่อปัญหาสำหรับในวงการทนาย จึงไม่ทราบได้ว่าจะทำกันประการใด ข้อเสนอแนะที่อยากจะขอความกรุณาจากทั้ง ๓ สถาบันคือ อยากจะให้ท่านผู้มีอำนาจและมีสิทธิในการที่จะกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับวางข้อกำหนดวางหลักทรัพย์ กำหนดหลักประกันนี้ ได้มาร่วมหารือกันแล้วก็วางเป็นกฎเป็นระเบียบออกมาเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ทางฝ่ายทนายก็ประสงค์อย่างนั้น

เรื่องอีกอันหนึ่งที่ท่านอธิบดีท่านได้กล่าวเมื่อสักครู่ที่บอกว่าในมาตรา ๑๐๙ อันนี้ก็เป็นกฎหมายที่กำหนดไว้ ดู ๆ แล้วคล้ายกับว่าศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจแคบกว่าพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เพราะว่าถ้าจะพิจารณาให้ประกันหรือไม่ เป็นการใช้ดุลพินิจว่าให้หรือไม่นี่เป็นขั้นให้หรือไม่ จะต้องถามพนักงานสอบสวน ถามพนักงานอัยการ และก็ถามโจทก์ แต่ว่าไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้เลยว่าเมื่อพนักงานสอบสวนจับผู้กระทำความผิดมาแล้ว ควรจะต้องถามใครบ้าง ก็ถือว่าพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจกว้างขวางในการที่ใช้ดุลพินิจว่าควรจะให้หรือไม่ให้ เมื่อส่งมาถึงอัยการอัยการก็ไม่ต้องถามใคร ซึ่งน่าจะกำหนดให้ศาลถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และโจทก์ก็น่าจะกำหนดให้พนักงานอัยการถามพนักงานสอบสวนว่าควรจะให้หรือไม่ให้ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการลักลั่น

ข้อขัดข้องสำหรับมาตรานี้ผมอยากจะกราบเรียนว่าเกิดปัญหาแก่ผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราว ยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ศาลสั่งว่าสอบพนักงานสอบสวนว่าจะค้านหรือไม่ ผมเคยพูดในที่สัมมนาทนายในภาคทั้ง ๔ ภาค เคยพูดเรื่องนี้ปัญหานี้ บอกว่าถ้าหากว่าพนักงานสอบสวนไม่อยู่ในวันนั้นจะเกิดปัญหาทั้ง ๆ ที่ศาลก็มีอำนาจในการที่จะใช้ดุลพินิจให้ประกันถึงแม้มีคำคัดค้านก็ใช้ดุลพินิจได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายมาตรานี้คิดว่าไม่เกิดประโยชน์ในการใช้สอย คือถ้าหากว่าจะให้ศาลใช้ดุลพินิจในการให้ประกันแล้วก็น่าจะไม่ต้องกำหนดว่าจะต้องสอบหรือไม่ อย่างนี้เรียกว่าศาลท่านมีอำนาจอยู่แล้ว อันนี้ก็เป็นปัญหาซึ่งทำให้ผู้ร้องขอประกันเดือดร้อนเพราะอย่างน้อยที่สุดพากันเดินทางไประยะทางเป็นร้อยร้อยกิโลกว่าจะกลับมาเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งท่านจะให้ก็ได้ไม่ให้ก็ได้ทั้ง ๆ ที่พนักงานสอบสวนคัดค้าน อันเป็นความเดือดร้อนที่ทางฝ่ายจำเลยหรือฝ่ายผู้ต้องหาซึ่งมีทนายเป็นผู้รับภาระทำหน้าที่แทนนี้ได้รับความเดือดร้อนไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่

อีกปัญหาคือการถอนหลักประกัน ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีเสร็จแล้ว มีความเห็นสั่งฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการ แต่การถอนหลักประกันจากพนักงานสอบสวนนั้นถอนไม่ได้ในวันนั้น ทั้งนี้ทราบว่าทางพนักงานสอบสวนนั้นเมื่อมีประกันแล้ว จะต้องส่งหลักประกันไปไว้ที่กองเงินหรือกองคลังอะไรอย่างนี้ ส่วนฝ่ายทางพนักงานอัยการก็เก็บรักษาไว้ คือไม่ใช่หมายความว่าทางตำรวจเก็บรักษาไว้เฉพาะไว้ในกรุงเทพฯ กับกองคลัง ทางฝ่ายต่างจังหวัดก็เก็บไว้ที่กองกำกับ อันนี้ก็ไม่สามารถที่จะเอาหลักประกันในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นมาประกันตัวในชั้นพนักงานอัยการได้ก่อให้เกิดปัญหาสำหรับผู้ต้องขอประกัน คือต้องไปหาโฉนดอีกฉบับหนึ่ง แล้วแทนที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องเสียเงินในการเช่าโฉนดฉบับแรก แล้วก็นำมาประกันฉบับที่ ๒ ได้ก็ทำไม่ได้ นี่คือปัญหา

ในชั้นพนักงานอัยการนั้น ปัญหาเรื่องหลักประกันไม่ค่อยยุ่งยากนัก เพราะเหตุว่าอัยการจะให้ประกันไปโดยถือหลักทรัพย์ที่อยู่กับตำรวจ แต่ก็ไม่ปฏิบัติเหมือนกัน เมื่อไม่ปฏิบัติเหมือนกันทั้งหมดทั่วประเทศ ปัญหามันก็เกิดเพราะว่าไปแจ้งบอกว่าหลักทรัพย์อยู่ที่ตำรวจ มีสัญญาประกันให้สอบถามพนักงานสอบสวนได้ แต่ทางฝ่ายอัยการบางแห่งก็เนื่องจากไม่มีหลักปฏิบัติให้เหมือนกัน

ก็เกิดปัญหาอย่างนี้ บางแห่งท่านก็ไม่ให้ประกันเลย เพราะว่าไม่มีหลักประกันให้ อย่างนี้ก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทางฝ่ายทนาย หรือผู้ร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

อันหนึ่งที่อยากจะกราบเรียนท่านทั้งหลายว่า หลักประกันที่ว่าสูงเกินไปนี้ ที่ก่อให้เกิดปัญหาก็คือ ทางฝ่ายผู้ต้องหาคือจำเลยจะต้องไปรวบรวมหลักทรัพย์มาทั้งบรรดาญาติพี่น้อง โฉนดหลาย ๆ ฝ่าย อันนี้ผลเสียหายไม่เกิดขึ้นเฉพาะตัวจำเลยเท่านั้น ผมคิดว่าน่าจะเป็นผลเสียหายที่เกิดขึ้นกับชาติบ้านเมืองด้วย ทั้งนี้ก็เพราะว่าผมอยากจะกล่าวว่าหลักทรัพย์อันเป็นหลักประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่กับพนักงานสอบสวนก็ดี อยู่กับพนักงานอัยการก็ดี อยู่กับศาลก็ดี เป็นหลักทรัพย์ที่สูญเปล่าในระยะใช้บังคับสัญญาประกันเพราะเหตุว่าหลักทรัพย์เหล่านี้ไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้ ปัญหาก็เกิดขึ้นเดี๋ยวนี้หลักทรัพย์ที่สูญเปล่าในบ้านเมืองเรานี้มีอยู่จำนวนเท่าใด เฉพาะในคดีอาญาในสถาบันศาล ตำรวจ สถาบันอัยการ และถ้าไปรวมคดีแพ่งที่ศาลอื่นอีกนั้น ผมคิดว่าบ้านเรามีที่เพื่อการกสิกรรม ๑๑๐ ล้านไร่ ผมคิดว่าจะมาตกอยู่ที่ศาลอย่างน้อยก็ ๓๐ ล้านไร่ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา อันนี้ก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ผมก็ยังไม่ทราบว่าทางฝ่าย ๓ สถาบันนี้ได้สั่งสำรวจหลักประกันซึ่งอยู่ในความครอบครองของแต่ละฝ่ายนั้นเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าหากได้มีการสำรวจพบคิดว่านำปัญหาเหล่านี้เสนอต่อผู้ใช้อำนาจรัฐ เฉพาะรัฐบาลเพื่อของบประมาณมาแก้ไขปัญหาในอันที่สถาบันทั้งสามนี้ขาดบุคลากร ผมคิดว่าทางรัฐบาลคงจะอนุมัติให้แน่นอนอย่างน้อยก็ในสถาบันตุลาการ ในสถาบันกระบวนการยุติธรรม มีส่วนที่ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหยุดชะงักได้เหมือนกันในแนวความคิดของฝ่ายทนายเป็นอย่างนั้น อีกอันหนึ่งที่อยากจะกราบเรียนว่า ได้รับความลำบากเกี่ยวกับการยื่นหลักทรัพย์ค้ำประกันตัว ก็คือหลักทรัพย์นั้นบางแห่งกำหนดไว้บอกว่าหลักทรัพย์จะต้องอยู่ในเขตศาลใดศาลหนึ่งเท่านั้น เพราะยากแก่การบังคับคดี ถ้าหากว่าทาง ๓ สถาบัน นี้ได้กำหนดว่าหลักทรัพย์ทั่วประเทศอย่างนี้นะจำไปประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้ โดยมีหนังสือรับรองจากสำนักงานที่เกี่ยวข้อง เช่นว่า บัญชีเงินฝากให้ธนาคารรับรอง ยอดเงินสุดท้าย โฉนดที่ดินก็ให้ทางสำนักงานที่ดินรับรอง หรือว่าจะเป็นหลักทรัพย์อื่นก็ให้สถาบันที่เกี่ยวข้องนั้นรับรอง คิดว่าจะเกิดประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลย หรือผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก อันนี้ก็ใคร่ขอกรุณาจากท่านผู้รับผิดชอบที่อยู่ในสถาบันทั้งสามโปรดได้เมตตากรุณากับผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งทนายเป็นตัวแทนด้วย

นายกิติ บูรพรรณ์ สำหรับปัญหาของอาจารย์เกริก เป็นเรื่องว่าท่านไม่ค่อยห่วงในการใช้ดุลพินิจสั่งคำร้องขอประกันเท่าไหร่ คือถ้าอนุญาตมาแล้วท่านห่วง ในเรื่องตีราคาค่าประกัน ตีราคาประกันสูงเกินสมควร ท่านห่วงในข้อนั้น กระผมก็ขอกราบเรียนว่าสำหรับทางด้านศาลเราก็ได้เห็นใจในข้อนี้ เพราะถ้าหากว่าตีราคาสูงเกินสมควรนั้น คนจนก็ไม่มีโอกาสได้ประกัน จะต้องถูกขังตลอดไม่มีโอกาสประกัน เราต้องคิดในแง่ที่ว่าคนจนนั้นเขาก็ต้องคิดในแง่ที่ว่าคนจนนั้นเขาก็ต้องมีโอกาสมาขอประกันเหมือนกัน แต่ว่าไม่ควรจะไปพิจารณาหลักประกันแบบคนที่มีฐานะ เพราะว่าคนจนนั้นถ้าหากเป็นญาติพี่น้องเขามาขอประกันก็ไม่หนี เขาไม่หนี ผมเองเคยแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปรากฏว่าลูกชายมีกัญชาชนิดเดียว ก็ถูกตำรวจจับ แม่ก็มาขอประกัน ผลที่สุดก็ไปขอประกันชั้นโรงพัก ประกัน

ไม่ได้เพราะว่าไม่มีเงินตำรวจเขาก็นำมาฝากขังที่ศาล ก็มายื่นคำร้องขอประกัน พบพนักงานประชาสัมพันธ์มีเงินติดตัวมาเป็นเงินสด ๑,๐๐๐ บาท พอดีผมลงมาข้างล่าง มาเจอปัญหาให้พนักงานประชาสัมพันธ์ทำคำร้องขอประกันผมก็สั่งอนุญาตให้ประกัน ในเงินสด ๑,๐๐๐ บาท ทั้ง ๆ ที่โทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท นี่ก็เป็นเรื่องที่เราแก้ปัญหา อนุญาตให้ประกันไม่ปรากฏว่าหลบหนีมาทุกนัด อันนี้ไม่ใช่หลักตายตัวอะไร ศาลอาญาเองก็ไม่ได้วางหลักประกันสูงจนล้นฟ้าอะไร หลักประกันแม้แต่คดีคนตายเราก็วางหลักประกันแค่ ๒-๓ แสน คดีเช็คเรายิ่งง่ายใหญ่เลย ถึงแม้พิพากษาจำคุกก็ให้ประกันระหว่างอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ตัดสินยืนมา ขอประกันก็ให้ประกัน เพราะว่าเป็นคดีความผิดส่วนตัว อาจจะตกลงยอมกันเมื่อไหร่ก็ได้ ทั้ง ๆ ที่โทษฎีกาไม่ได้แล้วศาลอุทธรณ์พิพากษายืนมาฎีกาไม่ได้ แต่ว่าอยู่ในอายุฎีกา ผมให้ประกัน อย่างนี้เป็นต้น เราผ่อนผันกันถึงที่สุด ไม่ใช่ว่าคนจนแล้วจะไม่มีโอกาสได้ประกัน อีกข้อหนึ่งหลักประกันที่ว่าไปยื่นทางตำรวจ ปรากฏว่าผู้ขอประกันมีหลักทรัพย์ชิ้นเดียว ไม่สามารถที่จะขอประกันทางศาลได้อีก ผมเห็นใจมากในข้อนี้ อันนี้ก็เป็นปัญหาข้อที่ประสบปัญหาที่ศาลอาญาประสบปัญหาในข้อนี้ ไปเอาหลักประกันจากตำรวจไม่ได้ ก็มายื่นขอประกันที่ศาลอาญาก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าทางแก้ในเรื่องนี้ที่จะให้เขาได้รับความเป็นธรรม อีกข้อหนึ่งผมก็ขอขอบคุณอาจารย์เกริก ที่บอกเกี่ยวกับมาตรา ๑๐๙ สิทธิไม่เท่าเทียมของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ กับศาล บอกว่าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการนี้ไม่ต้องถาม ไม่เห็นถามใครเลย ที่ศาลแล้วต้องถาม ขอบคุณมากอาจารย์เกริก กฎหมายข้อนี้เขาก็มีแง่ดีอยู่เหมือนกัน ในข้อที่ว่าศาลอาจจะไม่ทราบพฤติการณ์แห่งคดี เพราะฉะนั้นในการที่จะสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนี้ ถ้าหากว่าคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ศาลอาจจะไม่ทราบที่ให้ถามนี้ก็จะมุ่งถึงพฤติการณ์แห่งคดี เพราะฉะนั้นอยากจะฝากไว้ด้วย ถ้าหากว่าจะแก้อุปสรรคในข้อที่จะไม่ต้องถามว่าทางตำรวจก็ดี เมื่อมาขอฝากขังหรือว่าทางอัยการก็ดี เวลาบรรยายฟ้องน่าจะขยายเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีให้ปรากฏให้ชัดเจนเล็กน้อย เวลานี้ทางศาลอาญาเองก็ได้รับความร่วมมือจากตำรวจนครบาลอย่างดีมากเลย การฝากขังครั้งแรกนี้บรรยายเหตุการณ์พอสมควร ทำให้เราเข้าใจพฤติการณ์แห่งคดีพอสมควร ต้องขอขอบคุณในความร่วมมือในครั้งนี้ด้วย

บังเอิญที่ท่านอาจารย์เกริก ได้กล่าวเป็นข้อห่วงใยมานั้นตรงกับหัวข้อสัมมนาของกรมตำรวจซึ่งคัดเลือกมา ท่านจะดูได้จากหัวข้อสัมมนาข้อ ๓ ข้อที่ ๕ เกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา หรือจำเลย ผมเรียนว่าผมก็เขียนไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาว่าปัญหาสำคัญคือการกำหนดเบี้ยปรับ อันนี้ทางกรมตำรวจคงไม่มีหลักที่จะชัดเจนคงจะบอกอย่างที่ท่านอาจารย์คณิตว่า ในการกำหนดเรียกหลักประกันมีราคาเท่าไหร่ เบี้ยปรับจะกำหนดกันเท่าไหร่นั้น เป็นข้อที่ยากจะวางเกณฑ์ตายตัวได้อาจจะเป็นเรื่องที่ว่าถ้าเรียกหลักประกันสูงไปก็ไม่เป็นธรรม เกิดความเดือดร้อนแก่กันโดยหลักพื้นฐานคือว่าในหลักกฎหมายของเรารวมทั้งรัฐธรรมนูญนั้น รวมทั้งข้อแนะนำของศาลฎีกาก็ดี หรือระเบียบของกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวก็ถือหลักกฎหมายว่าจะเรียกประกันเกินกว่ากรณีไม่ได้อันนี้คือตัวที่มา ผมจึงตั้งปัญหาไว้และมีเอกสารประกอบว่าในกรณีอย่างนี้ควรจะมาร่วมกันในทุกองค์กร ทางสถาบันทุก

สถาบันคือทนายความก็ดี ศาลก็ดี อัยการก็ดี ตำรวจก็ดี ว่าเราควรจะเลือกกันอย่างไรกำหนดลักษณะของความผิด ความร้ายแรงความผิดฐานเป็นเท่าไรอย่างไร ต่าง ๆ เหล่านี้มันต้องเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาให้ชัดเจน ถ้าไม่ชัดเจนแล้วระเบียบบอกว่าให้พิจารณาตามทางปฏิบัติของศาลที่ผมก็คิดว่าในทางปฏิบัติข้าราชการตำรวจเราจะไปปฏิบัติตามระเบียบของศาลหรือข้อพิจารณา ข้อวินิจฉัยของศาลได้หรือเปล่าแล้วแม้แต่ศาลเองในศาลเดียวกันคงจะมีการวินิจฉัยเรื่องการกำหนดราคาหลักทรัพย์ที่ประกันหรือเรียกปรับคงไม่แน่นอน ไม่มียี่ต๊อกหรือไม่มีเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานตัวนี้คือปัญหาตามสภาพของท้องถิ่นต่าง ๆ คงจะเหมือนกันไม่ได้ ผมอยากจะฝากไว้ให้ที่ประชุมกลุ่มสัมมนาได้โปรดพิจารณาด้วยเพื่อความเป็นธรรมและเพื่อเป็นหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา

การใช้หลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๑๔ นั้น เราจะต้องใช้หลักทรัพย์ทุก ๆ ชนิดของมาตรา ๑๑๔ ในกรณีอย่างนี้ก็อาจจะมีการอ้างหลักทรัพย์ว่ามันมีอยู่อย่างไรอยู่ที่ใคร ถ้าอยู่ที่พนักงานสอบสวนก็ให้พนักงานสอบสวนทำหนังสือรับรองยืนยันว่าหลักทรัพย์พนักงานสอบสวนยังยึดเอาไว้ และก็มีราคาคุ้มเมื่อหักลบกับเบี้ยปรับถ้ามีการผิดสัญญาแล้ว มันยังมีราคาคุ้มที่จะมาใช้เป็นหลักประกันในชั้นศาลด้วยปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักทรัพย์ประกันผู้ต้องหาชั้นพนักงานอัยการ ซึ่งตรงกับอาจารย์เกริก คือขอให้ปฏิบัติเหมือนกัน ในกรุงเทพมหานครพนักงานอัยการยอมรับหลักประกันที่ผู้ต้องหาใช้เป็นหลักประกันกับพนักงานสอบสวน แต่ว่าในต่างจังหวัดพนักงานอัยการบางแห่งไม่ยอมรับอย่างนี้

ผมอยากจะย้อนไปกล่าวถึงข้อที่ท่านอาจารย์ ดร.คณิตบอกว่าตำรวจไม่มีข้อความชัดเจนว่าในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เขาให้พิจารณาหนักไปทางให้ประกัน ถูกแล้วอาจจะไม่มีอยู่โดยชัดเจน แต่ว่าจริง ๆ แล้วกรมตำรวจถือปฏิบัติตามหนังสือของกระทรวงมหาดไทย ที่ ๕๓๑๓/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๘ ถ้าท่านดูในหน้า ๕๓ ถึงหน้า ๕๕ ของเอกสารประกอบก็จะเห็นด้วยว่าเขาแยกแยะ อัตราโทษลักษณะความผิดแม้จะรู้ว่าจะหนีหายก็ยังต้องให้ประกัน มีหลายข้อทีเดียว ที่ว่าให้พิจารณาพินิจหนักไปในทางการให้ประกัน อันนี้เป็นหลักที่กรมตำรวจยังคงถือปฏิบัติอยู่ แต่ปัญหาว่าเราจะปฏิบัติกันแค่ไหนเพียงไรมันก็เป็นเรื่องในทางปฏิบัติ ซึ่งเราจะต้องควบคุมสอดส่องดูแลการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนผมก็มีข้อที่จะเสนอแค่นี้

นายกิติ บูรพรรณ์ ผมขอเสริมอาจารย์เกริกสักนิดเกี่ยวกับที่ดินที่อยู่นอกเขตศาลความจริงเมื่อมีการสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั่วราชอาณาจักร เมื่อเดือนที่แล้วปัญหาข้อนี้ก็ได้มีการหยิบยกสัมมนากันและก็จะมีข้อยุติออกมาว่าสามารถใช้เป็นหลักประกันได้ทั่วราชอาณาจักรไม่ว่าศาลไหนที่ดินไม่ว่าจะเป็นโฉนดหรือ นส. ๓ ก็แล้วแต่ สามารถที่จะใช้เป็นหลักประกันได้ทุกศาลทั่วราชอาณาจักรซึ่งศาลอาญาเองปฏิบัติตามแนวความคิดนี้มาโดยตลอด ที่ดิน แปลงไหนก็ตามไม่ว่าจะอยู่นราธิวาสหรือแม่ฮ่องสอน หรือว่าอยู่จังหวัดตราดสามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันที่ศาลอาญาได้ ส่วนสมุดฝากประจำ ศาลอาญาได้วางระเบียบไว้แล้วว่าเรารับเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้นเขตต่างจังหวัดเราไม่รับที่เราไม่รับไม่ใช่ไม่เชื่อถือ เพราะว่าเราต้องการจะแก้ไขปัญหา ถ้าหากว่า

เรามับ เราแจ้งอายัดไม่ทัน เวลานี้การถอนเงินง่ายมาก กดเครื่องเอทีเอ็มนิดเดียวเงินไหลมาเทมา การแจ้งอายัดเราต้องใช้ระยะเวลาแจ้งอายัดไปด้วย เพราะฉะนั้นก็เป็นความจำเป็นอย่างมากที่ต้องวางระเบียบว่าเกี่ยวกับสมุดเงินฝากประจำ ก็ใช้เฉพาะสมุดเงินฝากประจำในธนาคารที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะสามารถแจ้งอายัดไปได้ทันท่วงที

นายศณิต ณ นคร ผมก็ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าโดยหลักการแล้วจะไม่เอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ผมยกตัวอย่างให้เห็นชัดแล้ว ผมขับรถชนคนตายมีความจำเป็นต้องควบคุมผมไว้หรือไม่ ถ้าควบคุมท่านตอบคำถามผมได้หรือ ควบคุมเพื่ออะไร ผมฟังปัญหาจากท่านรองสง่าก็ดี หรือท่านเกริกก็ดี ผมว่ามันเป็นปัญหาเพราะเราไม่ได้เริ่มที่ความจำเป็น เรามาเริ่มที่การกำหนดหลักประกันกันเลย โดยหลักการแล้ว ในกรณีที่ไม่มีความจำเป็น ๒ ประการ ดังได้กล่าวไว้แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องเอาตัวผู้ต้องหาไว้ กฎหมายก็เริ่มจากปล่อยโดยไม่มีประกัน ถ้าจำเป็นก็มีประกัน ส่วนหลักประกันมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ หลักประกันนั้นมาอันดับสาม แต่เราไปจับมาอยู่เป็นอันดับแรก จึงเกิดปัญหา ปัญหาก็คือฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาของเราไม่ได้เกิดจากกฎหมาย แต่เกิดจากการปฏิบัติของเราเอง เหตุแห่งการจับตามมาตรา ๖๖ ก็คือเหตุของการที่จะเอาตัวไว้ และถ้าเราดูในมาตรา ๑๐๘ ให้ลึกซึ้งจริง ๆ แล้วจะเห็นได้ว่าเนื้อหาเหมือนกันไม่ได้แตกต่างกันเลย ท่านกล่าวถึงการใช้ดุลพินิจ แต่ผมเรียนว่าในเรื่องดุลพินิจเราอาจจะเข้าใจไขว้เขวหลักทั่วไปเป็นไปตามที่ประธานศาลฎีกาว่าไว้คือ หลักคือว่าต้องให้ประกัน แต่ถ้าท่านเข้าใจว่าหลักคือไม่ให้ประกัน นี่ก็คือการใช้ดุลพินิจผิดคือไม่ใช้ดุลพินิจ เรามักจะบอกว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจ ผมอ่านแล้วไม่เห็นกฎหมายบทใดให้อำนาจ แต่เขาวางกรอบอำนาจทั้งสิ้นแม้ในมาตรา ๑๓๒ พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑)(๒) และ (๓) นอกนั้นทำไม่ได้ ผมอยากจะเรียนถึงมาตรา ๑๐๙ ว่า อาจจะเข้าใจในเรื่องหลักไขว้เขว หรือว่าอาจจะเข้าใจเรื่องหลักกับการประสานงานอาจปะปนกัน หลักจริง ๆ คือว่า ถ้ายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวไว้เลยก็ต้องปล่อย ถ้ามีความจำเป็นจึงอาจจะผ่อนคลายการผ่อนคลายต้องมีข้อมูล ข้อมูลนี้โดยหลักแล้วศาลท่านห่างไกล ข้อมูลที่ดีที่สุดมาจากตำรวจหรืออัยการ อัยการก็ยังไกลด้วยชั้นไป บทบัญญัติมาตรานี้ต้องการให้เกิดความร่วมมือ ไม่ใช่ต้องการให้ไปลดอำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น ปัญหาทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวนี้ เนื่องมาจากปัญหาพื้นฐาน ถ้าแก้ปัญหาพื้นฐานได้ก็ไม่มีปัญหาในเรื่องปล่อยชั่วคราว เพราะฉะนั้นปัญหาของการปล่อยชั่วคราว อย่าไปมองปะปนกับการประสานงาน เช่น เรียกอัยการไม่มา ตำรวจไม่มา นี้เป็นเรื่องของการประสานงาน หลักก็ต้องเป็นหลักไว้

คำถาม วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ ใช้ได้กับคดีทุกเรื่องใช่ไหมมาตรา ๙๐ ที่ว่า มีการกล่าวอ้างว่าบุคคลใดถูกคุมขังโดยมิชอบ ความเห็นผม มาตรา ๙๐ นี้ มีประสิทธิภาพสูง ผมเห็นว่าทางทนายไม่ค่อยใช้เรื่องนี้ความจริงการที่ถูกควบคุมเกินความจำเป็นให้เอามาตรา ๙๐ มาไต่สวนให้ปล่อยได้แต่อย่าลืมว่าความจำเป็นที่มีอยู่ในขณะหนึ่งใช่ว่าจะมีอยู่ตลอดไป ขณะนี้อาจมีความจำเป็นเพราะ

เกรงว่าจะหลบหนีหรือว่าไม่ยุ่งเหยิงพยานหลักฐานพอถึงจุดหนึ่งแล้วมันหมด เมื่อหมดแล้วก็สามารถที่จะยื่นให้ใช้ได้ มาตรา ๙๐ การใช้กฎหมายถ้าเราใช้ให้ถูกต้องควบคุมซึ่งกันและกันมันเกิดการร่วมมือกันและกัน ผมคิดว่าปัญหาต่าง ๆ มันจะจบสิ้นไป ต่างประเทศหลักประกันเสรีภาพกว่าจะได้มาต้องต่อสู้แสนสาหัสสากรรจ์แต่เมื่อได้มาแล้วต่อไปก็มีความหมายขึ้นมา

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผมฟังอาจารย์คณิตว่า ประเด็นที่ว่าต้องมีความจำเป็นในการควบคุมตัวนั้น หากความเห็นของพนักงานสอบสวน กับผู้ต้องหาไม่ตรงกันคือพนักงานสอบสวนมีความเห็นว่าจะต้องควบคุมตัวไว้ แต่ผู้ต้องหามีความเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ เช่นนี้ผู้ต้องหาจะไปร้องกับใครจึงอยากออกความเห็นว่าถ้าเป็นไปได้ ถ้ามีหลักการอย่างนี้เราน่าจะให้มีคนกลางเป็นผู้ชี้ขาดว่ามีความจำเป็นไหมที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ถ้าหากว่า หลักการนี้ดี ก็หมายความว่า ผู้ต้องหายื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ถ้าพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตก็ให้ส่งคำร้องหรือคำสั่งนั้นไปให้ศาลทันทีในวันรุ่งขึ้นเพื่อให้ศาลชี้ขาดอีกทีหนึ่ง ถ้าอย่างนี้แล้วก็เชื่อว่าผู้ต้องหาจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ดีและรวดเร็วขึ้น ขอบคุณครับ

นายคณิต ณ นคร กรณีที่ท่านถามเกี่ยวกับป.วิ.อ.มาตรา ๙๐ นั้น ผมก็มีความเห็นว่าใช้มาตรา ๙๐ ได้นะครับ มาตรา ๙๐ มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรการที่จะทำให้เกิดทัศนคติในด้านดี ปัจจุบันผมเห็นว่าเราไม่ค่อยจะระมัดระวังว่าจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ เช่น การให้ข่าวอะไรเป็นต้น ผมเคยเขียนบทความในข้อนี้ทุกอย่างมีจุดพอดีอยู่จุดหนึ่ง ในคดีอาญา มีผลประโยชน์ ๒ ด้านขัดแย้งกันตลอด ได้แก่ ประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรม กับอีกประโยชน์หนึ่งคือสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดุลยภาพมันอยู่ตรงไหน ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องยากถ้าเราไม่รู้จักใช้มันก็ยากเหมือนกัน

คำถาม ท่านประธานที่เคารพ ผมเข้ามาในสภาทนายจากต่างจังหวัด ผมนั่งฟังมานานแล้วก็คิดว่าเรื่องการปล่อยชั่วคราวและการประกันตัว ปัญหาที่พิจารณาแก้ไขอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ผมมีตัวอย่างให้ดู คือผมเคยยื่นประกันตัวผู้ต้องหาในระหว่างฝากขังพนักงานสอบสวนที่ศาลต่างจังหวัดแห่งหนึ่งในข้อหามีปืนแก๊ปยาว ๒ กระบอกไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ศาลสั่งให้สอบผู้ร้อง ผู้ต้องหายากจนเป็นคนรับจ้างกรีดยางพารา ภรรยาร้องไห้มาหาผม ผมบอกว่าไม่ได้ประกันชั้นสอบสวน ขังครบ ๑๐ วันส่งมาที่ศาล ผมเป็นประธานทนายความทางจังหวัดต้องการช่วยเหลือ ผมก็ยื่นหลักทรัพย์ประกัน ศาลก็สั่งสอบผู้ร้องผมก็เลยไม่ประกัน บาปก็ไปตกอยู่กับผู้ต้องหาที่ยากจน ยกตัวอย่างนี้ขึ้นเพื่อให้เห็นว่าเรื่องการประกันนั้นอยู่ที่ผู้มีอำนาจสั่งประกันอย่างตอนนี้ท่านประธานเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา การประกันนั้นก็คงจะสะดวกสบายตามที่ได้บอกแต่ต้น แต่สำหรับกฎเกณฑ์ก็เปลี่ยนแปลงไปอีก ผมคิดว่าน่าจะมีการสัมมนาแก้ไขตัวบุคคลมากกว่าแก้ไขระเบียบ

นายกิติ บูรพรรณ์ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องคนนั้นเป็นเรื่องใหญ่ คืออาจจะมีระเบียบมีกฎระเบียบแต่ว่าคนไม่ปฏิบัติก็เป็นเรื่องยาก สำหรับข้อห่วงใยเกี่ยวกับอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผมว่าอย่าไปห่วง เวลานี้ผมพยายามจะจัดทำให้เป็นระบบให้ได้ไม่ว่าใครจะมาแทนผมก็ตามจะต้องปฏิบัติตามระบบที่เคยปฏิบัติกันไว้ เราจะพยายามจัดทำให้เป็นระบบให้ได้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ให้เกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น ให้เกิดความถูกต้องยิ่งขึ้น เราจะพยายามจัดทำให้ได้ เพราะฉะนั้นปัญหานี้ไม่น่าเป็นห่วง

คำถาม กราบเรียนท่านประธานและท่านผู้อภิปรายทั้งสี่ท่าน ในคดีที่ยื่นขอประกันที่ศาลอาญา ท่านสั่งว่าให้รอฟังพยานโจทก์ พอผมไปว่าความในบัลลังก์ของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีสืบพยานโจทก์เสร็จสิ้นแล้ว ผมถามว่าจะยื่นประกันได้ไหม เจ้าของสำนวนบอกว่าต้องให้อธิบดีสั่ง ซึ่งผู้พิพากษาที่มาประจำอยู่ที่ศาลอาญานั้น ในอดีตก็เคยผ่านการเป็นหัวหน้าศาลทั้งสิ้น ถามว่าดุลพินิจในการสั่งนั้นตกอยู่เฉพาะอธิบดีท่านเดียวหรือผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีด้วย อันนี้เป็นคำถามข้อที่ ๑ และคำถามข้อที่ ๒ ในการสัมมนาครั้งนี้เราพิจารณากันเฉพาะพวกผู้ต้องหาที่มีหลักทรัพย์และมีหลักประกัน ซึ่งประเทศไทยก็เป็นที่แน่นอนว่าประชากรซึ่งร่วม ๖๐ ล้านคน คนยากคนจนมีตั้ง ๓๐ กว่าล้าน การพิจารณาด้วยหลักประกันด้วยบุคคลเมื่อไรทั้งสี่สถาบันจะเอามาใช้ และเมื่อไรจะให้ทนายของเมืองไทยมีโอกาสขอประกันในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

นายกิติ บูรพรรณ์ สำหรับปัญหาแรกผมขอเรียนได้เลยว่าการสั่งประกันนั้นที่ศาลอาญาเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ใช่ผมมีอำนาจสั่งคนเดียว เราแบ่งแยกลักษณะความผิดให้กับรองอธิบดีทั้งสี่ท่านแล้วรวมทั้งผมด้วยเป็น ๕ คนด้วยกัน ที่ไม่ได้ให้ผู้พิพากษาศาลอาญามีอำนาจสั่งนั้นก็เพื่อที่จะให้การสั่งประกันเป็นไปในแนวเดียวกัน ไม่อย่างนั้นจะเกิดลักลั่นกันในทางปฏิบัติ แม้ในระหว่างรองอธิบดีฯ เราก็แบ่งแยกกันเป็นส่วนสัด รองอธิบดีทั้งสี่ท่านรับผิดชอบคดีแยกประเภทไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่ผมคิดจะรวบอำนาจอะไร ข้อที่ว่า ให้รอฟังพยานโจทก์ก่อน ผมไม่ค่อยได้ใช้เท่าไร ส่วนมากก็ใช้เป็นการแก้ปัญหาเท่านั้นเอง ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องคดี อย่างที่เป็นคดีสำคัญ ๆ มีการขอประกันกันบ่อยครั้งเหลือเกิน ยื่นขอประกันบ่อยครั้ง แล้วลักษณะคดีอย่างนั้น อย่างเช่นคดีเฮโรอีนรายใหญ่ ๆ จะยื่นขอประกันมาตลอด บ่อยเหลือเกิน วิธีที่ดีที่สุดก็คือว่าเราต้องการที่จะให้รู้พฤติการณ์แห่งคดีแน่ชัด ก็ขอให้พยานสำคัญของโจทก์เบิกความเสร็จก่อน อันนี้เป็นวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพราะไม่อย่างนั้นยื่นประกันมาทุกครั้ง ๒-๓ วันยื่นมา เราเปลี่ยนคำสั่งไม่ได้ ต้องยืนคำสั่งเดิม ผมมีข้ออึดอัดใจอยากเรียนฝากไว้ด้วยเหมือนกัน ผมฟังคำคัดค้านของพนักงานสอบสวนของอัยการ ผมฟังอยู่เสมอ แต่ว่าบางครั้งผมอึดอัดใจมาก พนักงานสอบสวนครั้งแรกก็บอกว่าค้านขอคัดค้าน พอต่อมาฝ่ายจำเลยครั้งที่สองครั้งที่สามญาติของผู้ต้องหาคือผู้ขอประกันจะนำหนังสือของพนักงานสอบสวนมาเลย บอกว่าไม่ติดใจคัดค้านแล้ว อันนี้เป็นเรื่องที่ผมอึดอัดใจมาก ขอฝากไว้ด้วยว่าข้อคัดค้านมันควรจะเป็นแก่นสารจริง ๆ เป็นสาระจริง ๆ ยืนยันกันให้หนักแน่น

จริง ๆ เพื่อที่ศาลจะได้ยึดมั่นยึดถือได้ เป็นหลักประกอบการวินิจฉัย ไม่ใช่ครั้งแรกคัดค้านเป็นมั่นเป็นเหมาะ พอครั้งที่สองครั้งที่สาม มีญาติผู้ต้องหาถือหนังสือมาแล้ว บอกว่าไม่ติดใจคัดค้านต่อไปแล้ว ผมฝากเป็นข้อสังเกตไว้ด้วย

นายปรีชา ภูริลดาพันธ์ สำหรับเอกสารที่แจกในการสัมมนาคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว หน้า ๒ บอกว่าการรับหลักทรัพย์เป็นประกันนั้น ไม่ควรจำกัดเฉพาะแต่ที่ดิน หลักทรัพย์มีค่าอื่น ๆ เช่น อาคารสิ่งปลูกสร้าง พันธบัตร สลากออมสิน ก็ควรพิจารณาให้ใช้เป็นหลักประกันได้ด้วย อันนี้เป็นคำแนะนำของท่านประธานศาลฎีกา แต่ที่กระผมเดินทางว่าความมาหลายศาลแล้วรวมทั้งที่ผมสอบถามแล้ว ไม่ปรากฏว่าอาคารสิ่งปลูกสร้างจะใช้เป็นหลักประกันได้เลย แล้วรู้สึกจะเป็นระเบียบของศาลเขียนไว้ตามผนังศาลเลยว่า เฉพาะที่ดินเท่านั้น ที่นี้ปัญหาที่กระผมกราบเรียนนั้นมีอยู่สองลักษณะ คืออันที่ ๑ อันนี้เกิดผลในด้านการปฏิบัติ คือบางทีผมไม่ทราบว่าพูดไปแล้วจะเกิดผลเสียกับประชาชนตามมาหรือเปล่าคือชาวบ้านเอาบ้านมาเป็นหลักประกันในชั้นสอบสวนได้ อันนี้ผมต้องขอขอบคุณทางฝ่ายตำรวจด้วย ก็โดยใช้วิธีถ่ายรูปแล้วทางตำรวจดูแล้วบอกว่าตีราคาตามรูปถ่าย พอมาถึงศาล เอาหลักทรัพย์ที่แสดง ศาลบอกว่าไม่ได้ ปัญหาที่สำคัญที่น่าสลดใจมากคือตอบที่เราบอกว่าไม่ได้ ศาลไม่ให้ ท่านคิดดูชาวบ้านจะคิดว่าอย่างไรในเมื่อตำรวจเขาบอกว่าได้ ทำไมศาลจะไม่ได้ ปัญหาอีกประการหนึ่ง ได้แก่การที่ศาลไม่ยอมรับรถยนต์หรือทะเบียนรถยนต์เป็นหลักประกัน ในขณะที่ถ้าเป็นวัว ควายตีทะเบียนหรือเรือกลไฟ หรือเรือที่ระวางตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไปตีทะเบียนแล้วอาจใช้ทะเบียนกรรมสิทธิ์นั้นเป็นหลักประกันได้ ในขณะที่รถยนต์ราคาแพง ๆ กลับไม่มีความหมายอะไรเลยทั้งที่ตีทะเบียนไว้แล้วอันนี้เป็นเรื่องที่แปลกมากนะครับในความเห็นของผม ผมคิดว่าปัญหานี้มันเป็นการท้าทายนักกฎหมายทุกระดับทุกคนและทุกอาชีพด้วยว่าบ้านเมืองเรานี่ทำไมกฎหมายมันล้าสมัยขนาดนี้

นายกิติ บูรพรรณ์ ขอบคุณครับ สำหรับเกี่ยวกับอาคารบ้านเรือน มันเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อถือในหลักประกันนั้นเพียงใดแค่ไหนนะครับ คือว่าสำหรับอาคารบ้านเรือนถ้าหากว่าเอาที่ดินมาด้วยแล้วก็เอาอาคารบ้านเรือนมาเป็นหลักประกันด้วยไม่มีปัญหาหรอกครับ ที่ศาลอาญาก็รับ รับพิจารณาด้วย แต่หากว่าเอาอาคารบ้านเรือนมาโดยเฉพาะโดด ๆ อย่างนี้ซึ่งมันจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกัน เราไม่มีหลักฐานแน่ชัด เมื่อไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าผู้ขอประกันเป็นเจ้าของอาคารบ้านเรือนจริงหรือเปล่า เราก็ไม่กล้าตัดสินใจในการที่จะเชื่อถือหลักประกันอันนี้ แต่ว่าถ้าหากว่าเป็นเรื่องเช็คเรายอมให้มีการประกันโดยมีบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์แสดงว่ามีบ้านเรือน เรายอมให้ อย่าว่าแต่อาคารบ้านเรือนเลย บอกว่ามีทีวี มีทรัพย์สินอย่างอื่น มีเครื่องเฟอร์นิเจอร์ มีตู้เย็น ระบุไป ผมยังยอมรับเลย เป็นเรื่องลักษณะคดี ถ้าคดีไม่ร้ายแรงอะไรในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วเราผ่อนผันให้แต่ว่าถ้าเป็นคดีอย่างศาลอาญานี่มันโทษจำคุกเกินกว่า ๓ ปี

ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นการพิจารณาหลักประกันนี่มันก็จำเป็นถ้าผู้ขอประกันมาอาศัยบ้านโดด ๆ มาเป็นหลักประกันก็ต้องพิจารณาดูว่าเชื่อถือหลักประกันนี้ได้เพียงใด แค่ไหน ถ้าเชื่อถือก็อนุญาต แจ้งอายัดไป หรือแจ้งอายัดการโอน มีสัญญาซื้อขายบ้านเป็นหลักฐาน แต่ว่าเอาเพียงสำเนาสำมะโนครัวมาแสดงไม่มีทางให้เชื่อถือได้เลย อีกข้อหนึ่งเรื่องทะเบียนรถยนต์อันนี้ก็คงจะไม่ได้เหมือนกัน เพราะว่าต้องถือตัวรถยนต์เป็นหลักประกันมิใช่ทะเบียน แต่ตัวทรัพย์รถยนต์นั้นเคลื่อนไหวได้ เสื่อมสลายง่าย หากเป็นประกันในคดีเช็คแล้วก็ไม่มีปัญหาได้แน่ แม้ประกันโดยมีบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์บรรยายเข้ามายังอนุญาต ไม่ขังไว้หรอกคดีเช็ค แต่คดีเกินกว่า ๓ ปีขึ้นไปต้องขอความเห็นใจ ต้องพิจารณาหลักประกันว่าเชื่อถือได้เพียงใดหรือไม่ มีท่านผู้ใดจะถามอีก เชิญครับ

นายรณยุทธ ศรียงค์ ผมอยากจะเรียนถามเกี่ยวกับทางด้านตำรวจ คือมีคดีในกรณีพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรไม่ฟ้องเป็นสำนวนปกขาว หรือกรณีที่พนักงานอัยการเองเป็นผู้สั่งไม่ฟ้อง ทั้งสองกรณีนี้ ป.วิ.อาญา ระบุว่าถ้าหากว่าผู้ต้องหาต้องขังอยู่ก็ให้ดำเนินการให้ศาลออกหมายปล่อย ก็แสดงว่าในกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือว่าเอาตัวผู้ต้องหาไว้อีกต่อไป เพราะกฎหมายเขียนไว้อย่างนั้น แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องแต่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง และผู้ต้องหามีประกันตัวอยู่กับพนักงานสอบสวนก็ปรากฏว่าผู้ประกันไปขอรับหลักทรัพย์คืนก่อนเรื่องกลับจากกรมตำรวจไม่ได้ทำให้ต้องไปเช้าซื้ออยู่ที่พนักงานอัยการว่าเรื่องกลับหรือยัง ในกรณีผมจึงมีความรู้สึกสงสัยว่าทำไมจึงต่างกันถ้าหากว่าผู้ต้องหาขังอยู่ตามหมายศาล ก็ขอให้ศาลหมายปล่อย แสดงว่าหมดพันธะกันแต่ถ้ากรณีที่เป็นพนักงานสอบสวนให้ประกันตัวไปกลับไม่คืนหลักทรัพย์ อันนี้ไม่ทราบวิธีปฏิบัติเป็นอย่างไรขอบคุณครับ

พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร ครับ ก็คงเป็นความจริง แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติไว้ ถ้าเราปฏิบัติโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ปัญหาก็ไม่เกิด เรื่องการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาก็มีบัญญัติอยู่ในมาตรา **๑๔๒** วรรคสอง ซึ่งให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนเป็นสองกรณี คือ ให้มีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาคุมขังอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ออกหมายปล่อย การที่กฎหมายให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยชั่วคราวผูกพันผู้ต้องหาไว้นั้นมีปัญหาในทางกฎหมายอยู่ประการหนึ่งซึ่งเราจะต้องไปตีความกันว่าทำไม เหตุไฉนมาตรา **๑๔๒** จึงบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนทั้งสองประการ ประการหนึ่งก็คือ**ให้ปล่อย** อีกประการหนึ่งก็คือ **การปล่อยชั่วคราว** การปล่อยไปประการหนึ่งนั้นก็คงเป็นเรื่องที่ไม่มีปัญหาในทางคดี คือส่งสำนวนให้พนักงานอัยการแล้วพนักงานอัยการต้องสั่งไม่ฟ้องแน่ อย่างเช่นสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป คือมีเหตุต่าง ๆ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา **๓๙** พนักงานสอบสวนก็มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง และใช้อำนาจปล่อยตัวผู้ต้องหาไปเลย บางกรณีมันเป็นปัญหาก้ำกึ่ง เพราะว่าการใช้ดุลพินิจหรือพิจารณาพยานหลักฐานในทางคดีเพื่อมีความเห็นทางคดีนั้นอาจจะไม่ตรงกับพนักงานอัยการก็ได้ เช่นพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง แต่พนักงานอัยการอาจมีคำสั่งฟ้อง เป็นต้น เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนอาจจะไม่แน่ใจ จึงใช้

อำนาจ**ปล่อยชั่วคราว**หรือให้ผู้ต้องหามีประกันไปเพื่อรอให้อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้ว ก็มีการถอนประกันไปได้ แต่ถ้าสั่งฟ้องแล้วก็มีความสะดวกในการที่จะได้ตัวผู้ต้องหามาเพื่อส่งให้พนักงานอัยการฟ้องต่อไป

นายกิติ บูรพรรณ์ เรื่องนี้ผมขอขอบคุณท่านผู้ถามด้วย ความจริงผมก็มีข้ออึดอัดใจในเรื่องนี้เหมือนกัน คือว่าทางตำรวจมาขอฝากขังที่ศาลอาญา แล้วศาลอาญาก็ให้ประกันตัวผู้ต้องหาไป ฝากขังครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ ไม่เป็นไร พอมาครั้งที่ ๔ ไม่มาเฉย ๆ หรือว่าบางครั้งมาครั้งที่ ๒ ขาดไปเฉย ๆ ไม่มา **ไม่มานี่แสดงว่าเจตนาไม่ต้องการ**จะฝากขังต่อทำนองนั้น หรือครั้งที่ ๔ ก็เหมือนกันมีเจตนาว่าจะไม่ฝากขังต่อ แต่ว่าศาลเราเสียหายมากเลย เพราะว่าผู้ขอประกันจะมานั่งรอตั้งแต่เช้า ๙.๐๐ น. นั่งรอว่าตำรวจเมื่อไหร่จะมาฝากขังต่อสักที พาผู้ต้องหามานั่งรอที่ศาลตั้งแต่เช้าจนกระทั่ง ๔ โมงครึ่ง ก็ปรากฏว่าตำรวจไม่มาฝากขังก็ต้องปล่อยตัวไปเลิกกันมีเป็นประจำเลย โดยเฉพาะคดีซ่องโจรเดือดร้อนมาก จับซ่องโจรมาทีเป็นร้อย ๆ เมื่อเราให้ประกันไปแล้วส่วนมากตำรวจก็ไม่ค่อยสนใจจะมาฝากขังต่อหรือบางครั้งศาลอาญาจะสั่งให้อนุญาตให้ขังได้เพียงครั้งเดียวอะไรอย่างนี้ แต่ว่าบางครั้งถ้ามีของกลางประกอบก็อาจจะอนุญาตให้ขังได้ต่อไป ครั้งที่สองครั้งที่สามก็แล้วแต่ แต่ว่าพอครั้งที่สองแล้วหรือครั้งที่สามหายไปเฉย ๆ ผู้ประกันกับผู้ต้องหามารอตั้งแต่เช้าจนกระทั่ง ๔ โมงครึ่ง อันนี้เป็นผลเสียหายมาก สำหรับปัญหานี้ทางด้านอัยการไม่มีในจุดนี้ แต่มีในกรณีเวลามีฟ้องด่วนโดยเอาตัวจำเลยมาขังรอฟ้องไว้ที่ศาลรอกันตั้งแต่เช้าแต่มายื่นฟ้องเวลาจวน ๑๖.๐๐ น. นี่ก็ทำให้เสียภาพพจน์เหมือนกันญาติผู้ต้องหามาคอยที่ขอประกันตั้งแต่เช้ายังไม่ได้สักทีเราก็ต้องชี้แจงบอกเขาว่าอัยการยังไม่ฟ้อง ตัวอยู่ที่ห้องขังแล้วจริงแต่ว่ายังไม่ฟ้อง ผมก็ฝากเรียนอาจารย์คณิตไว้ด้วย ขอบคุณครับ

นายไกรฤกษ์ ทุมโฆษิต ที่ท่านบอกว่าถ้าในกรณีเช็คนี่ ท่านให้ประกันตัวโดยแสดงตำแหน่งหน้าที่ใดหรือในกรณีเรื่องอื่นอย่างว่าขับรถไปเกิดเหตุขึ้นมา ถ้ามัวแต่หาหลักประกันหรือว่าให้คนอื่นมาประกันมันอาจจะเป็นการล่าช้า ดีไม่ดีอาจจะโดนเข้าห้องขังได้ ผมจึงอยากจะเรียนถามนิดหนึ่งว่าถ้าในกรณีที่เป็นทนายที่จะถือว่าเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ หรือไม่

นายกิติ บูรพรรณ์ เกี่ยวกับเรื่องการใช้ตัวบุคคลเป็นหลักประกันที่ว่านี้ผมว่าจะขยายไปถึงคดีอื่นด้วยหรือไม่นั้นก็สุดแล้วแต่ว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาเวลาประชุมกลุ่มจะเอาอย่างไร จะต้องมีข้อยุติเป็นแรงผลักดันส่วนตัว ผมก็ยังไม่ค่อยกล้าตัดสินใจเหมือนกันว่าจะไปพาดพิงถึงคดีอื่นด้วย อย่างคดีขับรถชนคนตายนี่โทษมันตั้ง ๑๐ ปี เราก็ไม่กล้าตัดสินใจเหมือนกันว่าจะไปพิจารณาหลักประกันกว้างขวางถึงขนาดนั้น แต่ว่าถ้าหากว่าการประชุมสัมมนา**ครั้งนี้มีแนวยุติหรือมีข้อยุติอย่างไรก็อาจ**จะเป็นแรงผลักดันให้มีวิธีการปฏิบัติอย่างที่ว่านี้ผมก็คิดว่าก็จะทำให้เป็นประโยชน์มากเหมือนกัน

ถ้าหากว่าทนายความจะมาขอประกันเกี่ยวกับเรื่องเช็ค ผมคิดว่าไม่มีปัญหาถือเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ไม่ต้องแสดงหลักทรัพย์อะไรมาก แต่ต้องเป็นทนายความที่สภาทนายรับรองโดยมีใบอนุญาตของสภาทนาย

คำถาม กราบเรียนท่านอธิบดีค่ะ **เมื่อสักครู่นี้ฟังท่านพูดถึงเรื่องที่ท่านได้ลงมาพบนายประกันซึ่งมีเงินเป็นพันบาทก็เลยเกิดความสงสัยว่ายังมีจำเลยอีกมากซึ่งนายประกันมีเงิน ๑,๐๐๐ บาท หรือกว่าพันบาทนิดหน่อย ถ้าสมมุติว่าท่านไม่ได้ลงมาพบเขานี้จะทำอย่างไรจึงจะขอประกันในเรื่องนี้ได้** ขอความกรุณาเรียนรบกวนท่านถามในเรื่องนี้

นายชัชวาลย์ อินทรภาษิต ผมอยู่จังหวัดกำแพงเพชรต้องขอเรียนฝากกรมตำรวจไว้ด้วยว่าวิธีการปล่อยชั่วคราวของกรมตำรวจเกี่ยวกับคดีเล็กคดีน้อยนั้น บางทีเท่าที่กระผมประสบมาเขาอ้างเบื้องสูง ผมก็อยากเรียนถามว่าเบื้องสูงได้สั่งอย่างนั้นจริงไหม คือวันดีคืนดีคุณยายผมอายุตั้ง ๕๐-๖๐ ถูกจับเรื่องเล่นการพนันไพ่ผ่องไทย เมื่อไปถึงโรงพักแล้วก็ปรากฏว่าเขาตามไปประกันตัวกับพนักงานสอบสวนก็บอกว่าพวกเล่นไพ่ เล่นการพนันนี่นายสั่งมาไม่ให้ประกันจะได้เข็ดเสียมั่งกระผมก็อยากทราบว่า ทางกรมตำรวจได้มีนโยบายหลักเป็นอย่างนี้จริงหรือไม่

นายกิติ บูรพรรณ์ สำหรับปัญหาเรื่องนี้ผมก็วางแนวปฏิบัติสำหรับตัวผมเองว่าผมไม่ได้ไปนั่งสั่งงานอยู่ในห้องทำงานของผมเพราะอธิบดีเป็นห้องสำหรับที่ผมจะเกษียณสั่งและตรวจสำนวนเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นเอง แต่ว่าเวลาที่ผมจะออกไปเผชิญปัญหานี้ผมจะออกไปข้างนอก ผมไม่ได้อยู่ในห้อง เพราะฉะนั้นถ้าหากว่ามีปัญหาอย่างนี้ก็คงได้รับสิทธิอย่างทำนองเดียวกัน แต่ว่าผมขอเรียนว่าผมเองยังโดนตั้มเลย มีป้าแก่ ๆ คนหนึ่งมาขอประกันยาเสพติดกัญชา ๑๕ กรัม บอกมีเงินมาหมื่นสามผมก็ให้ประชาสัมพันธ์เขาจัดการแล้วสั่งอนุญาต หลังจากที่มีการพิจารณาคดีกันต่อมาความปรากฏว่าเงินหมื่นสามนี้ไม่ใช่เงินของป้าคนนี้แต่เป็นเงินของจำเลย เพราะงั้นเราต้องเรียกกลับมาสอบข้อเท็จจริงกันใหม่มาช่วยจำเลยคือให้คนที่ขอประกันยอมรับเงินหมื่นสามเป็นเงินของจำเลยไม่ใช่เงินของตัวเอง อย่างนี้จะเห็นได้ชัดว่าบางครั้งเราลงไปแก้ปัญหานี้ก็โดนเหมือนกัน ไม่ใช่ไม่โดน แต่ว่าเราก็ต้องพยายามช่วยเหลือจำเลยในข้อที่ว่าหมื่นสามนี้จะต้องคืนให้จำเลยไม่ใช่คืนให้ป้าคนนี้ซึ่งเป็นผู้ขอประกัน ปัญหาศาลอาญาไม่มีสิ้นสุด ถ้าเดินลงมาเป็นเจอปัญหาซึ่งต้องหาทางแก้ไขกันไปไม่มีอะไรที่น่าจะเป็นห่วง

พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร ขอบคุณที่ถามให้ข้อเท็จจริงอย่างนี้คงจะมีอยู่บ้าง กระผมว่าปัญหาทั้งหลายทั้งปวงที่มันเกิดขึ้น **มันมีผลกระทบความรู้สึกในทางลบ** ภาพพจน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว**ไม่ใช่เป็น**ความประสงค์ของกรมตำรวจและผู้บังคับบัญชาแน่นอน กระผมคิดว่าเป็นปัญหาส่วนบุคคลมากกว่าปัญหาในเรื่องการประกันที่เราจะมีหลักใช้ในเรื่องนี้นั้น มีปัญหาในทางปฏิบัติว่าเราใช้กฎหมายไม่

หมดนั่นเอง เช่น การปล่อยชั่วคราว ประธานศาลฎีกาท่านก็ให้คำแนะนำไปแล้ว ว่าให้ใช้มาตรา ๑๑๐ กรณีโทษอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ต้องมีประกันแต่มีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้ากรณีอย่างอื่นแล้วจะไม่มีประกันหรือหลักประกันก็ได้ เราไม่ได้ใช้กัน ถ้าเราปฏิบัติกันตามกฎหมายด้วยความสุจริตยุติธรรม ตั้งอยู่ในความรับผิดชอบอย่างวิญญูชนที่มีหน้าที่ในการนั้นแล้ว กระผมคิดว่าปัญหาอย่างนี้ย่อมไม่เกิดขึ้นและกรมตำรวจคงจะต้องขออภัยในพฤติกรรมของส่วนบุคคลที่ไม่ใช่เป็นสิ่งปรารถนาของกรมตำรวจ ปัญหานี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่สถาบันตำรวจต้องการให้เกิดขึ้น หากปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นก็ควรจะต้องได้รายงานหรือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาไปตามควรแก่กรณี

นายสุวิทย์ โพธิ์พานิช ปัญหาเรื่องการประสานงาน แก้ไขข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในกระบวนการยุติธรรมนั้น นอกจากเรื่องของการประกันตัวนั้น มีความเห็นอย่างหนึ่งว่า เป็นไปได้ไหมครับผู้ต้องหาซึ่งได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ตามประมวลกฎหมายอาญาก็ดี หรือตามกฎหมายอื่น ๆ ก็ดี หรือตามปริญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ดีสามารถร้องขอต่อศาลขอให้เปลี่ยนที่ในการควบคุมตัว ซึ่งกรณีอย่างนี้เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว ในกรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังเจ็บป่วย ร้องขอให้มีการควบคุมตัวที่สถานพยาบาล กรณีอย่างนี้ศาลน่าจะใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้รับความเป็นธรรมให้ถูกควบคุมตัวในสถานพยาบาลได้

อีกกรณีหนึ่งซึ่งเป็นรูปธรรมชัดเจน ในคดีการเมือง คดีกบฏ ๙ กันยายน ผู้ต้องหาทั้ง ๔๐ คน มิได้รับการควบคุมตัวในเรือนจำที่เป็นของรัฐที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ถูกควบคุมตัวยังโรงเรียนพลตำรวจบางเขน ซึ่งทางราชทัณฑ์ร้องขอต่อศาลอาญา ปรากฏว่าศาลอาญาอนุญาต กรณีอย่างนี้เป็นรูปธรรมที่เห็นชัด กรณีอย่างนี้ผู้ต้องขังจะขอใช้สิทธิเพื่อให้ถูกควบคุมตัวในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสมยิ่งกว่าเรือนจำได้หรือไม่ อำนาจในการใช้ดุลพินิจอันนี้ผมเชื่อแน่ว่ากระบวนการยุติธรรมอย่างศาลซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนนั้นน่าจะใช้ดุลพินิจให้เป็นประโยชน์กับประชาชนได้

นายกิติ บูรพรรณ์ สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยเจ็บป่วยนั้น ไม่ใช่เป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งให้ไปอยู่โรงพยาบาลไหนก็ได้ เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของศาล ส่วนในเรื่องอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ควรจะชี้แจง แต่ในกลุ่มผู้อภิปรายไม่มีผู้แทนกรมราชทัณฑ์ เพราะฉะนั้นผมก็ตอบไม่ได้หรอกเรื่องนั้น เรื่องที่จะไปขังที่ไหน เช่น ที่เรือนจำชั่วคราว หรือที่เรือนจำบางเขน หรือบางขวาง หรือเรือนจำกรุงเทพ เป็นเรื่องของทางราชทัณฑ์ อันนี้ผมก็ขอยืนยันว่าทางศาลอาญาไม่ได้อนุญาตให้ไปขังที่ไหน ๆ เป็นแต่เพียงเขาแจ้งมาว่าเดี๋ยวนี้จะเอาไปขังไว้ที่โน้นที่นี่ ศาลไม่มีอำนาจบอกปฏิเสธว่าไม่ได้ ไม่มีอำนาจอะไรเลย เป็นแต่เพียงเขาแจ้งให้ทราบโดยมารยาท เพื่อการประสานงานเท่านั้น ผมคิดว่าคงสมควรแก่เวลาแล้ว ขอขอบคุณทุกท่านอย่างมากที่ได้กรุณาสละเวลาฟังอย่างชนิดเรียกว่าด้วยน้ำอดน้ำทน ขอขอบคุณอาจารย์คณิต ขอบคุณ พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร ขอบคุณอาจารย์เกริก และขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาทุก ๆ ท่าน

การบรรยายพิเศษ

โดย

ฯพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์

ประธานองคมนตรี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การบรรยายพิเศษ
ในการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม

นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์ นับเป็นเกียรติอย่างสูงสำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่ ฯพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี ได้ให้เกียรติมาเป็นองค์ปาฐกในวันนี้ ฯพณฯ เป็นที่รู้จักของประชาชนชาวไทยทุกคนเป็นอย่างดี เพราะ ฯพณฯ เป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้เดียวที่เคยผ่านการรับราชการสูงสุดทั้งฝ่ายบริหารในฐานะปลัดกระทรวงยุติธรรม ฝ่ายตุลาการในฐานะประธานศาลฎีกาและฝ่ายการเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการจัดดำเนินการสัมมนาในครั้งนี้กราบเรียนเชิญ ฯพณฯ มา เนื่องจากเห็นว่า ฯพณฯ เคยผ่านการรับราชการในตำแหน่งที่คลุกคลีอยู่กับวงการกระบวนยุติธรรมตั้งแต่ต้นจนถึงตำแหน่งสูงสุด เคยรับราชการเป็นผู้พิพากษา เป็นอธิบดีผู้พิพากษาภาค เป็นปลัดกระทรวงยุติธรรม และสูงสุดในตำแหน่งประธานศาลฎีกา ฯพณฯ จึงสามารถให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทุกท่านในการที่จะกลับไปรับราชการในตำแหน่งของท่าน สามารถนำคำแนะนำไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี เพื่อยังความเป็นธรรมแก่ราษฎร เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่ ฯพณฯ เป็นประธานองคมนตรี ทำหน้าที่ตระเตรียมข้อมูลเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในกรณีที่ประชาชนหรือจำเลย ทูลเกล้าถวายฎีกาต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯพณฯศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ คงจะให้คำแนะนำกับพวกเราที่ปฏิบัติราชการในกระบวนยุติธรรม ในเรื่องนี้ว่าจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไรจึงจะสามารถให้งานราชการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ก่อให้เกิดความสะดวกแก่ ฯพณฯ ในการตระเตรียมเรื่องกราบบังคมทูลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน ในโอกาสนี้กระผมขออนุญาตกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์

ฯพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ กระผมขอแสดงความยินดีกับทางราชการที่จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม นับว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชาชน ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ ทางราชการได้เคยจัดให้มีการประชุมระหว่างกระบวนการยุติธรรมอย่างนี้มาแล้ว ปีละครั้งเป็นเวลา ๔ ปี ความคิดริเริ่มมาจากท่านอธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ให้มีการประชุมสัมมนาระหว่างผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ เป็นเวลา ๒ สัปดาห์ คราวนี้ก็คล้ายคลึงกัน กระผมคิดว่าควรจะมีต่อ ๆ ไปไม่หยุดยั้ง เพราะเป็นประโยชน์จริง ๆ คือว่ากระบวนการหนึ่ง ๆ มีผลกระทบต่อประชาชนจริงจังและรุนแรง จริงอยู่ไม่ใช่ประชาชนทุกคนได้รับผลกระทบอย่างนี้ แต่เป็นประชาชนส่วนที่ต้องคดี โดยเหตุเป็นผู้ต้องหา จำเลย หรืออื่น ๆ พวกเราเป็นคนที่จะดลบันดาลให้กระบวนการยุติธรรมของชาติดำเนินไปด้วยดี หรือไม่เช่นนั้นก็พังทลายไปเลย ถ้ากระบวนการยุติธรรมพังทลายไปแล้ว ระบบการปกครองก็อยู่ไม่ได้ ต้องกลายเป็นอื่นไปหมด กระบวนการยุติธรรมจึงสำคัญมาก ท่านทั้งหลายมาอยู่ในวงการนี้ก็กรุณารู้สึกในข้อนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นต้นกระแสแห่งความยุติธรรม ตำรวจเป็นต้นกระแสแห่งธารน้ำของความยุติธรรม ถ้าต้นกระแสขุ่นไม่บริสุทธิ์ใสสะอาดแล้ว กระบวนต่อ ๆ มาก็ขุ่นสกปรกตามนั้น ไม่ได้ตั้งใจก็พลอยสกปรก ฉะนั้น ต้นสายธารแห่งความยุติธรรมนี้จึงสำคัญนัก

พวกเราทุกคนในกระบวนการยุติธรรมมาจากต้นตระกูลเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นนักนิติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ อยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน หรือมหาวิทยาลัยใกล้เคียงประหนึ่งพี่น้องกัน ไม่ใช่คนอื่นคนที่แปลกปลอมเลย มีความรู้จักมักคุ้นกันทุกคน การทำงานร่วมกันควรจะดี ควรจะเรียบร้อย ควรจะพูดจากันได้ ควรจะทำความเข้าใจเห็นใจกันได้โดยไม่ต้องบังคับขู่เข็ญ ไม่ต้องมีเรื่องบาดหมางซึ่งกันและกัน แต่ทั้งนั้นทั้งนี้ไม่ใช่จะมาร่วมกันกินสินบน ร่วมกันเพื่อช่วยจำเลยมหาเศรษฐี หรือช่วยข่มเหงคนที่ผู้มีอำนาจต้องการให้ข่มเหง เราต้องเป็นตัวของเราเอง ขอเป็นอิสระแก่ตัวของเราเอง แก่ความคิดของเรา ความเชื่อของเราเอง กระบวนการยุติธรรมที่มีอุดมคติ ถูกต้องตามหลักของความยุติธรรม

ในฐานะที่กระผมเป็นประธานองคมนตรี ได้รับมอบหมายหน้าที่เกี่ยวกับคดีโดยตรงเรื่องฎีกานักโทษนั้นท่านทั้งหลายคงรู้แล้วว่าเขามีสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ มีสิทธิที่จะทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ โดยมีกฎหมายรับรองไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อ ๑๐-๑๕ ปีล่วงมาแล้ว ฎีกานักโทษมีน้อยและโดยมากก็เป็นเรื่องโทษประหารชีวิตที่จะขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษจากหนักเป็นเบา แต่ต่อมาระยะหลัง ๆ ผู้ต้องโทษทั้งหลายถือเป็นสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ เพราะฉะนั้นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นเรื่องใหญ่ประจำปีทีเดียว ต้องทำงานกันอย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่นเมื่อปี ๒๕๒๙ จำนวนคดีในสารบบของสำนักราชเลขาธิการ มี ๒๘๙ เรื่อง ปีนี้คาดกันว่าจะต้องมากกว่า ๓๐๐ เรื่องแน่นอน อาจจะถึง ๓๕๐ หรือ ๔๐๐ เรื่องก็ได้

เรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานี้ มีสำนวนประกอบด้วยคำพิพากษาศาลชั้นต้น คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลฎีกา คำร้องของนักโทษ และคำรับรองความประพฤติ บางสำนวนก็

ไม่ใหญ่ แต่บางกรณีจำเป็นจะต้องยืมสำนวนทางศาล สำนวนพนักงานสอบสวน สำนวนพนักงานอัยการ ทำให้สำนวนใหญ่ขึ้น มีคำพยานมาก ระเบียบปฏิบัติทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นพระราชกระแสว่าเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ของนักโทษให้ผ่านความเห็นของคณะองคมนตรี สารบบของเราคล้ายสารบบความอาญา ประธานองคมนตรีมีหน้าที่ตรวจแล้วจ่ายสำนวนให้ท่านองคมนตรีเป็นเจ้าของสำนวน ไม่มีองค์คณะเหมือนศาล คือ ท่านทำคนเดียวแล้วกลับมาเสนอที่ประชุมองคมนตรี จำนวน ๑๒ คน ปัจจุบันนี้มีอยู่ ๕ ท่าน ที่ทำสำนวนคดีได้สะดวก เพราะเหตุว่าท่านอยู่ศาลหรือที่อยู่มหาดไทยมาก่อน คือ คุณหลวงอรรถสิทธิ์ฯ อดีตรัฐมนตรีมหาดไทย และอัยการ ท่าน ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อดีตประธานศาลฎีกา ท่านจินตา บุณยอาคม อดีตประธานศาลฎีกา ท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ อดีตผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาและเป็นนักกฎหมายดีเด่น ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร อดีตผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา และผมเป็นคนที่ ๖ ผมไม่ได้เป็นเจ้าของสำนวน แต่เป็นคนจ่ายและตรวจภายหลัง ทำหน้าที่เหมือนอธิบดีศาล เมื่อท่านตรวจเสร็จก็ร่างความเห็นเสนอที่ประชุม ในที่ประชุม องคมนตรีทุกท่านมีสิทธิออกความเห็นทั้งที่เป็นนักกฎหมายและไม่ใช่นักกฎหมาย บางทีท่านแย้งกันด้วย บางทีมีความเห็นตั้ง ๓ ฝ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรตรวจสำนวนเองแทบทุกเรื่อง เรารู้เพราะมีบางคดีที่ท่านย้อนสำนวนมาให้องคมนตรีพิจารณาอีกครั้งโดยตรง ทรงถามมาว่าข้อนั้น ๆ อยู่ตรงไหน เช่น ทรงถามมาว่าปืนของกลางจับได้เมื่อใด ความจริงแล้วฎีกานักโทษเป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด ข้อกฎหมายน้อย ข้อกฎหมายนั้นเราเรียนมาตั้งมากมาย ครูบาอาจารย์ก็มีมากที่จะปรึกษาหารือได้ แต่ข้อเท็จจริงมาจากความวินิจฉัยของคุณตัวคนเดียว ข้อเท็จจริงจึงเป็นเรื่องสำคัญ ข้อกฎหมายตามมาภายหลัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงละเอียด ทรงใช้เวลาวินิจฉัยฎีกานักโทษด้วยพระองค์เอง บางเรื่องก็ง่าย เช่น ยาเสพติดให้โทษ แต่คดียากที่ทรงทักท้วงทรงให้พิจารณาอีกครั้งบ่อย ๆ คือคดีประหารชีวิต และคดีประเภทที่กระทำไปเพราะอารมณ์ คือ หึงหวง แก้แค้น รักใคร่ มักจะทำให้เกิดความยุ่งยาก

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผมใคร่จะขอร้องท่านทั้งหลาย ทั้งท่านผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ราชทัณฑ์ สำนวนคดีเหล่านี้เป็นอันมากไม่ปรากฏสาเหตุที่กระทำผิด หรือภาษาอังกฤษว่าไม่ปรากฏ Motivation หรือ Motive ตำรวจไม่ได้สอบมา อัยการไม่ได้สอบเพิ่ม ศาลท่านก็ไม่เอ่ยถึง ทั้งโจทก์ทั้งจำเลยไม่เอ่ยถึง ต่างจากสมัยก่อนได้ถูกอบรมสั่งสอนมาว่า Motivation หรือมูลสาเหตุแห่งการกระทำผิดมีความสำคัญต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษ สมัยก่อนถ้าไม่รู้สาเหตุศาลชั้นต้นเคยเรียกพยานของศาลมาถามหรือเอาพยานโจทก์จำเลยมาถาม แต่ระยะหลัง ๆ ไม่ค่อยมี คงมีสาเหตุมาจากการเร่งคดี สอบสวนก็เร่ง อัยการก็เร่ง ศาลก็เร่ง จึงไม่ละเอียดพอ พอถึงการลงโทษตามกฎหมายก็ไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุแห่งการกระทำมาเป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษ

ตัวอย่างคือ มีคดีเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นที่เชียงใหม่ วันเกิดเหตุจำเลยขับรถจักรยานยนต์มาที่กำแพงดิน เสร็จแล้วลงจากรถเข้าไปพบสุภาพสตรีคนหนึ่งบอกว่า เอาเงินมาให้กู ๕ บาท ผู้หญิงคนนั้นบอกว่ากูไม่ให้ จำเลยชักปืนยิงผู้หญิงคนนั้นตาย เมื่อมีเสียงเอะอะคนวิ่งมาดูเห็นจำเลยวิ่งไล่ผู้หญิงไปอีก

สองคน ยิงตายหมดทีละคน จะเมาหรือเปล่าไม่ทราบ แล้วขึ้นรถทัวร์หนีมากรุงเทพฯ ศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิต คดีถึงที่สุด องคมนตรีเถียงกันมาก บอกว่าคงเมาเป็นนักเลงคุร้ายหรือเป็นแมงดาที่มาเรียกเอาเงินจากโสเภณี เมื่อไม่ได้เงินก็แสดงอำนาจ มหาดไทยให้ยกฎีกา องคมนตรีบอกว่าโหดร้ายเหลือเกินยิงตายตั้ง ๓ คน ก็ยกฎีกาให้ประหารชีวิต หลายเดือนต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงทำบุญที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณเป็นการส่วนพระองค์ องคมนตรีไปเฝ้าตามหน้าที่ ทรงทำบุญแล้ว พระองค์มีพระราชดำรัสว่านี่ฎีกาเรื่องฆ่ากันที่กำแพงดินน่ะ ฉันสงสัยอะไรอย่างหนึ่ง พวกท่านองคมนตรีนึกบ้างหรือเปล่า เราก็งง ไม่มีใครตอบว่าอย่างไร ทรงมีพระราชดำรัสต่อไปว่าฉันสงสัยว่ามันอย่างนี้นา และทรงทำพระหัตถ์วนที่ข้างพระเศียร แปลว่าจำเลยสติไม่ดีหรือเปล่า สงสัยสติจะวิปริตไม่งั้นจะทำบ้า ๆ อย่างนี้ได้อย่างไร แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอ่านเรื่องตลอดจึงทรงสงสัยอย่างนี้ได้ และทรงมีพระราชดำรัสว่าฉันอึดอัด จะประหารดีหรือไม่ประหารดี

ดังนี้ ท่านผู้ฟังเห็นไหมว่าเป็นปัญหาหนักอกอยู่ ชีวิตคนทั้งชีวิต ถ้าสติไม่ดีในชั้นศาลนี้ก็ส่งหมอได้และในชั้นราชทัณฑ์ก็งดการประหารชีวิตได้ แต่เรื่องนี้ไม่ปรากฏ เราได้รับพระราชกระแสแล้วขอสำนวนคืนมาตรวจ ชั้นสอบสวนตำรวจก็ไม่ได้พูดถึงสาเหตุ พูดถึงเฉพาะการกระทำ อัยการท่านก็พูดถึงการกระทำ ศาลท่านก็พูดถึงแต่การกระทำและท่านก็ประหารแต่สาเหตุอันแท้จริงสืบกันสักนิดก็ไม่ได้ว่าเหตุใดจึงฆ่าผู้หญิงรวดเดียว ๓ ศพ อย่างนั้น ต่อมาอีกวันหนึ่งพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงมาให้เฝ้าฯองคมนตรีกราบทูลว่าเห็นด้วยเกล้าฯว่าไม่ใช่บ้า ไม่ใช่สติเสีย แต่คงเป็นเพราะเมาสุราซึ่งไม่ใช่เหตุที่จะบรรเทาโทษตามกฎหมาย จนบัดนี้ฎีกานั้นตกลงมาแล้วหรือยังไม่ทราบ คดีนี้เรียกว่าคดีกำแพงดิน แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจละเอียด ถ้าหากรู้สาเหตุจะดีไม่น้อย

ตัวอย่างที่ ๒ ผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เป็นผู้หญิงอายุ ๒๐ กว่า ๆ ต้องโทษจำคุก ๒๐ ปี ฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ผู้ฎีกานี้เป็นลูกสาวคนหนึ่งในหลาย ๆ คนของนายดาบตำรวจประจำสถานีตำรวจแห่งหนึ่งที่ต่างจังหวัด เข้าใจว่าลพบุรีอาศัยอยู่บ้านแถวของกรมตำรวจ คู่รักเป็นนายสิบตำรวจโทหนุ่มหล่อ ไปมาหาสู่ที่บ้านโดยเปิดเผย ภายหลังปรากฏว่าสิบตำรวจโทนี้ส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอกับนายดาบตำรวจพ่อผู้หญิง พ่อแม่ผู้หญิงปรึกษากันแล้ว ไม่ยกลูกสาวให้ ตอบปฏิเสธเพราะเห็นว่านายสิบตำรวจโทนี้กินเหล้าและเล่นการพนันทั้งผู้หญิงผู้ชายก็ชอกช้ำ พ่อแม่ไม่ให้ตามธรรมเนียมก็แต่งงานไม่ได้ วันเกิดเหตุนายสิบตำรวจโทเชิญผู้หญิงคู่รักกับน้องสาวและน้องชายไปกินเลี้ยงที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ระหว่างรับประทานอาหารมีอาการมึนเมาและพูดทำนองว่าเลี้ยงส่งลาเป็นครั้งสุดท้าย ประมาณ ๒ ยามเศษ นายสิบตำรวจโทพาผู้หญิงกับน้องไปส่งที่บ้าน พอดีพ่อตื่น นายสิบตำรวจโทส่งเสร็จแล้วก็ขึ้นไปนอนอยู่ในห้องคู่รักซึ่งเป็นลูกสาวใหญ่ ส่วนน้องสาวนอนหลับไป แต่ตกใจตื่นขึ้นเมื่อได้ยินเสียงปืน ๒ นัด วิ่งไปที่ห้องพี่สาวแต่ประตูปิด จึงปลุกพ่อแม่มาพังประตูเข้าไป ปรากฏว่านายสิบตำรวจโทถูกยิงที่ชายโครงข้างขวาโดยวิถีกระสุนจากข้างล่างไปข้างบน แต่ยังไม่ตาย ลักษณะนุ่งผ้าขาวม้านอนทับผู้หญิงอยู่ ปืนที่ยิงเป็นปืนตำรวจของชาย จำเลยสืบว่าเป็นเรื่องที่ผู้ชายจะไปแต่งงานใหม่กับครูที่อำเภอบ้านหมี่ ผู้หญิงก็ร้องไห้

บอกว่ายังรักอยู่อย่าทอดทิ้ง ผู้ชายก็ชักปืนออกมาจะยิงตัวเอง ผู้หญิงปล้ำจับปืนไม่ไหว ปืนลั่นขึ้นสองนัด นัดหนึ่งถูกโต๊ะเครื่องแป้ง และถูกตู้เสื้อผ้า อีกนัดหนึ่งถูกตัวเอง แต่ตำรวจไม่เชื่อ อัยการไม่เชื่อ และศาลก็ไม่เชื่อ ท่านว่าผู้หญิงยิงเพราะเจ็บใจ ปัญหามีว่า ผู้หญิงหรือผู้ชายยิง เวลาก่อนไปตายที่โรงพยาบาลชายบอกกับพยานว่ายิงตัวเอง แม่ผู้หญิงก็ยืนยันว่าผู้ชายบอกว่ายิงตัวเอง แต่วิถีกระสุนทำไมจึงยิงจากชายโครง เอาปืนตั้งไว้อย่างไร อ่านสำนวนแล้วก็มีความรู้สึกว่าตำรวจพยายามสอบสวนหลายอย่าง ทั้งมีการพิสูจน์หลักฐานเต็มที่ ในที่สุดเชื่อว่าผู้หญิงยิง ส่วนผู้หญิงยืนยันว่าผู้ชายยิงตัวเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอ่านและทรงตรวจแล้วโปรดย้อนสำนวนมาให้องคมนตรีพิจารณาอีกครั้ง เราตกลงกันถ่ายสำเนาสำนวนทุกแผ่นส่งให้องคมนตรีทุกท่านอ่านตรวจแล้วนำเรื่องเข้าปรึกษาในที่ประชุมพร้อมกัน ลักษณะคล้ายการประชุมใหญ่ของศาล องคมนตรีบางท่านเห็นว่าผู้หญิงยิง แต่องคมนตรีบางท่านว่าผู้ชายยิง เมื่อไม่สามารถจะมีความเห็นเด็ดขาดไปในทางใดได้ ก็กราบบังคมทูลขึ้นไปเป็นความเห็นและเหตุผลของหลายฝ่าย คดีนี้ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานอภัยโทษให้หญิงผู้นี้พ้นโทษไปตามพระราชอำนาจในรัฐธรรมนูญ โดยหญิงผู้นี้ต้องจำคุกมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง

บางคดีจำเลยเป็นนักเลงถูกประหารชีวิต ในชั้นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา จำเลยอ้างว่าฆ่าจริงแต่ว่ามันเหลืออดเหลือทนจึงขอพระราชทานอภัยขอไว้ชีวิต เพื่อจะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป

คดีประหารชีวิตเป็นคดีที่ทั้งพนักงานสอบสวน ทนาย อัยการ และศาล ควรให้ความสนใจอย่าคิดว่าไม่สำคัญ จึงขอความกรุณาว่าในคดีอุกฉกรรจ์มหันตโทษกรุณาสอบสวนวิเคราะห์ถึงสาเหตุมาด้วย จะช่วยในการชี้ขาดให้ความเป็นธรรมดียิ่งขึ้น และช่วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยในการที่จะพระราชทานพระมหากรุณาหรือไม่ โดยสะดวกพระราชหฤทัยและเป็นธรรมถูกต้องทุกประการ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตั้งใจฟัง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การประชุมกลุ่มใหญ่

ประธานที่ประชุมใหญ่ *นายสุเมธ สุทธิวาทนฤพุฒิ*
รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)

เลขานุการที่ประชุมใหญ่ *นายนพพร โพธิรังสิยากร*
ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การประชุมกลุ่มใหญ่

นายนพพร โพธิรังสิยากร การประชุมใหญ่วันนี้ทางคณะดำเนินการสัมมนาได้รับเกียรติจากท่านรองปลัดกระทรวงยุติธรรมฝ่ายวิชาการ คือท่านสุเมธ สุทธิวาทนฤพุฒิ เหตุผลสำคัญที่ท่านมาเป็นประธานในที่ประชุมใหญ่ในครั้งนี้ก็เนื่องมาจากความเหมาะสมในด้านที่ท่านได้ทราบ สภาพปัญหาของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี ท่านเคยเป็นทนายความ เป็นอัยการ เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงพระนครเหนือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงพระนครใต้ และผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ นอกจากนั้นท่านยังเป็นเลขานุการของคณะกรรมการประสานงาน กระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้นเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม นำเสนอต่อคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม เพื่อหาข้อยุติและแนวทางแก้ไขต่อไป ขอกราบเรียนเชิญท่านประธาน

นายสุเมธ สุทธิวาทนฤพุฒิ ประธานที่ประชุมใหญ่ สวัสดีผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน การประชุมใหญ่วันนี้ จะเป็นการนำแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของมติ ข้อเสนอแนะเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม

กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วยนายสมมาตร พรหมานุกูล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เป็นประธาน และนายวิชา มหาคุณ เป็นรองประธาน

ขอเชิญประธานกลุ่มหรือท่านเลขานุการกลุ่มที่ ๑ รายงานผลการประชุมกลุ่มเรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน" ขอเชิญครับ

นายสมมาตร พรหมานุกูล ประธานกลุ่มที่ ๑ กราบเรียนท่านประธานและผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่เคารพ กระผมในฐานะประธานสัมมนากลุ่มที่ ๑ ขอเรียนรายงานเรื่องการแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน ซึ่งที่ประชุมกลุ่มได้ลงมติแล้ว ดังนี้

ประเด็นข้อที่ ๑ การสอบสวนผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำ

สภาพปัญหา เจ้าหน้าที่ตำรวจและทนายความไม่สามารถพบผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำได้อย่างสะดวก ทำให้มีอุปสรรคในการสอบสวนหรือสอบถามผู้ต้องหาหรือนักโทษ

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์จะจัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและทนายความได้พบผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำสองต่อสองเท่าที่สถานที่จะอำนวยให้

ประเด็นข้อที่ ๒ การแจ้งภูมิลำเนาหรือที่อยู่ของบุคคลพ้นโทษและพักการลงโทษคลาดเคลื่อนและล่าช้า

สภาพปัญหา ๑. ทะเบียนประวัติอาชญากรไม่ชัดเจนทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจประสบความยากลำบากในการติดตามกำกับ

๒. บุคคลพ้นโทษในแต่ละปีมีจำนวนมาก

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์รับจะดำเนินการแก้ไขในโอกาสต่อไป

ประเด็นข้อที่ ๓ พนักงานอัยการขอให้ศาลออกหมายนัดพยานมาเบิกความในวันเดียวกันมากเกินไปจนไม่สามารถสืบพยานได้ทุกปาก

สภาพปัญหา ๑. พยานมาศาลแล้วไม่ได้เบิกความทำให้พยานต้องเสียเวลา

๒. การอ้างพยานและเรียกพยานจำนวนมากมาสอบถามทำให้พนักงานอัยการมีโอกาสคัดเลือกพยาน เป็นประโยชน์แก่รูปคดี

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการในโอกาสต่อไป

นายสุรินทร์ นาควิเชียร ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ สำหรับปัญหานี้ผมมีความเห็นว่า ถ้าพนักงานอัยการมีความจำเป็นจะเรียกพยานมาศาลจำนวนมาก เพื่อไม่ให้พยานเสียเวลาคอยควรกำหนดเวลาพยานแต่ละปากว่าจะมาเวลาใด เป็นต้นว่าปากที่ ๑ จะสืบเวลาประมาณ ๙ นาฬิกา ๓๐ นาที ประมาณถึงเวลาเท่าไรปากที่สองถึงจะสืบต่อไป ควรจะขอเวลาสำหรับปากที่ ๒ ในหมายมาให้ชัดเจน ไม่ใช่ว่าขอมา ๙-๑๐ ปากเวลา ๙.๓๐ น.หมด พยานไม่มีโอกาสจะรู้ว่าเขาจะสืบพยานตอนไหน เวลาอะไร แต่ถ้าเขารู้เวลาเขาจะได้กะเวลามาถูก

นายรณยุทธ ศรียิ่งยงค์ รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๑๐ กรมอัยการ นัดพยานมาศาลโดยกำหนดเวลาไว้ กระผมเห็นว่าเป็นการยากที่จะกำหนดว่า พยานควรจะมีจำนวนเท่าไรจึงจะพอดี เนื่องจากว่าในบางคดีมีพยานเป็นจำนวนมากเราจะเรียกไม่เกิน ๕ คน ซึ่งใน ๕ คนนี้

เราไม่มีความแน่ใจว่าพนักงานสอบสวนจะสามารถส่งหมายหรือว่านำพยานมาได้ครบหรือไม่ ถ้าหากว่าในห้าคนมีมาได้แค่สองคนเราจะได้สืบไปก่อน ๒ คน หรือมา ๓ คน หรือมา ๕ คน ถ้าหากว่ามีเวลาที่จะทำได้เราทำได้ใน ๕ คนนี้ เพราะฉะนั้นในกรณีที่ขอหมายเพียงจำนวนไม่มากนี้มาศาลก็จะเป็นการเสียเวลาท่านออกบัลลังก์ท่านก็ถามว่า "ออกหมายมาเท่านี้หรือ" เป็นเจตนาดีมากกว่าที่จะคิดทำให้เกิดการเสียเวลาแก่พยาน ซึ่งอย่างกรณีเช่นนี้ ถ้าหากว่ามีบางรายซึ่งเกินไปกว่านี้ทางกรมอัยการรับที่จะไปกำชับกันในโอกาสต่อไป

นายอภิชาติ อาสภวิริยะ หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๕ กรมอัยการ เกี่ยวกับเรื่องขอหมายในคดีอาญาผมคิดว่าประเด็นของคุณรณยุทธ์ได้พูดไปนั้นเป็นประเด็นหนึ่งที่เรามีความลำบากใจในการที่ขอหมายพยานในจำนวนน้อย อีกประเด็นหนึ่ง คือว่าในคดีอาญานั้นมีปัญหาถูกคัดค้านในเรื่องพยานคู่กัน เพราะฉะนั้นในกรณีที่มีพยานรู้เห็นหลาย ๆ คน มักจะถูกคัดค้านในการสืบพยานคู่กัน เพราะฉะนั้นในประเด็นเราจะเห็นว่าในเรื่องใดที่พยานรู้เรื่องอะไรในลักษณะเดียวกัน เราจะพยายามที่จะขอหมายมารวม ๆ กันไว้ ส่วนสืบได้ไม่ได้นั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะต้องพูดกัน แต่ว่าในการขอหมายจะต้องพยายามทำเพราะมิฉะนั้นจะถูกตำหนิในลักษณะที่ว่าพยายามเอาเปรียบ

นายพีระศักดิ์ ศรีสุพล เลขานุการ กองวิชาการ กรมอัยการ การออกหมายพยานโดยระบุเวลาที่แน่นอนลงไปทางปฏิบัติยังไม่อาจจะกระทำได้ เพราะเหตุว่าการพิจารณาของศาลแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน บางครั้งก็มีผู้พิพากษาในบัลลังก์หนึ่งอาจจะมีคดีหลาย ๆ เรื่อง เพราะฉะนั้นเวลาที่เราระบุไว้ ก็จะไม่มีความหมาย

ประธาน เราได้ข้อสังเกตทั้งทางฝ่ายศาลและฝ่ายอัยการมามากพอสมควร ขอให้เลขานุการบันทึกเป็นข้อสังเกตของท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งหมดเอาไว้ด้วย

ประเด็นข้อที่ ๔ การฟ้องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้การรับสารภาพควรกระทำโดยรวดเร็วและสืบพยานทันทีในวันเดียวกัน

สภาพปัญหา ๑. การฟ้องด่วนมีผลดีต่อนโยบายการปราบปรามอาชญากรรม

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการได้มีการประสานงานในเรื่องนี้อยู่แล้ว

๓. ฝ่ายทนายความเห็นด้วยว่ากรณีจำเลยรับสารภาพควรดำเนินคดีให้เสร็จไปโดยเร็ว

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลโดยมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนการฟ้องด่วน

ประเด็นข้อที่ ๕ พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการล่าช้า

สภาพปัญหา ระเบียบของกรมตำรวจกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนอย่างรวดเร็ว แต่พนักงานสอบสวนบางคนไม่ปฏิบัติตามระเบียบนั้น

แนวทางแก้ปัญหา ๑. หากพนักงานสอบสวนคนใดทำการสอบสวนล่าช้าให้พนักงานอัยการรายงานความบกพร่องต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้น

๒. ในการไต่สวนฝากขังนัดสุดท้าย ศาลควรดำเนินการเคร่งครัดเพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าการสอบสวนเสร็จแล้วหรือไม่

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง สำหรับข้อสรุปในประเด็นข้อ ๕ นี้ ผมเห็นว่าการที่จะให้พนักงานอัยการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาของฝ่ายตำรวจนั้น เรามีระเบียบเรื่องนี้อยู่แล้วมีการกำหนดเวลาอยู่แล้วว่าจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนภายในกี่วัน ก่อนการฝากขังครั้งสุดท้ายเพราะฉะนั้นถึงแม้จะสรุปไปอย่างนี้ก็ไม่มีผลอะไร ส่วนแนวทางในการปฏิบัติในข้อ ๒ นั้นเหตุที่ศาลไม่เคร่งครัดในการรับฝากขังครั้งสุดท้ายนั้น สาเหตุเนื่องจากศาลรับฝากขังจริง บางทีเป็นร้อย ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นเทคนิคของพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่ง พยายามส่งสำนวนคำร้องขอฝากขังรวมกันในตอนประมาณบ่าย ๓-๔ โมง ผู้พิพากษาจึงไม่มีโอกาสที่จะตรวจสอบอะไรได้เลย เรื่องนี้เห็นว่าเป็นทางที่จะต้องแก้ไขกันต่อไป สำหรับการส่งสำนวนล่าช้านี้ เห็นว่าจะต้องแยกเป็น ๒ อย่าง คือคดีที่มีการฝากขัง กับคดีที่ไม่ต้องฝากขัง คือมีการประกันตัวในชั้นสอบสวน ตามปัญหาและข้อยุติพูดถึงเฉพาะผู้ต้องหาที่ไม่ได้รับการประกันตัวไป ส่วนผู้ต้องหาที่ได้รับประกันตัวไปนั้นพนักงานสอบสวนจะส่งฟ้องเมื่อใดก็ได้ภายในอายุความ ๒๐ ปี ในคดีอุกฉกรรจ์ และ ๕ ปี ในคดีไม่อุกฉกรรจ์ เช่นนี้คงจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาไม่ได้ ควรจะนำเอาหลักการของวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงคือการผัดฟ้องมาใช้ คือพนักงานสอบสวนจะต้องผัดฟ้องเสมอ การส่งสำนวนและการฟ้องคดีให้เร็วขึ้น ถ้าเราไม่ใช้มาตรการเรื่องนี้แล้วผมคิดว่าเรื่องนี้พูดไปอีกนานเท่าไหร่ก็คงไม่สำเร็จ

ผู้เข้าสัมมนา (ไม่ปรากฏนาม) การทำรายงานของพนักงานสอบสวนนั้นทางกรมตำรวจได้วางระเบียบและทางกองกำกับต่าง ๆ ก็ได้วางระเบียบไว้แทบทุกกองกำกับ แต่สำนวนการสอบสวนนั้นถ้าคดีให้ประกันตัวเราจะต้องทำให้เสร็จภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๘๗ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติไว้ ไม่ทราบว่าทางกลุ่มได้มีการกำหนดขั้นตอนไว้อย่างไร เพราะฉะนั้นผมว่าการกำหนดในข้อ ๕ นี้ ควรกำหนดขั้นตอนระยะเวลาด้วยว่า ในการสอบสวนแต่ละเรื่องควรจะให้กำหนดเป็นเท่าไร พนักงานสอบสวนหรือฝ่ายตำรวจจะได้นำเรื่องนี้ไปปฏิบัติกัน

ผู้เข้าสัมมนา (ไม่ปรากฏนาม) ผมเป็นผู้ร่วมอภิปรายในกลุ่มด้วย แนวทางแก้ไขที่สรุปมาไม่ตรง สมัยที่พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิระวงศ์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจได้มีระเบียบกำหนดให้พนักงานสอบสวน

ทำการส่งสำนวนซึ่งเป็นคดีอุกฉกรรจ์ส่งก่อน ๗ วัน และในคดีธรรมดาทั่วไปให้ส่งก่อน ๓ วัน ที่ประชุมกลุ่มขอให้ทางกรมตำรวจรับเอาไปพิ้นฟูคำสั่งนี้ขึ้นมาแล้วก็เป็นการย้ำให้กับทุกส่วนทั่วราชอาณาจักรได้ถือแนวปฏิบัตินี้อีกครั้งหนึ่ง

ส่วนในการปฏิบัติมีการพูดว่าหากพนักงานสอบสวนท่านใดมีความบกพร่องในการส่งสำนวนไม่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับนั้น ก็ให้ทำรายงานแจ้งผู้บังคับบัญชา ซึ่งเรื่องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาในทางปฏิบัติคงไม่อยากทำ

นายประดิษฐ์ สิงหทัศน์ ผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี เมื่อพนักงานอัยการต้องการระยะเวลาสำหรับท่านเองในการตรวจสำนวนก็สมควรอยู่ แต่ว่าเรายังไม่มีกฎหมายที่จะให้มีการขังเพื่อการตรวจสำนวน แต่ทางปฏิบัติต้องให้พนักงานสอบสวนฝากขังเผื่อท่านด้วย บางทีก็เป็นปัญหากับพนักงานสอบสวนที่ต้องมาฝากขังเท็จก็เป็นปัญหาของศาลด้วย เช่น เช้าวันสุดท้ายท่านจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็ว่าส่งสำนวนล่วงหน้าไม่พอกำหนด ให้ไปฝากศาลขังอีก ท่านก็ต้องมากล่าวเท็จกับศาลว่ายังเหลืออีกปากหนึ่งหรือสองปาก แล้วก็มากระซิบว่าเสร็จแล้วละครับ แต่อัยการไม่รับสำนวนขอให้ขังให้ด้วย ปัญหานี้เป็นปัญหาที่น่าจะมีการแก้กฎหมาย ถ้าหากว่ายอมรับว่าพนักงานอัยการนี้ควรจะได้ระยะเวลาเพื่อจะตรวจสำนวนและก็ควรจะต้องขังผู้ต้องหาให้ ควรจะได้แก้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะขอให้ขังผู้ต้องหาไว้เพื่อการตรวจสำนวนอาจจะว่าคดีโทษไม่เกิน ๑๐ ปี จะให้ขังสามวันอย่างที่ท่านว่า และก็โทษเกิน ๑๐ ปี เป็น ๗ วัน แทนที่จะเป็นระเบียบภายในดังที่เป็นอยู่

ประเด็นข้อที่ ๖ ความล่าช้าในการคัดคำพิพากษา

สภาพปัญหา ๑. ความล่าช้าในการคัดสำเนาคำพิพากษาทำให้พนักงานอัยการประสบความยากลำบากในการพิจารณาสั่งฟ้องอุทธรณ์และร่างคำฟ้องอุทธรณ์

๒. พนักงานอัยการไม่มาฟังคำพิพากษาด้วยตนเองและไม่ได้ยื่นคำร้องขอคัดสำเนาคำพิพากษาภายในวันเดียวกัน แต่กรมอัยการมีปัญหาคือในส่วนกลางแยกงานคดีอุทธรณ์และฎีกาออกไปอีกกองหนึ่ง จึงไม่มีโอกาสไปฟังคำพิพากษาเอง

๓. ปัญหานี้เกิดขึ้นแก่ฝ่ายทนายความที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปด้วย

๔. ฝ่ายศาลมีระเบียบให้เรียงคำพิพากษาเสร็จก่อนอ่าน แต่ยังไม่สามารถจัดพิมพ์ได้เพราะต้องรักษาคำพิพากษานั้นไว้เป็นความลับ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. ฝ่ายศาลรับจะปรับปรุงระบบงานธุรการ

๒. พนักงานอัยการและทนายความควรยื่นคำร้องขอคัดสำเนาคำพิพากษาโดยเร็ว

๓. การแก้กฎหมายขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คดีอาญาออกไปเป็น ๓๐ วัน

ประธาน ขอเรียนชี้แจงว่า สำหรับเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาข้อ ๓ ที่ว่าการแก้กฎหมายขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คดีอาญาออกไปเป็น ๓๐ วันนั้น ทางกระทรวงยุติธรรมทำแล้ว คือขอขยายระยะเวลาแก้กฎหมายขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คดีอาญาจาก ๑๕ วันเป็น ๓๐ วัน และเวลานี้ร่างกฎหมายนี้ก็ผ่านกฤษฎีกาแล้วกำลังรอที่จะเข้าสภาเท่านั้นเอง

ประเด็นข้อที่ ๗ การประสานงาน สคช.

สภาพปัญหา ๑. กรมอัยการดำเนินงาน สคช. ตามนโยบายของรัฐบาล และได้ประสานงานกับสภาทนายความโดยให้อนุกรรมการสภาทนายความประจำจังหวัดเป็นกรรมการ สคช. ระดับจังหวัดและเชิญนายกสภาทนายความร่วมงาน สคช.ในส่วนกลาง

๒. พนักงานอัยการบางคนรับว่าความคดีแพ่งหรือคดีให้อดีตพนักงานอัยการเกษียณอายุ โดยไม่จำกัดขอบเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่พนักงานอัยการเลือกทำเฉพาะคดีที่คนยากจนร้องขอ มิฉะนั้นอาจเป็นความผิดฐานไม่ปฏิบัติการตามหน้าที่

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างกรมอัยการและสภาทนายความต่อไป

นายยง วัฒนสิน รองผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน กรมอัยการ สังเกตว่าสภาพปัญหาที่ประชุมกลุ่มได้สรุปไว้น่าจะคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะในข้อ ๒ โดยปกติสำนักงานคุ้มครองสิทธิแบ่งเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือฝ่ายคุ้มครองสิทธิและฝ่ายช่วยเหลือกฎหมาย ฝ่ายคุ้มครองสิทธินั้นพนักงานอัยการจะว่าความแพ่งทุกกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้เช่นตามมาตรา ๑๙ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนคดีแพ่งที่ไม่อยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการ อัยการไม่เคยว่าความให้เลย

กรณีที่ส่งให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นข้าราชการเกษียณอายุแล้วนั้น ต้องจดทะเบียนเป็นทนายความเข้าลักษณะเป็นทนายอาสา คดีที่มอบให้นั้นจะต้องเป็นคดีที่ทนายความทั่วไปจะพิจารณาว่าความได้ ฉะนั้นจึงอยู่ในดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะส่งให้อดีตพนักงานอัยการเกษียณอายุได้ การคัดเลือกบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย มีข้อจำกัดโดยระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี คือคัดเลือกเฉพาะคนยากจนที่ไม่มีทรัพย์สินพอจะช่วยตนเองได้

ส่วนปัญหาในการประสานงานระหว่างกรมอัยการกับสภาทนายความนั้นไม่มี

ประธาน ขอให้เลขานุการกลุ่มชี้แจง

นายวิชา มหาคุณ เลขานุการกลุ่มที่ ๑ ได้จดตามที่อภิปราย ทางฝ่ายทนายความท้วงติงว่า สคช.มักจะรับว่าความ คืออาจจะเป็นอดีตอัยการที่เกษียณอายุ หรือทนายความที่เป็นลูกหลานอัยการ ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับ สคช. แต่ขอปรับปรุงถ้อยคำจากที่ว่า"ส่งเรื่องให้อดีตพนักงานอัยการที่เกษียณอายุ" เป็น "อดีตอัยการที่จดทะเบียนเป็นทนายความ"

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ ตามที่ท่านเลขาชี้แจงอาจจะเกิดจากที่ได้พูดกันในเรื่องของ สคช. ระหว่างพนักงานอัยการกับทางสภาทนายความมีแนวทางปฏิบัติเท่าที่กรมอัยการได้ทำมา คือ ในเบื้องแรกที่ยังดำเนินการในระยะเริ่มต้น โดยเฉพาะทางกรมอัยการในกรุงเทพ ได้ขอความร่วมมือกับอัยการที่เกษียณอายุ ซึ่งในเรื่องนี้ทางสภาทนายความก็ไม่ขัดข้อง ยินดีให้ความสนับสนุนอยู่แล้ว ส่วนในต่างจังหวัดก็ขอความร่วมมือจากประธานอนุกรรมการสภาทนายความในต่างจังหวัด ทางสภาทนายความกับกรมอัยการจะได้ประสานงานกันต่อไปโดยจะได้ขอตั้งให้ประธานอนุกรรมการหรือผู้แทนจากสภาทนายความเป็นส่วนกลางเข้าไปเป็นกรรมการ

นายวสันต์ ตรีสุวรรณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูน ในที่ประชุมกลุ่มตกลงให้ทางพนักงานอัยการประสานงานกับทางทนายความเพื่อที่ว่าจะได้ให้ทนายความว่าความในปัญหาที่มีการขอความช่วยเหลือคดีมรดก

นายลิขิต เพชรสว่าง รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองนโยบายและแผน กรมอัยการ ข้อเท็จจริงแล้วสภาพปัญหาที่เสนอมานั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้องที่ท่านเลขาที่ประชุมยืนยัน ในขณะเดียวกันนั้น กรมอัยการก็ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพราะฉะนั้นเมื่อเข้ามาประสานงานทั้งสองฝ่ายด้วยกัน ผมคิดว่าคงสภาพปัญหา แต่ว่าแนวทางในการแก้ปัญหาน่าจะเพิ่มเติมที่ผู้แทน สคช. เสนอมาว่าความจริงแล้วได้ชี้แจงแนวทาง งานที่ถูกต้องนั้นเป็นสองฝ่าย

ประเด็นข้อที่ ๘ ทนายความเยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำโดยนำญาติของผู้ต้องขังไปด้วย

สภาพปัญหา กรมราชทัณฑ์มีระเบียบจำกัดบุคคลและเวลาในการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง ซึ่งอนุญาตเฉพาะทนายความที่มีใบแต่งทนายและตามเวลาที่กำหนดเท่านั้น

แนวทางแก้ปัญหา ในทางปฏิบัติเรือนจำได้พิจารณาอนุญาตให้แก่ผู้ถือใบอนุญาตให้เป็นทนายความและบัตรประจำตัวทนายความด้วย แต่ไม่สามารถอนุญาตให้ผู้อื่นเข้าเยี่ยม

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ ตามหลักการของฝ่ายราชทัณฑ์จะอนุญาตให้ทนายความที่มีใบแต่งทนายความแล้ว เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้ ในบางครั้งถ้าผู้ต้องขังไม่อยู่ในฐานะที่เป็นจำเลยจึงมีใบแต่งทนายความไปแสดง บางครั้งก็ยังไม่พบตัวจำเลย แต่ญาติพาไป จึงขอความกรุณาทางเรือนจำว่า ในหลักการทนายความจะไปพบผู้ต้องขังด้วยตนเองโดยขออนุญาตแสดงใบอนุญาตว่าความหรือบัตรประจำตัวสมาชิกสภาทนายความ ซึ่งสองอย่างนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับกรณีที่จะเอาญาติเข้าไปนั้น ทางฝ่ายสภาทนายความ หรือทนายความจะต้องแสดงเหตุผลพิเศษว่าเอาญาติคนนี้เข้าไปเพราะเหตุใด ขอเป็นข้อยกเว้นไว้

ประธาน ให้แก้ไขแนวทางแก้ปัญหาในข้อนี้จาก “อนุญาตให้แก่ผู้ถือใบอนุญาตให้เป็นทนายความและบัตรประจำตัวทนายความด้วย” เป็น “อนุญาตให้แก่ผู้ถือใบอนุญาตให้เป็นทนายความ **หรือ** บัตรประจำตัวทนายความด้วย”

ประเด็นข้อที่ ๙ เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งอายัดตัวนักโทษล่าช้า

สภาพปัญหา เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วทางเรือนจำต้องปล่อยตัวทันที หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่แจ้งอายัดไว้ก่อน ย่อมไม่อาจควบคุมนักโทษได้

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปดำเนินการแก้ไข

ประเด็นข้อที่ ๑๐ เรือนจำมียานพาหนะรับส่งผู้ต้องหาไม่เพียงพอ

สภาพปัญหา ๑. ทั้งกรมตำรวจและกรมราชทัณฑ์ไม่มีงบประมาณค่ายานพาหนะเกี่ยวกับเรื่องนี้

๒. กรมราชทัณฑ์พยายามขอตั้งงบประมาณมาหลายครั้ง แต่ยังไม่เคยได้

๓. การมียานพาหนะไม่เพียงพอทำให้ผู้ต้องขังมาถึงศาลล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์จะดำเนินการขอตั้งงบประมาณอีก

ประเด็นข้อที่ ๑๑ กรมราชทัณฑ์ขอย้ายผู้ต้องขังไปแล้วตัวผู้ต้องขังไม่อยู่ ณ เรือนจำที่ศาลอนุญาตไว้

สภาพปัญหา ๑. ศาลไม่ทราบว่าผู้ต้องขังอยู่ ณ ที่ใด ทำให้ต้องติดตามโดยประสานงานสอบถามจากกรมราชทัณฑ์

๒. ปัญหานี้ทำให้การอ่านคำพิพากษาของศาลสูงต้องล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา ทางปฏิบัติได้มีการประสานงานกันอยู่แล้ว แต่อาจเกิดความบกพร่องเฉพาะรายจึงต้องมีการประสานงานใกล้ชิดยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ประเด็นข้อที่ ๑๒ ศาลไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติตามหมายจับ

สภาพปัญหา ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมตามหมายจับของศาลทั้งกรณีคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติ

๒. การไม่จับจำเลยมาลงโทษตามคำพิพากษาของศาลสูงทำให้คำพิพากษาไม่ศักดิ์สิทธิ์

๓. หมายจับไปตกค้างอยู่ที่กรมตำรวจและกองกำกับการเป็นเวลานาน ปัจจุบันกรมตำรวจได้ขอความร่วมมือว่า ในกรุงเทพมหานครขอให้ศาลส่งหมายจับไปยังกองบังคับการตำรวจนครบาล และในต่างจังหวัดขอให้ส่งไปยังกองกำกับการตำรวจภูธร

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปดำเนินการแก้ไข

นายฤทธิรงค์ ปานรักษา ผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี ประเด็นที่พูดได้ประสบมาด้วยตนเอง และเคยคิดถึงวิธีการแก้ไขในเรื่องนี้ คือกรณีที่ตำรวจไม่ปฏิบัติการตามหมายจับ ทางแก้ควรจะให้ตำรวจรายงานให้ศาลทราบภายในทุก ๑๕ วัน ว่าได้ดำเนินการตามหมายจับไปประการใด

ประเด็นข้อที่ ๑๓ การยื่นคำคู่ความ คำร้อง คำขอ หรือคำขอฝากขังใกล้หมดเวลาราชการ

สภาพปัญหา ๑. ศาลต้องทำงานนอกเวลาราชการหลังจากรับคำคู่ความ คำร้อง หรือคำขอเพราะจะต้องดำเนินการต่อไปจนเสร็จ

๒. พนักงานอัยการมีปัญหาว่าประชาชนมาติดต่อ พนักงานสอบสวน หรือนายประกันนำตัวผู้ต้องหามาส่งตอนบ่าย ทำให้ต้องยื่นคำร้องขอใกล้หมดเวลาราชการ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. กรมตำรวจรับไปกำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไป

๒. กรมอัยการรับไปเร่งรัดพนักงานอัยการ แต่อาจมีกรณีจำเป็นต้องยื่นคำคู่ความ คำร้อง หรือคำขอล่าช้า ซึ่งจะได้ประสานงานกับศาลล่วงหน้า

ประเด็นข้อที่ ๑๔ ทนายความใหม่ไม่มีความรู้ความชำนาญในการว่าความ

สภาพปัญหา ๑. ทนายความใหม่ไม่ได้รับการฝึกหัดจากทนายความอาวุโสก่อนวันว่าความด้วยตนเอง ทำให้การดำเนินคดีผิดพลาดเป็นผลร้ายต่อประชาชน

๒. ปัจจุบันสภาทนายความมีหลักสูตรอบรมวิชาว่าความแก่ผู้ประสงค์ขอใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

แนวทางแก้ปัญหา สภาทนายความรับไปปรับปรุงอบรมวิชาว่าความ และแจ้งให้ทนายความทั้งหลายทราบว่าได้ถูกทัวงติงในเรื่องนี้

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง ปัญหาที่ว่าทนายความใหม่ไม่มีความรู้ความสามารถพอนั้นเป็นปัญหาหนักอกโดยเฉพาะศาลแพ่ง ทุกวันนี้ผู้พิพากษานอกจากจะต้องมาพิจารณาคดีแล้วจะต้องมาให้คำแนะนำกับทนายความด้วย เนื่องจากทนายความเหล่านี้ยังขาดประสบการณ์ขาดความรู้วิชาทางกฎหมายอย่างแท้จริง อยากจะขออนุญาตกล่าวสักนิดหนึ่งว่าทนายความก็ดี ผู้พิพากษาก็ดี อัยการก็ดี เราจัดอยู่ในพวกวิชาชีพนักกฎหมาย คำว่าวิชาชีพ หมายความว่าอย่างไร คำว่าวิชาชีพจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์สองอย่าง คือ ๑. ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในขั้นอุดมศึกษามาอย่างดีแล้ว ๒. ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาชีพนักกฎหมายนั้นต้องมีหลักการอีกอันหนึ่งคือต้องมีอุดมการณ์เพื่อความยุติธรรม ฉะนั้นผู้ที่จะใช้คำว่าวิชาชีพ (legal profession) จะต้องมีหลักเกณฑ์ดังกล่าว ๒ ประการ

ในระบบของการศึกษากฎหมายอังกฤษนั้น ผู้ที่จะเป็นทนายความที่ศาลหรือจะเป็นอัยการจะต้องสำเร็จปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว จะต้องไปเรียนต่อที่เนติบัณฑิตได้ ผู้ที่จะไปเรียนเนติบัณฑิตได้จะต้องได้เกียรตินิยม แล้วจะต้องฝึกอบรมอีกอย่างน้อย ๑ ปีในสำนักกฎหมายที่ศาลรับรองแล้ว เพราะถือว่าการฝึกอบรมนี้จะต้องรู้ระเบียบปฏิบัติในศาลอย่างดี ผู้ที่จะควบคุมก็คือศาลไม่ใช่บุคคลภายนอก หลังจากนั้นจึงจะอนุญาตให้เป็น Barrister ในอเมริกาก็เช่นเดียวกันผู้ที่จะเรียนกฎหมายได้นี้จะต้องจบปริญญาตรีสาขาอื่นมาก่อนแล้วจึงจะสามารถเรียนปริญญาตรีสาขากฎหมายได้ เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าเขาต้องการบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูง มีประสบการณ์หมายความว่าเรียนปริญญาตรีอื่นมาแล้วนี่เป็นผู้ที่มีจิตใจความคิดความอ่านกว้างไกล มีความรับผิดชอบจึงให้มาเรียนกฎหมายได้ เพราะวิชากฎหมายเป็นวิชาที่อันตรายมากถ้าไม่สามารถรู้จริงแล้วนี่ อาจจะให้คู่ความตายทั้งเป็นเลย ร้ายแรงยิ่งกว่าหมออีก เพื่อนผมคนหนึ่งเป็นเจ้าของสำนักงานทนายความ

บอกว่าสภาทนายความส่งลูกศิษย์มาให้อบรมพอเอาชื่อเอาตัวมาลูกศิษย์ก็มาลงชื่อไว้ที่สำนักงาน แล้วกลับไปขับรถสองแถวรับจ้าง พอครบ ๘ เดือนก็ออกใบรับรองให้ว่ามาอบรมแล้ว

หลักสูตรวิชาของเนติบัณฑิตกับของมหาวิทยาลัยไม่ต่างกัน เพราะฉะนั้นจะต้องแก้ไขปรับปรุงโดยในมหาวิทยาลัยสอนเฉพาะกฎหมายสารบัญญัติ ส่วนที่เนติบัณฑิตสอนวิธีสบัญญัติอย่างเดียว แล้วผู้ที่จะมาปฏิบัติวิชาชีพนักกฎหมายจะต้องผ่านเนติบัณฑิตแล้ว ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างจริงจัง

การอบรมวิชาทนายความในอดีต อาจารย์กับลูกศิษย์หิ้วกระเป๋าตามกันไปจึงรู้เห็นหมดทุกอย่างได้ แต่ทุกวันนี้อยู่ ๆ ก็พาไปดูการพิจารณาคดีในศาล แล้วก็พาไปวันเสาร์ที่ศาลแพ่งซึ่งพิจารณาคดีฝ่ายเดียวคือคดีผู้จัดการมรดก เหมือนกับการสร้างบ้าน พาช่างที่จะเป็นช่างไปดูการสร้างบ้านโดยไม่ได้รู้เลยว่าเสาเข็มลงอย่างไรแต่ไปดูตอนที่มุงหลังคาแล้ว เพราะฉะนั้นออกไปก็ไปมุงหลังคาอย่างเดียวส่วนเสาจะสร้างอย่างไรไม่รู้ล้มพังหมด

เพราะฉะนั้นก็ขอฝากสภาทนายความพิจารณาแก้ไขปัญหานี้ด้วย จะต้องมีมาตรการบางอย่างมิฉะนั้นแล้วคำว่า วิชาชีพนักกฎหมาย จะไม่เป็นที่ยอมรับนับถือของวงการอื่นเลยครับ

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ ต้องกราบขอบคุณท่านวิชัยมากที่เปิดใจพูด ผมก็ต้องกราบเรียนอย่างตรงไปตรงมาให้ท่านทั้งหลายได้กรุณารับทราบไว้ว่า ทนายเราถูกทอดทิ้งมา ๗๑ ปีเต็ม กว่าจะดิ้นรนเพื่อจะมาดูแลให้ความทุกข์ความสุขด้วยกันเองใช้เวลา ๑๕ ปี ๑๑ เดือน สถาบันที่สอนกฎหมายก็ดี เนติบัณฑิตยสภาก็ดี ไม่ได้มาดูว่าวิชาชีพทนายความเป็นอย่างไร ผมฝึกว่าความกับท่านรัฐมนตรีมารุต บุนนาค ตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ กว่าจะว่าความได้ใช้เวลา ๕ ปี ขอกราบเรียนท่านว่า ถ้าทนายใหม่ ๆ ไปถึงตัวท่านช่วยประคับประคองด้วย เพราะเขาไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ลูกความ จะมีอะไรบ้างก็เรียกมาตักเตือน ไม่นานก็เข้ารูปเข้ารอยเอง

เวลาผมไปถามความ ผมพิมพ์คำถามไป ๔๐-๕๐ หน้ากระดาษ เขียนไปทีละข้อ ๆ แต่ทนายบางคนก็มีปัญหาว่าถามหัวถามท้ายถามกลาง ศาลก็หงุดหงิด เรียนว่าเราได้พยายามตั้งแต่ผมเข้ามารับหน้าที่เป็นนายกสมาคมทนายความเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และ ๒๕๒๘ ก็ดี ก็พยายามอบรมให้รู้หัวใจทนายความและรู้หัวใจผู้พิพากษาว่าไปถึงบัลลังก์แล้วควรจะทำตัวอย่างไร เพราะฉะนั้นเรามั่นใจว่า การที่คณะกรรมการสภาทนายความก็ดี คณะกรรมการสมาคมทนายความก็ดี แล้วประธานอนุกรรมการที่มาอยู่ในที่นี้ทั่วประเทศก็ดี เรามีความสำนึกอยู่เสมอ และก็มีความสำนึกว่าเราต้องรับผิดชอบต่อทรัพย์สินและชีวิตของประชาชน จะพยายามอย่างยิ่งตามที่ท่านตั้งข้อสังเกตมา การที่มาฝึกอบรมวิชาว่าความเอง ดูแลเองทำเองแม้เวลาจะน้อยภาคทฤษฎีเพียง ๙๐ ชั่วโมง และต่อจากนั้นฝึกอบรมอีก ๖ เดือนตามสำนักงาน แล้วก็มาฝึกเกี่ยวกับการเขียนคำร้อง คำขอ คำแถลงอะไรต่าง ๆ แต่ก็มั่นใจว่าในอนาคตข้างหน้าความจุกจิกใจที่จะมีต่อบรรดาผู้พิพากษาคงจะน้อยลง

ชีวิตทนายความต้องหาข้อเท็จจริงเอง พนักงานอัยการยังมีตำรวจช่วยสอบสวนด้วย ฉะนั้นขอกราบเรียนได้พยายามอย่างยิ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาที่ท่านเป็นห่วง และมั่นใจว่าเราปกครองกันเอง

เอามาอบรมสั่งสอน ถอดใจพูดกัน จึงหวังว่าเราทนายความทั้ง ๒๐,๗๐๑ คน จะพาทนายความรุ่นใหม่ ๆ ไปสู่เป้าหมายในการที่จะรับใช้ในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ได้

นายเกริก ระวังภัย สภาทนายความ ในกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ สาขา มีแต่ทนายความที่ถูกทอดทิ้งมาตลอดระยะเวลามา ๗๗ ปี เราเนติบัณฑิตยสภา ควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย แต่เนติบัณฑิตยสภาสนใจแต่งานของศาล ต่อมามีพระราชบัญญัติตุลาการ ก็ได้เปิดการอบรมผู้พิพากษา ออกพระราชบัญญัติอัยการ ทนายความจึงพยายามออกกฎหมายบ้างและพยายามอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปี ถูกคัดค้านและถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา อยู่ในสังกัดตามพ.ร.บ.เนติบัณฑิตยสภา แต่เนติบัณฑิตยสภาไม่เคยเหลียวแลทนายความเลยว่าวิชาชีพทนายต้องทำอะไร เพียงแต่ว่าจบนิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยแล้วก็จดทะเบียนเป็นทนายความได้ ผมจดทะเบียนเมื่อ ๒๘ ปีก่อน ไม่รู้อะไรเลย ต้องมานั่งอยู่ที่ศาลเป็นเวลา ๕ ปี ดูอัยการว่าความ ดูศาลพิจารณาคดี ก็ดูทนายอาวุโสซึ่งเป็นคู่ความในคดีนั้นอบรมสั่งสอนมาด้วยการที่อาจารย์ไม่ได้รู้เลยว่าผมเป็นลูกศิษย์ วิชาชีพทนายความไม่มีทางที่จะมั่นคงได้เสียแล้ว จึงต้องดิ้นรนเพื่อที่จะแยกตัวทนายความออกมาจากเนติบัณฑิตยสภาเพื่อมาปกครองตนเอง เพื่อมาปรับปรุงคุณภาพให้ดี ขณะนี้ พ.ร.บ. ทนายความพึ่งมีผลบังคับใช้เพียงปีเดียวเท่านั้น พึ่งจะมีการอบรมจากสภาทนายความในวิชาว่าความจริง ๆ ซึ่งมีอยู่ทั้ง ๔๐ หัวข้อวิชา จบไปแล้ว ๑ รุ่น กำลังเปิดรุ่นที่ ๒ เพราะฉะนั้นทนายความที่ไปว่าความนั้นก็อาจจะมีข้อผิดพลาดบ้าง จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านผู้พิพากษา ท่านอัยการท่านที่เป็นคู่ความกันก็ดี กับทนายได้โปรดกรุณาเห็นอกเห็นใจซึ่งไม่มีครูไม่มีผู้อบรมไม่มีผู้สั่งสอน เพราะฉะนั้นการที่เราได้เปิดสำนักอบรมโดยความวิงวอนจากทนายอาวุโส ขอวิงวอนจากผู้พิพากษา ซึ่งเป็นนักวิชาการได้เข้ามาเป็นวิทยากรของกรมนี้ ก็เพื่อให้โล่งใจท่านผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้นั่งพิจารณาคดีเพื่อให้เกิดคุณภาพขึ้นในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทนายความถ้าหากว่าท่านทั้งหลายที่เป็นวิทยากรขอได้โปรดให้ความเมตตาต่อทนายรุ่นใหม่ ถ้าหากทนายรุ่นใหม่ที่บกพร่องในการดำเนินกระบวนพิจารณา ขอได้โปรดชี้แนะ อบรมสั่งสอน แม้จะในบัลลังก์ก็จะมีผลดีแก่ทนายรุ่นใหม่เป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นข้อที่ ๑๕ การมาศาลไม่ตรงเวลาและพยานไม่มาศาล

สภาพปัญหา ๑. ประชาชนมาพบพนักงานอัยการหรือทนายความล่าช้า ทำให้มาถึงศาลล่าช้าไปด้วย

๒. ผู้พิพากษามีจำนวนน้อย และบัลลังก์ไม่เพียงพอทำให้ผู้มาศาลต้องรอ

๓. พยานไม่มาศาลเพราะสาเหตุ ๔ ประการคือ พยานกลัวการมาศาล พยานไม่อยากมาศาล พยานไม่มีความรับผิดชอบ และพยานถูกข่มขู่ไม่ให้มาศาล

๔. มีความล่าช้าในการเบิกเงินค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าใช้จ่ายให้แก่พยานของพนักงานอัยการ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. ทุกฝ่ายต้องกำชับบุคลากรของตนให้ตรงต่อเวลา

๒. ให้ความรู้แก่ประชาชนว่ามีหน้าที่เป็นพยาน บำรุงขวัญ ให้ความปลอดภัยและให้ความสะดวกแก่พยาน เช่น อนุญาตให้พยานนั่งเบิกความ เป็นต้น

๓. ควรเสนอคณะรัฐมนตรีให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรมเพื่อทำการศึกษาวิจัยมิใช่เพียงประสานงานเท่านั้น

๔. ควรเสนอให้มีกฎหมายคุ้มครองพยาน

นายศรีศักดิ์ อินทรกำแหง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดกาญจนบุรี เรื่องพยานไม่มาศาล อยากให้เพิ่มข้อที่ ๓ ยังมีเหตุอื่นที่พยานไม่สามารถมาศาลได้ เนื่องจากพยานเป็นชาวชนบทได้อยู่ห่างไกลจากศาล ไม่มีค่าพาหนะมาศาล ผมเคยถามพยานหลายคนว่าทำไมไม่มาศาลหลายครั้ง ก็บอกว่าไม่มีเงินที่จะมา คดีที่อัยการเป็นโจทก์เวลาพยานมาเบิกความพนักงานอัยการให้ไปรับเงินค่าพาหนะที่ห้องอัยการซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับตัวพยาน เพราะพยานที่เป็นคนบ้านนอก ข้าราชการเองยังไม่รู้จักสำนักงานอัยการอยู่ที่ไหน ผมเคยมีหนังสือถึงอธิบดีกรมอัยการว่า ปัญหาอย่างหนึ่งที่พยานไม่มาศาลก็เกิดจากตรงนี้ และถ้าการจ่ายค่าพาหนะ ถ้าทางกรมอัยการจะจัดเจ้าหน้าที่การเงินมาอยู่ประจำที่ศาล หลังจากพยานเบิกความเสร็จแล้วก็ให้ลงไปรับข้างล่างเลย

อีกกรณีหนึ่งที่พยานศาลไม่มีค่าพาหนะ ตอนที่พนักงานตำรวจไปส่งหมายเรียกพยาน ขอให้ถามพยานว่ามีค่าพาหนะไหม ถ้าไม่มี ทางตำรวจจะสามารถจัดให้ไปก่อนได้ไหม หรือว่าจัดรถรับพยานแล้วไปเบิกใช้กันทีหลัง

ประธาน ข้อเสนอผู้อภิปรายที่ท่านขอเพิ่มข้อ ๓ ในสภาพปัญหา เป็นอีกเหตุหนึ่งคือ พยานไม่มีค่าพาหนะมาศาล เป็นเรื่องจริง ผมเองก็เคยประสบสมัยที่เป็นอัยการสุพรรณบุรี ศาลนัดเช้า พยานมาถึง ๔ โมงเย็น

นายทวี วงศ์รัตน์ ทนายความประธานอนุกรรมการสภาทนายความประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา ในการประชุมกลุ่มกระผมได้เล่าถึงประสบการณ์ว่า แม้แต่พยานซึ่งเป็นนายแพทย์หนุ่มและรวมถึงข้าราชการสมัยใหม่ที่จบปริญญาตรีมาแล้วหลายคนกลัวการมาศาลเป็นอย่างยิ่ง กระผมได้เสนอในตอนท้ายว่าขอให้กรม กระทรวงทุกกระทรวงได้มีหนังสือกำชับไปยังข้าราชการใต้สังกัดของตนว่าให้ถือว่าการมาศาลมาเป็นพยานที่ศาลเป็นหน้าที่พลเมืองดี กระผมเสนอไว้จึงใคร่ขอกราบเรียนเพิ่มเติมแนวทางในการแก้ปัญหาอีกสักข้อหนึ่ง

ประธาน สำหรับแนวทางแก้ปัญหาข้อที่ ๓ ที่ว่า ควรเสนอท่านรัฐมนตรีว่าให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรมเพื่อทำการศึกษาวิจัยมิใช่เพียงประสานงานเท่านั้น ขอเรียนว่าคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ อนุกรรมการศึกษาวิจัยตามที่เสนออยู่แล้ว

ประเด็นข้อที่ ๑๖ การจับผู้ต้องหาภายในบริเวณศาล

สภาพปัญหา ๑. ในท้องที่บางแห่งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการจับกุมผู้ต้องหาในบริเวณศาล โดยปิดล้อมบริเวณศาลไว้ และไม่แจ้งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลให้ทราบล่วงหน้า

๒. กรมตำรวจมีระเบียบให้แจ้งศาลทราบก่อน

แนวทางแก้ปัญหา ควรประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและศาลก่อนดำเนินการจับกุมซึ่งจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ประเด็นข้อที่ ๑๗ ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความที่ทนายความมาแจ้งแทนผู้เสียหาย

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำผิด

๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ไม่ให้ผู้ต้องหาพบทนายความและควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินความจำเป็น

๔. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อนุญาตให้คัดสำเนาบันทึกประจำวัน

สภาพปัญหา ตามข้อ ๑-๓ กรมตำรวจมีระเบียบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว ส่วนข้อ ๔ มีระเบียบให้อนุญาตเฉพาะผู้แจ้งความหรือผู้กล่าวหาไม่อาจอนุญาตให้แก่ผู้ต้องหาทั่วไปเพราะเป็นความลับ แต่ในทางปฏิบัติผู้กำกับการตำรวจพิจารณาได้เฉพาะราย

แนวทางแก้ปัญหา ผู้แทนกรมตำรวจรับไปปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชา ในเรื่องการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับการคัดสำเนาบันทึกประจำวัน อาจเป็นไปได้ว่าสามารถอนุญาตเฉพาะกรณีจับกุมผู้ต้องหาได้แล้วเท่านั้น

นายนิติ ยิ้มแย้ม ทนายความ ขอตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาในประเด็นข้อที่ ๑๗ ข้อ ๑ ที่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความที่ทนายความมาแจ้งแทน ผู้เสียหายนั้น "ขอเพิ่มเติมว่า เป็นทนายความที่ได้รับมอบอำนาจให้มาแจ้งความได้ มิใช่ทนายความทั่วไป"

พ.ต.อ. ธีรวุฒิ บุตรศรีภูมิ กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๑ ข้อที่ ๑๗ ข้อ ๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำผิด ไม่ทราบว่าสภาพปัญหามีว่าอย่างไร และถ้าเขียนอย่างนี้คิดว่าน่าจะไม่ถูกต้องไม่สมบูรณ์ เพราะว่าการไม่จับกุมผู้กระทำผิดนั้นถ้าเฉย ๆ แล้วย่อมไม่ได้ แต่เขียนไว้แค่นี้ไม่ชัดเจน ขอทราบรายละเอียดว่าการอภิปรายของกลุ่ม ๑ ว่าอย่างไรบ้าง

นายวิชา มหาคุณ เลขานุการกลุ่มที่ ๑ เป็นปัญหาที่ทางฝ่ายทนายความหยิบยกขึ้นมา ปรากฏจากเอกสารประกอบการสัมมนาอยู่แล้ว ว่ามีบางกรณีที่ไปแจ้งความแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำผิด ซึ่งทางผู้แทนกรมตำรวจได้ชี้แจงแล้วว่ามีระเบียบต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ทนายความจึงไม่ติดใจในปัญหานี้แล้ว

ประเด็นข้อที่ ๑๘ พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนล่าช้า

สภาพปัญหา ๑. กรณีผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่มีกำหนดเวลาว่าต้องสรุปสำนวนการสอบสวนเสร็จเมื่อใด

๒. คดีความผิดเล็กน้อยควรสรุปสำนวนการสอบสวนอย่างรวดเร็ว

๓. กรมตำรวจได้เร่งรัดให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอย่างรวดเร็วอยู่แล้ว แต่อาจมีความบกพร่องเป็นรายบุคคลได้

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปเร่งรัดพนักงานสอบสวนต่อไปสำหรับกรณีผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ได้มีร่างกฎหมาย ๒ ฉบับอยู่ในรัฐสภา ขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้จำกัดระยะเวลาสัญญาประกันไว้

ประเด็นข้อที่ ๑๙ การขอดูสำนวนการสอบสวน

สภาพปัญหา พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจำเป็นต้องรักษาสำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์ของรัฐและผู้เสียหาย แต่อาจอนุญาตให้ดูได้โดยมีข้อจำกัด เช่น กรณีคดีรถยนต์ชนกันไม่มีตัวผู้ต้องหา

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นปัญหากฎหมาย

ประเด็นข้อที่ ๒๐ การขอคืนของกลาง

สภาพปัญหา ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการไม่อนุญาตให้เจ้าของทรัพย์ของกลางที่ไม่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ได้รับคืนของกลาง

๒. กรณีขอคืนของกลางในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ไม่สามารถส่งสำนวนมาให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคำขอคืนของกลาง

๓. กรมอัยการมีระเบียบการพิจารณาคืนของกลางอย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นปัญหากฎหมายซึ่งต้องมีการไต่สวนคำร้อง

นายกิตติชัย สันตสว่าง สมาคมนักกฎหมายรามคำแหง ประเด็นที่ ๒๐ ผมเป็นผู้เสนอเอง

ประเด็นที่ ๒๐ แก้ปัญหามีอยู่ข้อเดียวแนวทางแก้ปัญหาที่ตั้งเป็นข้อสังเกต เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งต้องมีการไต่สวนคำร้อง กระผมคิดว่าในแนวทางแก้ปัญหานั้นน่าจะคลาดเคลื่อน เพราะว่าสภาพปัญหาที่เสนอ เป็นปัญหาที่ข้อเท็จจริงยุติแล้วว่าทรัพย์ของกลางเป็นของบุคคล เจ้าของทรัพย์ของกลางไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดหรือเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ซึ่งถ้าหากว่าการสอบสวนในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบแน่ชัดแล้วมีความเห็น น่าจะให้ทางตำรวจสั่งการคืนได้เลย ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะไม่กล้าสั่งการแต่ให้อัยการเป็นผู้สั่ง ถึงแม้จะมีส่วนน้อยที่สั่งการด้วยตนเอง แต่ส่วนมากก็ไม่กล้าสั่งการ ประเด็นปัญหาแนวทางที่จะแก้ไขก็คือว่าจะขอให้ทางกรมตำรวจมีคำสั่งหรือมีนโยบายที่แน่ชัดว่าถ้าหากว่าสภาพข้อเท็จจริงปรากฏเป็นเช่นนี้แล้วทางกรมตำรวจน่าที่จะมีอำนาจตัดสินใจสั่งการได้เอง

ประเด็นที่ ๒ เกี่ยวกับพนักงานอัยการนั้นเมื่อทรัพย์ของกลางทางตำรวจมีสำนวนการสอบสวนปรากฏแน่ชัดว่าเจ้าของทรัพย์ไม่ได้มีส่วนในการกระทำความผิดหรือรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องทางอัยการก็น่าจะวินิจฉัยสั่งการคืนได้ ปกติแล้วเมื่อตำรวจสั่งไม่คืน ทางอัยการส่วนมากก็จะขอให้สั่งริบตามนี้

ประเด็นที่ ๓ เกี่ยวกับศาลอุทธรณ์นั้นถึงแม้จะไม่ใช่ประเด็นข้อกฎหมายเป็นกระบวนพิจารณาภายในของศาลเองซึ่งน่าจะแก้ไขได้ถ้าหากว่าต้นฉบับไม่ส่งมาให้ศาลชั้นพิจารณาก็จริงก็น่าจะถ่ายสำเนารับรองเอกสารในเอกสารที่เกี่ยวข้องมาให้ศาลชั้นต้นพิจารณาสั่งคืนของกลางได้

นายรณยุทธ ศรียิ่งยงค์ รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๑๐ แนวทางการสั่งเรื่องของกลางนี้ต้องแยกประเภทของกลาง ในกรณีสิ่งที่มีไว้เป็นความผิดหรือว่าใช้ในการกระทำผิดหรือได้มาโดยการกระทำผิดจะแยกประเภทออกไป ถ้าหากว่าทรัพย์สิ่งใดซึ่งของกลางในคดีซึ่งเราสั่งฟ้องแล้วไม่กล่าวไว้ในคำฟ้องเหล่านี้ของกลางเหล่านี้เราจะให้พนักงานอัยการแจ้งพนักงานสอบสวนตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘๕ ภายใน ๗ วัน นี่เป็นเรื่องที่เราไม่ได้ขอให้ศาลริบจะแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อให้จัดการว่าจำเป็นที่จะยึดต่อไป ส่วนอีกประเด็นหนึ่งคือปัญหาเรื่องของกลางที่วิพากษ์วิจารณ์กันมาก คือว่าของกลางที่พนักงานสอบสวนยึด ในกรณีที่กระทำผิดโดยประมาท เช่น รถยนต์ชนกันเสียหาย กรณีนี้เป็นสิ่งร้องกันมากก็คือว่าพนักงานสอบสวนยึดไว้ไม่คืน บางครั้งก็มีการฟ้องร้องกัน

นายอภิชาติ อาสภวิริยะ หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๕ ที่มีผู้อภิปรายว่า "เมื่อตำรวจขอให้ริบ อัยการก็ขอให้ริบตามตำรวจ" ดูประหนึ่งว่าอัยการนั้นไม่ได้ใช้มันสมองหรือว่าได้ใช้ความรู้ทางกฎหมายในการที่จะไปพิจารณาว่าของเหล่านี้จะต้องริบได้ตามกฎหมายหรือว่าริบไม่ได้ตามกฎหมาย ขอทักท้วงว่าการที่อัยการจะสั่งริบหรือไม่ริบนั้นเราพิจารณาตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

ผู้เข้าสัมมนา (ไม่ปรากฏนาม) ปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรักษาของกลางคือเท่าที่เป็นอยู่นี้เมื่อมีการยึดแล้วบางครั้งคดีความอาจจะยาวนานมาก ทรัพย์บางอย่างเช่นรถยนต์จอดตากแดดตากฝนไว้มีบางคดีถึงขนาดที่ว่าสภาพรถจากรถบรรทุกพอเสร็จคดีกลายเป็นรถอีแต๋น ผมไม่ได้โทษตำรวจอาจจะมีคนร้ายเข้าไปเอาไป จึงขอตั้งข้อสังเกตว่า ให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมการรักษาทรัพย์ของกลางผู้เสียค่าธรรมเนียมอาจเป็นเจ้าของหรือผู้นำทรัพย์ไปใช้กระทำผิด

ประเด็นข้อที่ ๒๑ การไม่นำพยานหลักฐานชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาใช้ในชั้นพิจารณา

สภาพปัญหา ทำให้การดำเนินคดีซ้ำซ้อนและล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นปัญหากฎหมาย

ประเด็นข้อที่ ๒๒ การขอให้ศาลสั่งปิดหมายในกรณีส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องนัดแรกโดยแนบสำเนาทะเบียนบ้าน

แนวทางแก้ปัญหา ในการสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมีความเห็นว่าสมควรอนุญาตให้ปิดหมายได้ฝ่ายทนายความจึงไม่ติดใจในปัญหานี้

ประเด็นข้อที่ ๒๓ การจดคำพยาน

สภาพปัญหา ๑. ศาลไม่จดคำพยานตามคำตอบของพยานคำต่อคำ

๒. ทนายความมักไม่เห็นด้วยกับศาลในปัญหาเรื่องคำถามตรงประเด็นหรือไม่

แนวทางแก้ปัญหา ในระบบศาลบันทึกคำพยานเองนั้นไม่สามารถบันทึกได้คำต่อคำเหมือนอย่างการบันทึกเทปหรือใช้พนักงานชวเลข ฝ่ายทนายความจึงตั้งเป็นข้อสังเกต

นางสาวจรวยพร พัฒนางกูร ทนายความ ในเรื่องการจดคำพยานนี้เมื่อวานนี้ในนามของสภาทนายความได้เป็นผู้เสนอปัญหาข้อนี้ขึ้น และปัญหาข้อนี้ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทนายความทุกคนได้รับความอึดอัดใจมากในขณะที่ต้องทำการว่าความ สภาพปัญหาข้อที่ ๑ ที่ศาลไม่จดคำพยานคำตอบของพยานคำต่อคำ เมื่อวานศาลได้กรุณาเรียนแล้วว่าไม่สามารถทำได้ แต่ทนายความขอความกรุณาท่านอยู่ ถ้าคำต่อคำไม่สามารถจะจดได้ ก็ขอให้ท่านจดตามถ้อยคำของพยาน แม้จะไม่คำต่อคำขอความกรุณาอย่าได้เรียบเรียงข้อความขึ้นใหม่

สำหรับปัญหาข้อที่ ๒ ทนายความมักไม่เห็นด้วยกับศาลเรื่องคำถามตรงประเด็นหรือไม่ส่วนมากเป็นเรื่องทนายใหม่ นี่คือปัญหาในข้อโต้แย้งในขณะนี้ ที่มีการซักค้านหรือซักถามในขณะว่าความซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ปัญหาซึ่งคำถามไม่ตรงประเด็นเป็นข้อโต้เถียงระหว่างศาลกับทนายความเป็นประจำ แต่ทนายผู้ใหญ่หรือทนายที่ผ่านการว่าความมาหลายปีก็จะไม่มีปัญหา นอกจากนี้สภาทนายความมีสำนักอบรมวิชาว่าความ ดิฉันเชื่อว่าทนายความที่ผ่านสำนักอบรมนั้นปัญหาเรื่องข้อโต้เถียงในเรื่องประเด็นหรือไม่ประเด็นจะมีน้อย เพราะว่าอบรมให้ทนายใหม่ทุกท่านได้เข้าใจและรู้จักประเด็นเรื่องของคำถามได้ผล และก็ขอความกรุณาทางฝ่ายศาลได้โปรดกรุณาในเรื่องที่ว่าตรงประเด็นหรือไม่ตรงประเด็น คือท่านจะจดทุกคำถามไม่ได้ ก็ขอบพระคุณ ถ้าหากว่าทนายความผู้ใดได้ขอความกรุณาท่านขอได้จดตรงนั้นตรงนี้คือไม่ใช่ทั้งหมด ก็ขอความกรุณาฝ่ายศาลได้กรุณาจดตามที่ทนายขอให้จด

นายถวิล พิมพ์มหินทร์ ทนายความจากจังหวัดร้อยเอ็ด ขอเรียนถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องการบันทึกคำพยานโดยการอัดบันทึกเทปว่า ท่านผู้พิพากษาในขณะที่การกรอกคำพูดของพยานเวลาจะอัดเข้าไปในเทป ขอให้ดังพอสมควรพอให้ทนายหรือคู่ความอัยการ หรือทนายความทั้งสองได้ยินชัดเจนพอสมควร แต่ไม่จำเป็นต้องให้ดังมาก คือขอให้บันทึกได้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงหรือ

ความหมายของคำพยานหรือไม่ เพราะว่าโดยเฉพาะอย่างที่ผมอยู่ภาคอีสาน พยานเป็นคนท้องถิ่นก็พูดภาษาอีสาน ท่านผู้พิพากษาย้ายไปใหม่พูดภาษาอีสานไม่ได้ ก็อาจจะทำให้ความหมายของคำพยานผิดพลาดได้ บางครั้งทนายที่ไม่ได้สนใจตอนที่ท่านอ่านคำพยานทบทวนอีกครั้งหนึ่งนั้น บางทีฟังไม่ทัน ท่านอ่านค่อย ๆ ไม่ได้ยินก็ไม่มีโอกาสได้แก้ไข ขอฝากไว้เพื่อประโยชน์แก่คู่ความและประชาชนโดยทั่วไป

นายประดิษฐ์ สิงหทัศน์ ผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี เรื่องอัดเทปเป็นเรื่องใหม่ สมัยก่อนศาลจด ทนายความก็ไม่ทราบศาลจดว่าอย่างไร มาทราบก็ตอนศาลอ่านให้ฟัง เมื่อมีเทปก็มีปัญหาว่าบางท่านพูดอัดเทปไม่ดัง ขอให้ช่วยกรุณานึกไปถึงสมัยก่อนที่ศาลจดเอง ท่านไม่ทราบว่าศาลจดอย่างใดแต่ว่าอ่านให้ฟังต้องอ่านให้ดัง ท่านก็มีโอกาสทักท้วงได้ในตอนนั้น

สำหรับการที่จะให้จดคำพยานคำต่อคำขอเรียนว่าคงจะเป็นไม่ได้ เพราะว่าการจดคำพยานก็ต้องจดเก็บความ การเปลี่ยนรูปประโยคบางทีก็จำเป็น บางทีจดเก็บความจะต้องจดทั้งคำถามทั้งคำตอบรวมอยู่ในข้อความของศาล ไม่ใช่ว่าเก็บเฉพาะคำตอบบางทีจดคำตอบบางทีคำต่อคำบางทีก็อ่านไม่รู้เรื่อง เช่นจดแต่เพียงว่าใช่หรือไม่ใช่ เพราะฉะนั้นก็ต้องจดทั้งคำถามคำตอบรวมกันแล้วเก็บความซึ่งจะทำให้รวดเร็วมาก ถ้าหากจดคำต่อคำก็คงจะจดคำถามด้วย ก็คงจะใช้พนักงานเชาวเลข

สำหรับการถามตรงประเด็นหรือไม่ก็มีปัญหามาก ศาลบอกว่านอกประเด็น ทางทนายความก็บอกว่าในประเด็น ขอเรียนว่าศาลในฐานะที่เป็นกลางระหว่างคู่ความสองฝ่ายก็ได้พยายามเต็มที่จะดูว่าตรงประเด็นหรือไม่ตรงประเด็นถ้าหากว่ามีปัญหาไหนท่านไม่เห็นด้วยก็ขอความกรุณาอย่าไปเถียงกับศาล ขออนุญาตใช้วิธีพิจารณาความแพ่งทำคัดค้านก็แล้วกัน

นางสาวสุจรรยา ชื่นวัฒนา ทนายความ การที่ศาลอ่านคำเบิกพยานว่าดังหรือไม่ดัง บางครั้งศาลบางท่านเสียงค่อยจริง ๆ พยานก็อยู่ไกลและไม่ค่อยจะกล้าเข้าใกล้ศาล บางครั้งทนายความก็ยืนเพื่อจะฟังแทนพยาน ช่วยพยานฟัง นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมศาลอ่านคำเบิกความพยานแล้วทำไมทนายความจะต้องยืน เราลุกขึ้นยืนเพื่อฟังแทนพยานของเราเพื่อว่าบางครั้งศาลจดไม่ตรงเราก็จะได้ทักท้วง

นายปรเมษฐ์ สุวรรณเกษา ทนายความจากจังหวัดนนทบุรี เรื่องเกี่ยวกับคำพยานจดรวยงานต่าง ๆ ในกรณีที่ท่านผู้พิพากษาจดด้วยมือไม่ได้พิมพ์ดีด ปรากฏว่ามีอยู่หลายท่านเขียนอ่านไม่ออกเลย เพราะฉะนั้นขอความกรุณาว่าถ้าเป็นไปได้ให้เขียนให้อ่านออกโดยทั่วกัน บางครั้งจดคำพยานอ่านไม่รู้เรื่องเลยไปให้หน้าบัลลังก์อ่าน หน้าบัลลังก์บอกไม่รู้เรื่องเหมือนกัน เพราะฉะนั้นก็เลยต้องใช้วิธีการขอคัดมา ขอรับรองมา มีการแปลงอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการจดรายงานในกรณีที่ว่าไม่ใช้เครื่องพิมพ์พิมพ์ออกมา ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะขอความกรุณาให้จดให้อ่านออก

การจดกันแบบชนิดเรียบเรียงหรือย่อความ บางครั้งลำดับความเอามาถูกต้อง บางครั้งลำดับออกมาไม่ครบกระบวนความ พอทางทนายความท้วงติงศาลก็บอกว่าก็เหมือน ๆ กันอ่าน ๆ ไปก็ฟังรู้เรื่องเป็นที่เข้าใจ ถ้าไม่พอใจก็ไปยื่นแถลงคัดค้านมา ไม่มีทนายความอยากจะไปทะเลาะกับศาล เมื่อท่านว่าอย่างนั้นก็เป็นว่าต้องเงียบไปนอกจากว่าเป็นเรื่องสำคัญจริง ๆ เพราะฉะนั้นถ้าเป็นไปได้ถ้าหากว่ามีการท้วงติงในการจด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่เป็นการย่อคำพยานลงมา หรือเป็นการเรียบเรียงใหม่ที่ไม่ตรงกับคำพยานถ้ามีการท้วงติงก็ขอได้โปรดแก้ไขเปลี่ยนแปลงกับที่พยานได้เบิกความด้วย

ประเด็นข้อที่ ๒๔ การเร่งรัดคดีปลายปี

สภาพปัญหา การเร่งรัดพิจารณาคดีทำให้การพิจารณาไม่รอบคอบ เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกต

นางสาวสุจรรยา ชื่นวัฒนา ทนายความ ติงเลขานุการกลุ่มว่าไม่ได้ตั้งเป็นข้อสังเกต แต่ชี้แนวทางในการแก้ปัญหาว่าควรจะพิจารณาคดีไปตามปกติโดยพิจารณาถึงเนื้อหาและความเป็นธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อยังประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม

นายวิชา มหาคุณ เลขานุการกลุ่มที่ ๑ ขอชี้แจงว่าปัญหาที่เสนอที่ประชุมยังไม่ลงมติและยังไม่ได้ยอมรับ เช่นการเร่งรัดการพิจารณาคดีทางผู้พิพากษาก็บอกว่า เป็นเรื่องจำเป็นของศาล ทางทนายความก็บอกว่าถ้าเช่นนั้นก็ขอตั้งเป็นข้อสังเกตให้แก่ศาลและกระทรวงยุติธรรมเอาไว้

นายปัญญา สุทธิบดี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนนทบุรี ต้องขอขอบคุณทนายความที่ให้ข้อสังเกตแก่ทางศาลมากมาย

ขอย้อนประเด็นในข้อที่ ๒๓ เรื่องการจดคำพยาน ในเรื่องนี้ต้องยอมรับในหลักการที่ว่าศาลนั้นคงไม่สามารถจดบันทึกคำพยานให้ทนายความตามที่ถามได้ทุกถ้อยคำ แต่เรื่องนี้เป็นหลักการซึ่งในขณะนี้ทางกระทรวงยุติธรรมได้จัดสัมมนาและอบรมผู้พิพากษาทุกระดับชั้นเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่แล้วให้ตระหนักถึงความสำคัญถึงปัญหาเหล่านี้

สำหรับเรื่องการเร่งรัดการพิจารณาคดี ก็ต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่สำคัญของศาลเหมือนกันที่จะต้องอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน แต่ขอเรียนว่าการเร่งรัดเราจะกระทำกันอย่างจริงจังทุกวิถีทางแต่เราก็ไม่รวบรัดเพราะถ้ารวบรัดแล้วก็จะเป็นการขัดจริยธรรมของตุลาการเช่นเดียวกัน

ประเด็นข้อ ๒๔ ว่าการเร่งรัดคดีปลายปี สภาพปัญหาว่าการเร่งรัดพิจารณาคดีเฉย ๆ ความจริงน่าจะเป็นว่าการพิจารณาการเร่งรัดพิจารณาคดีปลายปี

นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในเรื่องเกี่ยวกับการจดคำพยานนั้นเท่าที่ได้พบเห็นในต่างจังหวัดและรวมที่ศาลแพ่งด้วยนั้น ปรากฏคือทนายความถามพยานโดยไม่มองดูศาลเลย ก็ขอฝากความเห็นไว้เท่านี้ ในระหว่างที่ถามนั้นก็ขอให้มองดูศาลว่าได้จดไปบ้างหรือยัง บางท่านก็ก้มหน้าก้มตาถามไปจนศาลจดไม่ทันก็มี

ส่วนเรื่องการเร่งรัดการพิจารณาคดีปลายปี โดยแท้ที่จริงแล้วการเร่งรัดคดีนั้นเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งครับ แต่มีข้อสังเกตว่าพอตอนปลายปีศาลจะต้องมาเร่งรัดการพิจารณาคดีอย่างนี้เป็นต้น ในการสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั่วราชอาณาจักรระหว่างวันที่ ๑๓-๑๘ สิงหาคม ศกนี้ ระหว่างการสัมมนาก็ได้พูดกันถึงเรื่องนี้ครับว่า ไม่ควรจะกระทำเช่นนั้น คืออาจจะมีการไปขอร้องทนายความบ้างว่าไม่ให้ฟ้องบ้างอะไรบ้าง ทางกระทรวงยุติธรรมและท่านผู้เข้าสัมมนาก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่พึงกระทำ ทางศาลเองปัจจุบันนี้ก็ไม่ได้ทำอย่างนั้น อาจจะมีบ้างแต่น้อยมาก เราถือว่าการเร่งรัดพิจารณาคดีนั้นจะต้องเร่งมาตั้งแต่ต้นปีและทางศาลได้พูดกันเป็นการภายในว่า อยากจะฟ้องวันที่ ๓๑ ธันวาคมหรือวันที่ ๒๙ ก็ฟ้องกันมาได้ครับ

ประเด็นข้อที่ ๒๕ การละเมิดอำนาจศาล

สภาพปัญหา ๑. อำนาจสั่งลงโทษละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจของผู้ควบคุมกระบวนพิจารณาแต่การสั่งโดยปัจจุบันทันด่วน ทำให้มีการใช้อารมณ์

๒. ฝ่ายศาลได้กำชับผู้พิพากษาอยู่แล้วให้ใช้อำนาจอย่างสุขุมรอบคอบและควรปรึกษาผู้บังคับบัญชาก่อน

แนวทางแก้ปัญหา ฝ่ายศาลจะดูแลให้ผู้พิพากษาใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น

นายวิชา มหาคุณ เลขานุการกลุ่มที่ ๑ ประเด็นข้อที่ ๒๕ เรื่องละเมิดอำนาจศาลทางสภาทนายความเสนอมา ท่านเห็นว่าอำนาจสั่งลงโทษละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นเรื่องของผู้ควบคุมกระบวนพิจารณา แต่สั่งโดยปัจจุบันทันด่วนอาจจะทำให้มีการใช้อารมณ์ได้ ท่านอยากจะให้แก้กฎหมายว่าให้มีการให้เปลี่ยนองค์คณะผู้พิพากษา คือให้มีองค์คณะในการพิจารณาในเรื่องไต่สวนในเรื่องละเมิดอำนาจศาล ทางฝ่ายศาลได้ชี้แจงว่าได้กำชับผู้พิพากษาอยู่แล้วให้ใช้อำนาจอย่างสุขุมรอบคอบและโดยปกติธรรมดาก็ปรึกษาหารือผู้บังคับบัญชาก่อน และเท่าที่ปรากฏก็มีอยู่น้อยรายมาก โดยเฉพาะท่านรองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๔ ท่านสันติ ทักราล ได้ออกมาชี้แจงว่าท่านเองท่านเป็นคนที่อารมณ์ร้อนด้วยซ้ำไปแต่ท่านไม่เคยใช้อำนาจนี้เลย แนวทางในการแก้ปัญหาทางฝ่ายศาลรับว่าจะดูแลผู้พิพากษาให้ใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการปรึกษาหารือกับท่านอธิบดีผู้พิพากษาภาคหรือท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง ขอย้อนพูดประเด็นข้อ ๒๔ ทนายความมาขอศาลอย่าเร่งรัดการพิจารณาปลายปี ถ้าทนายความจะเร่งรัดคดีของท่านให้เสร็จแต่ต้นปีแล้วจะมี

คดีที่ไหนมาให้ศาลเร่งรัดปลายปี ตอนต้นปีท่านพยายามเร่งรัดคดีของท่านอย่าเลื่อนคดีบ่อย ๆ ไป จนกระทั่งสิ้นปี ถ้าหากว่าไม่มีการเลื่อนคดีไปสิ้นปีแล้วปลายปีศาลก็จะไม่มีคดีจะเร่ง ถ้าทนายความจะให้ความร่วมมือในเรื่องนี้ ก็จะเป็นประโยชน์เพราะว่าการพิจารณาคดีล่าช้าก็จะเป็นการไม่ยุติธรรม

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง ขอแก้ไขข้อความในสภาพปัญหาของประเด็นข้อ ๒๕ จาก "การสั่งโดยปัจจุบันทันด่วนทำให้มีการใช้อารมณ์" เป็นว่า "ทำให้การใช้ดุลพินิจการลงโทษไม่รอบคอบ" เพราะว่าการใช้อารมณ์ฟังดูแล้วมีความรู้สึกว่าแปลได้หลายความหมายอาจจะแปลได้ว่าอารมณ์ดีก็ได้ หรือว่าอารมณ์เยาะเย้ย หรือว่าอารมณ์ขบขันก็ได้

เรื่องละเมิดอำนาจศาลผมสรุปว่าปัญหาที่เกิดส่วนใหญ่เนื่องจากการถามพยานและจดคำพยาน เช่นทนายความบอกว่าถามตรงประเด็นแล้วศาลบอกไม่ตรง หรือว่าทนายบอกว่าพยานเบิกความแล้วให้จด ศาลก็บอกว่าไม่ใช่ข้อสำคัญไม่จด ทำให้เกิดโต้เถียงกันก็เลยเป็นมูลเหตุทำให้ลุกลามไปในเรื่องอื่น ๆ เช่นว่ามีการแสดงกิริยาอาการไม่ดีหรือว่าใช้คำถามที่ทำให้ฟังดูแล้วไม่เหมาะสมก็เลยมีการอาจจะใช้มาตรการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ ผมอยากจะกล่าวว่าปัญหาใหญ่อยู่ตรงนี้ เวลานี้ผมทราบว่าทางกระทรวงยุติธรรมก็ได้มีการเน้นในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นอยากจะเสนอสักนิดนึงว่าขอให้ทางผู้พิพากษาใจกว้างสักนิดว่า ถ้าหากทนายความบอกว่าคำถามนี้พยานตอบแล้ว อย่างนี้ศาลจดไม่ตรงก็ขอให้รับฟังด้วยหรืออย่างน้อยก็ให้มีโอกาสคัดค้านได้ โดยทนายความเขียนคำร้องเป็นข้อ ๆ ว่าพยานเบิกความอย่างไรและศาลไม่จดให้ขอคัดค้านไว้และขอให้ผู้พิพากษากรุณารับคำร้องคัดค้านนี้ด้วย

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยี่สูงมีการอัดเทป ทนายความก็อยากใช้ต้องการมาบันทึกรายงานกระบวนการพิจารณา เนื่องจากการขอคัดรายงานบางทีก็ยุ่งยากพอสมควร ถ้าหากทนายความจะทำความเข้าใจว่าการบันทึกเทปหากบันทึกโดยเสียงของท่านเองคิดว่าไม่มีปัญหา แต่ว่าควรขออนุญาตผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีอยู่ว่าจะขออัดเทปคำพยานหรือรายงานกระบวนการพิจารณา แล้วก็ให้ท่านอนุญาตโดยจดรายงานไว้ แต่ไม่ควรจะเอาเทปไปอัดเสียงของพยาน หรือว่าอัดเสียงของผู้พิพากษาเพราะมันจะกลายเป็นว่าเป็นการจับผิดกัน

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ นายกสภาทนายความ เท่าที่ฟังดูแล้วก็ได้รับความกรุณาทางฝ่ายศาลเป็นอย่างยิ่งว่าก่อนที่จะลงโทษในเรื่องนี้จะให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษา หรือว่าอธิบดีผู้พิพากษาภาคหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลร่วมเป็นองค์คณะ หากเป็นจริงอยากจะขอความกรุณาให้จดไว้ให้ชัดแจ้งว่าทางกระทรวงรับไปที่จะดำเนินการตามนี้เพราะว่าถ้าจดไว้บอกแนวทางแก้ปัญหาฝ่ายศาลจะดูแลให้ผู้พิพากษาใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น เคยมีผู้พิพากษา มีทนายความผู้หนึ่งขอให้ศาลจดคำพยานให้ตรงประเด็นแต่ศาลบอกว่าศาลได้จดตรงประเด็นแล้ว จากนั้นศาลก็บอกว่า "ถ้าพูดอย่างนี้หมายความว่าศาลไม่ยุติธรรมใช่ไหม" ทนายบอกว่า "ขอประทานกราบเรียนผมไม่พูดอย่างนั้นที่กระผมกราบเรียนหมายความว่าเรื่องนี้อยู่ในประเด็น" ครั้นจดรายงานกระบวนพิจารณากลับเป็นว่าทนายแถลงว่า

ศาลไม่ให้ความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนพิจารณา ลงโทษทนายความ อีกเรื่องหนึ่งพอศาลอ่านรายงานกระบวนพิจารณาเสร็จ ทนายความได้สั่งเสมียนทนายให้จดรายงานกระบวนพิจารณา แต่คงไม่เข้าใจในการดำเนินกระบวนพิจารณา เอารายงานกระบวนพิจารณาของศาลมาคัด ศาลเห็นจึงเรียกไปลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล กรณีนี้ที่กระผมบอกว่าทางกระทรวงยุติธรรมได้กรุณาให้ผู้ใหญ่มาช่วยอีกชั้นก็ชัดเจนแล้วและขอให้ทางกระทรวงได้กำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงไปว่าต่อไปจะปฏิบัติอย่างนี้

ขอเสริมว่าการนำเทปไปอัดบันทึก ต้องขออนุญาตศาลก่อน ถ้าไม่ขออนุญาตท่านเคยลงโทษไว้หลายท่านแล้ว ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก็ไม่ควรทำ

นายวิชา มหาคุณ เลขานุการกลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๑ มีข้อเสนอแนะว่า คณะรัฐมนตรีควรตั้งคณะกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรมขึ้น

นายนิติ ยิ้มแย้ม ทนายความ ความจริงทางสภาทนายความได้รวบรวมข้อขัดข้องจากทนายความทั่วประเทศ แล้วรวบรวมเป็นข้อปัญหาไว้ ๒๓ ข้อ ข้อปัญหาที่เหลือและมิได้รับการพิจารณาในการสัมมนานี้ ขอให้มีการบันทึกเป็นข้อสังเกตของสภาทนายความไว้ด้วย

ประธาน ขอให้เลขานุการบันทึกข้อปัญหาของสภาทนายความเป็นข้อสังเกตไว้ด้วย

การพิจารณาผลการสัมมนากลุ่มที่ ๑ คงจะมีเพียงเท่านี้ขอขอบคุณประธานและเลขานุการกลุ่มที่ ๑

ลำดับต่อไปเป็นการพิจารณาผลการสัมมนากลุ่มที่ ๒ เรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน (การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)" ประธานกลุ่มที่ ๒ คือ หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาศาลอาญา ส่วนเลขานุการกลุ่มที่ ๒ คือ นายปรเมษฐ์ สุวรรณเกษา ทนายความ ขอเชิญครับ

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ประธานกลุ่มที่ ๒ กลุ่มที่ ๒ มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา ๓ ประเด็น คือ ๑. การชี้ตัวผู้ต้องหา จะทำอย่างไรให้เหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ๒. การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ๓. การขอฟ้องคดีสะเทือนขวัญหรือที่ประชาชนสนใจในกรณีที่จำเลยรับสารภาพนั้นทางกรมตำรวจขอฟ้องด่วนและขอให้ศาลพิจารณาในทันทีที่มีการรับฟ้อง

ประเด็นข้อที่ ๑ การชี้ตัวผู้ต้องหาควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ปฏิบัติอย่างไร

สภาพปัญหา

๑. การชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญามีปัญหาในทางปฏิบัติที่จะมีวิธีการคุ้มครองให้ความเป็นธรรมและความปลอดภัยแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่พอเพียง

ในด้านผู้ต้องหาปรากฏว่ายังมีวิธีการปฏิบัติในการชี้ตัวที่ยังไม่รัดกุมพอที่จะประกันได้ว่า พยานหรือผู้เสียหายชี้ตัวผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้องเพราะจดจำได้เองหรือเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

ส่วนในด้านสภาพของปัญหาของผู้เสียหาย ปรากฏอยู่เสมอว่าผู้เสียหายหรือพยานเกรงกลัวไม่กล้าชี้ตัวผู้ต้องหาทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นคดีร้ายแรงสะเทือนขวัญหรือเกิดจากอิทธิพลของฝ่ายผู้ต้องหาผู้ต้องหา

แนวทางในการดำเนินการ

การแก้ปัญหามี ๓ กรณี

๑. หลักทั่วไป ในคดีอาญาจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีการชี้ตัวผู้ต้องหา การชี้ตัวผู้ต้องหานั้นเป็นกระบวนการในการรวบรวมหลักฐานของพนักงานสอบสวน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๓๐ ได้บัญญัติไว้ว่า ให้พนักงานสอบสวนนั้นรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่สามารถจะพึงกระทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ และเมื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือพยานสามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องก็จะทำให้พนักงานสอบสวนนั้นมีความมั่นใจในการดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นยิ่งขึ้น ทางพนักงานอัยการเองนั้นก็ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า การชี้ตัวผู้ต้องหานั้นมีความสำคัญ การชี้ตัวผู้ต้องหานั้นจำเป็นต้องมีในคดีอาญา เว้นแต่ในคดีที่ผู้เสียหายรู้จักผู้ต้องหาเป็นอย่างดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาแต่อย่างใด

๒. ข้อสังเกตในการจัดให้มีการชี้ตัว ในหัวข้อการประชุมทั่วไปมีว่าการชี้ตัวผู้ต้องหามี ๒ ชนิดคือ การชี้ตัวผู้ต้องหาแบบเผชิญหน้า กับการชี้ตัวผู้ต้องหาลับหลัง โดยหลักการแล้วที่ประชุมเห็นว่าการชี้ตัวผู้ต้องหาแบบเผชิญหน้านั้นเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ แต่ก็ได้วางแนวทางในการแก้ปัญหาในการชี้ตัวผู้ต้องหาแบบเผชิญหน้าไว้ดังต่อไปนี้

๒.๑ ให้มีการชี้ตัวโดยเร็วที่สุด หรือในโอกาสแรกที่สามารถจะจัดให้มีการชี้ตัวได้ การชี้ตัวโดยเร็วที่สุดนั้นก็เป็นข้อดีในการให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย เพราะถ้าปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปผู้เสียหายก็อาจจะจำผู้กระทำความผิดไม่ได้ ส่วนในด้านความเป็นธรรมกับผู้ต้องหา ถ้าปล่อยเวลาเนิ่นนานในการชี้ตัว ผู้ต้องหาก็อาจอ้างได้ว่าทางฝ่ายผู้เสียหายที่จะมาชี้ตัวนั้นได้มีการซักซ้อมกันมาก่อน

๒.๒ ไม่ควรจะชี้ในเรือนจำเพราะอาจทำให้เกิดการชี้ตัวบุคคลโดยผิดพลาดได้ง่าย ทั้งนี้เพราะเป็นเวลาเนิ่นนานอีกทั้งผู้ต้องหาจะถูกจับกุมตามระเบียบเรือนจำทำให้มีลักษณะผิดไปจากสภาพที่เคยเป็นอยู่ เป็นข้อเสนอแนะของรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายวิญญู พานิชการ) นอกจากนี้การจัดชี้ในเรือนจำอาจเกิดข้อขัดข้องบางประการที่ผู้ต้องหาซึ่งต้องขังอยู่ไม่ยอมออกมาทำการชี้ตัว วิธีนี้อาจต้องแก้ไขด้วยการขอให้ศาลออกหมายเบิกผู้ต้องหาออกมาจากเรือนจำ เพื่อจะได้ทำการชี้ตัว เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้น คือ ในคดีเรื่องหนึ่งมีผู้ต้องหาคดียาเสพติดร้ายแรงและเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในความควบคุมของเรือนจำ พนักงานสอบสวนได้เข้าไปขอทำการชี้ตัวในเรือนจำ ผู้ต้องหายาเสพติดรายใหญ่รายนี้ปฏิเสธไม่ยอมให้ชี้ตัว ท่านรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงได้เสนอปัญหาต่อที่ประชุมว่าทางกรมราชทัณฑ์จะมีทางใดหรือไม่ที่จะบังคับให้ผู้ต้องหานี้ออกมาให้พยานหรือผู้เสียหายชี้ตัว ที่ประชุมได้เสนอแนะแนวทางที่ว่าถ้าหากกรมราชทัณฑ์กลัวปัญหาเกี่ยวกับข้อหาทำให้เสื่อมเสียสิทธิเสรีภาพก็ดีหรือมีปัญหาเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๗ คือไม่มีอำนาจและไปบังคับเป็นการละเว้นปฏิบัติหน้าที่ก็ควรจะหาทางออกโดยการขอให้ศาลออกหมายเรียกหรือออกหมายเรียกมาที่ศาลหรือที่ใดก็แล้วแต่ทำการชี้ตัวตามที่เห็นสมควร

๒.๓ ต้องปฏิบัติการจัดชี้ตัวให้เป็นไปตามระเบียบของกรมตำรวจ

ก. จัดผู้เข้าแถวร่วมกับผู้ต้องหาให้มีรูปร่างลักษณะใกล้เคียงกัน สวมเสื้อผ้าคล้ายกันและมีอายุไล่เลี่ยกัน เพราะว่าถ้าผู้ต้องหาอายุยี่สิบ เอาคนแก่อายุแปดสิบ ๔ คนมายืนเข้าแถวก็คงเห็นได้ว่าย่อมจะชี้ตัวได้ถูกต้องแน่

ข. บุคคลที่อยู่ในแถวมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน เป็นข้อเสนอแนะในทางให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องหา

ค. มีแสงสว่างเพียงพอในขณะชี้ ถ้ามีแสงสว่างเพียงพอพยานหรือผู้เสียหายอาจจะจำหน้าได้ แต่ถ้ามีแสงสว่างไม่เพียงพออาจจะจำหน้าไม่ได้ อันนี้ก็เป็นผลเสียหายกับฝ่ายผู้ชี้ ในทางกลับกันในที่มืดอันจะทำให้คลาดเคลื่อนไปได้ก็เป็นผลเสียหายกับผู้ต้องหาได้

ง. ก่อนทำการชี้ตัวให้ผู้ต้องหาเลือกตำแหน่งที่ตนจะยืนในแถวที่ชี้ตัวตามที่ตนพอใจ

จ. หากพยานที่ทำการชี้ตัวมีหลายคนเมื่อมีการชี้ตัวโดยพยานคนหนึ่งคนใดแล้วก่อนจะให้พยานอื่นทำการชี้ตัวต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาเลือกยืนในแถวที่ชี้ใหม่ เพราะคนที่ชี้คนแรกอาจจะไปบอกว่าผู้ต้องหาที่แท้จริงแล้วยืนอยู่ที่ใด ถ้าผู้ต้องหาขอสับเปลี่ยนที่ยืนใหม่ ก็ควรจะต้องยอม

๒.๔ ในการชี้เผชิญหน้า บุคคลที่อยู่ในแถวชี้จะต้องไม่รู้จักผู้ต้องหาหรือไม่รู้ว่าผู้ใดคือผู้ต้องหา เช่น มีการยืนแถวกัน ๕ คน ถ้า ๑,๔,๕, หรือ ๒ ก็ดีรู้จักผู้ต้องหาก็อาจเกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นได้โดยใช้สายตาเหลือบไปดูอันนี้เป็นการให้สัญญาณกับพยานหรือผู้ชี้ อาจจะก่อ

ให้เกิดความไม่เป็นธรรม ดังนั้นก็ให้ผู้ที่เข้ายืนแถวนั้นเป็นบุคคลที่ไม่รู้จักผู้ต้องหาจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

๒.๕ ต้องจัดทำการบันทึกการชี้ตัวโดยระบุชื่อของบุคคลที่ยืนรวมอยู่ในแถวชี้ด้วยทุกครั้ง โดยปกติเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะทำการบันทึกการชี้ตัวแต่เพียงว่าได้ยืนเข้าแถวชี้ตัวกันกี่คน ถ้ามีการระบุชื่อบุคคลที่ยืนอยู่ในแถวด้วย ก็อาจจะถูกอ้างเป็นพยานในศาลและเป็นการยืนยันว่าได้มีการชี้ตัวดังที่ได้ทำรายงานไว้จริง

๓. วิธีการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยาน บางคดีอาจจะเป็นไปได้ว่าพยานหรือตัวผู้เสียหายไม่อยากจะมาชี้ตัว เช่นในกรณีข่มขืน การชี้ตัวแบบเผชิญหน้าก็อาจจะก่อให้เกิดความสะเทือนใจกับผู้เสียหายยิ่งขึ้น หรือมีบางกรณี แม้แต่อาจารย์มหาวิทยาลัยเองก็ไม่อยากไปชี้ตัวเพราะว่าอาจจะกลัวอันตรายที่เกิดขึ้นกับตนหรือมีเหตุผลประการอื่นก็ได้ จึงมีความเห็นว่าการชี้ตัวแบบลับหลังนั้นควรจะมีได้ แต่การชี้ตัวลับหลังนั้นเพื่อให้ความเป็นธรรมกับฝ่ายผู้ต้องหาและฝ่ายพยานก็ควรจะมีบุคคลกลางเป็นพยานได้แสดงในการชี้ตัว แต่ที่ประชุมมีความเห็นเรื่องพยานบุคคลกลางแตกต่างกันเป็น ๓ ฝ่ายดังนี้

๑. ควรจะให้ฝ่ายผู้ต้องหาระบุญาติหรือบุคคลใดก็ได้ที่เห็นว่าจะให้ความเป็นธรรมได้อย่างเต็มที่เป็นพยานคนกลาง ในข้อนี้ถ้ามองอย่างผิวเผินก็จะเห็นได้ว่าเป็นการให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องหาดีแล้ว แต่ที่ประชุมก็ได้ให้ข้อสังเกตว่ามันก็เป็นปัญหาในทางกลับกันเหมือนกันคือ ผู้เสียหายหรือพยานก็ดีขณะที่ทำการชี้ตัวนั้นถ้ามีฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยมายืนอยู่ก็อาจจะถูกข่มขู่ด้วยสายตาหรือท่าทาง อาจจะเป็นการกลับกลายไม่ให้ความเป็นธรรมกับฝ่ายผู้เสียหายหรือพยาน

ความเห็นที่ ๒ เห็นว่าคนกลางนั้นควรจัดตั้งจากคณะกรรมการพิเศษประจำท้องที่ในสถานีตำรวจนั้น ๆ เช่น อาจจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้ใหญ่บ้าน ในขณะเดียวกันที่ประชุมให้ข้อสังเกตว่า คดีอาญานั้นมีจำนวนมากคณะกรรมการเหล่านี้จะมาเป็นพยานได้ทุกคดีหรือไม่

ความเห็นที่ ๓ เป็นความเห็นของทนายความเห็นว่าทนายความมีอยู่จำนวนมากในประเทศไทยควรให้ทนายความเป็นคนกลางในการชี้ตัว คำว่าทนายความต้องไม่ใช่เป็นทนายความที่เป็นผู้ว่าความคดีผู้ต้องหาในคดีนั้น

ประเด็นข้อที่ ๒ การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ในที่เกิดเหตุประกอบการรับคำสารภาพนั้น

สภาพปัญหา ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนและนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบการรับสารภาพอย่างเปิดเผย ปกติมักจะมีสื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไป อาจเป็นการโน้มน้าวจูงใจประชาชนให้เชื่อว่าผู้ต้องหานั้นกระทำความผิดจริงโดยที่ศาลยังไม่พิจารณาพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด หากปรากฏในภายหลังว่าศาลพิพากษาให้ยกฟ้องก็ทำให้ประชาชนสงสัยว่าเหตุใดศาลจึงไม่พิพากษาลงโทษทั้ง ๆ ที่จำเลยให้การรับสารภาพและทางฝ่ายผู้ต้องหาเองแม้ศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องแล้วก็ตามแต่คำพิพากษาดังกล่าวนั้นไม่ได้เผยแพร่ เหมือนอย่างกรณีตอน

รับสารภาพ การลงข่าวในตอนแรกนั้นเสมือนการตีตราบาปให้กับผู้ต้องหาคนนั้นไปตลอดกาลทั้ง ๆ ที่ศาลพิพากษายกฟ้อง

แนวทางแก้ปัญหา การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้นยังมีความจำเป็นอยู่ เพราะเป็นการยืนยันว่ามีการกระทำความผิดจริงหรือไม่และพิสูจน์คำสารภาพของผู้ต้องหาว่าเป็นการให้คำสารภาพอย่างถูกต้องไม่มีเงื่อนงำใดในคำรับสารภาพนั้น ๆ การนำชี้ที่เกิดเหตุพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องระบุเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ไปในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบการรับสารภาพนั้นไว้ด้วย เพื่อให้พนักงานอัยการหมายเรียกให้เป็นพยานในชั้นศาลได้ ขอเรียน บางคดีนายตำรวจผู้ใหญ่ระดับอธิบดีกรมตำรวจหรือมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากร่วมเป็นพยานในการชี้ที่เกิดเหตุจึงอยากให้ท่านลงชื่อไว้ด้วย เพื่อให้พนักงานอัยการเรียกมาสอบสวนเป็นพยานเพิ่มเติมได้

การให้มีการชี้ที่เกิดเหตุไม่ควรจัดทำให้มีการเอิกเกริก และนำสื่อมวลชนไปเผยแพร่ เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายไม่ว่าด้านผู้ต้องหาและในด้านราชการตำรวจเช่น ในด้านผู้ต้องหานั้นในการนำชี้ที่เกิดเหตุที่สื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่จะเป็นการประจานและทำให้ประชาชนหลงเชื่อว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง ในทางราชการตำรวจการมีสื่อมวลชนและประชาชนไปมุงดูในการนำชี้ที่เกิดเหตุทำให้เกิดความลำบากในการเดินทางเคลื่อนย้าย ยากต่อการควบคุมผู้ต้องหา และเสี่ยงต่อการที่ผู้ต้องหาจะถูกประชาชนประชาทัณฑ์

ที่ประชุมกลุ่มขอให้กรมตำรวจรับไปพิจารณาแก้ปัญหาดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ประเด็นข้อที่ ๓ ขอฟ้องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหารับสารภาพ ในกรณีที่มีคดีสะเทือนขวัญหรือคดีสำคัญ

สภาพปัญหา ทางตำรวจอยากจะให้ศาลพิพากษาโดยเร็วที่สุดทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการให้เห็นประสิทธิภาพของขบวนการยุติธรรม เป็นการบำรุงขวัญของผู้เสียหายและเป็นการบำรุงขวัญของประชาชนว่ารัฐนั้นยังให้ความคุ้มครองได้

แนวทางแก้ปัญหา ในการดำเนินคดีโดยเฉพาะในคดีที่ความรุนแรงหรือสะเทือนขวัญนั้นควรจะดำเนินการฟ้องร้องอย่างรวดเร็ว แต่ที่ประชุมให้ข้อสังเกตว่า ในการฟ้องคดีที่จะพิจารณาภายในวันที่ฟ้องอาจเป็นการดำเนินรวบรัดและเกิดความผิดพลาดได้ง่ายและอาจจะมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยาน จึงมีความเห็นเสนอว่า คดีประเภทนี้เมื่อศาลรับฟ้องควรนับสืบพยานภายใน ๗ วัน ซึ่งไม่ทำให้คดีช้าไปเท่าไร แล้วก็อาจจะไม่ให้เกิดภาพพจน์ว่าขบวนการยุติธรรมร่วม"กินโต๊ะ"จำเลย แต่ก็ให้ศาลสอบคำให้การของจำเลยโดยละเอียดในวันที่ยื่นฟ้อง มีทางราชทัณฑ์หรือทางตำรวจได้เสนอแนะว่าถ้าหากส่งตัวจำเลยเข้าเรือนจำก็อาจพบครูในเรือนจำสอนให้กลับคำให้การ จึงมีข้อเสนอแนะว่า โดยปกติเมื่อมีการยื่นฟ้องนั้นก็ให้ศาลสอบคำให้การของจำเลยไว้เลยและให้บันทึกไว้โดยละเอียด พฤติการณ์แห่งการกระทำแม้ต่อมาจำเลยกลับคำปฏิเสธก็คงจะไม่ทำให้รูปคดีเสียหาย แต่อย่างไรก็ดีที่ประชุมโดยท่านรองอธิบดีศาลอาญา (นายธีรศักดิ์ กรรณสูต)

บอกว่าโดยปกติทางศาลก็ให้ความอนุเคราะห์ตลอดมาในการจะพิจารณาในวันที่โจทก์ยื่นฟ้องอยู่แล้ว ดังนั้นในที่ประชุมของกลุ่ม ๒ ก็มีความเห็นว่าการที่จะพิจารณาคดีในวันที่ฟ้องเป็นการพิจารณาคดีด่วนหรือไม่นั้น เมื่อศาลมีความอนุเคราะห์เช่นนั้นก็ขอให้เรื่องนี้อยู่ในความอนุเคราะห์ของศาลอย่างที่เคยทำแล้วต่อไป

นายสุวิทย์ โพธิ์พานิช ทนายความ ปัญหาข้อที่ ๓ ของที่ประชุมสัมมนากลุ่มที่ ๒ นั้น ผมมีความเห็นด้วยเพื่อดำเนินนโยบายของกรมตำรวจเร่งรัดให้มีการปราบปรามอาชญากรรม แต่เรายอมรับกันไหมว่า กรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมนั้นรับสารภาพ เป็นการรับสารภาพโดยชอบหรือไม่ มีหลายครั้งและบ่อยครั้งที่ผู้ต้องหาในชั้นจับกุมก็ดีหรือในชั้นสอบสวนก็ดี ปรากฏว่ารับสารภาพ ปรากฏทางสื่อมวลชนหลาย ๆ รูปแบบมีการนำชี้ประกอบคำรับสารภาพ แต่มาถึงศาลทำไมผู้ต้องหาซึ่งตกเป็นจำเลยกลับปฏิเสธคำให้การรับสารภาพมีมากต่อมาก กรณีอย่างนี้ถ้าเกิดมีการเร่งรัดให้มีการฟ้องภายใน ๗ วันหรือเร่งด่วน อาจจะไม่ชอบด้วยการดำเนินกระบวนพิจารณา ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นร้องขอให้มีทนายแก้ต่าง การฟ้องโดยเร่งด่วนทนายจำเลยจะมีโอกาสเข้าไปในคดีได้อย่างไร ผมในฐานะของทนายความ ในฐานะของภาคเอกชนมีความเห็นแย้งว่าอย่างไรก็ตาม ยังต้องคำนึงถึงสิทธิที่เขาควรจะได้รับหรือสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย มิใช่ว่าไม่มีคำนึงถึงข้อที่เขาจะต้องรับสารภาพในชั้นสอบสวนในชั้นจับกุมเสมอไป กรณีที่ปรากฏชัดว่าจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นศาลจะทำอย่างไร

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ประธานกลุ่มที่ ๒ ข้อ ๓ เป็นเรื่องขอฟ้องคดีสำคัญในกรณีที่ผู้ต้องหารับสารภาพ ต้องมัดข้อเท็จจริงว่าในคดีนี้เขารับสารภาพและเขาก็ยังไม่เคยกลับคำให้การมาถึงศาลก็ยังรับสารภาพอยู่เช่นนี้ ศาลจะพิจารณาสืบพยานให้ในวันฟ้องเลยหรือไม่ ที่ประชุมจึงมีความเห็นว่าควรสืบพยานหลังจากวันฟ้องสัก ๗ วัน เพราะบางทีอาจจะรับสารภาพ ถูกอดนอนมาหรืออดอาหารมาหลายวันก็ให้เวลาสัก ๗ วันหากจำเลยเกิดคิดจะกลับคำรับสารภาพก็ไม่เข้าประเด็นข้อ ๓ ที่เราจะพูด เพราะถ้าปฏิเสธไปแล้วก็ไม่ใช่เป็นคดีที่รับสารภาพ

ประธาน การพิจารณาผลการสัมมนากลุ่มที่ ๒ เมื่อไม่มีผู้ใดจะอภิปรายต่อไป ก็ขอยุติเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณประธานและเลขานุการกลุ่มที่ ๒ และขอปิดการประชุมในภาคเช้าไว้เพียงเท่านี้

ประธาน ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพ บัดนี้ได้เวลาสมควรแล้วผมขอเปิดการประชุมต่อ ในช่วงบ่ายเป็นการพิจารณาผลการสัมมนากลุ่มย่อยที่ ๓ เรื่อง "ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย" ประธานกลุ่มที่ ๓ คือ นายฤทธิรงค์ ปานรักษา ผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี เลขานุการกลุ่มคือ นายประเสริฐ เขียนสิริ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรัง ขอเชิญครับ

นายฤทธิรงค์ ปานรักษา ประธานกลุ่มที่ ๓ ท่านประธานที่เคารพและท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ปัญหาของกลุ่มนี้มีอยู่เพียง ๑๑ ข้อ ดังนี้

ข้อ ๑. ผู้ขอประกันถูกบุคคลภายนอกเรียกเงินค่าเขียนคำร้อง หรือหลอกลวงว่าจะวิ่งเต้นให้ผู้ต้องขังได้ประกันตัวหรือถูกหลอกลวงให้มาเป็นนายประกันหรือหลอกลวงเอาเงินสดที่จะวางประกันไปโดยสุจริต

สภาพปัญหา มีนายหน้าทำการติดต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือญาติของผู้ต้องขังว่าจะทำการประกันตัวให้และสามารถติดต่อให้ได้ประกัน โดยเรียกค่าใช้จ่ายค่าเขียนคำร้องเป็นเงินจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นชาวต่างประเทศนำเงินสดมาจะขอประกันตัวเมื่อไม่ได้รับอนุญาต นายหน้าก็จะยึดเงินสดไว้โดยอ้างว่าอยู่ที่ศาลยังเบิกไม่ได้แล้วเบียดบังไปโดยทุจริต หรือเจ้าของโฉนดที่ดินจำนวนมากถูกนายหน้าหลอกลวงให้มาเป็นนายประกันโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เมื่อผู้ต้องขังหลบหนีก็ถูกยึดทรัพย์ขายทอดตลาด

เณวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา จัดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถที่ซื่อสัตย์สุจริต ทำหน้าที่ช่วยเหลือเขียนคำร้องโดยไม่คิดมูลค่า ประชาสัมพันธ์สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและชี้แจงแก่ผู้ขอประกันและประชาชนทั่วไปให้เข้าใจว่าการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกันเป็นดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ ส่วนผู้ที่จะมาเป็นนายประกันนั้น ควรจัดเจ้าหน้าที่ชี้แจงถึงความรับผิดชอบในการมาประกันตัวผู้ต้องขัง สำหรับนายหน้าผู้ทุจริตหลอกลวงนั้น เมื่อจับได้ต้องลงโทษสถานหนัก และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรให้ทนายความที่รู้เห็นพฤติการณ์มิชอบของนายหน้าแจ้งให้ศาลทราบโดยต้องปกปิดนามของทนายความและจัดสถานที่มิดชิดปลอดภัยในการแจ้งข่าวให้ทราบซึ่งเรื่องนี้อาจมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการร่วมมืออยู่ด้วย ควรหาทางปราบปรามให้หมดสิ้นไป

ข้อ ๒. ผู้ขอประกันนำหลักทรัพย์มาตีราคาให้สูงกว่าความเป็นจริงหรือนำหลักทรัพย์ปลอมมาเป็นหลักประกัน

สภาพปัญหา ผู้มีอาชีพหากินในทางเป็นนายประกันมักจะมีเล่ห์เหลี่ยมเอาเปรียบโดยนำหลักทรัพย์ที่ไม่มีราคามายื่นต่อศาลโดยประเมินราคาสูงหรือนำที่ดินที่ถูกขุดดินไปขายหรือนำหลักทรัพย์โฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ปลอมทั้งฉบับมายื่นต่อศาล ทำให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการ เมื่อผู้ต้องขังหนีประกันและยึดทรัพย์ขายทอดตลาดปรากฏว่าได้ราคาต่ำกว่าที่ประเมินไว้ในคำร้องหรือไม่มีที่ดินอยู่จริง

เณวทางแก้ไข ควรจัดเจ้าหน้าที่เขียนเอกสารประกอบการยื่นประกันให้ทุกรายและควรสอบถามถึงที่ตั้งและสภาพของที่ดินโดยละเอียด หากจับได้ว่าแจ้งเท็จให้ดำเนินคดีทันที ในกรณีโฉนดหรือ น.ส. ๓ ปลอม ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญในการตรวจสอบพิจารณาเสียก่อนหรือสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับการพิจารณาไปโดยรวดเร็ว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรจัดเจ้าหน้าที่เขียนเอกสารประกอบการประกันและตรวจสอบหลักทรัพย์ที่ใช้ประกันโดยละเอียด

นายสาย กังคะเวคิน สภาทนายความสาขาระยอง ขอเรียนเสนอแนะจากข้อ ๑ และข้อ ๒ เพราะเกี่ยวข้องกันอยู่ การจัดเจ้าหน้าที่เขียนประกันมีปัญหามาตลอดทั้งชั้นสอบสวนทั้งตำรวจชั้นอัยการ ศาล บางครั้งมีนายหน้าไปขอเขียน บางแห่งก็จัดให้เจ้าหน้าที่ของสถานที่ราชการนั้นเป็นผู้เขียน ถ้าเป็นไปได้ก็ขอเสนอแนะว่า ให้จัดเจ้าหน้าที่ที่บริการในด้านเขียนคำร้องประกันให้ชัดเจนและมีที่อยู่สามารถติดต่อได้ ในจังหวัดระยองนั้นขณะนี้ก็ใช้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาลติดประกาศไว้เลยว่า เขียนสัญญาประกันให้โดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ในชั้นสอบสวน ชั้นตำรวจหรือชั้นอัยการนั้น เท่าที่ปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้ก็ปรากฏว่าผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ต้องหาไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนสัญญาประกันได้ขอร้องให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ธุรการของอัยการเป็นผู้เขียน

ส่วนค่าตอบแทนก็แล้วแต่จะให้ ผมคิดว่าค่าตอบแทนในการเขียนสัญญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลนั้นไม่ควรเรียกร้องควรแล้วแต่จะให้ ถ้าเป็นเช่นนั้นได้ก็ดีขอฝากไว้ด้วย

เรื่องการประเมินราคาที่ดิน ที่ดินต่างจังหวัดนั้นทุกจังหวัดจะมีราคาประเมินกลางไว้ มีบัญชีอยู่ทุกท้องที่ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้านในทางตำรวจก็ดี อัยการก็ดี ศาลก็ดี เรียกประเมินราคาที่ดินมาไว้ที่เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาเสนอตีราคาประเมินหลักทรัพย์ในเฉพาะเขตนั้น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น

ข้อ ๓. การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยของพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล มีกว้างขวางเกินไป ไม่มีมาตรฐานที่ถูกต้องที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมและให้เป็นแนวเดียวกันได้

สภาพปัญหา การใช้ดุลพินิจเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานแห่งรัฐภายในขอบเขตอำนาจที่กฎหมายให้ไว้อย่างกว้าง ๆ แม้จะมีระเบียบแบบแผนวางหลักให้พิจารณาสั่งในทางให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุผลและความจำเป็นต้องควบคุมหรือขังไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นการใช้ดุลพินิจไม่มีหลักเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนที่จะทำให้ใช้ดุลพินิจให้ถูกต้องชอบธรรมไปในแนวเดียวกันได้

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

๑. ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาการใช้ดุลพินิจ และกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวร่วมกันในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

๒. การใช้ดุลพินิจในการสั่งประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ควรชัดเจนโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญ และปฏิบัติตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ และระเบียบของกรมอัยการและกรมตำรวจโดยเคร่งครัด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ส่วนการที่เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นข้อยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ

ข้อ ๔. ผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราว มีหลักเกณฑ์ในการให้ผู้ขอประกันนำหลักฐานมาประกอบการยื่นขอประกันแตกต่างไม่อยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกัน

สภาพปัญหา การขอประกันต่อหน่วยราชการแต่ละแห่งกำหนดหลักเกณฑ์การนำหลักประกอบการยื่นขอประกันไม่เหมือนกัน ทำให้ประชาชนผู้มาติดต่อไม่เข้าใจและสับสน เช่นการประกันอย่างใดต้องวางเงินสด อย่างใดไม่ต้องวางเงินสด การประกันด้วยบุคคลจะต้องมีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง การยื่นขอปล่อยชั่วคราวจำเป็นต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเซ็นชื่อในคำร้องด้วยหรือไม่ ควรจะต้องเซ็นชื่อทุกครั้งที่ยื่นหรือไม่ และแบบของคำร้องเป็นอย่างไร

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา กำหนดให้ทุกหน่วยงานใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม เพื่อหาข้อยุติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้อยู่ในแบบและระเบียบข้อบังคับในแนวเดียวกัน

ข้อ ๕. ผู้ขอประกันไม่มีหลักทรัพย์อื่น นอกจากที่วางไว้กับพนักงานสอบสวน ในชั้นพนักงานอัยการหรือศาล จึงขาดหลักทรัพย์มาประกัน

สภาพปัญหา เมื่อผู้ต้องหาได้รับการประกันตัวในชั้นพนักงานสอบสวนไปแล้ว เมื่อพนักงานสอบสวนส่งตัวให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลจะต้องประกันตัวในชั้นพนักงานอัยการและหรือเมื่อพนักงานอัยการนำตัวผู้ต้องหาส่งฟ้องศาลจะต้องประกันตัวในชั้นศาล โดยจะใช้หลักทรัพย์เดิมที่วางไว้ต่อพนักงานสอบสวนไม่ได้ ทำให้ผู้ต้องหาที่ยากจน หรือมีหลักทรัพย์เพียงชั้นเดียวต้องถูกคุมขังเมื่อไม่มีการประกันตัว นอกจากนี้การคืนหลักประกันในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจทำได้ล่าช้าเพราะมีระเบียบกรมตำรวจให้เก็บหลักประกันไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งอยู่คนละแห่งกับสถานีตำรวจที่ให้ประกัน

แนวทางแก้ไข ควรแก้ไขระเบียบกรมตำรวจให้พนักงานสอบสวนเก็บหลักทรัพย์ไว้ในสถานีตำรวจที่ให้ประกันตัว เมื่อนายประกันจะขอหลักประกันคืนเพื่อนำ**ไปใช้ประกันในชั้นพนักงาน**อัยการจะได้คืนหลักทรัพย์ให้ได้ทันที

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ให้เสนอแก้ไขระเบียบของกรมตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสถานที่เก็บหลักประกันให้เก็บไว้ที่สถานที่ทำสัญญาประกัน

นายรณยุทธ ศรียิ่งยงค์ กรมอัยการ สำหรับประเด็นเรื่องประกันนี้จะขอวิเคราะห์เฉพาะชั้นระดับอัยการซึ่งจะแยกออกเป็นส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค

ในส่วนกลางต้องรับว่าไม่มีปัญหาเพราะเหตุว่าการส่งตัวผู้ต้องหาซึ่งประกันตัวในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนส่งเพียงตัวผู้ต้องหาไปพบพนักงานอัยการไปยังที่ทำการอัยการใช้หลักทรัพย์ซึ่งได้เคยค้ำประกันไว้กับชั้นพนักงานสอบสวนเพียงแต่เปลี่ยนคู่สัญญามาเป็นประกันกับพนักงานอัยการ แต่พนักงานสอบสวนยังเป็นผู้เก็บหลักทรัพย์อยู่ไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายหลักทรัพย์ที่เคยวางไว้กับพนักงานสอบสวน

สำหรับในส่วนภูมิภาคโดยปฏิบัติขณะที่ผมเป็นอัยการจังหวัดเป็นลักษณะที่เป็นการอะลุ้มอล่วย คือพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้นายประกันทราบล่วงหน้าถึงการที่จะส่งตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการอัยการ เพราะฉะนั้นทางพนักงานอัยการนี้เวลาที่จะทำสัญญากับพนักงานสอบสวนไม่เคยเก็บหลักทรัพย์เหมือนกันเพียงแต่ขอให้ได้เห็นหลักทรัพย์ เรื่องนี้คาดว่าในอนาคตกรมอัยการคงจะได้ทำในทำนองเดียวกัน คือ ไม่ต้องเอามาเช่นเดียวกันโดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บหลักทรัพย์ อันนี้เป็นข้อเสนอแนะที่ทางผู้แทนกรมอัยการจะรับเรื่องนี้ไปด้วย

พ.ต.อ.ธีระวุฒิ บุตรศรีภูมิ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธร ๑๑ กระผมเข้าสัมมนาในกลุ่ม ๓ นี้ด้วย จากรายละเอียดของเอกสารการรายงานผลการสัมมนากลุ่ม กระผมได้พิจารณาตรวจสอบแล้วทั้ง ๑๑ หัวข้อ คิดว่ายังมีประเด็นที่น่าจะเกี่ยวเนื่องกับข้อ ๕ นี้ ผ่านไปบางประเด็นซึ่งกระผมได้นำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มเมื่อวานนี้แล้ว จำได้ว่าที่ประชุมรับรองให้รายงานต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ด้วย ประเด็นนั้นก็คือจากปัญหาของฝ่ายตำรวจจากเอกสารสัมมนาเรื่องข้อขัดข้องเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมปัญหาข้อที่ ๕ ในด้านการปล่อยชั่วคราว ใจความสำคัญก็คือกรณีที่บางคดีผู้กล่าวหาเป็นโจทก์แจ้งความต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนรับดำเนินคดี และจับกุมผู้ต้องหาให้มีการประกันไปต่อมาผู้กล่าวหาคนดังกล่าวไปฟ้องศาลเอง ผู้ต้องหาคนเดียวกัน หลักทรัพย์ที่ประกันชั้นพนักงานสอบสวนจะใช้เป็นการประกันชั้นศาลด้วยได้หรือไม่คือ เป็นโจทก์คนเดียวกันเป็นจำเลยคนเดียวกันแต่คดีชั้นสอบสวนก็ยังไม่เสร็จสิ้น

นายสุทิน ปัทมราชวิเชียร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงธนบุรี ในประเด็นที่ได้ยกขึ้นพูดมีการพูดในที่ประชุมจริง แต่ว่าผมเองเป็นผู้ทักท้วงว่าในทางปฏิบัติจะไม่สะดวก เพราะว่าศาลไม่ได้เห็นหลักทรัพย์นั้นเพราะว่าหลักทรัพย์เก็บอยู่ที่เจ้าพนักงานตำรวจ ในทางปฏิบัติจะไม่สะดวก มีท่านผู้พิพากษาอีกท่านหนึ่งได้ยกขึ้นมาพูดว่า ถ้าหากว่าศาลจะพิจารณาในแง่ที่ว่าเมื่อหลักทรัพย์ได้วางทางตำรวจแล้วก็ขอให้นายประกันนั้นยื่นขอประกันในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองโดยแสดงหลักทรัพย์นี้อยู่ที่พนักงานตำรวจก็น่าจะใช้ได้ ผมเองก็มีความเห็นเช่นเดียวกันคือว่าถ้าจะอาศัยหลักทรัพย์อันนั้นมาให้ศาลอนุญาตน่าจะไม่สะดวก เพราะว่าศาลไม่มีโอกาสที่จะตรวจสอบหลักทรัพย์ว่ามีจริงหรือไม่ ถึงแม้ว่าอาจจะมีคำรับรองของทางพนักงานสอบสวนมาก็ยังติดขัดอยู่ ด้วยไม่ทราบว่าราคาที่แท้จริงมีมากน้อยเท่าไร จะเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียเปรียบมากเพราะต้องประกันถึงสองชั้น ผมเองก็เห็นด้วยในแง่ที่ว่าขอให้ทางฝ่ายจำเลยหรือผู้ต้องหานี้แถลงต่อศาลขอประกันแถลงมาว่าถูกกล่าวหาในคดีที่พนักงานสอบสวนอยู่แล้ว แล้วก็ได้วางหลักทรัพย์ไว้แล้วว่าตัวเองขอประกันในเรื่องนี้โดยมีหลักทรัพย์ ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๑๔ (๓) เป็นการใช้บุคคลเป็นประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ ไม่ต้องเอาหลักทรัพย์มาวาง

นายถวิล พิมพ์มหินทร์ ทนายความจังหวัดร้อยเอ็ด เรื่องการเก็บหลักประกันซึ่งทางแก้ไขที่กำหนดไว้จากกลุ่ม ๓ นั้น อยากให้ใช้ทั้งในกรุงเทพมหานครด้วย ในกรุงเทพฯมีความสะดวกเกี่ยวกับกรมอัยการอยู่แล้ว พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องขังหรือจำเลยหรือผู้ต้องหามาส่งพนักงานอัยการก็เก็บหลักทรัพย์เอาไว้ที่พนักงานสอบสวนหรือที่กรมตำรวจได้ แต่ว่าตอนที่กลับมาฟ้องศาลนี้ พนักงานอัยการส่งฟ้องศาลจะเกิดความไม่สะดวกแก่จำเลย การขอประกันตัวก็เกิดความไม่สะดวก ฉะนั้นไหน ๆ จะแก้ก็ขอให้แก้ทั้งกรุงเทพฯและส่วนภูมิภาคด้วย

เรื่องหลักประกันนี้ทางด้านศาล ถ้าไม่เห็นหลักทรัพย์เองไม่ทราบว่าท่านหัวหน้าศาลหรือท่านอธิบดีหรือรองอธิบดีที่มีหน้าที่จะต้องสั่งประกันนี้ท่านจะเชื่อถืออย่างไร กระผมมีความเห็น

ว่าหลักทรัพย์ควรจะตามตัวผู้ต้องหามาเลยคงจะสะดวกกว่า เมื่อพนักงานสอบสวนจะส่งให้พนักงานอัยการควรให้นายประกันถอนประกันและท่านก็คุมตัวมาด้วยการมาพร้อมกัน แล้วท่านพนักงานอัยการก็รับหลักทรัพย์ ถ้าท่านจะยังไม่ฟ้องท่านก็รับหลักทรัพย์นั้นเป็นหลักประกัน ถ้าท่านฟ้องทันทีนายประกันก็เอาหลักทรัพย์นั้นมาถึงศาล ในกรณีที่พนักงานอัยการให้ประกันไปก่อนแล้วนัดมาเมื่อท่านนัดมาส่งตัวฟ้อง ท่านก็ให้เขาถอนหลักทรัพย์มาพร้อมกันเลย เมื่อถูกฟ้องที่ศาลแล้วผู้ต้องหาคนนั้นก็จะมีหลักทรัพย์มาแสดงต่อศาล กระผมว่ากรณีวิธีนี้จะสะดวกที่สุด

นายสาย กังกะเวคิน สภาทนายความสาขาระยอง ปัญหาข้อที่ ๕ นี้ไม่ทราบว่ากรมตำรวจมีระเบียบไว้ว่าอย่างไร แต่ที่จังหวัดระยองวิธีปฏิบัติเวลาส่งตัวผู้ต้องหาจากสถานีตำรวจมายังอัยการจะนำโฉนดหรือ น.ส. ๓ ที่ประกันชั้นตำรวจมาพร้อมเสร็จเลย เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่นำส่งเมื่อส่งเรื่องต่อพนักงานอัยการเสร็จแล้วก็บอกนายประกันให้ประกันต่อที่อัยการ ในชั้นอัยการส่งฟ้องศาลก็เหมือนกันพนักงานที่อัยการจะนำหลักฐานไป ถือปฏิบัติอย่างนี้มา ๑๐ กว่าปีแล้วไม่มีปัญหา

นายเกริก ระวังภัย อุปนายกสภาทนายความ ผมอยากจะออกมาชี้ปัญหาที่พูดกันให้เข้าใจปัญหาให้ชัดแจ้งก่อน ปัญหาข้อนี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับคดีที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่ง และไปฟ้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่งในกรณีเดียวกัน เมื่อไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้วพนักงานสอบสวนจับกุมก็เอาหลักทรัพย์ไปประกัน ในขณะที่ประกันแล้วนี้ตัวผู้เสียหายนั้นเองมาฟ้องในมูลกรณีเดียวกันเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วศาลสั่งมีมูลก็จะต้องประกันตัว คือในกรณีเดียวกันนั้นเองหลักทรัพย์อยู่ที่ตำรวจเขาแล้ว แล้วเมื่อศาลสั่งมีมูลก็ต้องประกันตัว ปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะทำอย่างไรจึงจะแก้ไขปัญหานี้เพื่อความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกกล่าวหาและจำเลย ประเด็นเป็นอย่างนี้สำหรับข้ออันนี้ ผมฝากไว้แค่นี้ครับ

นายอุดม บุญธรรม สำนักงาน ป.ป.ส. ในข้อ ๕ จำได้ว่าที่เราสรุปหรือตกลงกันแล้วโดยระบบข้อ ๕ ถือว่า ขอให้กรมตำรวจแก้ระเบียบของกรมตำรวจว่าหลักฐานการขอประกันนั้นให้เอาเก็บไว้ที่สถานีตำรวจนั้นนั่นเอง ฉะนั้นเมื่อเวลาราษฎรถูกฟ้องที่ศาล ราษฎรก็อ้างได้ทางตำรวจก็จะหยิบฉวยเอาหลักฐานนั้นมาให้ศาลได้ เพราะตามปกติทุกวันนี้ต้องส่งไปเก็บที่คลังไม่สามารถจะไปเบิกมาได้ทันทีทันใด เรื่องนี้ได้เสนอแนะเอาไว้ว่าให้แก้ไขระเบียบของกรมตำรวจเกี่ยวกับสถานที่เก็บหลักประกันให้เก็บเอาไว้ที่สถานที่ทำสัญญาประกัน เพราะฉะนั้นในกรณีที่มีกรณีเกิดขึ้นจะมีท่านนายกสภาทนายความกล่าวถึงเมื่อครู่นี้ก็คงจะใช้ข้อเสนอแนะอันนี้แก้ไขปัญหาไปได้ เช่นเดียวกันเมื่อสถานที่ที่เก็บหลักประกันคือกรมตำรวจอยู่แล้วไม่ต้องไปอยู่ที่อื่น การขอคืนคงง่ายเข้า อาจมาขอคืนในระยะสั้น ๆ และก็มาประกันตัวที่ศาลก็อาจไปได้

นายเกริก ระวังภัย อุปนายกสภาทนายความ ปัญหานี้ คือ เมื่อจะนำไปขอหลักทรัพย์จากกรมตำรวจคดีตำรวจยังไม่เสร็จ ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวนก็คงจะไม่ให้มาเพื่อจะมาประกันชั้นศาล ปัญหาอยู่ตรงนี้ก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ก็เลยคิดว่าน่าจะต้องไปแก้ไขระเบียบหรือแก้ไขกฎหมายจึงตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ ผมขอเอาปัญหานี้เข้าไปสู่ที่ประชุมกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมให้พิจารณาหาทางออกเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปด้วย

ปัญหานี้เป็นปัญหาสองข้อเป็นสองปัญหาไม่ใช่ปัญหาเดียวกัน แต่บังเอิญมีการมาสรุปรวมกันในข้อ ๕ คือปัญหาข้อแรกนั้นเป็นเรื่องที่คดีเดียวร้องทุกข์กับตำรวจแล้วประกันชั้นตำรวจ น.ส.๓ โฉนดอยู่กับตำรวจเมื่อส่งสำนวนให้อัยการนั้นผู้ต้องหาไม่มีหลักทรัพย์อื่นมาประกัน จะเอา น.ส.๓ เอาโฉนดจากตำรวจมาก็ยังไม่ได้ เพราะในกรุงเทพฯ น.ส.๓ หรือโฉนดนี้ต้องเก็บไว้ที่กองคลัง หรือการเงินกรมตำรวจ ส่วนต่างจังหวัดก็ไม่ได้เก็บที่โรงพักที่เกิดเหตุ เก็บไว้ที่กองกำกับ ที่ประชุมได้เสนอการแก้ไขว่าควรจะแก้ระเบียบตำรวจให้เก็บไว้ที่โรงพักที่เกิดเหตุนั้นเอง เมื่อจะส่งสำนวนให้อัยการก็ถอนประกันคืน น.ส.๓ โฉนดไปเสีย เขาจะได้ไปประกันชั้นศาลได้ อันนี้เป็นข้อหนึ่ง ส่วนอีกข้อหนึ่งนั้นทางตำรวจเสนอกรณีที่ว่าผู้ต้องหาถูกแจ้งความถูกจับประกันชั้นตำรวจ มีหลักทรัพย์ประกันกับตำรวจและผู้เสียหายไปฟ้องคดีด้วยตนเอง ผู้ต้องหาจึงไม่มีหลักทรัพย์อื่นก็จำเป็นที่จะต้องใช้โฉนด หรือ น.ส.๓ ที่อยู่ที่ตำรวจ ตำรวจก็เสนอว่าให้ตำรวจได้ออกหนังสือรับรองว่า น.ส.๓ หลักทรัพย์อันนี้อยู่ที่ตำรวจแล้วให้ศาลใช้อันนี้เป็นหลักทรัพย์ประกัน

ประธาน เห็นว่าปัญหาในข้อ ๕ ควรแบ่งแยกออกเป็น ๒ ข้อ ดังนี้

ข้อ **๕.๑** คือปัญหาเดิมที่ทางกลุ่มย่อยได้เสนอมา และมีแนวทางแก้ไขตามข้อเสนอของกลุ่ม

ข้อ **๕.๒** คือปัญหาใหม่ที่ที่ประชุมใหญ่เสนอ นั่นคือ ในกรณีผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในระหว่างสอบสวนผู้ต้องหาได้มาประกันตัวไว้แล้ว ก่อนที่การสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง ผู้เสียหายได้นำคดีไปฟ้องต่อศาลเอง ในกรณีที่ศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งประทับฟ้อง จำเลยจะมาขอประกันตัวอีก จะทำอย่างไรจึงจะแก้ไขข้อขัดข้องที่จำเลยจะต้องหาหลักทรัพย์มาวางศาลเพิ่มขึ้นจากหลักทรัพย์เดิมที่ประกันอยู่ในชั้นสอบสวน ส่วนทางแก้ไขนั้น ที่ประชุมนี้ขอให้นำเสนอคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมเพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป

ข้อ ๖. การใช้หลักประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔

สภาพปัญหา แม้ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๑๔ กำหนดหลักประกันไว้ ๓ ชนิด ซึ่งรวมถึงอนุมาตรา (๓) คือให้มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์และตามระเบียบแบบแผนของทางราชการจะได้กำหนดให้เจ้าพนักงานหรือศาลพิจารณารับหลักทรัพย์ชนิดนี้ไว้เป็นหลักประกันเพื่ออำนวยการที่จะได้รับพิจารณาให้ปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างแท้จริงแต่ในทางปฏิบัติมักนิยมใช้หลักทรัพย์ตามอนุมาตรา ๑ คือมีเงินสดมาวางหรืออนุมาตรา ๒ คือมีหลักทรัพย์

อื่นมาวาง ส่วนอนุมาตรา ๓ การมีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์มีเป็นส่วนน้อย ซึ่งเป็นเหตุให้สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราวโดยมีบุคคลมาเป็นหลักประกันไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา ควรกำหนดนโยบายให้เจ้าพนักงานและศาลพิจารณารับหลักทรัพย์ตามมาตรา ๑๑๔ (๓) ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวได้เช่นเดียวกับหลักประกันตามมาตรา ๑๑๔ (๑) และ (๒) ไว้โดยแจ้งชัดเพื่อให้เจ้าพนักงานทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันและควรวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลในการพิจารณารับหลักประกันและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบทางสื่อมวลชนทุกทาง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรที่จะดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้โดยรีบด่วนโดยถือเป็นนโยบาย

ข้อ ๗. ในการประกันตัวโดยใช้โฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ซึ่งได้รับการประเมินราคาจากพนักงานที่ดินมาแล้ว แต่พนักงานหรือศาลยังส่งไปตรวจสอบอีกทำให้เกิดความล่าช้า

สภาพปัญหา ในการขอประกันตัวและนายประกันวางโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ เป็นหลักประกัน ศาลมักจะรอคำสั่งไว้คอยตรวจสอบโฉนดที่ดิน หรือ น.ส.๓ ว่าถูกต้องหรือไม่ อีกชั้นหนึ่งก่อน ทำให้ผู้ต้องขังต้องถูกขังต่อไปอีกหลายวัน

แนวทางแก้ไข เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งน่าเชื่อถือได้มีหนังสือรับรองหลักทรัพย์แล้ว ควรพิจารณาสั่งในคำร้องได้ทันที เว้นแต่จะมีเหตุสงสัยจริง ๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ไม่ควรตรวจสอบหลักประกันอีกเพราะจะก่อให้เกิดความล่าช้า เว้นแต่จะมีเหตุสงสัยตามสมควร

ข้อ ๘. ในการขอประกันตัวผู้ต้องหา ปรากฏอยู่เสมอว่าพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการลงนามอนุมัติไม่อยู่หรือไม่ว่าง ทำให้เกิดการล่าช้าในการขอประกันตัว

สภาพปัญหา เมื่อมีผู้ต้องหาถูกเจ้าพนักงานจับกุมและคุมขังแล้วมีผู้ขอประกันมักจะปรากฏในภาคปฏิบัติเสมอว่านายร้อยเวรที่ไม่ใช่เจ้าของคดีมักจะปฏิเสธให้รอเจ้าของคดีสั่ง และผู้มีอำนาจสั่งก็ไม่ปรากฏตัวอยู่ในสถานีตำรวจต้องติดตามหาเสียเวลาในการรอคอยของผู้ขอประกันและผู้ต้องหาทั้ง ๆ ที่กรมตำรวจได้วางระเบียบไว้แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา ควรแจ้งเตือนให้ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติให้เคร่งครัดอีกครั้ง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ กรมตำรวจควรเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้โดยเคร่งครัด

ประธาน ข้อเสนอแนะในข้อ ๘ ที่ว่าให้ปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด ยังกำกวมไม่ทราบว่าระเบียบนั้นเป็นอย่างไร น่าจะเขียนให้ชัดว่ากรมตำรวจได้ว่าระเบียบไว้แล้ว ว่าอย่างไรแล้วบทสรุปและข้อเสนอก็เป็นเรื่องของกรมตำรวจควรเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบนั้น

พ.ต.อ.พงษ์ศักดิ์ กนิษฐกุล รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ สำหรับระเบียบเกี่ยวกับการประกันตัวผู้ต้องหาของกรมตำรวจที่ได้วางไว้นั้น แบ่งออกเป็นว่า

เมื่อมีผู้มายื่นคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม จะเป็นเจ้าของคดีหรือไม่ก็ตาม มีหน้าที่ในการรับสัญญาประกันและจะต้องรีบเสนอให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุญาตทันที จะอนุญาตหรือไม่ก็ตาม ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องขอประกันทราบภายในไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง

อีกประการหนึ่งได้กำหนดระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับผู้มีอำนาจที่จะอนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาไว้อย่างชัดแจ้งว่าใครบ้างเป็นผู้ที่มีอำนาจอนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหา โดยกำหนดไว้ตามลำดับชั้นเรียงกันมาว่า ถ้าหากสารวัตรใหญ่ไม่อยู่ สารวัตรสืบสวน หรือสารวัตรปกครอง หรือใครก็ตาม จะกำหนดตั้งแต่ลำดับที่ ๑,๒,๓ ลงมาจนกระทั่งถึง ตัวพนักงานสอบสวนเอง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่กระผมได้อ่านแล้วก็เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของกรมตำรวจของพนักงานสอบสวน

ข้อ ๙. คำร้องขอฝากขังของพนักงานสอบสวนมิได้แจ้งรายละเอียดของสภาพการกระทำผิด ข้อหา และพฤติการณ์แห่งคดี พอที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการสั่งในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวและไม่แจ้งในคำร้องว่าจะคัดค้านการประกันหรือไม่

สภาพปัญหา คำร้องที่พนักงานสอบสวนยื่นต่อศาลเพื่อขอฝากขังผู้ต้องหาไม่ปรากฏข้อเท็จจริงและสภาพรายละเอียดแห่งคดีพอเพียงที่จะประกอบดุลพินิจของศาลในการพิจารณาในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ศาลไม่อาจสั่งคำร้องปล่อยชั่วคราวได้ถูกต้องและเป็นธรรม

แนวทางแก้ไข ให้มีการประสานงานระดับกระทรวง กับกรมตำรวจเพื่อขอให้พนักงานสอบสวนบรรยายระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับของกลางในคดี ข้อหาในคดีและพฤติการณ์แห่งคดีอย่างชัดแจ้งในคำร้องขอฝากขัง และหากจะคัดค้านการประกันตัวก็ให้แจ้งเหตุผลโดยชัดแจ้งมาด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงในคดีมาโดยละเอียดเพื่อที่ศาลจะพิจารณาคำร้องขอประกันได้ถูกต้องและหากจะคัดค้านการประกันให้ระบุเหตุผลในการคัดค้านมาโดยชัดแจ้งด้วย

ข้อ ๑๐. พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการและศาลทั้งหลายควรรับพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนอกเวลาปฏิบัติราชการหรือในวันหยุดราชการด้วย

สภาพปัญหา มีบางกรณีที่ประชาชนถูกจับกุมและถูกควบคุมตัวในวันหยุดราชการ ไม่อาจร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจากพนักงานตำรวจพนักงานอัยการและศาลไม่รับพิจารณาคำร้องในวันหยุดราชการ

แนวทางในการดำเนินการแก้ไข ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ผลได้ผลเสียเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเร่งด่วน เพื่อให้พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการและศาลได้รับพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาพิจารณาความเป็นไปได้ในการดำเนินการให้ความสะดวกและเป็นธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในเรื่องดังกล่าว

ประธาน ขอถามประธานกลุ่มที่ ๓ สำหรับตำรวจรู้สึกว่าจะไม่มีวันหยุด ปัญหาน่าจะเกิดทางอัยการกับศาล ไม่ทราบว่ากลุ่มที่ ๓ พูดกันอย่างไร

นายฤทธิรงค์ ปานรักษา ประธานกลุ่มที่ ๓ ศาลและพนักงานอัยการไม่ได้พิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนอกเวลาราชการหรือในวันหยุดทำให้ประชาชนเดือดร้อนมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงโดยให้รับพิจารณาการประกันโดยต่อเนื่องแม้กระทั่งนอกเวลาราชการหรือในวันหยุดราชการด้วย อย่างในต่างประเทศบางประเทศประชาชนที่ต้องคดีและถูกควบคุมจะได้รับความสะดวก ข้อนี้เป็นแนวความคิดใหม่ซึ่งต้องมีมาตรการและพิจารณากันให้รอบคอบ เพราะว่าเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย คือ ท่านผู้พิพากษาต้องเข้าเวร มีเวรคอยรับพิจารณาคำร้อง พนักงานอัยการก็เช่นเดียวกัน ส่วนตำรวจในทางปฏิบัตินั้น มีการปฏิบัติกันอยู่บ้างแม้ในวันหยุดเขาก็พิจารณาหลักประกัน

พ.ต.อ.ธีรวุฒิ บุตรสีภูมิ รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๑๑ เนื่องจากที่ทำการของสถานีตำรวจนั้นเปิดตลอด ๒๔ ชั่วโมง ไม่เหมือนทางอัยการและศาลที่ไม่เปิดที่ทำการในวันหยุดราชการ ทางตำรวจจึงรับยื่นรับคำร้องเรื่องการประกันตลอดเวลาอยู่แล้ว กระผมจึงอยากขออนุญาตเนื่องจากเรื่องนี้เป็นรายงานการสัมมนากลุ่ม ซึ่งเป็นเอกสารคงจะส่งไปเผยแพร่หลายหน่วยงาน ฉะนั้นประเด็นข้อเท็จจริงนั้นทางตำรวจรับอยู่แล้วก็อยากจะขออนุญาตตัดออก

นายอภิชาติ อาสภวิริยะ หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๕ กรมอัยการ ฝ่ายตำรวจบอกว่าทางตำรวจนั้นทำหน้าที่รับคำร้องตลอด ๒๔ ชั่วโมงแล้วก็ไม่มีวันหยุดราชการอยู่แล้ว ส่วนทางของอัยการนั้นกระผมได้ชี้แจงว่าสำหรับอำนาจในการพิจารณาให้ประกันตัวผู้ต้องหาสำหรับวันเสาร์อาทิตย์นั้นไม่น่าจะเกิดขึ้น เพราะว่าอำนาจในการที่จะประกันได้จะต้องเกิดจากตำรวจนำผู้ต้องหาพร้อมสำนวนมาส่งให้จึงจะมีอำนาจในการที่จะพิจารณาสั่งประกัน แต่ในวันเสาร์อาทิตย์นั้นในการปฏิบัติราชการไม่มี เพราะฉะนั้นตำรวจไม่ส่งสำนวนเราก็ไม่มีอำนาจที่จะไปสั่งให้ประกันอยู่ดี อีกประการหนึ่งเมื่อสำนวนที่ตำรวจส่งมานั้นก็เป็นสำนวนที่มีการประกันตัวอยู่แล้วหากจะรอไปจนถึงวันจันทร์ผมก็คิดว่าไม่ใช่เรื่องที่จะทำให้ผู้ต้องหาได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอย่างไร เพราะฉะนั้นอยากจะขอให้บันทึกข้อสังเกตไว้ด้วย

นายสุรินทร์ นาควิเชียร ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผมจะขอชี้แจงในนามของศาลว่าถ้าหากว่าเราเปิดโอกาสให้มีการประกันในระหว่างวันหยุดราชการจะมีปัญหาขัดข้องหลายประการมากระทบ เป็นต้นว่าเมื่อผู้พิพากษาสั่งให้ประกันแล้วถ้าเขาเอาเงินสดมาประกันใครจะเก็บเงินสด หรือถ้าเขาเอาสมุดเงินฝากมาประกันเราจะตรวจสอบได้อย่างไรว่าสมุดเงินฝากนั้นจริงหรือไม่จริง ถ้าเกิดไปกด เอ.ที.เอ็ม.ถอนเงินออกเสียหมดแล้วใครจะรับผิดชอบ อีกประการหนึ่งถ้าเราสั่งอนุญาตให้ประกันแล้วจะต้องออกหมายปล่อยใครจะเอาหมายปล่อยนี้ไปให้เรือนจำปล่อยตัวเขา ศาลใหญ่ ๆ เป็นต้นว่าศาลอาญาสำนวนอยู่ระหว่างเก็บ ระหว่างสืบพยานมีมาก เจ้าหน้าที่รับผิดชอบอยู่โดยเฉพาะได้กำหนดตัวบุคคลไว้ ถ้าหากว่าเราเปิดที่ทำงานในวันเสาร์วันอาทิตย์หรือวันหยุดราชการย่อมไม่สามารถหรือเป็นไปไม่ได้เลยที่จะเอาสำนวนนั้นมาพิจารณาประกอบ เพราะฉะนั้นผมตั้งข้อสังเกตไว้ว่าไม่น่าจะทำสำหรับศาล ส่วนฝ่ายอื่นนั้นผมไม่ก้าวล่วงไปให้ความเห็นได้

ประธาน ก็เป็นอันว่าทางตำรวจก็ตัดตำรวจออก อัยการก็ขอตัดอัยการออก ศาลก็ขอตัดเรื่องของศาลออก สำหรับข้อ ๑๐ นี้ ทางฝ่ายเลขาจะรวบรวมข้อสังเกตของทั้ง ๓ ฝ่ายแล้วก็ส่วนข้อ ๑๐ นี้ก็ใช้คำว่าดำเนินการศึกษาถึงความเป็นไปได้ก็จะขอรับไปพิจารณาในชั้นคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ข้อ ๑๑. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

สภาพปัญหา ในคดีความผิดไม่ร้ายแรงและผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนยากจนไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาประกันตัว

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา ควรพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันตามที่ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๑๐ วรรค ๒ ให้อำนาจไว้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ควรที่จะพิจารณาใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างจริงจัง

ประธาน การรายงานผลการสัมมนากลุ่มย่อยที่ ๓ ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ขอขอบคุณประธานและเลขานุการกลุ่มที่ ๓ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย : หัวข้อต่อไปเป็นการรายงานผลการสัมมนากลุ่มย่อยที่ ๔ ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้าย เรื่อง "การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ" ประธานกลุ่มคือ นายสุชาติ สุขสุมิตร ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา เลขานุการกลุ่มคือ นายประพันธ์ นัยโกวิท ทนายความ ขอเชิญประธานกลุ่มครับ

นายสุชาติ สุขสุมิตร ประธานกลุ่มที่ ๔ ประธานที่ประชุมใหญ่และท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาผู้มีเกียรติทุกท่าน การประชุมย่อยกลุ่มที่ ๔ เรื่อง การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการ

นั้น มีหัวข้อนี้ก็เกิดขึ้นจาก พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๐ เพราะฉะนั้นในการประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มที่ ๔ นี้มุ่งที่จะวิเคราะห์ในเนื้อหาหรือวิธีการตามที่ปรากฏใน พ.ร.บ.นั่นเอง ซึ่งในที่สุดที่ประชุมกลุ่มที่ ๔ ก็ได้ข้อยุติไว้รวม ๕ ประการด้วยกันเป็นข้อยุติเบื้องต้นซึ่งผมจะขอเรียนชี้แจงสั้น ๆ ทั้ง ๕ ประการ ว่าเป็นดังนี้

วิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนั้นมีมติเห็นพ้องกันในเบื้องแรกว่าวิธีการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในด้านการลดภาระคดีหรือลดระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในด้านกิจการค้าพาณิชย์ช่วยให้ประชาชนในระหว่างกันเองที่มีข้อพิพาทได้ระงับข้อพิพาทกันโดยสันติในบรรยากาศเป็นมิตรไม่มีความบาดหมางกันหรือมีลักษณะที่โต้แย้งกันในทางโรงทางศาล และนอกจากนี้ เนื่องจากการประกอบกิจการบางอย่างนี้จำเป็นจะต้องมีความลับ เช่นว่ามีเทคโนโลยี่ หรือมีเทคติเคิลโนคราวในการประกอบกิจการนั้น ถ้ามีข้อขัดแย้ง สิ่งที่โต้แย้งกันนั้นก็จะได้เก็บรักษาเป็นความลับเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ อันนี้ก็คือเป็นประโยชน์ของตัวอนุญาโตตุลาการฉบับนี้

ส่วนข้อยุติประการที่สองนั้นเมื่อเรามีความเห็นว่ามีประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาทแล้วก็ควรจะส่งเสริม ระบบในการส่งเสริมของระบบอนุญาโตตุลาการนั้นก็อยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของคู่กรณี คือไม่ใช่เป็นบทบังคับเป็นความสมัครใจของผู้พิพากษามีข้อโต้แย้งในทางแพ่งนั้นเองที่จะตกลงกัน เพราะฉะนั้นการส่งเสริมก็ควรจะได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนว่า วิธีการอย่างนี้เป็นวิธีที่ดีที่จะสามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ส่วนข้อยุติในประการที่สามนั้น ควรจะส่งเสริมด้วยวิธีการใด มีข้อคิดหรือข้ออภิปรายในที่ประชุมกลุ่มสัมมนาย่อยว่า ในการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตนั้นก็มีหลายระดับด้วยกัน โดย

เฉพาะที่จะเกิดผลประโยชน์อย่างยิ่งก็ได้แก่ข้อพิพาทในระดับประเทศหรือระดับระหว่างประเทศ ซึ่งส่วนมากก็จะเกิดจากการค้าที่เป็นระบบหรือว่าผ่านสภาหอการค้า แต่ก็มีข้อพิพาทซึ่งอยู่ในระดับล่างอีกระดับหนึ่งเหมือนกัน ซึ่งอาจจะพิสูจน์ในระดับท้องถิ่น ก็จะต้องให้การส่งเสริมทั้งสองระดับ เช่นในระดับหมู่บ้านอาจจะทำโดยวิธีประสานกับโครงการประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านซึ่งกรมอัยการได้จัดทำในโครงการ สคช. หรือสภาหอการค้าประจำจังหวัดหรือสภาทนายความ โดยทั้งนี้จะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายอื่น เป็นต้นว่า ทางศาลและกระทรวงยุติธรรม ความจริงแล้วสิ่งที่ระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนั้นก็เป็นเรื่องในทางแพ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนต่อเอกชน ซึ่งความจริงแล้วก็น่าจะเป็นภาระของภาคเอกชน แต่ว่าในระยะแรกการส่งเสริมก็ควรจะกระทำได้โดยวิธีการส่งเสริมจากตัวภาครัฐเป็นตัวเร่ง การมอบภาระให้แก่เอกชนหรือภาคเอกชนจะต้องดำเนินการด้วยตัวเอง

ประการที่สี่ การส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการนี้จะต้องทำกันทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายภาคเอกชน ภาครัฐบาล ซึ่งในการนี้ก็อาจจะมีการจัดตั้งองค์กรใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัว พ.ร.บ.นี้ไปสู่ประชาชนซึ่งจะต้องมีการขจัดแก้ปัญหาด้วยวิธีของ พ.ร.บ.ใหม่ซึ่งเราก็ยังไม่รู้จัก เช่นการจัดตั้งศูนย์ประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการของสภาทนายความ หรือการขยายงานขององค์กรเดิมที่มีอยู่แล้วในบางหน่วยให้กว้างขวางขึ้น เช่น ในกรมบังคับคดีก็มีงานอนุญาโตตุลาการ ถ้าเราได้เสริมหรือได้เร่งช่วยและก็เพิ่มขีดความสามารถ ขีดการทำงานของหน่วยงานเหล่านี้ขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อตัว พ.ร.บ.นี้เป็นอย่างมาก

และในประการสุดท้าย ในระบบอนุญาโตตุลาการนั้นจะทำเป็นสองระบบ คือเป็นระบบในรูปสถาบันหรือเป็น institvte arbitration หมายความว่าอาจจะเป็นศูนย์อนุญาโตตุลาการประจำจังหวัดเชียงใหม่ประจำจังหวัดสงขลาซึ่งก็จะต้องออกไปในรูปของระบบ แต่อีกวิธีหนึ่งอาจจะส่งเสริมในรูปเฉพาะกิจเช่นว่า มีคณะอนุญาโตตุลาการเฉพาะเรื่องที่ดิน เรื่องซื้อขาย หรือการขนส่งทางทะเล พวกนี้ก็จะมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องอันนี้เป็นการแบ่งระบบออกเป็นสองระบบของการที่มีรูปแบบในการที่จะจัดตั้งระบบอนุญาโตตุลาการที่คิดว่า พ.ร.บ.ฉบับนี้ก็จะส่งผลไม่มากก็น้อยเป็นประโยชน์ต่อผู้มีข้อพิพาท ซึ่งอาจจะตัดปัญหาในการที่จะไม่ต้องมาดำเนินคดี

แต่อย่างไรก็ดีมีปัญหาอยู่หลายประการพอสรุปได้รวมถึง ๙ ปัญหาด้วยกัน ผมขอเรียนคุณประพันธ์ นัยโกวิท เลขานุการกลุ่มได้โปรดกรุณาชี้แจง

นายประพันธ์ นัยโกวิท เลขานุการกลุ่มที่ ๔ เรียนท่านประธานและท่านผู้ร่วมการสัมมนาทุกท่าน สำหรับปัญหาข้อขัดข้องที่มีอยู่วิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมี ๙ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ท่าทีของศาลที่มีต่ออนุญาโตตุลาการ

สภาพปัญหา ในกฎหมายไทย ยอมรับระบบอนุญาโตตุลาการมาแล้วอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีอนุญาโตตุลาการในศาลและนอกศาล แต่ในทางปฏิบัติเมื่อมีคดี

เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการศาลยังไม่บังคับมากเท่าที่ควร บางทีในสัญญาได้ระบุไว้ว่าให้ใช้ระบบอนุญาโตตุลาการ แต่ข้อสัญญายังไม่ชัด ก็บอกว่ายังไม่ตัดสิทธิคู่กรณีที่ใช้สิทธิทางศาล ฟ้องศาลโดยตรง อันทำให้ภาคเอกชนเกิดความลังเลใจที่จะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ

ข้อพิจารณา

๑. ที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับสภาพปัญหานี้แล้ว มีความเห็นว่าการจะทำให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยท่าทีของศาล เพราะถ้าศาลไม่เห็นความสำคัญหรือไม่ไว้วางใจในระบบอนุญาโตตุลาการแล้ว การที่จะไปชักชวนให้ประชาชนมาใช้ระบบนี้ก็ลำบาก

๒. เหตุที่ศาลแต่เดิมมาไม่นิยมระบบนี้ก็เพราะว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการนอกศาลมีเพียงมาตราเดียวคือมาตรา ๒๒๑ ทำให้ศาลเกิดความไม่แน่ใจ ปัจจุบันเรามีพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ออกมาใช้บังคับ หวังว่าคงได้รับการส่งเสริมจากกระทรวงยุติธรรมต่อไป

ประเด็นที่ ๒ ปัญหาความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคู่ความที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมกัน

สภาพปัญหา กรณีที่คู่สัญญามีความได้เปรียบเสียเปรียบกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ฝ่ายหนึ่งอาจจะถูกบีบบังคับให้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการ โดยไม่เข้าใจว่าสภาพการบังคับหรือการดำเนินงานของระบบอนุญาโตตุลาการหรืออีกกรณีหนึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีพลังเหนือกว่าอาจจะกำหนดตัวอนุญาโตตุลาการ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายอาจจะยากที่จะหาบุคคลมาชี้ขาดระบบอนุญาโตตุลาการ อย่างเช่นฝ่ายหนึ่งก็เรียกว่าคนซึ่งมีคุณวุฒิสูงมากเลย ซึ่งฝ่ายหนึ่งซึ่งมีพลังการต่อรองอ่อนกว่าอาจจะหาคนที่มีคุณสมบัติอย่างนั้นไม่ได้ อันนี้ก็เกิดให้มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น

ข้อพิจารณา ที่ประชุมมีความเห็นว่า

๑. ระบบอนุญาโตตุลาการที่ใช้อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้อาศัยหลักของระบบของสัญญา ฉะนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเด็นอันนี้เป็นปัญหาของกฎหมายระบบนิติกรรมสัญญาทั้งระบบ เพราะว่าเราใช้หลักความสมัครใจของคู่กรณี หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการเจตนา อาจจะต้องถึงกับทำการแก้ไขกฎหมายให้ศาลมีอำนาจปรับปรุงหรือระงับใช้ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมบางข้อได้ โดยเราอาจจะนำหลักกฎหมายของอังกฤษเรื่อง Unfair Contract Terms Act หรือหลักกฎหมายของอเมริกาเรื่อง Unconscionability ซึ่งบัญญัติอยู่ใน Uniform Commercial Code มาเป็นแนวทางการแก้ไขกฎหมาย

๒. อาจจะมีการแก้ปัญหาในตัวของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการอย่างเช่นในมาตรา ๑๑ กำหนดเอาไว้ว่า ในกรณีที่มีอนุญาโตตุลาการหลายคนให้คู่กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายละเท่ากัน ดังนั้นถ้าหากว่าในสัญญาอนุญาโตตุลาการมีฝ่ายใดตั้งอนุญาโตตุลาการมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการทำให้ได้เปรียบ อันนี้ก็ตกอยู่ในข้อ ๕ ของกฎหมายของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ ส่วนข้อได้เปรียบเสียเปรียบของคู่กรณีในกรณีที่ไม่สามารถหาคนที่ทัดเทียมกันมาได้ ก็อาจจะแก้ไขโดยอาศัยการบริหารของสถาบันอนุญาโตตุลาการที่มีอยู่ อย่างเช่นอาจเป็นสภาหอการค้าไทย สภาทนายความที่จัดตั้งขึ้น

นายลิขิต เพชรสว่าง รองหัวหน้าพนักงานกรมอัยการ กองนโยบายและแผน กรมอัยการ ในปัญหานี้มีข้อสังเกตอีกว่า ปัญหาที่ผมมีความห่วงใยมากในลักษณะของสัญญาอนุญาโตตุลาการว่า ถึงแม้ว่าจะมองเห็นในเบื้องต้นว่า การดำเนินการทำประโยชน์ในอนุญาโตตุลาการมีประโยชน์อย่างยิ่งในระดับของการค้าธุรกิจในเบื้องสูง ไม่ทราบว่าในที่ประชุมในกลุ่มนี้ได้พิจารณาถึงซึ่งมาสอดแทรกก่อนมีการกำหนดอนุญาโตตุลาการ คือ อำนาจการต่อรองระหว่างสองฝ่าย ซึ่งผมมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า ถ้าหากเราพิจารณาถึงว่าลักษณะนี้แพร่หลายลงไปในท้องถิ่นอยากเสนอที่ประชุมว่า ลองพิจารณาในลักษณะท้องถิ่นชนบทในระดับบุคคลยังมีปัญหาอยู่มาก เช่น ในระดับพ่อค้ากับคนยากจนฐานะเดือดร้อนลำบาก สมมุติว่าคนจนที่ฐานะลำบากเดือดร้อนเรื่องเงินทอง กู้เงินจากพ่อค้า โรงสี โรงเลื่อย อะไรก็ตามเพื่อมาดำเนินกิจการ ผมคิดว่าถ้าเราพิจารณาในสภาพที่แท้จริงแล้วจะเห็นได้ว่าอำนาจในการต่อรองในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คนในฐานะยากจนไม่มีทางจะเชื่อมอนุญาโตตุลาการได้ เพราะในกรณีอย่างนี้ก็อาจเป็นช่องทางสำหรับผู้ที่มีฐานะในด้านอำนาจต่อรอง จะเป็นผู้ชี้นำหรือเป็นผู้กำหนดเอาอนุญาโตตุลาการซึ่งสามารถมองเห็นได้ว่า สามารถชี้ขาดข้อพิพาทได้ในลักษณะเป็นประโยชน์กับบุคคลนั้นโดยไม่ต้องผ่านการชี้ขาดของศาล ที่กล่าวนี้ก็เป็นห่วงว่าถ้าเราปฏิบัติในชั้นเบื้องล่างมาก ๆ แล้วมีผลเสียในด้านปฏิบัติการจิตวิทยากับประชาชน

นายสุชาติ สุขสุมิตร ประธานกลุ่มที่ ๔ ปัญหานี้ได้พูดกันในที่ประชุมกลุ่มว่าเป็นห่วงเป็นใยในข้อนี้เหมือนกัน จนมีผู้เข้าร่วมสัมมนาท่านหนึ่งท่านบอกว่า ยกตัวอย่างว่า ถ้าในคดีที่ประชุมจัดตั้งอนุญาโตตุลาการอภิปรายในนี้เลือกตัวผู้ว่าราชการจังหวัด อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนยากคนจนเลือกเอาผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันซึ่งคิดว่ามีพลังและมีอำนาจต่อรองดีที่สุดแล้ว และเรามีความเห็นว่าความเหลื่อมล้ำกันว่าฝ่ายที่เลือกผู้ว่าราชการจังหวัดและฝ่ายที่เลือกผู้ใหญ่บ้านได้เปรียบเสียเปรียบกว่ากันแน่นอนผู้ใหญ่บ้านก็คงไม่กล้าชี้ขาดกับผู้ว่าราชการจังหวัด อันนี้เราไม่ได้เล็งเห็นปัญหา ปัญหาอันนี้เราบอกว่า เนื่องจากความได้เปรียบเสียเปรียบเราต้องเลิกกฎหมายนิติกรรมสัญญาเป็นกฎหมายที่ให้อิสระในการแสดงเจตนา อิสระในการที่จะเลือกตัวผู้ชี้ขาด เลือกตัวอนุญาโตตุลาการ แต่อย่างไรก็ตามก็มีมาตรา ๑๑ ให้วิธีการเอาไว้เหมือนกันว่า ฝ่ายผู้พิพาทฝ่ายหนึ่งอาจจะเลือกมาคนหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งเลือกมาคนหนึ่งก็เป็นสองคน และก็ไปเลือกบุคคลภายนอกอีกคนหนึ่งมาเป็นอนุญาโตตุลาการ ถ้าหากเลือกไม่ได้ก็ให้ศาลเลือก กฎหมายเขียนไว้ในลักษณะนั้นเพื่อจะเป็นการช่วยความได้เปรียบเสียเปรียบกันได้เช่นกัน แม้จะมีวิธีการตาม พ.ร.บ. อาจใช้บริการหรือใช้อย่างที่ได้เรียนแล้วว่าอนุญาโตตุลาการอาจสร้างขึ้นมาในระบบ institutional arbitration ได้เพราะว่า ได้ตามที่ผมขออนุญาตไว้สภาหอการค้าเชียงใหม่อาจตั้งอนุญาโตตุลาการไว้ คนที่มีคุณวุฒิที่เหมาะสมไว้ ๕ คน ซึ่งการเลือกใช้บริการอาจเลือกเอาจากบุคคลที่อยู่ในจำนวน ๕ คนนั้น อันนี้เป็นการได้เปรียบเสียเปรียบ แต่ผมไม่ปฏิเสธว่าถ้าหากว่าผมจะเลือกบุคคลผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นมีสิทธิที่จะทำได้ ปัญหาที่คิดอยู่ในขณะนี้คือสภาพปัญหา ผมคิดว่าระบบที่จะดีจะเลวจะต้องมีเวลาอยู่ช่วงหนึ่งที่สามารถปฏิบัติงานดูว่าดีอย่างไร

นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร ประธานคณะอนุกรรมการสภาทนายความประจำศาลจังหวัดพะเยา ผมอยากทำความเข้าใจใน พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการว่าเป็นเพียง พ.ร.บ.ออกมาที่จะลดข้อพิพาท หมายถึงว่าเป็นทางเลือกเพื่อจะลดข้อพิพาทที่จะมาสู่ศาล ขณะนี้เรายอมทราบดีอยู่ว่า ทางคดีอาญาและคดีแพ่งล้นศาลทุกศาล โจทก์ก็มีวิธีที่จะเร่งรัดคดีขึ้นมา กฎหมายนี้พึ่งจะเริ่มต้นในประเทศเราอาจจะต้องใช้เวลาอีกสักระยะหนึ่งที่จะเผยแพร่พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้กว้างขวางออกไป แต่อย่างไรก็ตามมันเป็นเพียงตัวเลือกอย่างหนึ่งในการที่จะใช้กำหนดในสัญญา คือสัญญาทางธุรกิจทุกอย่าง ไม่ว่าสัญญากู้ยืมเงิน สัญญาค้ำประกันจำนอง เช่าซื้อ ทุกอย่างสามารถที่จะกำหนดการใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการลงไว้เพียงข้อเดียวในสัญญานั้นว่า ถ้าข้อพิพาทเกิดขึ้นจะมอบให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตัดสินปัญหานั้นเพื่อตัดทอนขั้นตอนในการที่ฟ้องศาลไปหนึ่งขั้นตอน ผมจำได้ว่าท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านผู้ว่าเชาว์วัศ สุดลาภา เคยใช้มาในระดับตำบล ท่านตั้งคือคล้าย ๆ กับการประนอมข้อพิพาทขึ้นในหมู่บ้าน ได้ผลดีพอสมควร แต่ผมไม่แน่ใจว่าจะแพร่หลายไปถูกต้องไหมเพราะว่าไม่มีกฎหมายรองรับ ขณะนี้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการเป็นพระราชบัญญัติที่เรายอมรับว่าถูกต้องแล้วว่าถูกต้องทุกอย่าง เพราะฉะนั้นคงต้องใช้ไปสักระยะหนึ่งและดูว่าดีหรือไม่ ถ้าไม่ดีก็เสนอแก้กฎหมายต่อไป ขอขอบคุณครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท เลขานุการกลุ่มที่ ๔ ขอชี้แจงที่ท่านผู้มีเกียรติได้อภิปรายสักครู่สักเล็กน้อยที่ว่า การดำเนินงานในระดับท้องถิ่นของท่านผู้ว่าเชาว์วัศ ไม่มีกฎหมายรองรับนี่ ผมอยากชี้แจงว่าความจริงมีนะครับ ในทางแพ่งเราใช้หลักกฎหมายประนีประนอมยอมความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๕๐ ส่วนในทางอาญาเราถือหลักความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙(๒) ถ้าคู่ความยอมความคดีอาญาก็เลิกกันไป

ประเด็นที่ ๓ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของตัวอนุญาโตตุลาการ

สภาพปัญหา คุณภาพและมาตรฐานของผู้ทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบบอนุญาโตตุลาการ จะมีแนวทางใดที่จะสามารถป้องกันหรือควบคุมไม่ให้เกิดข้อบกพร่องในด้านนี้ได้

ข้อพิจารณา

๑. จะต้องมีการเผยแพร่ปลูกฝังแนวความคิดว่า อนุญาโตตุลาการนั้นทำหน้าที่เป็นคนกลางคล้ายศาล เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมา มิใช่เป็นตัวแทนหรือว่าเป็นทนายความของฝ่ายที่แต่งตั้ง แนวความคิดนี้จะต้องปลูกฝังย้ำให้ผู้เข้ามาทำหน้าที่นี้ได้ตระหนัก

๒. ในการปฏิบัติหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการ มิใช่ว่าอนุญาโตตุลาการจะทำอะไรก็ได้ อนุญาโตตุลาการจะต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงสัญญาแรกที่เขาตกลงกันมา คือสัญญาอนุญาโตตุลาการอันนั้นเป็นประการแรก อนุญาโตตุลาการจะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักความยุติธรรม ฉะนั้นถ้าหากว่าอนุญาโตตุลาการไม่ปฏิบัติตามสัญญาหลักกฎหมายหรือหลักความยุติธรรมดังกล่าว ใน

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ มาตรา ๑๗ กับมาตรา ๒๔ ได้บัญญัติว่า ศาลอาจจะมีคำสั่งไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการได้

๓. ต้องอาศัยสถาบันของอนุญาโตตุลาการที่จัดตั้งขึ้น เช่น ของสภาหอการค้าไทย หรือสถาบันอื่นที่จะจัดตั้งขึ้นมา ได้กวดขันเรื่องนี้อีกทางหนึ่งด้วย

๔. ตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการไม่จำกัดว่าจะต้อง เป็นข้าราชการประจำแล้วทำไม่ได้ ถ้าหากผู้ที่เป็นข้าราชการประจำนั้นมีความสามารถ มีความซื่อสัตย์ และคู่กรณีเขาเชื่อถือก็อาจทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการได้แต่มีข้อสังเกตอยู่ว่ากรณีตุลาการประจำการมีลักษณะงานไม่เหมาะที่จะทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ แต่อย่างไรก็ตามคู่กรณีก็สามารถแต่งตั้งตุลาการบำนาญเป็นอนุญาโตตุลาการได้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็มีคนตั้งอยู่อย่างเช่นตั้งท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภิทย์เป็นอนุญาโตตุลาการ กรณีนี้เป็นข้อสรุปในประเด็นที่ ๓ เกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐาน

ประเด็นที่ ๔ ปัญหาความเสียเปรียบของไทยในระบบอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

สภาพปัญหา สัญญาทางการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันมักจะกำหนดเรื่องอนุญาโตตุลาการไว้ในสัญญาด้วย และบางทีในข้อความในสัญญาเองนี้ ในการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการนี้จะพิจารณาที่ไหนเช่นให้ไปพิจารณาที่อังกฤษ การใช้ภาษาอาจจะกำหนดว่าต้องใช้ภาษาอังกฤษหรือกฎเกณฑ์อาจจะกำหนดให้ใช้กฎเกณฑ์ของประเทศนั้นประเทศนี้ ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบของคู่สัญญาที่เป็นคนไทย

ข้อพิจารณา

๑. ความเสียเปรียบข้อนี้ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ เพราะอำนาจต่อรองของเราน้อยกว่าเขา ถ้าหากว่าคู่สัญญาซึ่งเป็นคนไทย ไม่ยอมตกลงในเรื่องนี้เลย คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามเขาอาจจะไม่ยอมเซ็นสัญญาเลยก็ได้ อันนั้นคงจะต้องยอมรับ

๒. ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ จำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ และต้องยอมรับเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามอารยประเทศ การแก้ข้อเสียเปรียบจะต้องส่งเสริมให้นักกฎหมายให้ผู้ที่อยู่ในวงการค้าได้มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับระบบอนุญาโตตุลาการให้มากขึ้น ในเวลาเดียวกันสถาบันซึ่งเป็นอนุญาโตตุลาการของไทยก็ควรจะเพิ่มขีดระดับความสามารถจนเป็นที่ยอมรับของระหว่างประเทศ

๓. คู่กรณีซึ่งเป็นคนไทยอาจจะขอต่อรองกับฝ่ายตรงข้ามซึ่งเป็นบริษัทต่างประเทศว่าถ้าจะใช้ระบบอนุญาโตตุลาการแล้ว ขอใช้ระบบอนุญาโตตุลาการของประเทศที่ ๓ ได้หรือไม่ คือไม่ใช่อนุญาโตตุลาการของทั้งสองฝ่าย หรือขอใช้ระบบอนุญาโตตุลาการของประเทศที่รับข้อเรียกร้องหมายความว่าฝ่ายใดขอให้ตั้งอนุญาโตตุลาการ จะต้องไปใช้ระบบอนุญาโตตุลาการของฝ่ายตรงข้าม

ประเด็นที่ ๕ ตั้งนิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ

สภาพปัญหา หากคู่กรณีทำสัญญาให้นิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ ข้อสัญญาจะใช้ได้หรือไม่

ข้อพิจารณา โดยสภาพของงานแล้วนิติบุคคลน่าจะเป็นอนุญาโตตุลาการไม่ได้ คู่กรณีจึงไม่ควรที่จะตกลงให้นิติบุคคลมาเป็นอนุญาโตตุลาการ ถ้าจะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการแล้วควรจะระบุให้ใช้วิธีอนุญาโตตุลาการตามระบบของสถาบันนั้น เช่นบอกว่าใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการตามระบบของสภาหอการค้าอะไรอย่างนี้เป็นต้น ไม่ใช่ระบุสถาบันนั้นให้มาทำหน้าที่โดยตรง กรณีซึ่งเขียนสัญญาไม่ถูกต้อง อย่างเช่นระบุว่าให้สภาหอการค้าไทยหรือว่าสภาทนายความมาเป็นอนุญาโตตุลาการนี้ที่ประชุมว่าไม่น่าจะถือว่าสัญญานั้นไร้สภาพน่าจะตีความว่าคู่กรณีประสงค์จะระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามระบบที่เขาระบุเอาไว้ในชื่อของนิติบุคคลนั้น

ประเด็นที่ ๖ การใช้ระบบอนุญาโตตุลาการในคดีอาญา

สภาพปัญหา การตกลงจะให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทในคดีอาญา จะสามารถกระทำได้หรือไม่และควรจะส่งเสริมหรือไม่

ข้อพิจารณา เห็นว่าตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ มาตรา ๕ นั้น บัญญัติถึงอนุญาโตตุลาการต้องเป็นข้อตกลงกันในทางแพ่ง ฉะนั้นโดยหลักการแล้วไม่อาจจะตกลงกันให้ชี้ขาดในคดีอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตามคดีอาญานี้ส่วนมากมักจะมีข้อพิพาททางแพ่งเข้ามาผสม อย่างเช่นเรื่องค่าเสียหาย ฉะนั้นการที่คู่กรณีตกลงให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทในทางแพ่งนี้อาจจะเป็นผลให้ระงับข้อพิพาทในทางอาญาได้ อย่างในคดีความผิดอันยอมความได้อาจจะทำให้คู่กรณีนี้ยอมความในทางอาญาด้วยหรือคดีซึ่งพนักงานสอบสวนอาจปรับเปรียบเทียบนี้ถ้ามีการตกลงทางแพ่งแล้วผู้เสียหายอาจจะยอมให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบ

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องไม่เข้าเป็นอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดในคดีประเภทนี้เสียเอง เพราะอาจจะเป็นการไม่สอดคล้องกับลักษณะงานที่รับผิดชอบ อันนี้กระผมสงสัยอยู่ไม่ทราบว่าท่านผู้ช่วยเลขาจะจดพลาดไปหรือไม่เพราะว่าในที่ประชุมพิจารณาแต่เพียงว่าระเบียบปฏิบัติของกรมตำรวจเท่าที่ผ่านในคดีรถชน ทางกรมตำรวจเคยมีระเบียบย้ำไปว่าไม่ให้พนักงานสอบสวนนี้เข้าไปเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยการตกลงเรียกเงินกันในทางแพ่งเพราะกลัวจะเกิดข้อครหา แต่ไม่ได้ลงมติถึงกับบอกว่าไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปเป็นอนุญาโตตุลาการ ท่านผู้กำกับหลาย ๆ ท่านอภิปรายว่าการไกล่เกลี่ยในคดีแพ่งมีระเบียบอยู่จะเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ได้เพราะว่าอาจจะเกิดความไม่เป็นธรรมในด้านสิทธิในทางแพ่งต่อคู่กรณี เพราะฉะนั้นเมื่ออย่างนี้ตัวอนุญาโตตุลาการจริงก็กระทำไม่ได้

นายวิชัย ตันติกุลานันท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง จำได้ว่าพูดกันถึงประเด็นนี้ว่าโดยปกติแล้วพนักงานสอบสวนนี้จะเข้าไปไกลุ่เกลี่ยคดีส่วนแพ่งไม่ได้ เช่น รถชนกันจะไปไกล่เกลี่ยให้เขาตกลงค่าเสียหายแก่กันไม่ได้ รู้สึกว่าทางฝ่ายตำรวจก็พูดชี้แจงชัดเจนแล้ว เราพูดอีกประเด็นว่าเมื่อมีพระราชบัญญัตินี้ออกมาใช้แล้วนี้ทางพนักงานสอบสวนหรือตำรวจนี้น่าจะมีบทบาทที่จะไกล่เกลี่ยหรือว่าชักนำให้คู่กรณีใช้หลักกฎหมายอันนี้ คือ ว่าให้คล้าย ๆ กับว่าให้ทั้งสองฝ่ายนี้ไปใช้

หลักเกณฑ์ในเรื่องการตั้งอนุญาโตตุลาการสำหรับการชี้ขาดในประเด็นข้อพิพาททางแพ่ง แต่ว่าตัวพนักงานสอบสวนนั้นไม่ควรที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการหรือเป็นผู้ชี้ขาดเอง ต้องแยกเป็น ๒ ประเด็น ในฐานะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยชักนำให้ประนีประนอมแนะให้ใช้หลักการในเรื่องอนุญาโตตุลาการ ให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่า สำหรับคดีแพ่งนั้น สองฝ่ายตกลงกันว่าจะไปตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อให้ชี้ขาดข้อนี้อย่างนี้ทำได้ แต่ว่าพนักงานสอบสวนจะไปชี้ขาดเองว่าให้ตนเป็นอนุญาโตตุลาการแล้วชี้ไปเลยว่าค่าเสียหายเป็นจำนวนเพียงใด เช่นนี้เห็นว่าทำไม่ได้

นายประพันธ์ นัยโกวิท เลขานุการกลุ่มที่ ๔ ขอบันทึกว่า พนักงานสอบสวนอาจชี้แนะให้คู่กรณีใช้อนุญาโตตุลาการตามกฎหมาย ถ้าคู่กรณีตกลงกันจะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ พนักงานสอบสวนควรจะบันทึกเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกประจำวัน แต่พนักงานสอบสวนไม่ควรเข้าไปเป็นอนุญาโตตุลาการหรือเป็นผู้ชี้ขาดในคดีประเภทนี้เสียเอง

ประเด็นที่ ๗ ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐

สภาพปัญหา

๑. กรณีตามมาตรา ๒๓ กับมาตรา ๓๐ กรณีซึ่งคู่กรณีประสงค์จะบังคับคดีตามคำชี้ขาดจะต้องยื่นคำขอต่อศาลภายในเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงฝ่ายที่แพ้คดี ปัญหาว่าถ้าอนุญาโตตุลาการชี้ขาดให้ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ และเกิน ๑ ปี งวดหลังเมื่อพ้นระยะเวลา ๑ ปีแล้วจะทำอย่างไร ที่ประชุมมีความเห็นในประเด็นที่ว่ากำหนดเวลา ๑ ปีในมาตรา ๒๓ และมาตรา ๓๐ นั้นเป็นอายุความฟ้องคดีจะเริ่มนับเมื่อเวลาที่อาจจะใช้สิทธิเรียกร้องได้ดังนั้นกำหนดเวลา ๑ ปี จึงต้องเริ่มนับเมื่อหนี้ตามคำชี้ขาดถึงกำหนด

๒. การร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดดังกล่าวจะต้องเสียค่าขึ้นศาลอย่างไร ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดนั้นถ้าหากว่าเป็นกรณีที่เป็นคดีมีทุนทรัพย์ จะต้องเสียค่าขึ้นศาลตามตาราง ๑ (ข) ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในอัตราร้อยละ ๑ แต่ไม่เกิน ๘๐,๐๐๐ บาท

นายสุพล พันธุมโน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลแพ่ง ผมอ่านพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการอยากจะตั้งข้อสังเกตบางมาตรา

มาตรา ๑๐ ว่าด้วยเรื่องการจำหน่ายคดีของศาล คือมีสาระสำคัญว่าถ้าหากระหว่างพิจารณาคดีนั้นปรากฏว่าได้มีข้อตกลงกันให้นำเรื่องขึ้นสู่การพิจารณาของอนุญาโตตุลาการเสียก่อนถ้าปรากฏเช่นนั้นให้ศาลจำหน่ายคดี ก็มีเขียนอยู่ว่าให้ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนวันสืบพยานหรือก่อนมีคำพิพากษาในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน ปัญหาก็อยู่ว่าถ้าข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลในขณะที่พิจารณาคดีสืบพยานนั้นว่าได้มีข้อตกลงกันให้นำคดีนี้ขึ้นสู่การพิจารณาของอนุญาโตตุลาการก่อนนั้นศาลจะมีอำนาจจำหน่ายคดีหรือยกฟ้องได้หรือไม่

ประการที่ ๒ เรื่องหมวด ๒ ของสัญญาอนุญาโตตุลาการ ผู้ที่จะมาเป็นอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นบุคคลที่เราเห็นว่าสำคัญ อย่างยิ่งที่จะให้ความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ราษฎร แต่ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการไว้เลยว่าควรจะเป็นบุคคลเช่นไร การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เคยไม่กำหนดคุณสมบัติแต่สุดท้ายก็ต้องยอมรับกำหนดคุณสมบัติของสภาผู้แทนราษฎรไว้ฉันใด อนุญาโตตุลาการผู้ให้ความยุติธรรมกับประชาชนก็ควรจะมีระบุคุณสมบัติโดยย่อไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ มิฉะนั้นนายมี นายมา ตาสี ตาสาก็อาจจะถูกเลือกเป็นอนุญาโตตุลาการแล้วตัดสินคดีความหรือชี้ขาดผิดพลาดไปได้

มาตรา ๑๗ ว่าด้วยการพิจารณาคดีของอนุญาโตตุลาการจุดประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ต้องการให้รวดเร็ว แต่ในมาตรา ๑๗ บอกว่าให้อนุญาโตตุลาการไต่สวนตามที่เห็นสมควร วรรคสองต่อมาก็ว่ามีอำนาจดำเนินวิธีการพิจารณาใด ๆ ตามที่เห็นสมควร ไม่ทราบว่าอย่างไรจึงจะสมควรอย่างไรถึงจะเร่งรัดได้ การดำเนินคดีต่อศาลติกันว่าชักช้า แต่อนุญาโตตุลาการมีขั้นตอนในการดำเนินงานรวดเร็วอย่างไรกลับไม่มีปรากฏไว้ แม้จะมีบัญญัติว่าให้มีการตัดสินภายใน ๑๘๐ วัน ในมาตรา ๒๑ แต่วรรคต่อ ๆ มาก็มีการผ่อนผันว่าแม้อนุญาโตตุลาการไม่ตัดสินภายใน ๑๘๐ วัน ก็อย่าให้ถือว่าเป็นข้อแพ้ชนะกันในคดี เพราะฉะนั้นข้อประสงค์ที่จะให้เร่งรัดนั้นดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยมีชัดเจนในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๗ ต้องการที่จะให้การดำเนินคดีชั้นพิจารณาของอนุญาโตตุลาการเป็นไปด้วยความประหยัดตามความประสงค์ ปรากฏว่าอำนาจในการชี้ขาดค่าตัดสินบอกว่าเป็นเรื่องที่อนุญาโตตุลาการจะเป็นผู้ที่ชี้ขาด แต่ไม่มีตารางกำหนดไว้ว่าอัตราสูง ต่ำเท่าไรไม่มี ถึงแม้มีวรรคต่อมาบอกว่าถ้าสูงเกินไปให้ศาลลดได้ แต่นั่นหมายความว่าจะต้องเป็นคดีความขึ้นสู่ศาลแล้วจึงจะลดได้ ถ้าไม่มี อัตราที่ว่านั้นอยู่ที่ไหน ใครกำหนด จะไม่ประหยัดสมดังที่เจตนาของพระราชบัญญัตินี้ต้องการ

นายสุชาติ สุขสุมิตร ประธานกลุ่มที่ ๔ ปัญหาที่คุณสุพล ถามมา ๔ ข้อด้วยกัน ในปัญหาแรก จากมาตรา ๑๐ บอกว่าถ้าหากปรากฏความต่อศาลเองไม่ใช่ว่าคู่ความหรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายฟ้องคดี แต่ปรากฏว่าฟ้องคดีไปแล้วและปรากฏต่อศาลว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการ หมายความว่าถ้ามีข้อพิพาทแล้ว ต้องปฏิบัติตามสัญญาตามสัญญาอนุญาโตตุลาการก่อน ถ้าปรากฏความเช่นนี้คิดว่าศาลจะต้องจำหน่ายคดีเพราะว่าสัญญาอนุญาโตตุลาการเป็นสิทธิเลือกคืออาจจะเลือกฟ้องคดีก็ได้ เว้นแต่จะไม่เขียนข้อตกลงเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ (arbitration clause) ไว้ในสัญญาอย่างนี้ก็ต้องดำเนินคดีตามปกติ ต้องดำเนินคดีทางศาล แต่เมื่อได้เขียนข้อตกลงที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการแล้วก็จะต้องผูกพันตามข้อตกลงนั้น เพราะถือว่าคู่กรณีหรือคู่สัญญานั้นสมัครใจที่จะชี้ขาดโดยวิธีการอื่นนอกจากวิธีการทางศาล เพราะฉะนั้นคำตอบในประการแรกในความเห็นส่วนตัวของกระผมก็เห็นว่าจะต้องจำหน่ายคดีถ้าหากปรากฏความต่อศาลในตอนนั้น

ส่วนปัญหาข้อเรื่องระบุคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการนั้น ผมเห็นด้วยทุกประการว่าตัวอนุญาโตตุลาการนั้น อย่างที่ปัญหาที่เราพูดกันว่าจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน แต่ในบางครั้งเราจะจำกัดคุณสมบัติเช่นว่า จะต้องสำเร็จปริญญาตรี ระดับปริญญาตรีในทางกฎหมาย และจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในบางครั้ง ผมยกตัวอย่างได้อย่างหนึ่งว่า ในด้านแรงงานนั้น เราก็มีการตั้งผู้ชี้ขาดข้อพิพาทในคดีแรงงานเหมือนกัน ผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงานกลางมีคุณสมบัติเพียงแต่อ่านออกเขียนได้ เพราะเขาต้องการให้รู้ในทัศนะของลูกจ้างแล้วเข้ามามองดูผลประโยชน์ของลูกจ้างเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นคนที่เป็นลูกจ้างต่างหากที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานได้ จึงไม่จำเป็นต้องจำกัดคุณสมบัติไว้ ส่วนอนุญาโตตุลาการก็เช่นกัน เราไม่จำเป็นต้องให้มีคุณวุฒิ เป็นสิทธิเลือกของคู่กรณีจะเลือกใครก็ได้ อาจจะเป็นญาติผู้ใหญ่ หรือเป็นคนที่มีศีลธรรมในหมู่บ้านก็ได้ อันนี้ก็เป็นการเปิดกว้างให้สำหรับคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการ

ส่วนมาตรา ๑๗ เกี่ยวกับเรื่องการพิจารณาตามที่เห็นสมควร ผมขอให้ข้อสังเกตว่าในการดำเนินคดีโดยวิธีอนุญาโตตุลาการนั้น ถึงที่สุดด้วยคำชี้ขาดโดยไม่มีการอุทธรณ์ฎีกา เป็นการประหยัดเวลาไม่ผูกมัดโดยกระบวนวิธีพิจารณาความ จะสังเกตเห็นได้ว่าตามวรรค ๒ จะเห็นว่าในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการวิธีพิจารณาใด ๆ ตามที่เห็นสมควร ซึ่งก็เป็นการเปิดกว้างมาก เกือบจะกล่าวได้ว่าเป็นมิติใหม่ในด้านแก้ข้อขัดแย้งในทางอรรถคดีโดยเอกชน คือต้องช่วยตัวเองไม่ผ่านระบบทางภาครัฐบาล หรือผ่านทางกระบวนการศาล ถ้ามองวัตถุประสงค์ลึก ๆ แล้วก็เพื่อขจัดปัญหาการมีคดีความล้นศาล และเป็นไปตามที่คู่ความประสงค์นั่นเอง

มาตรา ๒๗ ค่าธรรมเนียมเดิมต้นร่างกำหนดให้ออกเป็นประกาศหรือกฎกระทรวงของกระทรวงยุติธรรมกำหนดอัตราค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียมไว้ แต่ว่าได้ถูกตัดออกไปในชั้นร่างกฎหมาย เพราะฉะนั้นตามความมาตรา ๒๗ ค่าธรรมเนียมค่าใช้จ่ายของอนุญาโตตุลาการนี้ กระทำได้ ๒ วิธี คือ ๑ ตกลงกัน ๒ ถ้าตกลงกันไม่ได้ต้องร้องต่อศาลให้กำหนดค่าใช้จ่าย

นายนพพร โพธิรังสิยากร เลขานุการที่ประชุมใหญ่ วิธีการอนุญาโตตุลาการนั้นต่างกับกระบวนพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะเป็นการใช้ระบบใหม่ การทำคำชี้ขาดก็จะต้องตัดสินไปตามหลักยุติธรรมมิใช่ตามตัวบทกฎหมาย และเป็นเรื่องของการตีความแบบเป็นทางการค้า เพราะฉะนั้นการตีความสัญญาจะไม่อิงวิธีการตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐, ๑๑ เช่นนี้เป็นต้น การกำหนดตัวบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการคงไม่อาจจะกำหนดคุณสมบัติไว้ได้ ด้วยเหตุที่ว่าแต่ละสถาบันนั้นอาจจะมีวิธีการกำหนดเป็นพิเศษเป็นการกำหนดอนุญาโตตุลาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะสาขา แต่อย่างไรก็ดีสถาบันอนุญาโตตุลาการแต่ละสถาบัน ICC หรือ UNCITRAL จะเลือกอนุญาโตตุลาการประจำสถาบันโดยมีมาตรฐานภายในของตนเป็นมาตรการกำหนด วิธีเช่นนี้ในการเตรียมการของสภาทนายความที่จะตั้งศูนย์ประนอมข้อพิพาทก็ได้พยายามวางหลักตามแนว ICC คือจะเลือกบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการตามความเหมาะสม

ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมจะเป็นไปตามกำหนดของแต่ละสถาบัน เช่น ICC ก็จะมีตารางค่าธรรมเนียมของตนกำหนดไว้ การกำหนดค่าธรรมเนียมกฎหมายไม่อาจจะกำหนดได้ขึ้นอยู่กับสถาบันแต่ละสถาบันของอนุญาโตตุลาการจะจัดทำ แต่อย่างไรก็ดีศาลย่อมสามารถควบคุมค่าใช้จ่าย ถ้าหากค่าธรรมเนียมมีจำนวนสูงเกินไปศาลก็ลดอัตราลงมาได้ให้เป็นธรรม

ประเด็นที่ ๘ การเตรียมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่จะใช้บริการศาลตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐

สภาพปัญหา เนื่องจากพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการเปิดช่องให้คู่กรณีแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการตั้งอนุญาโตตุลาการ อย่างเช่นการออกหมายเรียกตามมาตรา ๑๘ สามารถทำได้จึงควรที่จะได้มีการเตรียมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ล่วงหน้า

ข้อพิจารณา

๑. ควรจะจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในเรื่องนี้ไว้ประจำศาลกรณีที่มีผู้ขอใช้บริการ

๒. ควรจะมีระเบียบปฏิบัติแบบพิมพ์ให้เป็นแบบเดียวกันแทบทุกศาล

๓. ในศาลใหญ่ ๆ น่าจะจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการขึ้น

๔. ควรจะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการทุกระดับให้เป็นระบบ

ประเด็นที่ ๙ การสร้างความนิยมในระบบอนุญาโตตุลาการ

สภาพปัญหา ระบบอนุญาโตตุลาการเป็นระบบของความสมัครใจ ความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความนิยมของประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อพิจารณา

๑. ระบบอนุญาโตตุลาการยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพราะฉะนั้นการสร้างความนิยมในเรื่องนี้ต้องเน้นที่การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในด้านข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติทั้งภายในและในระดับต่างประเทศด้วย

๒. ควรจะจัดให้มีเรื่องอนุญาโตตุลาการนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในการศึกษาฝึกอบรม

๓. ควรจะมีการจัดอบรมวิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถเผยแพร่ความรู้ต่อไปได้

ประธาน สำหรับเรื่องปัญหาอนุญาโตตุลาการนี้เป็นเรื่องใหม่ เพราะฉะนั้นเท่าที่กลุ่มที่ ๔ รวบรวมมานี้ก็นับว่ามีความสามารถสูง ผมขอขอบพระคุณท่านประธานกลุ่มที่ ๔ และท่านเลขากลุ่มที่ ๔ ไว้ ณ ที่นี้ครับ การประชุมใหญ่วันนี้ก็คงจะต้องยุติลงเพียงเท่านี้ ผมขอขอบพระคุณนุการท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านขอบพระคุณครับ

สรุปมติของที่ประชุมใหญ่
ในการสัมมนา
เกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
๒๕ กันยายน ๒๕๓๐

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

กลุ่มที่ ๑
การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

ประเด็นข้อที่ ๑ การสอบสวนผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำ

สภาพปัญหา เจ้าหน้าที่ตำรวจและทนายความไม่สามารถพบผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำได้อย่างสะดวก ทำให้มีอุปสรรคในการสอบสวนหรือสอบถามผู้ต้องหาหรือนักโทษ

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์จะจัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและทนายความได้พบผู้ต้องหาหรือนักโทษในเรือนจำสองต่อสองเท่าที่สถานที่จะอำนวยให้

ประเด็นข้อที่ ๒ การแจ้งภูมิลำเนาหรือที่อยู่ของบุคคลพ้นโทษและพักการลงโทษคลาดเคลื่อนและล่าช้า

สภาพปัญหา ๑. ทะเบียนประวัติอาชญากรไม่ชัดเจนทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจประสบความยากลำบากในการติดตามกำกับ

๒. บุคคลพ้นโทษในแต่ละปีมีจำนวนมาก

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์รับจะดำเนินการแก้ไขในโอกาสต่อไป

ประเด็นข้อที่ ๓ พนักงานอัยการขอให้ศาลออกหมายนัดพยานมาเบิกความในวันเดียวกันมากเกินไปจนไม่สามารถสืบพยานได้ทุกปาก

สภาพปัญหา ๑. พยานมาศาลแล้วไม่ได้เบิกความทำให้พยานต้องเสียเวลา

๒. การอ้างพยานและเรียกพยานจำนวนมากมาสอบถามทำให้พนักงานอัยการมีโอกาสคัดเลือกพยาน เป็นประโยชน์แก่รูปคดี

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการในโอกาสต่อไป

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

มีผู้เสนอว่าการออกหมายนัดพยานควรจะระบุเวลาไว้ในหมายว่าควรจะให้พยานไปถึงศาลในเวลาใด เพื่อไม่ให้พยานเสียเวลา แต่วิธีนี้อาจกระทำไม่ได้ เพราะในทางปฏิบัติศาลแต่ละบัลลังก์ไม่ได้มีคดีเพียงเรื่องเดียว ยิ่งไปกว่านั้น การที่พยานมาไม่พร้อมกัน อาจเป็นเหตุให้คู่ความอีกฝ่ายคัดค้านได้หากพยานนั้นเป็นพยานคู่

ประเด็นข้อที่ ๔ การฟ้องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้การรับสารภาพควรกระทำโดยรวดเร็วและสืบพยานทันทีในวันเดียวกัน

สภาพปัญหา ๑. การฟ้องด่วนมีผลดีต่อนโยบายการปราบปรามอาชญากรรม

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการได้มีการประสานงานในเรื่องนี้อยู่แล้ว

๓. ฝ่ายทนายความเห็นด้วยว่ากรณีจำเลยรับสารภาพควรดำเนินคดีให้เสร็จไปโดยเร็ว

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลโดยมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนการฟ้องด่วน

ประเด็นข้อที่ ๕ พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการล่าช้า

สภาพปัญหา ระเบียบของกรมตำรวจกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนอย่างรวดเร็ว แต่พนักงานสอบสวนบางคนไม่ปฏิบัติตามระเบียบนั้น

แนวทางแก้ปัญหา ๑. หากพนักงานสอบสวนคนใดทำการสอบสวนล่าช้าให้พนักงานอัยการรายงานความบกพร่องต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้น

๒. ในการไต่สวนฝากขังนัดสุดท้าย ศาลควรดำเนินการเคร่งครัดเพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าการสอบสวนเสร็จแล้วหรือไม่

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

๑. คดีที่มีการประกันตัวในชั้นสอบสวน ทำให้ไม่อยู่ภายใต้ระยะเวลาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ กำหนดไว้ ในบางครั้งคดีเช่นนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เวลาการสอบสวนเนิ่นนานเกินสมควร มีผู้เสนอความเห็นว่าทางแก้ไขควรแก้กฎหมายโดยนำวิธีผัดฟ้องตามมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้

๒. คดีที่ไม่มีการประกันตัวในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องจัดการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ กำหนดไว้ คือภายใน ๔๘ หรือ ๘๔ วันแล้วแต่กรณี แต่มีปัญหาในทางปฏิบัติตลอดมาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งสำนวนให้พนักงานอัยการล่าช้า บางครั้งส่งสำนวนในวันครบกำหนดการฝากขัง ทำให้พนักงานอัยการส่งฟ้องผู้ต้องหาไม่ทัน ที่ประชุมมีข้อสังเกตว่า

๒.๑ ให้กรมตำรวจถือปฏิบัติตามคำสั่งที่ ๒๐๗/๒๕๐๐ เรื่อง วางระเบียบเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงอย่างเคร่งครัด(๑)

---

(๑) *ความละเอียดของคำสั่งดังกล่าว โปรดดู ภาคผนวก*

๒.๒ สมควรที่จะแก้ไขกฎหมายขยายระยะเวลาฝากขังออกไปอีกเพื่อให้พนักงานอัยการมีเวลาเพียงพอที่จะพิจารณาสั่งสำนวนและฟ้องหรือไม่

ประเด็นข้อที่ ๖ ความล่าช้าในการคัดคำพิพากษา

สภาพปัญหา ๑. ความล่าช้าในการคัดสำเนาคำพิพากษาทำให้พนักงานอัยการประสบความยากลำบากในการพิจารณาสั่งฟ้องอุทธรณ์และร่างคำฟ้องอุทธรณ์

๒. พนักงานอัยการไม่มาฟังคำพิพากษาด้วยตนเองและไม่ได้ยื่นคำร้องขอคัดสำเนาคำพิพากษาภายในวันเดียวกัน แต่กรมอัยการมีปัญหาคือในส่วนกลางแยกงานคดีอุทธรณ์และฎีกาออกไปอีกกองหนึ่ง จึงไม่มีโอกาสไปฟังคำพิพากษาเอง

๓. ปัญหานี้เกิดขึ้นแก่ฝ่ายทนายความที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปด้วย

๔. ฝ่ายศาลมีระเบียบให้เรียงคำพิพากษาเสร็จก่อนอ่าน แต่ยังไม่สามารถจัดพิมพ์ได้เพราะต้องรักษาคำพิพากษานั้นไว้เป็นความลับ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. ฝ่ายศาลรับจะปรับปรุงระบบงานธุรการ

๒. พนักงานอัยการและทนายความควรยื่นคำร้องขอคัดสำเนาคำพิพากษาโดยเร็ว

๓. การแก้กฎหมายขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คดีอาญาออกไปเป็น ๓๐ วัน

ประเด็นข้อที่ ๗ การประสานงาน สคช.

สภาพปัญหา ๑. กรมอัยการดำเนินงาน สคช. ตามนโยบายของรัฐบาล และได้ประสานงานกับสภาทนายความโดยให้อนุกรรมการสภาทนายความประจำจังหวัดเป็นกรรมการ สคช. ระดับจังหวัด และเชิญนายกสภาทนายความร่วมงาน สคช. ในส่วนกลาง

๒. พนักงานอัยการบางคนรับว่าความคดีแพ่งหรือส่งคดีให้อดีตพนักงานอัยการที่จดทะเบียนเป็นทนายความ โดยไม่จำกัดขอบเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่พนักงานอัยการเลือกทำเฉพาะคดีที่คนยากจนร้องขอ มิฉะนั้นอาจเป็นความผิดฐานไม่ปฏิบัติการตามหน้าที่

แนวทางแก้ปัญหา จะมีการประสานงานระหว่างกรมอัยการและสภาทนายความต่อไป

ประเด็นข้อที่ ๘ ทนายความเยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำโดยนำญาติของผู้ต้องขังไปด้วย

สภาพปัญหา กรมราชทัณฑ์มีระเบียบจำกัดบุคคลและเวลาในการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง ซึ่งอนุญาตเฉพาะทนายความที่มีใบแต่งทนายและตามเวลาที่กำหนดเท่านั้น

แนวทางแก้ปัญหา ในทางปฏิบัติเรือนจำได้พิจารณาอนุญาตให้แก่ผู้ถือใบอนุญาตให้เป็นทนายความหรือบัตรประจำตัวทนายความด้วย แต่ไม่สามารถอนุญาตให้ผู้อื่นเข้าเยี่ยม

ประเด็นข้อที่ ๙ เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งอายัดตัวนักโทษล่าช้า

สภาพปัญหา เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วทางเรือนจำต้องปล่อยตัวทันที หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่แจ้งอายัดไว้ก่อน ย่อมไม่อาจควบคุมนักโทษได้

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปดำเนินการแก้ไข

ประเด็นข้อที่ ๑๐ เรือนจำมียานพาหนะรับส่งผู้ต้องหาไม่เพียงพอ

สภาพปัญหา ๑. ทั้งกรมตำรวจและกรมราชทัณฑ์ไม่มีงบประมาณค่ายานพาหนะเกี่ยวกับเรื่องนี้

๒. กรมราชทัณฑ์พยายามขอตั้งงบประมาณมาหลายครั้ง แต่ยังไม่เคยได้

๓. การมียานพาหนะไม่เพียงพอทำให้ผู้ต้องขังมาถึงศาลล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา กรมราชทัณฑ์จะดำเนินการขอตั้งงบประมาณอีก

ประเด็นข้อที่ ๑๑ กรมราชทัณฑ์ขอย้ายผู้ต้องขังไปแล้วตัวผู้ต้องขังไม่อยู่ ณ เรือนจำที่ศาลอนุญาตไว้

สภาพปัญหา ๑. ศาลไม่ทราบว่าผู้ต้องขังอยู่ ณ ที่ใด ทำให้ต้องติดตามโดยประสานงานสอบถามจากกรมราชทัณฑ์

๒. ปัญหานี้ทำให้การอ่านคำพิพากษาของศาลสูงต้องล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา ทางปฏิบัติได้มีการประสานงานกันอยู่แล้ว แต่อาจเกิดความบกพร่องเฉพาะรายจึงต้องมีการประสานงานใกล้ชิดยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ประเด็นข้อที่ ๑๒ ศาลไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติตามหมายจับ

สภาพปัญหา ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมตามหมายจับของศาลทั้งกรณีคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติ

๒. การไม่จับจำเลยมาลงโทษตามคำพิพากษาของศาลสูงทำให้คำพิพากษาไม่ศักดิ์สิทธิ์

๓. หมายจับไปตกค้างอยู่ที่กรมตำรวจและกองกำกับการเป็นเวลานาน ปัจจุบันกรมตำรวจได้ขอความร่วมมือว่า ในกรุงเทพมหานครขอให้ศาลส่งหมายจับไปยังกองบังคับการตำรวจนครบาล และในต่างจังหวัดขอให้ส่งไปยังกองกำกับการตำรวจภูธร

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปดำเนินการแก้ไข

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

ควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรายงานต่อศาลถึงผลการปฏิบัติตามหมายจับเป็นระยะ ๆ

ประเด็นข้อที่ ๑๓ การยื่นคำคู่ความ คำร้อง คำขอ หรือคำขอฝากขังใกล้หมดเวลาราชการ

สภาพปัญหา ๑. ศาลต้องทำงานนอกเวลาราชการหลังจากรับคำคู่ความ คำร้อง หรือคำขอเพราะจะต้องดำเนินการต่อไปจนเสร็จ

๒. พนักงานอัยการมีปัญหาว่าประชาชนมาติดต่อ พนักงานสอบสวน หรือนายประกันนำตัวผู้ต้องหามาส่งตอนบ่าย ทำให้ต้องยื่นคำร้องขอใกล้หมดเวลาราชการ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. กรมตำรวจรับไปกำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไป

๒. กรมอัยการรับไปเร่งรัดพนักงานอัยการ แต่อาจมีกรณีจำเป็นต้องยื่นคำคู่ความ คำร้อง หรือคำขอล่าช้า ซึ่งจะได้ประสานงานกับศาลล่วงหน้า

ประเด็นข้อที่ ๑๔ ทนายความใหม่ไม่มีความรู้ความชำนาญในการว่าความ

สภาพปัญหา ๑. ทนายความใหม่ไม่ได้รับการฝึกหัดจากทนายความอาวุโสก่อนวันว่าความด้วยตนเอง ทำให้การดำเนินคดีผิดพลาดเป็นผลร้ายต่อประชาชน

๒. ปัจจุบันสภาทนายความมีหลักสูตรอบรมวิชาว่าความแก่ผู้ประสงค์ขอใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

แนวทางแก้ปัญหา สภาทนายความรับไปปรับปรุงการอบรมวิชาว่าความ และแจ้งให้ทนายความทั้งหลายทราบว่าได้ถูกท้วงติงในเรื่องนี้

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

ควรกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่สนองรับ และส่งเสริมมาตรฐานทางวิชาชีพกฎหมาย เช่น บรรจุวิชาหลักวิชาชีพทางกฎหมายให้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ นอกจากนี้ควรเปลี่ยนสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ให้เน้นวิธีปฏิบัติในทางวิธีพิจารณาความให้มากขึ้น

ประเด็นข้อที่ ๑๕ การมาศาลไม่ตรงเวลาและพยานไม่มาศาล

สภาพปัญหา ๑. ประชาชนมาพบพนักงานอัยการหรือทนายความล่าช้า ทำให้มาถึงศาลล่าช้าไปด้วย

๒. ผู้พิพากษามีจำนวนน้อย และบัลลังก์ไม่เพียงพอทำให้ผู้มาศาลต้องรอ

๓. พยานไม่มาศาลเพราะสาเหตุ ๕ ประการคือ พยานกลัวการมาศาล พยานไม่อยากมาศาล พยานไม่มีความรับผิดชอบ พยานถูกข่มขู่ไม่ให้มาศาล และพยานไม่มีพาหนะหรือค่าพาหนะมาศาล

๔. มีความล่าช้าในการเบิกเงินค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าใช้จ่ายให้แก่พยานของพนักงานอัยการ

แนวทางแก้ปัญหา ๑. ทุกฝ่ายต้องกำชับบุคลากรของตนให้ตรงต่อเวลา

๒. ให้ความรู้แก่ประชาชนว่ามีหน้าที่เป็นพยาน บำรุงกำลังขวัญ ให้ความปลอดภัยและให้ความสะดวกแก่พยาน เช่น อนุญาตให้พยานนั่งเบิกความ เป็นต้น

๓. ควรเสนอคณะรัฐมนตรีให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำการศึกษาวิจัยมิใช่เพียงประสานงานเท่านั้น

๔. ควรเสนอให้มีกฎหมายคุ้มครองพยาน

ประเด็นข้อที่ ๑๖ การจับผู้ต้องหาภายในบริเวณศาล

สภาพปัญหา ๑. ในท้องที่บางแห่งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการจับกุมผู้ต้องหาในบริเวณศาลโดยปิดล้อมบริเวณศาลไว้ และไม่แจ้งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลให้ทราบล่วงหน้า

๒. กรมตำรวจมีระเบียบให้แจ้งศาลทราบก่อน

แนวทางแก้ปัญหา ควรประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและศาลก่อนดำเนินการจับกุม ซึ่งจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ประเด็นข้อที่ ๑๗ ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความที่ทนายความที่ได้รับมอบอำนาจมาแจ้งแทนผู้เสียหาย

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำผิด

๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ไม่ให้ผู้ต้องหาพบทนายความและควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินความจำเป็น

๔. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อนุญาตให้คัดสำเนาบันทึกประจำวัน

สภาพปัญหา ตามข้อ ๑ - ๓ กรมตำรวจมีระเบียบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว ส่วนข้อ ๔ มีระเบียบให้อนุญาตเฉพาะผู้แจ้งความหรือผู้กล่าวหาไม่อาจอนุญาตให้แก่ผู้ต้องหาทั่วไปเพราะเป็นความลับ แต่ในทางปฏิบัติผู้กำกับการตำรวจพิจารณาได้เฉพาะราย

แนวทางแก้ปัญหา ผู้แทนกรมตำรวจรับไปปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชา ในเรื่องการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับการคัดสำเนาบันทึกประจำวัน อาจเป็นไปได้ว่าสามารถอนุญาตเฉพาะกรณีจับกุมผู้ต้องหาได้แล้วเท่านั้น

ประเด็นข้อที่ ๑๘ พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนล่าช้า

สภาพปัญหา ๑. กรณีผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่มีกำหนดเวลาว่าต้องสรุปสำนวนการสอบสวนเสร็จเมื่อใด

๒. คดีความผิดเล็กน้อยควรสรุปสำนวนการสอบสวนอย่างรวดเร็ว

๓. กรมตำรวจได้เร่งรัดให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอย่างรวดเร็วอยู่แล้ว แต่อาจมีความบกพร่องเป็นรายบุคคลได้

แนวทางแก้ปัญหา กรมตำรวจรับไปเร่งรัดพนักงานสอบสวนต่อไปสำหรับกรณีผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ได้มีร่างกฎหมาย ๒ ฉบับอยู่ในรัฐสภา ขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้จำกัดระยะเวลาสัญญาประกันไว้

ประเด็นข้อที่ ๑๙ การขอดูสำนวนการสอบสวน

สภาพปัญหา พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจำเป็นต้องรักษาสำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์ของรัฐและผู้เสียหาย แต่อาจอนุญาตให้ดูได้โดยมีข้อจำกัด

เช่น กรณีคดีรถยนต์ชนกันไม่มีตัวผู้ต้องหา

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นปัญหากฎหมาย

ประเด็นข้อที่ ๒๐ การขอคืนของกลาง

สภาพปัญหา ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการไม่อนุญาตให้เจ้าของทรัพย์ของกลางที่ไม่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ได้รับคืนของกลาง

๒. กรณีขอคืนของกลางในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ไม่สามารถส่งสำนวนมาให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคืนของกลาง

๓. กรมอัยการมีระเบียบการพิจารณาคืนของกลางอย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นกฎหมายซึ่งต้องมีการไต่สวนคำร้อง

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

๑. ในระหว่างสอบสวน หากปรากฏข้อเท็จจริงชัดแจ้งว่าเจ้าของทรัพย์ของกลางไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการ ควรใช้ดุลพินิจสั่งคืนของกลางไปได้

๒. ควรมีการเก็บค่าธรรมเนียมการรักษาทรัพย์ของกลางผู้เสียค่าธรรมเนียมอาจเป็นผู้ครอบครองทรัพย์ในขณะกระทำผิดหรือเจ้าของทรัพย์ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้มาหาทรัพย์ของกลางต้องระวังรักษาทรัพย์ของกลางให้คงอยู่ในสภาพเดิม

ประเด็นข้อที่ ๒๑ การไม่นำพยานหลักฐานชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาใช้ในชั้นพิจารณา

สภาพปัญหา ทำให้การดำเนินคดีซ้ำซ้อนและล่าช้า

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกตเพราะเป็นปัญหากฎหมาย

ประเด็นข้อที่ ๒๒ การขอให้ศาลสั่งปิดหมายในกรณีส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องนัดแรก โดยแนบสำเนาทะเบียนบ้าน

แนวทางแก้ปัญหา ในการสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมีความเห็นว่าสมควรอนุญาตให้ปิดหมายได้ ฝ่ายทนายความจึงไม่ติดใจในปัญหานี้

ประเด็นข้อที่ ๒๓ การจดคำพยาน

สภาพปัญหา ๑. ศาลไม่จดคำพยานตามคำตอบของพยานคำต่อคำ

๒. ทนายความมักไม่เห็นด้วยกับศาลในปัญหาเรื่องคำถามตรงประเด็นหรือไม่

แนวทางแก้ปัญหา ในระบบศาลบันทึกคำพยานเองนั้นไม่สามารถบันทึกได้คำต่อคำเหมือนอย่างการบันทึกเทปหรือใช้พนักงานชวเลข ฝ่ายทนายความจึงตั้งเป็นข้อสังเกต

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

ทนายความเสนอความเห็นว่า การบันทึกคำพยานของศาลแม้ไม่อาจบันทึกได้คำต่อคำเพราะเป็นการบันทึกเก็บความทั้งคำถามและคำตอบไว้ด้วยกัน แต่ก็ขอฝากข้อสังเกตไว้คือ

๑. คำถามคำตอบใดที่ทนายความเห็นว่ามีคำสำคัญ แม้จะมิใช่คำถามตรงประเด็น แต่เป็นคำถามข้างเคียงหรือคำถามล่อเพื่อถามคำถามที่ตรงประเด็นต่อไป คำถามเช่นนี้เมื่อศาลไม่บันทึก แต่เมื่อทนายความขอให้บันทึกหากเป็นไปได้ ขอให้ศาลพิจารณาบันทึกตามคำขอของทนายความด้วย

๒. ในการบันทึกด้วยเทป หากศาลจะพูดบันทึก พูดอัดเทป ดังพอที่จะให้คู่ความและพยานได้ยินจะเป็นประโยชน์ในการที่พยานและคู่ความได้ทราบว่าศาลบันทึกความไปตรงกับความหมายที่พยานเบิกความหรือไม่

ประเด็นข้อที่ ๒๔ การเร่งรัดคดีปลายปี

สภาพปัญหา การเร่งรัดพิจารณาคดีปลายปีทำให้การพิจารณาไม่รอบคอบ เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้

แนวทางแก้ปัญหา ตั้งเป็นข้อสังเกต

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

การเร่งรัดพิจารณาคดีเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการให้ความยุติธรรมที่ล่าช้า เท่ากับการปฏิเสธความยุติธรรม แต่การเร่งรัดคดีควรกระทำสม่ำเสมอตลอดทั้งปี มิใช่มาเร่งรัดเฉพาะตอนปลายปี

ประเด็นข้อที่ ๒๕ การละเมิดอำนาจศาล

สภาพปัญหา อำนาจสั่งลงโทษละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจของผู้ควบคุมกระบวนพิจารณาแต่การสั่งโดยปัจจุบันทันด่วน ทำให้มีการใช้อารมณ์

แนวทางแก้ปัญหา ฝ่ายศาลได้กำชับผู้พิพากษาอยู่แล้วให้ใช้อำนาจอย่างสุขุมรอบคอบและควรปรึกษาผู้บังคับบัญชาก่อน และฝ่ายศาลจะดูแลให้ผู้พิพากษาใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ฝ่ายทนายความตั้งเป็นข้อสังเกต

ประเด็นที่ฝ่ายทนายความตั้งเป็นข้อสังเกต

ลำดับที่	เรื่อง	ปัญหาข้อขัดข้อง	แนวทางแก้ไข	สถาบันที่เกี่ยวข้อง
๑.	คำร้อง,คำขอ,คำแถลง คำบอกกล่าว,คำร้องขอ ในคดีแพ่ง	ในการยื่นคำคู่ความในคดีแพ่งซึ่งต้องทำเป็นคำร้อง, คำขอ, คำแถลง, คำบอกกล่าว หรือคำร้องขอ ทำให้เกิดความสับสนแก่คู่ความ เพราะไม่ทราบว่าเรื่องที่จะยื่นต่อศาลนั้นจะยื่นเป็นประเภทใด ทำให้เกิดความผิดพลาดในการชำระค่าธรรมเนียมศาล และบางครั้งอาจกระทบไปถึงการดำเนินกระบวนพิจารณาของคู่ความได้	ควรแก้ไข ป.วิ.แพ่ง โดยกำหนดให้คู่ความในคดีแพ่งที่จะยื่นคำคู่ความต่อศาลให้ทำเป็นคำร้องแต่เพียงอย่างเดียวเช่นเดียวกับการยื่นคำคู่ความในคดีอาญา	ศาล
๒.	ระเบียบธุรการของศาล	ระเบียบธุรการของศาลแต่ละศาล ปรากฏว่า ๑. ศาลแต่ละแห่งปฏิบัติต่อคู่ความไม่ทัดเทียมกัน ๒. ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน	๑. ควรวางระเบียบธุรการของศาลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ ๒. ควรกำชับให้เจ้าหน้าที่ธุรการของศาลปฏิบัติต่อคู่ความให้เสมอภาคและทัดเทียมกัน	ศาล
๓.	คดีศาลขอแรง	๑. ศาลมอบคดีขอแรงให้กับทนายโดยมิได้พิจารณาถึงฐานะที่แท้จริงของจำเลย ซึ่งปรากฏว่าจำเลยบางคนมีฐานะดี แต่ก็ยังขอให้ศาลจัดทนายขอแรงให้ และหากจำเลยไม่พอใจทนายที่ศาลจัดให้ก็จะว่าจ้างทนายใหม่เอง	ขอให้ศาลสอบข้อเท็จจริงให้ได้ความถึงฐานะของจำเลย หากปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้มีฐานะดีแล้วก็ไม่ควรจัดทนายขอแรงให้	ศาล

ลำดับที่	เรื่อง	ปัญหาข้อขัดข้อง	แนวทางแก้ไข	สถานที่เกี่ยวข้อง
		๒. ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายในการส่งประเด็นคดีขอแรงไปสืบต่างศาล ปรากฏว่าจำเลยไม่มีค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายให้ ทนายขอแรงต้องออกค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเอง	ขอให้ศาลกำหนดค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายในการตามประเด็นของทนายขอแรง	
		๓. อัตราค่าตอบแทนของทนายความที่ศาลขอแรงในคดีอาญากำหนดไว้จำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	ควรให้มีการปรับปรุงอัตราเงินค่าตอบแทนในคดีขอแรงขั้นต่ำ-ขั้นสูงให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงลักษณะความยากง่ายของคดี	ศาล
๔.	การอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีอาญา	ในกรณีที่มีการอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้จำเลยฟังที่ศาลชั้นต้นอื่นซึ่งมิใช่ศาลที่พิจารณาคดีนั้น (เนื่องจากจำเลยถูกส่งไปควบคุมตัวในเรือนจำที่อยู่นอกเขตอำนาจศาลเดิม เช่น เรือนจำกลางบางขวาง เป็นต้น) โดยมิได้ส่งหมายนัดฟังคำพิพากษาให้ทนายจำเลยทราบด้วย จำเลยถูกคุมขังอยู่จึงอาจติดต่อกับทนายหรือญาติไม่ได้ หรือติดต่อได้ล่าช้า เป็นเหตุให้มีระยะเวลากระชั้นชิดในการยื่นฎีกา หรืออาจพลาดโอกาส	ขอให้ศาลที่อ่านคำพิพากษาอุทธรณ์ส่งหมายนัดฟังคำพิพากษาให้ทนายจำเลยได้รับทราบวันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่จำเลยในการฎีกา	ศาล

ลำดับที่	เรื่อง	ปัญหาข้อขัดข้อง	แนวทางแก้ไข	สถานที่เกี่ยวข้อง
		ที่จะฎีกา เพราะติดต่อทนายหรือญาติไม่ได้		
๕.	การขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึด	ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีตีราคาทรัพย์ที่ยึดสูงกว่าราคาตามความเป็นจริง ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการขายทอดตลาด เนื่องจากไม่สามารถหาผู้ประมูลซื้อได้ตามราคาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีตีราคาไว้ บางครั้งต้องมีการประกาศขายทอดตลาดตลาดหลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถจะขายได้ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา	๑. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตีราคาทรัพย์ตามสภาพแห่งความเป็นจริง ๒. ในการขายทอดตลาด ถ้าหากจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์อยู่ในขณะนั้น และไม่คัดค้าน ก็ให้ผู้ที่ประมูลได้ราคาสูงสุดเป็นผู้ได้ไปซึ่งทรัพย์ที่ประมูลนั้น	กรมบังคับคดี
๖.	การติดต่อขอรับเงินของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา	เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่มีสิทธิได้รับชำระเงินเมื่อมาติดต่อขอรับเงินจากกรมบังคับคดีมักประสบปัญหาความล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายรายขอเฉลี่ยทรัพย์ ซึ่งกรมบังคับคดียึดหรืออายัดไว้	ขอให้เจ้าหน้าที่กรมบังคับคดีเร่งรัดการทำบัญชีเฉลี่ยทรัพย์สิน การบอกกล่าวเจ้าหนี้ ตลอดจนการนัดหมายกำหนดเวลาต่าง ๆ หากเป็นไปได้ขอให้จัดให้มีการประชุมเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และพิจารณาเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์ให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว	กรมบังคับคดี
๗.	ค่าธรรมเนียมการถอนการยึดทรัพย์	การถอนการยึดทรัพย์จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการถอนการยึดทรัพย์ในอัตราร้อยละ ๓.๕% ของทุนทรัพย์ที่เจ้าพนักงานบังคับคดี	๑. ค่าธรรมเนียมในการถอนการยึดทรัพย์ควรกำหนดอัตราขึ้นใหม่ให้เป็นธรรมยิ่งขึ้น ๒. ในกรณีที่ราคาทรัพย์	กรมบังคับคดี

ลำดับที่	เรื่อง	ปัญหาข้อขัดข้อง	แนวทางแก้ไข	สถานที่เกี่ยวข้อง
		ตีราคาทรัพย์ที่ยึดสูงกว่าหนี้ที่จะต้องชำระตามคำพิพากษาแล้วจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความฝ่ายที่ต้องการจะถอนการยึดทรัพย์	ที่ยึดเกินยอดหนี้ตามคำพิพากษา การคิดค่าธรรมเนียมการถอนการยึดควรคิดจากยอดหนี้ที่จะต้องชำระตามคำพิพากษาเท่านั้น	
๘.	การใช้เครื่องพันธนาการ	บางกรณีผู้ต้องขังถูกพันธนาการโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เกินสมควร ทั้งที่เป็นคดีมีอัตราโทษต่ำหรือบางคดีผู้ต้องขังเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหา และยังมิได้เป็นผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้ใช้เครื่องพันธนาการเกินสมควรแก่กรณี อันเป็นการบั่นทอนแก่ร่างกายและจิตใจผู้ต้องขังอย่างร้ายแรง	๑. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพันธนาการ ผู้ต้องขังและกำหนดขอบเขตของการควบคุมไว้ให้ชัดเจน เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ ๒. การใช้เครื่องพันธนาการควรใช้เฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอุกฉกรรจ์ และหรือในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีเท่านั้น	กรมราชทัณฑ์

กลุ่มที่ ๒
การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน (การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)

ประเด็นในการพิจารณา

ข้อ ๑. การชี้ตัวผู้ต้องหาควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขปฏิบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

สภาพปัญหา

การชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญามีปัญหาในทางปฏิบัติที่ยังมีวิธีการคุ้มครองความเป็นธรรมและความปลอดภัยแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่พอเพียง

ในด้านผู้ต้องหา ปรากฏว่ายังมีวิธีปฏิบัติในการชี้ตัวที่ยังไม่รัดกุมพอที่จะประกันได้ว่า พยานหรือผู้เสียหายชี้ตัวผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้อง เพราะจดจำได้เอง หรือเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

ในด้านผู้เสียหาย ปรากฏเสมอมาว่าผู้เสียหายหรือพยานเกรงกลัวไม่กล้าชี้ตัวผู้ต้องหา อาจเนื่องมาจากเพราะเป็นคดีที่ร้ายแรงสะเทือนขวัญ หรือผู้ต้องหาเป็นผู้ที่มีอิทธิพล

แนวทางในการดำเนินการ

๑. หลักการทั่วไป การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ อีกทั้งเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ต่อทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหา ด้วยเหตุที่หากผู้เสียหายหรือพยานสามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง ก็ทำให้พนักงานสอบสวนมีความมั่นใจในการดำเนินคดีกับบุคคลนั้นต่อไป เพราะมีหลักฐานขั้นต้นให้ควรเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นคนร้ายจริง และในด้านพนักงานอัยการก็ถือว่าเรื่องนี้เป็นสาระสำคัญ ถ้าพยานจำไม่ได้หรือเห็นว่าผู้ต้องหามิใช่คนร้าย ผู้ต้องหานั้นก็จะได้รับการปล่อยตัวไป อย่างไรก็ดี หากพยานหรือผู้เสียหายรู้จักผู้ต้องหาเป็นอย่างดีแล้วกรณีก็ไม่จำต้องจัดให้มีการชี้ตัวแต่อย่างใด

๒. ข้อสังเกตในการจัดให้มีการชี้ตัว การจัดให้มีการชี้ตัวตามหลักการ ควรจะกระทำด้วยวิธีการจัดแถวชี้ตัวโดยให้พยานหรือผู้ต้องหาเผชิญหน้าชี้ตัว ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนผู้จัดให้มีการชี้ตัวควรปฏิบัติดังนี้

๒.๑ จัดให้มีการชี้ตัวโดยเร็วที่สุด หรือในโอกาสแรกที่สามารถจัดให้มีการชี้ตัวได้

๒.๒ ไม่ควรจัดชี้ตัวในเรือนจำ เพราะอาจทำให้เกิดการชี้ตัวบุคคลโดยผิดพลาดได้ง่าย ทั้งนี้เพราะเป็นเวลาเนิ่นนาน อีกทั้งผู้ต้องหาจะถูกตัดผมตามระเบียบเรือนจำทำให้มีลักษณะผิดไปจากสภาพที่เคยเป็นอยู่

นอกจากนี้ การจัดชี้ในเรือนจำอาจเกิดข้อขัดข้องบางประการ เช่น ผู้ต้องหาซึ่งถูกต้องขังไม่ยอมออกมาให้ทำการชี้ตัว วิธีนี้อาจต้องแก้ไขด้วยการขอให้ศาลออกหมายเบิกผู้ต้องหามาจากเรือนจำเพื่อให้จัดทำการชี้ตัว

๒.๓ ต้องปฏิบัติการจัดชี้ตัวให้เป็นไปตามระเบียบของกรมตำรวจ(๑) นั่นคือ

ก. จัดผู้เข้าแถวร่วมกับผู้ต้องหา ให้มีรูปร่างลักษณะใกล้เคียงกันสวมเสื้อผ้าคล้ายกันและมีอายุไล่เลี่ยกัน

ข. บุคคลที่อยู่ในแถวควรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน

ค. มีแสงสว่างเพียงพอในขณะชี้ตัว

ง. ก่อนทำการชี้ตัว ให้ผู้ต้องหาเลือกตำแหน่งที่ตนจะยืนในแถวที่ชี้ตัวตามที่ตนพอใจ

จ. หากพยานที่ทำการชี้ตัวมีหลายคน เมื่อมีการชี้ตัวโดยพยานคนหนึ่งคนใดแล้วก่อนจะให้พยานอื่นทำการชี้ตัว ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาเลือกที่ยืนในแถวชี้ใหม่

๒.๔ บุคคลที่อยู่ในแถวชี้จะต้องไม่รู้จักผู้ต้องหาหรือไม่รู้ว่าผู้ใดคือผู้ต้องหา

๒.๕ ต้องจัดทำบันทึกการชี้ตัวโดยระบุชื่อของบุคคลที่ร่วมอยู่ในแถวชี้ด้วยทุกครั้ง

๓. วิธีการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยาน โดยหลักทั่วไป การชี้ตัวควรจัดทำด้วยการเผชิญหน้า แต่ในกรณีที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่พิเศษร้ายแรงกระเทือนขวัญ หรือพยาน หรือผู้เสียหายมีความเกรงกลัวให้ถามความสมัครใจของผู้เสียหายหรือพยานว่าจะชี้ตัวโดยวิธีเผชิญหน้าหรือวิธีพิเศษลับหลัง ถ้าผู้เสียหายหรือพยานต้องการชี้ลับหลัง การชี้ตัวจะต้องมีบุคคลกลางเป็นพยานของการชี้ตัวด้วย ส่วนวิธีการชี้แบบลับหลังจะเป็นแบบวิธีใดที่ประชุมไม่ติดใจในรูปแบบ

อย่างไรก็ดี ที่ประชุมได้เสนอแนะเกี่ยวกับบุคคลกลางที่จะเป็นสักขีพยานในการชี้ตัวผู้ต้องหาไว้ ๓ ความเห็น

ความเห็นแรก เห็นว่าควรจะให้ญาติของผู้ต้องหาหรือผู้ที่ผู้ต้องหาอ้างซึ่งอาจเป็นบุคคลใดก็ได้เป็นพยานคนกลางในการชี้ตัว

แต่มีผู้เป็นห่วงว่าวิธีนี้จะทำให้เกิดความหวั่นเกรงแก่ผู้เสียหายหรือพยานมากขึ้น เพราะกลัวการข่มขู่จากญาติพยาน อีกทั้งไม่อยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติได้เพราะอาจมีกรณีที่ผู้ต้องหามีญาติอยู่ในจังหวัดอื่นไม่อาจติดตามญาติมาเป็นคนกลางในการชี้ตัวได้อย่างรวดเร็ว

ความเห็นที่สอง ควรจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษประจำท้องที่ในสถานีตำรวจนั้น ๆ อาจประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพยานบุคคลกลางในการชี้ตัว

แต่มีความเห็นในด้านเป็นห่วงว่า การกระทำผิดอาญามีมากอาจก่อภาระแก่คณะกรรมการมากจนเกินไป และทำให้ขลุกขลักในการชี้ตัว

---

(๑) ความละเอียดของระเบียบดังกล่าว ดูระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในภาคผนวก

ความเห็นที่สาม เห็นว่าควรให้ทนายความเป็นคนกลาง ทั้งนี้เพราะสภาทนายความมีกรรมการสภาทนายความประจำอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ และมีกำลังคนพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นคนกลางอยู่แล้ว

ข้อ ๒. การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

สภาพของปัญหา

ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน และนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพอย่างเปิดเผยปกติมักมีสื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไป อาจเป็นการโน้มน้าวจูงใจให้ประชาชนเชื่อว่า ผู้ต้องหานั้นได้กระทำผิดจริงโดยที่ศาลยังไม่ได้พิจารณาพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด หากปรากฏในภายหลังว่าศาลพิพากษายกฟ้อง อาจทำให้ประชาชนสับสนและสงสัยว่าเหตุใดศาลไม่พิจารณาลงโทษ และทางฝ่ายผู้ต้องหาเองแม้ศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องก็ตามแต่คำพิพากษาดังกล่าว ประชาชนก็มิได้ทราบทั่วกัน เหมือนกับการลงข่าวในตอนแรกจึงเปรียบเสมือนเป็นการตีตราบาปแก่ผู้ต้องหาคนนั้นไปตลอดกาล

แนวทางแก้ไขปัญหา

การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพยังคงมีความจำเป็น เพราะเป็นการยืนยันว่ามีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ และพิสูจน์คำรับสารภาพของผู้ต้องหาว่าเป็นการให้การรับสารภาพอย่างถูกต้อง ไม่มีเงื่อนงำใดในคำรับสารภาพนั้น

การนำชี้ที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนจะต้องระบุชื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ไปในการนำชี้ที่เกิดเหตุให้ปรากฏในบันทึกการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเพื่อให้พนักงานอัยการได้หมายเรียกให้มาเป็นพยานในชั้นศาลได้

ส่วนการจัดให้มีการชี้ที่เกิดเหตุไม่ควรกระทำอย่างเอิกเกริกและจัดสื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่ เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายไม่ว่าในด้านผู้ต้องหา และด้านราชการตำรวจ เช่น

ในด้านผู้ต้องหา การไปนำชี้ที่เกิดเหตุโดยมีสื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่ จะเป็นการประจานและทำให้ประชาชนหลงเชื่อว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง

ในด้านราชการตำรวจ การมีสื่อมวลชนและประชาชนไปมุงดูการนำชี้ที่เกิดเหตุ ทำให้เกิดความลำบากในการเดินทางเคลื่อนย้าย ยากต่อการควบคุมผู้ต้องหา และเสี่ยงต่อการถูกประชาชนประชาทัณฑ์

ที่ประชุมให้กรมตำรวจพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข้อ ๓. ขอฟ้องคดีสำคัญที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพเช่นคดีสะเทือนขวัญโดยด่วนและขอให้ศาลพิจารณาคดีในวันนั้นเลย

สภาพปัญหา

เพื่อมุ่งผลในการปราบปรามอาชญากรรม กรมตำรวจมีนโยบายให้เร่งสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานส่งฟ้องดำเนินคดีที่มีความร้ายแรงสะเทือนขวัญโดยพยายามสรุปสำนวนส่งฟ้องร้อง

ภายใน ๗ วัน ทั้งนี้เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายบ้านเมือง และบำรุงขวัญของผู้เสียหายและบำรุงขวัญประชาชน ให้เห็นว่ารัฐยังให้ความคุ้มครองได้

แนวทางดำเนินการ

ที่ประชุมมีความเห็นพ้องต้องกันว่า การดำเนินคดีโดยเฉพาะในคดีที่มีความรุนแรงสะเทือนขวัญ ควรจะดำเนินการฟ้องร้องคดีอย่างรวดเร็ว

แต่การฟ้องคดีโดยจะให้ศาลพิจารณาภายในวันยื่นฟ้องอาจเป็นการดำเนินคดีที่รวบรัดและเกิดความผิดพลาดได้ง่าย และอาจจะมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการยื่นบัญชี ระบุพยานจึงมีความเห็นในทางเสนอว่า คดีประเภทนี้เมื่อศาลรับฟ้องแล้ว ควรนัดสืบพยานให้ภายในเวลา ๗ วัน แต่ให้ศาลสอบคำให้การของจำเลยไว้โดยละเอียดในวันที่รับฟ้อง

ในที่สุด ที่ประชุมมีความเห็นว่า การที่ศาลจะพิจารณาคดีให้ในวันที่มีการฟ้องด่วนหรือไม่เป็นดุลพินิจที่แต่ละศาลจะอนุเคราะห์ให้เป็นรายคดีไป

กลุ่มที่ ๓
ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ข้อ ๑. ผู้ขอประกันถูกบุคคลภายนอกเรียกเงินค่าเขียนคำร้อง หรือหลอกลวงว่าจะวิ่งเต้นให้ผู้ต้องขังได้ประกันตัวหรือถูกหลอกลวงให้มาเป็นนายประกันหรือหลอกลวงเอาเงินสดที่จะวางประกันไปโดยทุจริต

สภาพของปัญหา

มีนายหน้าทำการติดต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือญาติของผู้ต้องขังว่าจะทำการประกันตัวให้และสามารถติดต่อให้ได้ประกัน โดยเรียกค่าใช้จ่ายค่าเขียนคำร้องเป็นเงินจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นชาวต่างประเทศนำเงินสดมาจะขอประกันตัวเมื่อไม่ได้รับอนุญาต นายหน้าก็จะยึดเงินสดไว้โดยอ้างว่าอยู่ที่ศาลยังเบิกไม่ได้แล้วเบียดบังไปโดยทุจริต หรือเจ้าของโฉนดที่ดินจำนวนมากถูกนายหน้าหลอกลวงให้มาเป็นนายประกันโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เมื่อผู้ต้องขังหลบหนีก็ถูกยึดทรัพย์ขายทอดตลาด

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

จัดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถที่ซื่อสัตย์สุจริตทำหน้าที่ช่วยเหลือเขียนคำร้องโดยไม่คิดมูลค่า ประชาสัมพันธ์สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและชี้แจงแก่ผู้ขอประกันและประชาชนทั่วไปให้เข้าใจว่าการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกันเป็นดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ ส่วนผู้ที่จะมาเป็นนายประกันนั้น ควรจัดเจ้าหน้าที่ชี้แจงถึงความรับผิดชอบในการมาประกันตัวผู้ต้องหา สำหรับนายหน้าผู้ทุจริตหลอกลวงนั้น เมื่อจับได้ต้องลงโทษสถานหนักและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรให้ทนายความที่รู้เห็นพฤติการณ์มิชอบของนายหน้าแจ้งให้ศาลทราบโดยต้องปกปิดนามของทนายความและจัดสถานที่มิดชิดปลอดภัยในการแจ้งข่าวให้ทราบซึ่งเรื่องนี้อาจมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการร่วมมืออยู่ด้วย ควรหาทางปราบปรามให้หมดสิ้นไป

ข้อ ๒. ผู้ขอประกันนำหลักทรัพย์มาตีราคาให้สูงกว่าความเป็นจริงหรือนำหลักทรัพย์ปลอมมาเป็นหลักประกัน

สภาพของปัญหา

ผู้มีอาชีพหากินในทางเป็นนายประกันมักจะมีเล่ห์เหลี่ยมเอาเปรียบโดยนำหลักทรัพย์ที่ไม่มีราคามายื่นต่อศาลโดยประเมินราคาสูงหรือนำที่ดินที่ถูกขุดดินไปขายหรือนำหลักทรัพย์โฉนดที่ดินหรือน.ส. ๓ ปลอมทั้งฉบับมายื่นต่อศาล ทำให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการเมื่อผู้ต้องขังหนี

ประกันและยึดทรัพย์ขายทอดตลาดปรากฏว่าได้ราคาต่ำกว่าที่ประเมินไว้ในคำร้องหรือไม่มีที่ดินอยู่จริง

แนวทางแก้ไข

ควรจัดเจ้าหน้าที่เขียนเอกสารประกอบการยื่นประกันให้ทุกรายและควรสอบถามถึงที่ตั้งและสภาพของที่ดินโดยละเอียด หากจับได้ว่าแจ้งเท็จให้ดำเนินคดีทันที ในกรณีโฉนดหรือน.ส. ๓ ปลอม ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญในการตรวจสอบพิจารณาเสียก่อนหรือสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับพิจารณาไปโดยรวดเร็ว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรจัดเจ้าหน้าที่เขียนเอกสารประกอบการประกันและตรวจสอบหลักทรัพย์ที่ใช้ประกันโดยละเอียด

ข้อ ๓. การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยของพนักงานสอบสวน ศาล อัยการ มีกว้างขวางเกินไป ไม่มีมาตรฐานที่ถูกต้องที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมและให้เป็นแนวเดียวกันได้

สภาพของปัญหา

การใช้ดุลพินิจเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานแห่งรัฐภายในขอบเขตอำนาจที่กฎหมายให้ไว้อย่างกว้าง ๆ แม้จะมีระเบียบแบบแผนวางหลักให้พิจารณาสั่งในทางให้ปล่อยชั่วคราวเว้นแต่จะมีเหตุผลและความจำเป็นต้องควบคุมหรือขังไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นการใช้ดุลพินิจไม่มีหลักเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนที่จะทำให้ใช้ดุลพินิจให้ถูกต้องชอบธรรมไปในแนวเดียวกันได้

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

๑. ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาการใช้ดุลพินิจ และกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวร่วมกันในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

๒. การใช้ดุลพินิจในการสั่งประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ควรชัดเจนโดยและคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญ และปฏิบัติตามข้อแนะนำของประธานศาลฎีกาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ และระเบียบของกรมอัยการและกรมตำรวจโดยเคร่งครัด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ส่วนการที่เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นข้อยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ

ข้อ ๔. ผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราว มีหลักเกณฑ์ในการให้ผู้ขอประกันนำหลักฐานมาประกอบการยื่นขอประกันแตกต่างไม่อยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกัน

สภาพของปัญหา

การขอประกันต่อหน่วยราชการแต่ละแห่งกำหนดหลักเกณฑ์การนำหลักฐานประกอบการ

ยื่นขอประกันไม่เหมือนกัน ทำให้ประชาชนผู้มาติดต่อไม่เข้าใจและสับสน เช่นการประกันอย่างใดต้องวางเงินสด อย่างใดไม่ต้องวางเงินสด การประกันด้วยบุคคลจะต้องมีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง การยื่นขอปล่อยชั่วคราวจำเป็นต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเซ็นชื่อในคำร้องด้วยหรือไม่ ควรจะต้องเซ็นชื่อทุกครั้งที่ยื่นหรือไม่ และแบบของคำร้องเป็นอย่างไร

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

กำหนดให้ทุกหน่วยงานใช้หลักเกณฑ์เดียวกันซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม เพื่อหาข้อยุติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้อยู่ในแบบและระเบียบข้อบังคับในแนวเดียวกัน

ข้อ ๕.๑ ผู้ขอประกันไม่มีหลักทรัพย์อื่น นอกจากที่วางไว้กับพนักงานสอบสวน ในชั้นพนักงานอัยการหรือศาล จึงขาดหลักทรัพย์มาประกัน

สภาพของปัญหา

เมื่อผู้ต้องหาได้รับการประกันตัวในชั้นพนักงานสอบสวนไปแล้ว เมื่อพนักงานสอบสวนส่งตัวให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลจะต้องประกันตัวในชั้นพนักงานอัยการ และหรือเมื่อพนักงานอัยการนำตัวผู้ต้องหาส่งฟ้องศาลจะต้องประกันตัวในชั้นศาล โดยจะใช้หลักทรัพย์เดิมที่วางไว้ต่อพนักงานสอบสวนไม่ได้ ทำให้ผู้ต้องหาที่ยากจน หรือมีหลักทรัพย์เพียงชั้นเดียวต้องถูกคุมขัง เมื่อไม่มีการประกันตัว นอกจากนี้การคืนหลักประกันในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจทำได้ล่าช้าเพราะมีระเบียบกรมตำรวจให้เก็บหลักประกันไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งอยู่คนละแห่งกับสถานีตำรวจที่ให้ประกัน

แนวทางแก้ไข

ควรแก้ไขระเบียบกรมตำรวจให้พนักงานสอบสวนเก็บหลักทรัพย์ไว้ในสถานีตำรวจที่ให้ประกันตัว เมื่อนายประกันจะขอหลักประกันคืนเพื่อนำ**ไปใช้ประกันในชั้นพนักงานอัยการ**จะได้คืนหลักทรัพย์ให้ได้ทันที

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ให้เสนอแก้ไขระเบียบของกรมตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสถานที่เก็บหลักประกันให้เก็บไว้ที่สถานที่ทำสัญญาประกัน

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

๑. การประกันตัวชั้นสอบสวน เมื่อผู้ต้องหาขอประกันตัวกับพนักงานสอบสวนแล้ว การส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการ ควรปฏิบัติดังนี้

๑.๑ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนายประกันให้นำตัวผู้ต้องหาไปส่งให้แก่พนักงานอัยการและขอทำสัญญาประกันโดยอาศัยหลักประกันเดิม ทั้งนี้ไม่จำต้องเคลื่อนย้ายหลักประกัน คงให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์หลักประกันไว้

๑.๒ หากการให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รักษาทรัพย์ต่อไปกระทำมิได้ เมื่อพนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหามาส่งอัยการ ให้นายประกันถอนหลักประกันเพื่อนำมาใช้ประกันตัวต่อชั้นอัยการด้วย

๒. การประกันตัวขณะส่งฟ้องศาล มีข้อพิจารณาดังนี้

๒.๑ กรณีที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาหลักทรัพย์แม้ว่าจะเป็นการประกันในชั้นอัยการ การส่งตัวจำเลยฟ้องศาลไม่อาจใช้วิธีปฏิบัติดังเช่นในชั้นสอบสวนได้ นั่นคือไม่อาจอนุโลมให้พนักงานสอบสวนเก็บรักษาทรัพย์หลักประกันไว้ได้ เพราะศาลไม่เห็นหลักทรัพย์จึงไม่อาจตีราคาหลักประกันได้ กรณีสมควรปฏิบัติไปตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา คือการใช้ดุลพินิจสั่งประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔(๓) การประกันมีบุคคลเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์ วิธีปฏิบัติคือให้นายประกันแถลงต่อศาลว่าได้วางหลักทรัพย์ที่จะขอประกันต่อพนักงานสอบสวนไว้แล้ว

๒.๒ ในกรณีอื่น ๆ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้ต้องหามาศาลโดยถอนหลักประกันชั้นอัยการให้แก่นายประกันเพื่อนำมายื่นประกันต่อศาลต่อไป

ข้อ ๕.๒ กรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ต่อมาผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยคนเดียวกันนั้นต่อศาล ทำให้จำเลยต้องใช้หลักประกันถึง ๒ ครั้งในคดีเดียว

สภาพของปัญหา

กรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ในระหว่างสอบสวนผู้ต้องหาได้นำหลักทรัพย์มาขอประกันตัวไปแล้ว ต่อมาก่อนที่การสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง ผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องต่อศาลเอง ในกรณีที่ศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วมีคำสั่งประทับฟ้อง จำเลยจะมาขอประกันตัวในชั้นศาล ต้องหาหลักประกันใหม่มาขอประกันตัวในชั้นศาลอีก ทั้งนี้เพราะหลักประกันเดิมยังอยู่ที่พนักงานสอบสวนทำให้ไม่สะดวก

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

เสนอให้คณะกรรมการประสานงานพิจารณาหาทางแก้ไข

ข้อ ๖. การใช้หลักประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔

สภาพของปัญหา

แม้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๑๔ กำหนดหลักประกันไว้ ๓ ชนิด ซึ่งรวมถึงอนุมาตรา (๓) คือให้มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์และตามระเบียบแบบแผนของทางราชการจะได้กำหนดให้เจ้าพนักงานหรือศาลพิจารณารับหลักทรัพย์ชนิดนี้ไว้เป็นหลักประกันเพื่ออำนวยการที่จะได้รับพิจารณาให้ปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างแท้จริง แต่ในทางปฏิบัติมักนิยมใช้หลักทรัพย์ตามอนุมาตรา ๑ คือมีเงินสดมาวางหรืออนุมาตรา ๒ คือมีหลักทรัพย์อื่นมาวาง ส่วนอนุมาตรา ๓ การมีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ มีเป็นส่วนน้อย ซึ่งเป็นเหตุให้

สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราวโดยมีบุคคลมาเป็นหลักประกันไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

ควรกำหนดนโยบายให้เจ้าพนักงานและศาลพิจารณารับหลักทรัพย์ตามมาตรา ๑๑๔ (๓) ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวได้เช่นเดียวกับหลักประกันตามมาตรา ๑๑๔(๑) และ (๒) ไว้โดยแจ้งชัดเพื่อให้เจ้าพนักงานทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันและควรวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลในการพิจารณารับหลักประกันและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบทางสื่อมวลชนทุกทาง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรที่จะดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้โดยรีบด่วนโดยถือเป็นนโยบาย

ข้อ ๗. ในการประกันตัวโดยใช้โฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ซึ่งได้รับการประเมินราคาจากพนักงานที่ดินมาแล้ว แต่พนักงานหรือศาลยังส่งไปตรวจสอบอีกทำให้เกิดความล่าช้า

สภาพของปัญหา

ในการขอประกันตัวและนายประกันวางโฉนดที่ดินหรือน.ส. ๓ เป็นหลักประกันศาลมักจะรอสั่งไว้คอยตรวจสอบโฉนดที่ดิน หรือน.ส. ๓ ว่าถูกต้องหรือไม่ อีกชั้นหนึ่งก่อน ทำให้ผู้ต้องขังต้องถูกขังต่อไปอีกหลายวัน

แนวทางแก้ไข

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งน่าเชื่อถือได้มีหนังสือรับรองหลักทรัพย์แล้ว ควรพิจารณาสั่งในคำร้องได้ทันที เว้นแต่จะมีเหตุสงสัยจริง ๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ไม่ควรตรวจสอบหลักประกันอีกเพราะจะก่อให้เกิดความล่าช้า เว้นแต่จะมีเหตุสงสัยตามสมควร

ข้อ ๘. ในการขอประกันตัวผู้ต้องหา ปรากฏอยู่เสมอว่าพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการลงนามอนุมัติไม่อยู่หรือไม่ว่าง ทำให้เกิดการล่าช้าในการขอประกันตัว

สภาพของปัญหา

เมื่อมีผู้ต้องหาถูกเจ้าพนักงานจับกุมและคุมขังแล้วมีผู้ขอประกันมักจะปรากฏในภาคปฏิบัติเสมอว่านายร้อยเวรที่ไม่ใช่เจ้าของคดีมักจะปฏิเสธให้รอเจ้าของคดีสั่ง และผู้มีอำนาจสั่งก็ไม่ปรากฏตัวอยู่ในสถานีตำรวจต้องติดตามหาเสียเวลาในการรอคอยของผู้ขอประกันและผู้ต้องหาทั้ง ๆ ที่กรมตำรวจได้วางระเบียบไว้แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

ควรแจ้งเตือนให้ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติให้เคร่งครัดอีกครั้ง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กรมตำรวจควรเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้โดยเคร่งครัด นั่นคือ พนักงานสอบสวนผู้ได้รับคำร้องขอประกันตัว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของคดีหรือไม่ มีหน้าที่ต้องรับสัญญาประกัน และรีบเสนอให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุญาตทันที การพิจารณาไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่ ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องขอประกันทราบภายใน ๒๔ ชั่วโมง

ข้อ ๙. คำร้องขอฝากขังของพนักงานสอบสวน มิได้แจ้งรายละเอียดของสภาพการกระทำผิด ข้อหา และพฤติการณ์แห่งคดี พอที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการสั่งในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวและไม่แจ้งในคำร้องว่าจะคัดค้านการประกันหรือไม่

สภาพของปัญหา

คำร้องที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นต่อศาลเพื่อขอฝากขังผู้ต้องหาไม่ปรากฏข้อเท็จจริงและสภาพรายละเอียดแห่งคดีพอเพียงที่จะประกอบดุลพินิจของศาลในการพิจารณา ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ศาลไม่อาจสั่งคำร้องปล่อยชั่วคราวได้ถูกต้องและเป็นธรรม

แนวทางแก้ไข

ให้มีการประสานงานระดับกระทรวง กับกรมตำรวจเพื่อขอให้พนักงานสอบสวนบรรยายระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับของกลางในคดี ข้อหาในคดีและพฤติการณ์แห่งคดีอย่างชัดแจ้งในคำร้องขอฝากขัง และหากจะคัดค้านการประกันตัวก็ให้แจ้งเหตุผลโดยชัดแจ้งมาด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงในคดีมาโดยละเอียดเพื่อที่ศาลจะพิจารณาคำร้องขอประกันได้ถูกต้องและหากจะคัดค้านการประกันให้ระบุเหตุผลในการคัดค้านมาโดยชัดแจ้งด้วย

ข้อ ๑๐. เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและศาลทั้งหลายควรรับพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว นอกเวลาปฏิบัติราชการหรือในวันหยุดราชการด้วย

สภาพของปัญหา

มีบางกรณีที่ประชาชนถูกจับกุมและถูกควบคุมตัวในวันหยุดราชการ ไม่อาจร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจากพนักงานตำรวจพนักงานอัยการและศาลไม่รับพิจารณาคำร้องในวันหยุดราชการ

แนวทางในการดำเนินการแก้ไข

ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ผลได้ผลเสียเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเร่งด่วน เพื่อให้พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการและศาลได้รับพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาพิจารณาความเป็นไปได้ในการดำเนินการให้ความสะดวกและเป็นธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในเรื่องดังกล่าว

ข้อสังเกตจากที่ประชุมใหญ่

๑. ฝ่ายตำรวจแถลงว่า ปกติเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการตลอด ๒๔ ชั่วโมง และรับคำร้องขอประกันตลอดเวลาอยู่แล้ว ไม่มีข้อขัดข้องที่จะพิจารณา ควรตัดเจ้าหน้าที่ตำรวจออก

๒. ฝ่ายอัยการแถลงว่า ปกติเมื่อพนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหามาส่งให้พนักงานอัยการในวันเวลาราชการ การพิจารณาสั่งประกันในวันหยุดราชการจึงไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ ควรตัดพนักงานอัยการออก

๓. ฝ่ายศาลแถลงว่า การสั่งประกันในวันหยุดราชการไม่มีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบความถูกต้องของหลักทรัพย์ ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะนำหมายปล่อยไปส่งเรือนจำ ไม่มีเจ้าหน้าที่เสนอสำนวนที่ขอประกัน การขอประกันตัวในวันหยุดราชการยังมีข้อขัดข้องในทางปฏิบัติอยู่

ข้อ ๑๑. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

สภาพของปัญหา

ในคดีความผิดไม่ร้ายแรงและผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนยากจนไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาประกันตัว

แนวทางในการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา

ควรพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันตามที่ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๑๐ วรรค ๒ ให้อำนาจไว้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ควรที่จะพิจารณาใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างจริงจัง

กลุ่มที่ ๔
การส่งเสริมวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ข้อยุติเบื้องต้น

ที่ประชุมได้พิจารณาหลักการพื้นฐานของวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการแล้ว มีมติเห็นพ้องกันในเบื้องต้นว่า

๑. วิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งในด้านการลดภาระงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และในด้านกิจการค้าพาณิชย์ ช่วยให้ประชาชนมีช่องทางระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้โดยสันติในบรรยากาศที่ไม่บาดหมางกันยิ่งขึ้น และสามารถเก็บรักษาความลับของคู่กรณีไว้ได้ดีกว่า สะดวก รวดเร็วกว่าการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมที่เป็นแบบพิธีของรัฐ

๒. ระบบอนุญาโตตุลาการของไทยมิใช่ระบบบังคับ แต่เป็นระบบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสมัครใจของคู่กรณี ความสำเร็จของระบบอนุญาโตตุลาการแบบนี้ขึ้นอยู่กับความนิยม เชื่อถือศรัทธาของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ หากมิได้รับความเชื่อถือศรัทธาดังกล่าวแล้วจะไม่อาจสำเร็จได้เลย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนวิธีระงับข้อพิพาทในระบบนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๓. เนื่องจากระบบอนุญาโตตุลาการสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ การสนับสนุนส่งเสริมจึงต้องทำให้ทุก ๆ ระดับดังกล่าว โดยในแต่ละระดับอาจจะมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น ในระดับหมู่บ้านอาจจะทำโดยการผสมผสานไปกับโครงการประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านของทางกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย แต่ในระดับประเทศหรือระหว่างประเทศอาจจะกระทำโดยองค์กรเอกชน เช่น สภาหอการค้าไทย หรือสภาทนายความ โดยร่วมมือกับทางศาลและกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

๔. การส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการนี้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือประสานงานกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในภาครัฐบาล และภาคเอกชน ในการนี้อาจมีการจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นในหน่วยงานนั้น ๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์ประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการของสภาทนายความ หรือการขยายขอบข่ายงานขององค์กรเดิมที่มีอยู่แล้วในบางหน่วยงานให้กว้างขวางขึ้น เช่น งานอนุญาโตตุลาการของกรมบังคับคดี และงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนของกรมอัยการ เป็นต้น

๕. แม้ระบบอนุญาโตตุลาการจะมีได้ทั้งในรูปสถาบัน (Institutional Arbitration) และในรูปเฉพาะกิจ (ad hoc Arbitration) แต่ในการส่งเสริมนั้นควรจะมุ่งเป้าหมายไปที่อนุญาโตตุลาการสถาบัน

เป็นพิเศษ เพราะระบบอนุญาโตตุลาการสถาบันจะสามารถช่วยแก้ไขข้อขัดข้องบางประการที่ยังมีอยู่ในระบบอนุญาโตตุลาการได้ด้วย โดยมีข้อสังเกตว่าควรจะเน้นบทบาทของภาคเอกชนเป็นหลัก ภาครัฐบาลควรจะมุ่งไปในด้านการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

ประเด็นในการพิจารณา

ที่ประชุมได้ตั้งประเด็นในการพิจารณาเชิงวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องที่มีอยู่ในวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเป็น ๙ ประเด็น ดังนี้

๑. ท่าทีของศาลที่มีต่อระบบอนุญาโตตุลาการ
๒. ปัญหาความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคู่กรณีที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมกัน
๓. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของตัวอนุญาโตตุลาการ
๔. ปัญหาความเสียเปรียบของไทยในระบบอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ
๕. การตั้งนิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ
๖. การใช้ระบบอนุญาโตตุลาการในคดีอาญา
๗. ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของ พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐
๘. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการศาลตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการ
๙. การสร้างความนิยมในระบบอนุญาโตตุลาการ

ข้อพิจารณาในแต่ละประเด็น

ประเด็นที่ ๑ ท่าทีของศาลที่มีต่อระบบอนุญาโตตุลาการ

สภาพของปัญหา

กฎหมายไทยยอมรับระบบอนุญาโตตุลาการมาแต่ดั้งเดิมแล้ว ดังที่ ป.วิ.พ. มาตรา ๒๑๐-๒๒๒ บัญญัติให้มีการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการได้ทั้งในศาลและนอกศาล แต่ในทางปฏิบัติเมื่อมีคดีเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการมาสู่ศาล ศาลยังบังคับให้ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้เกิดความลังเลในภาคเอกชนที่จะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ

ข้อพิจารณา

(๑) ท่าทีของศาลที่มีต่อระบบอนุญาโตตุลาการเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งในอันที่จะทำให้ระบบอนุญาโตตุลาการประสบผลสำเร็จหรือไม่ ถ้าศาลมีเจตนคติในทางไม่ไว้วางใจระบบอนุญาโตตุลาการแล้ว การส่งเสริมให้ประชาชนนิยมใช้ระบบนี้จะเป็นไปได้ยากยิ่ง

(๒) เหตุที่ศาลไทยมีท่าทีเข้มงวดกวดขันกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการนั้น เป็นเหตุการณ์ในอดีตซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายซึ่งมีอยู่เพียงมาตรา ๒๒๑ แห่ง ป.วิ.พ. มาตราเดียวเท่านั้น ประกอบกับการส่งเสริมเผยแพร่เกี่ยวกับเรื่องนี้ในอดีตยังไม่ดีพอจึงทำให้เกิดปัญหาขึ้น แต่ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขไปแล้วเกือบทั้งหมดโดย พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ และโดยการส่งเสริมของกระทรวงยุติธรรม

ประเด็นที่ ๒ ปัญหาความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคู่กรณีที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมกัน

สภาพของปัญหา

คู่สัญญาที่ด้อยกว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาอาจถูกบีบบังคับให้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการโดยไม่เข้าใจได้ และในสัญญาอนุญาโตตุลาการอาจกำหนดตัวอนุญาโตตุลาการไว้ในลักษณะที่เอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าได้ ทั้งในการเลือกหาอนุญาโตตุลาการนั้นคู่สัญญาฝ่ายนี้ก็ยากที่จะหาคนที่ทัดเทียมกับอนุญาโตตุลาการของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นอนุญาโตตุลาการให้ตนได้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น

ข้อพิจารณา

(๑) เนื่องจากระบบอนุญาโตตุลาการของไทยอาศัยสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างคู่กรณีเป็นหลัก จึงต้องมีปัญหาที่เกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของคู่กรณีอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง แต่ปัญหาข้อนี้เป็นปัญหาของกฎหมายนิติกรรมสัญญาทั้งระบบ การแก้ไขอาจทำได้โดยตรากฎหมายให้อำนาจศาลที่จะปรับปรุงหรือระงับใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้ ตามแนวทางของหลักกฎหมายเรื่อง Unfair Contract Terms Act ของอังกฤษ หรือเรื่อง Unconscionability ของสหรัฐอเมริกา

(๒) แม้จะยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ปัญหาข้อนี้อาจถูกจำกัดให้อยู่ในวงแคบได้โดยมาตรา ๑๑ ของ พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งบัญญัติบังคับไว้ในวรรคแรกว่า "ในกรณีที่มีอนุญาโตตุลาการหลายคนให้คู่กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายละเท่ากัน" เช่นนี้ ข้อสัญญาที่ให้คู่กรณีฝ่ายใดตั้งอนุญาโตตุลาการได้มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจึงน่าจะใช้บังคับไม่ได้ ส่วนข้อเสียเปรียบในเรื่องที่คู่กรณีไม่สามารถหาคนที่ทัดเทียมกับอนุญาโตตุลาการของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนนั้นก็อาจแก้ไขได้โดยอาศัยบริการของสถาบันอนุญาโตตุลาการที่มีการจัดตั้งขึ้นในลักษณะของการให้บริการสังคมในเรื่องนี้

ประเด็นที่ ๓ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของตัวอนุญาโตตุลาการ

สภาพของปัญหา

คุณภาพและมาตรฐานของผู้ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของระบบอนุญาโตตุลาการ จะมีแนวทางประการใดบ้างที่จะป้องกัน และควบคุมมิให้เกิดข้อบกพร่องในด้านคุณภาพและมาตรฐานของอนุญาโตตุลาการได้

ข้อพิจารณา

(๑) อนุญาโตตุลาการมีฐานะเป็นคนกลางคล้ายศาล มิใช่ตัวแทนหรือทนายความของผู้ที่ตั้งตนมา หากอนุญาโตตุลาการมิได้ตระหนักในข้อนี้แล้ว ย่อมจะแสดงบทบาทที่ผิดเพี้ยนไป จากมาตรฐานที่พึงประสงค์ และเป็นผลให้เกิดข้อผิดพลาดบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้จึงควรต้องมีการปลูกฝังและย้ำเตือนให้ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการได้ซาบซึ้งถึงหลักการพื้นฐานนี้

(๒) ในการปฏิบัติหน้าที่อนุญาโตตุลาการจะต้องคำนึงถึง**สัญญาอนุญาโตตุลาการหลักกฎหมายและหลักแห่งความยุติธรรม** อยู่เสมอทุกขั้นตอน จะล่วงละเมิดขอบเขตแห่งหลักทั้งสามประการนั้นมิได้ อนุญาโตตุลาการจึงไม่อาจพิจารณาหรือชี้ขาดข้อพิพาทไปตามอารมณ์ หรือตามอำเภอใจของตนได้ พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๑๗ และ ๒๔ ได้บัญญัติมาตรฐานและสภาพบังคับไว้ชัดแจ้งว่า ถ้าอนุญาโตตุลาการผู้ใดฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลย่อมมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นได้

(๓) นอกจากสำนึกของตัวอนุญาโตตุลาการเองตาม (๑) และการควบคุมอย่างหลวม ๆ โดยกฎหมายตาม (๒) แล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยสถาบันอนุญาโตตุลาการที่มีการจัดตั้งขึ้นคอยกวดขันในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ไม่เฉพาะคุณภาพและมาตรฐานของผู้ที่รับขึ้นทะเบียนเป็นอนุญาโตตุลาการไว้ที่สถาบันตนเท่านั้น แต่ควรจะต้องสอดส่องดูแลไปถึงผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการนอกสถาบันตนด้วย โดยสถาบันอนุญาโตตุลาการทุกแห่งจะต้องร่วมมือกันในเรื่องนี้ เพราะหากมีข้อผิดพลาดขึ้นแล้ว ย่อมจะส่งผลกระทบไปถึงความเชื่อถือศรัทธาในวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทั้งระบบ

(๔) บุคคลที่จะเข้ามาเป็นอนุญาโตตุลาการนั้นไม่น่าจะมีข้อจำกัดว่าจะเป็นข้าราชการประจำไม่ได้ หากเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และคู่กรณีเชื่อถือศรัทธาแล้ว ความเป็นข้าราชการประจำไม่น่าจะเป็นเหตุขัดขวางการเป็นอนุญาโตตุลาการ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการประจำการซึ่งมีลักษณะงานในหน้าที่ไม่เหมาะที่จะให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ แต่อย่างไรก็ตามคู่กรณีก็ยังสามารถแต่งตั้งข้าราชการตุลาการบำนาญเป็นอนุญาโตตุลาการได้

ประเด็นที่ ๔ ปัญหาความเสียเปรียบของไทยในระบบอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

สภาพของปัญหา

สัญญาทางการค้าระหว่างประเทศมักกำหนดเรื่องอนุญาโตตุลาการไว้ด้วยเสมอ โดยใช้สถานที่ ภาษา และกฎเกณฑ์ของสถาบันอนุญาโตตุลาการของต่างประเทศ ทำให้คู่สัญญาฝ่ายไทยต้องเสียเปรียบในหลาย ๆ ด้าน

ข้อพิจารณา

(๑) ความเสียเปรียบของคู่สัญญาฝ่ายไทยในจุดนี้แม้จะมีอยู่จริง แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะอำนาจต่อรองในทางสัญญาของฝ่ายไทยมักจะน้อยกว่า หากไม่ยอมตกลงในเรื่องอนุญาโตตุลาการด้วย ก็อาจจะไม่ได้ทำสัญญารายนั้นไปเลย ซึ่งจะเสียหายมากยิ่งไปกว่าการเสียเปรียบในเรื่องอนุญาโตตุลาการเสียอีก

(๒) ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่จะต้องยอมรับนับถือสัญญาและคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศอยู่หลายฉบับ จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายภายในยอมรับรองคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศให้แก่ประเทศคู่ภาคีในอนุสัญญาเหล่านั้น

(๓) ความเสียเปรียบนี้มีทางบรรเทาลงได้ด้วยการส่งเสริมให้พ่อค้าและนักกฎหมายของไทยมีความรู้ความชำนาญในระบบอนุญาโตตุลาการระดับระหว่างประเทศให้มากที่สุด เพื่อจะได้สามารถต่อสู้คดีในชั้นอนุญาโตตุลาการที่ถูกบังคับนี้ให้เสียเปรียบน้อยที่สุด และหากสามารถส่งเสริมสถาบันอนุญาโตตุลาการของไทยให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับระหว่างประเทศได้แล้ว อาจจะเป็นช่องทางให้คู่กรณีต่อรองกันให้มาดำเนินการอนุญาโตตุลาการกันในประเทศไทยได้ในโอกาสต่อไป

(๔) ในระหว่างที่ยังไม่อาจแก้ปัญหาได้นั้น คู่สัญญาฝ่ายไทยอาจลดข้อเสียเปรียบได้ด้วยการขอต่อรองในชั้นเจรจาสัญญาให้**ใช้ระบบอนุญาโตตุลาการของประเทศที่สาม** หรือ **ระบบอนุญาโตตุลาการของประเทศที่รับข้อเรียกร้อง** (ฝ่ายที่เรียกร้องให้เสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด จะต้องยอมใช้ระบบอนุญาโตตุลาการของฝ่ายตรงข้าม)ได้

ประเด็นที่ ๕ การตั้งนิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ

สภาพของปัญหา หากคู่กรณีทำสัญญากันให้นิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ ข้อสัญญาจะใช้ได้หรือไม่

ข้อพิจารณา

(๑) โดยสภาพของงานแล้วนิติบุคคลน่าจะเป็นอนุญาโตตุลาการไม่ได้ คู่กรณีจึงไม่ควรตกลงกันให้นิติบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการ หากประสงค์จะใช้บริการของสถาบันอนุญาโตตุลาการแห่งใด เช่น สภาหอการค้า หรือศูนย์ประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการของสภาทนายความก็ควรจะเขียนสัญญาว่าให้ใช้วิธีอนุญาโตตุลาการตามระบบของสถาบันนั้น มิใช่ระบุให้สถาบันแห่งนั้นมาทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ

(๒) อย่างไรก็ตาม แม้คู่กรณีจะเขียนสัญญากันไม่ถูกต้อง เช่นเขียนให้สภาทนายความเป็นอนุญาโตตุลาการ ก็ไม่น่าจะถือว่าข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้นไร้สภาพบังคับโดยสิ้นเชิง แต่น่าจะตีความว่าคู่กรณีประสงค์จะให้ระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามระบบของสภาทนายความ

ประเด็นที่ ๖ การใช้ระบบอนุญาโตตุลาการในคดีอาญา

สภาพของปัญหา

การตกลงให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทในคดีอาญาจะสามารถกระทำได้หรือไม่ และควรจะส่งเสริมสนับสนุนในลักษณะใด

ข้อพิจารณา

(๑) พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๕ บัญญัติถึงสัญญาอนุญาโตตุลาการว่าจะต้องเป็นข้อตกลงเสนอ**ข้อพิพาททางแพ่ง** ดังนั้น จึงไม่อาจตกลงกันให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดคดีอาญาให้มีผลผูกพันกันได้

(๒) แต่คดีอาญาส่วนใหญ่มักมีข้อพิพาททางแพ่งซ้อนอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งข้อพิพาทในส่วนแพ่งนี้เองที่คู่กรณีสามารถตกลงกันให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดและมีผลผูกพันกันในทางแพ่งได้ เช่นใน

ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ คู่กรณีอาจตกลงกันให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดได้ว่า มีการยักยอกทรัพย์กันหรือไม่ และจะต้องคืนทรัพย์ที่ยักยอกไปให้ผู้เสียหายเท่าใด (คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๙๓/๒๔๙๖)

(๓) การที่คู่กรณีตกลงกันให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทส่วนแพ่งได้นี้ จะส่งผลให้มีทางระงับข้อพิพาททางอาญาได้สะดวกรวดเร็วขึ้น เช่นในคดีความผิดที่ยอมความได้ อาจเป็นผลให้คู่กรณียอมความกันในทางอาญาด้วย ดังนั้นจึงควรจะมีการคิดนำวิธีการอนุญาโตตุลาการไปใช้ในทางอาญาโดยวิธีอ้อมนี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่ยอมความกันได้ หรือคดีเล็ก ๆ น้อย

(๔) อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องไม่เข้าไปเป็นอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดในคดีประเภทนี้เสียเอง เพราะอาจจะเป็นการไม่สอดคล้องกับลักษณะงานที่รับผิดชอบอยู่ ควรจะจำกัดขอบเขตอยู่ที่การไกล่เกลี่ย หรือชี้แนะวิธีการอนุญาโตตุลาการให้แก่คู่กรณีเท่านั้น

ประเด็นที่ ๗ ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของ พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐

สภาพของปัญหา

(๑) มาตรา ๒๓ และมาตรา ๓๐ บัญญัติให้คู่กรณีที่ประสงค์จะบังคับคดีตามคำชี้ขาดต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงฝ่ายที่แพ้คดีในชั้นอนุญาโตตุลาการ มีปัญหาว่าถ้าคำชี้ขาดให้ชำระหนี้เป็นงวด ๆ และงวดหลัง ๆ ถึงกำหนดชำระเมื่อพ้นหนึ่งปีแล้ว เช่นนี้จะร้องขอให้บังคับตามคำชี้ขาดได้อีกหรือไม่

(๒) การร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดดังกล่าวจะต้องเสียค่าขึ้นศาลอย่างไร

ข้อพิจารณา

(๑) กำหนดเวลาหนึ่งปีตามมาตรา ๒๓ และ ๓๐ เป็นอายุความฟ้องคดี โดยหลักแล้วจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงคู่กรณีตามมาตรา ๒๑ วรรค ๔ แล้ว อย่างไรก็ดี ในกรณีที่หนี้ตามคำชี้ขาดกำหนดให้ชำระเป็นงวด ๆ และงวดใดงวดหนึ่งถึงกำหนดชำระเกินกำหนดเวลาหนึ่งปี กรณีเช่นนี้จะต้องถือว่าอายุความฟ้องร้อง บังคับตามหนี้ในงวดดังกล่าวเริ่มนับเมื่อหนี้ตามคำชี้ขาดถึงกำหนด (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๙/๒๕๑๙)

(๒) การร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดนั้น แม้จะทำในรูปคดีไม่มีข้อพิพาท แต่ถ้าเป็นคำชี้ขาดที่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแล้ว ย่อมถือว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ได้ ดังนั้นจึงต้องเสียค่าขึ้นศาลตามตาราง ๑ (ข) ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในอัตราร้อยละหนึ่ง แต่ไม่เกิน ๘๐,๐๐๐ บาท

ประเด็นที่ ๘ การเตรียมจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่จะมาใช้บริการศาลตาม พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐

สภาพของปัญหา

เนื่องจาก พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ บัญญัติให้คู่กรณีที่มีข้อขัดข้องในการตั้งอนุญาโตตุลาการ หรืออนุญาโตตุลาการที่ประสงค์จะใช้อำนาจรัฐในเรื่องหมายเรียกพยาน การชี้ขาด

ข้อกฎหมายเบื้องต้น และวิธีการชั่วคราวก่อนมีคำชี้ขาด สามารถร้องขอต่อศาลให้ช่วยดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้ จึงควรที่จะมีการเตรียมการจัดสิ่งอำนายความสะดวกให้แก่ประชาชนไว้ล่วงหน้า เพื่อส่งเสริมวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง

ข้อพิจารณา

(๑) ควรจะได้มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องอนุญาโตตุลาการไว้ประจำศาลที่อาจมีผู้มาร้องขอใช้บริการตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการ เช่น ศาลแพ่ง เพื่อคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือประชาชนในเรื่องนี้โดยเฉพาะ

(๒) ควรมีระเบียบปฏิบัติและแบบพิมพ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีอนุญาโตตุลาการไว้ให้ชัดแจ้งว่ามีขั้นตอน วิธีการอย่างไร เพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกันในทุก ๆ ศาล เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้ทางหนึ่ง

(๓) ในศาลใหญ่ ๆ น่าจะมีการจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างเต็มรูปแบบ

(๔) น่าจะหาทางจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขึ้นเพื่อวางแนวทางในการส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการในทุกระดับอย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่ ๕ การสร้างความนิยมในระบบอนุญาโตตุลาการ

สภาพปัญหา

เนื่องจากระบบอนุญาโตตุลาการของไทยเป็นระบบสมัครใจ ความสำเร็จของระบบจึงขึ้นอยู่กับความนิยมของประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อพิจารณา

(๑) ในขณะนี้ระบบอนุญาโตตุลาการ ยังไม่เป็นที่รู้จักในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง แม้นักกฎหมายส่วนใหญ่ก็ยังไม่คุ้นเคยกับระบบนี้ การสร้างความนิยมในเรื่องนี้จึงควรจะต้องเน้นที่การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทั้งในด้านข้อกฎหมาย และวิธีปฏิบัติที่ใช้กันอยู่ ทั้งในระดับภายในประเทศและต่างประเทศ

(๒) ควรจะได้ชี้นำให้มีการจัดเรื่องอนุญาโตตุลาการนี้เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ให้กว้างขวางที่สุด

(๓) ควรมีการจัดอบรมวิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องเกี่ยวข้องกับงานอนุญาโตตุลาการโดยเฉพาะเป็นหลักสูตรเข้มข้น เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบบอนุญาโตตุลาการในวงกว้างได้ต่อไป

การบรรยายพิเศษและคำกล่าวปิดการสัมมนา

โดย

ฯพณฯ สอาด ปียวรรณ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การบรรยายพิเศษและคำกล่าวปิดการสัมมนา
ของ ฯพณฯสอาด ปียวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ในการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม
ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ
วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน

กระผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูง ที่มีโอกาสมาบรรยายท่ามกลางบุคคลชั้นนำในกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมนั้นมีความสำคัญต่อความดำรงอยู่ของชาติ จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่า ขณะที่สถาบันการปกครองอื่นอยู่ในภาวะวิกฤติ สถาบันกระบวนการยุติธรรมยังคงยืนหยัดอย่างมั่นคง ช่วยรักษาความเป็นธรรมในสังคม และช่วยประคับประคองประเทศชาติจนผ่านพ้นช่วงวิกฤตินั้นได้ตลอดมาทุกยุคทุกสมัย ขอท่านทั้งหลายจงร่วมกันภาคภูมิใจในความรับผิดชอบ และผลงานอันสูงส่งนั้นเถิด แต่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วยองค์กรหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน อาจมีปัญหาข้อขัดข้องบางประการอันสืบเนื่องมาจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และวิธีปฏิบัติบางส่วน สมควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อธำรงความยุติธรรมไว้อย่างหนักแน่นต่อไป การสัมมนาครั้งนี้ จึงเกิดขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวซึ่งทุกองค์กร ได้เห็นความสำคัญจัดส่งบุคคลชั้นนำเป็นตัวแทนเข้าร่วมการสัมมนาอย่างคับคั่ง กระผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทราบว่า ระหว่างการสัมมนา ได้มีการถกเถียงปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และได้ผลสรุปในทางสร้างสรรน่าพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง

ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพ

"ความยุติธรรม" เป็นอุดมคติอันสูงส่ง **เป็นสิ่งที่มนุษย์ "เรียกร้องและต้องการ"** แต่ถ้าหากถามว่า "ความยุติธรรม" คืออะไร ทุกคนจะรู้สึกยากลำบากที่จะเรียบเรียงคำตอบ หลายคนใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวด แต่ยังไม่อาจแน่ใจได้ว่าถ้อยคำสละสลวยที่เรียบเรียงขึ้นนั้นคือคำตอบที่แท้จริง อย่างไรก็ดีทั้งผู้ถามและผู้ตอบต่างยอมรับว่าจิตของเราสามารถรับรู้ "ความยุติธรรม" และ "ความไม่ยุติธรรม" ได้โดยที่ตนไม่สามารถบรรยาย

Aristotle แบ่งความยุติธรรมในสังคมออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ความยุติธรรมทางจัดสรร ได้แก่ การได้รับส่วนแบ่งจากสังคม ตามที่สมาชิกสมควรได้รับ เช่น ส่วนแบ่งจากทรัพยากร ส่วนแบ่งจากการใช้แรงงาน เป็นต้น

๒. ความยุติธรรมทางชดเชย ได้แก่ การได้คืนส่วนที่ขาดหายไปจากที่มีอยู่เดิม เช่น การได้รับชดใช้ความเสียหายที่สังคมหรือสมาชิกอื่นก่อขึ้น เป็นต้น

"ความยุติธรรม" นั้นไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็ตามล้วนเป็นแรงยึดเหนี่ยวมนุษย์ให้อยู่รวมกันเป็นสังคม Plato กล่าวว่า "ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถควบคุมปกครองมนุษย์อื่นได้โดยปราศจากความยุติธรรม" จึงเห็นได้ว่า "ความยุติธรรม" เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความดำรงอยู่ของสังคมและประเทศชาติ สังคมใด ประเทศใด ปราศจาก "ความยุติธรรม" เป็นเครื่องโยงยึด สมาชิกย่อมกระจัดกระจายออกจากกัน ไม่สามารถรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่น สังคมนั้นประเทศนั้นย่อมสูญสลายในที่สุด

ความมั่นคงของชาติมิได้มีความหมายเฉพาะความมีเอกราช อธิปไตย การไม่ถูกยึดครองหรือถูกแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความมั่นคงของสถาบันสำคัญของชาติ ความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประชาชน อันได้แก่ความผาสุก ความอยู่ดีกินดี ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ปราศจากความหวาดกลัวโจรผู้ร้าย มีสิทธิเสรีภาพตามสมควร และได้รับความยุติธรรมโดยเสมอภาคกันด้วย

กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการก่อให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติเพราะความยุติธรรมเป็นคุณธรรมซึ่งมนุษย์เทิดทูนและมุ่งหวังเป็นที่สุดที่จะให้มีขึ้นในสังคมของตน ประชาชนทุกคนจึงเรียกร้องกันแต่ความยุติธรรม การไม่ได้รับความเป็นธรรมย่อมก่อให้เกิดความไม่พอใจ คับแค้นใจ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม ความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคมใด ความสงบสุขและความเจริญของสังคมนั้นก็ถูกกระทบกระเทือนและเป็นภัยโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ

การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทั้งหลายด้วยความเสมอภาครวดเร็วและประหยัดนั้นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรมได้รับความร่วมมือด้วยดีจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตลอดมา และกระทรวงยุติธรรมก็พร้อมเสมอที่จะให้ความร่วมมือแก่ส่วนราชการทั้งหลายในการ

ที่จะดำเนินการใด ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นส่วนรวมทั้งนี้ภายใต้ขอบเขตความถูกต้องของกฎหมายและความเป็นธรรมแต่การให้ความร่วมมือและประสานงานดังกล่าวนั้นคงไม่อาจจะเป็นการก้าวล่วงไปถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งเป็นอำนาจอิสระของศาลที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ได้

ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพ

ระหว่างการสัมมนาท่านทั้งหลายซึ่งเป็นบุคคลชั้นนำขององค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนม ได้ทราบปัญหาข้อขัดข้องของฝ่ายอื่น ๆ และได้แลกเปลี่ยนแนวทัศนะซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันซึ่งเป็นหัวใจของการประสานงานที่ดี ผลสรุปในทางสร้างสรรจากที่ประชุมใหญ่การสัมมนาสมควรได้รับการปฏิบัติให้บังเกิดผลข้อใดที่จำเป็นต้องมีการดำเนินขั้นตอนต่อไป กระทรวงยุติธรรมยินดีเป็นแกนนำในการดำเนินขั้นตอนนั้นเพื่อให้ผลสรุปของที่ประชุมแห่งนี้บรรลุผล ผมหวังว่าการสัมมนาทำนองเดียวกันนี้จะมีขึ้นอีกภายในระยะเวลาอันสมควรเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของเราดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นที่พึ่งของประชาชนและเป็นหลักโยงยึดความเป็นชาติอันมั่นคงตลอดไป

บัดนี้ เป็นเวลาอันสมควรแล้ว ผมขอปิดการสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรมครั้งนี้ ขอให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมสืบไป

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลามาร่วมการสัมมนาครั้งนี้

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ภาคผนวก

๑. *คำสั่งเรื่อง วางระเบียบเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง*

๒. *เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน ว่าด้วย ปัญหาการชี้ตัวผู้ต้องหา การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การสอบสวนฟ้องร้องคดีสำคัญใน ๗ วัน*
โดย พลตำรวจโทแสวง ธีระสวัสดิ์

๓. *เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ของศาลอาญา*

๔. *การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ*
โดย นายจรัญ ภักดีธนากุล

๕. *พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐*

๖. *ปัญหาบางประการในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา*
โดย นายนพพร โพธิรังสิยากร

๗. *ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี : การชี้ตัวและการชี้รูปผู้ต้องหา*

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำสั่งที่ ๒๐๗/๒๕๐๐
เรื่อง วางระเบียบเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง

เนื่องจากคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๒๖๐/๒๔๗๘ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๗๘ วางระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ นั้น

บัดนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายประการ ทั้งได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงเพิ่มขึ้นอีกด้วย จึงเห็นสมควรวางระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการนี้เสียใหม่ โดยให้ยกเลิกระเบียบตามคำสั่งดังกล่าวข้างต้นนั้นเสีย และให้ใช้ระเบียบตามคำสั่งนี้แทนต่อไป ดังนี้

ก. ระเบียบปฏิบัติทั่วไป

๑. ในกรณีที่มีการจับผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนบันทึกวันเวลาที่จับผู้ต้องหา วันเวลาที่ผู้ต้องหามาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และวันเวลาที่ส่งออกจากที่ทำการไว้ในสำนวนด้วยทุกเรื่อง และถ้ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินกว่า ๔๘ ชั่วโมง ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นนั้นไว้ในสำนวนด้วย

๒. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้อง และส่งสำนวนกับตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ นั้นให้พนักงานสอบสวนรีบส่งสำนวนไปให้ถึงพนักงานอัยการโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการมีเวลาพอที่จะวินิจฉัยจัดการได้อย่างน้อย ๒ วัน ก่อนวันหมดอำนาจควบคุม หรือวันครบกำหนดที่ศาลสั่งขัง แล้วแต่กรณี

๓. ในการที่ พนักงานอัยการจะมอบตัวผู้ต้องหาให้พัศดีควบคุมไว้ตามกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้อ ๒ นั้น ให้เจ้าหน้าที่ผู้นำตัวผู้ต้องหามานำไปมอบแทนพนักงานอัยการ โดยให้พนักงานอัยการทำใบมอบตัวส่งให้ไป

๔. ในกรณีที่จะร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาหรือขังต่อในระหว่างสอบสวนก็ดี หรือร้องขอให้ศาลปล่อยผู้ต้องหาเพราะสั่งไม่ฟ้องก็ดี ถ้าเป็นกรณีที่สำนวนการสอบสวนได้ส่งถึงพนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาล กรณีนอกจากนี้ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ร้องขอ

๕. ในบางกรณีซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่ควรให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกันโดยเหตุที่อาจหลบหนีหรืออาจก่อภยันตราย หรือความเสียหายแก่คดีหรือเหตุอย่างอื่น ดังบัญญัติไว้ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ (๓) (๕) (๖) ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุเหล่านี้ให้พนักงานอัยการทราบ

ในการที่จะพิจารณาว่าควรปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราวหรือไม่ก็ดี ควรคัดค้านในการที่ศาลจะปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยชั่วคราวหรือไม่ก็ดี ให้พนักงานอัยการพิจารณาบันทึกของพนักงานสอบสวนดังกล่าวในวรรคแรก (ถ้ามี) ประกอบการวินิจฉัยส่วนหนึ่งด้วย

๖. ในการจัดทำคำสั่งและหมายสั่งจับของผู้ว่าราชการจังหวัด หรืออธิบดี หรือรองอธิบดีกรมตำรวจตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้อ ๔ นั้น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำตามระเบียบที่ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

๗. การแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๖ ให้พนักงานอัยการแจ้งแก่พนักงานสอบสวนเพื่อแจ้งแก่ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ แต่ถ้าผู้ต้องหาหรือผู้ร้องทุกข์รับทราบจากพนักงานอัยการไปแล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่ต้องแจ้งแก่ผู้ได้รับทราบนั้นอีก

๘. ในกรณีที่จะต้องเสนอคำสั่งไม่ฟ้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา หรือถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ ถอนฎีกา ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หรืออธิบดีหรือรองอธิบดีกรมตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๕ นั้น ให้พนักงานอัยการเสนอภายใน ๗ วัน นับแต่วันสั่ง หรือวันศาลพิพากษา แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่มีความเห็นแย้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรืออธิบดีหรือรองอธิบดีกรมตำรวจส่งสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการภายใน ๑ เดือนนับแต่วันรับสำนวน แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความฟ้องร้องอายุความอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่จะต้องรีบจัดการ ก็ให้ส่งสำนวนนั้นไปยัง พนักงานอัยการก่อนคดีขาดอายุความไม่น้อยกว่า ๓ วัน เพื่อจัดการตามความเห็นแย้งนั้นไปก่อน

๙. การเก็บสำนวนที่สั่งฟ้อง สำนวนที่สั่งไม่ฟ้อง สำนวนเปรียบเทียบ และสำนวนที่มีคำสั่งจับตัวผู้ต้องหา ให้พนักงานอัยการเป็นผู้เก็บรักษา สำนวนนอกจากนี้ให้ส่งคืนให้พนักงานสอบสวนเก็บรักษา

๑๐. การปฏิบัติการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ให้ปฏิบัติตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยเรื่องระเบียบวิธีการชันสูตรพลิกศพอีกส่วนหนึ่ง

๑๑. การสอบสวน การควบคุมตัวผู้ต้องหา และการอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวกับทหารให้ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการนั้นอีกส่วนหนึ่ง

ข. ระเบียบเฉพาะคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง

๑๒. การใดที่มิได้วางระเบียบไว้โดยเฉพาะในข้อ ข. นี้ ให้ใช้ระเบียบปฏิบัติทั่วไปในข้อ ก. โดยอนุโลม โดยถือว่าผู้ว่าคดีมีฐานะเป็นพนักงานอัยการ และระหว่างผัดฟ้องถือว่าเป็นระหว่างสอบสวนด้วย

๑๓. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องและส่งสำนวนกับตัวผู้ต้องหาไปยังผู้ว่าคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๑๐(๑) นั้น ให้พนักงานสอบสวนรีบส่งสำนวนไปให้ถึงผู้ว่าคดีโดยเร็ว และให้ผู้ว่าคดีมีเวลาพอที่จะวินิจฉัยจัดการยื่นฟ้องต่อศาลได้อย่างน้อย ๖ ชั่วโมง เว้นแต่กรณีที่จะร้องขอให้ศาลขังต่อไปไม่ได้อีกแล้วต้องให้ผู้ว่าคดีมีเวลาไม่น้อยกว่า ๓ วัน

๑๔. ในกรณีที่ศาลแขวงไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งว่าคดีมีมูล ให้ผู้ว่าคดีส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป ภายใน ๒ วัน นับแต่วันศาลสั่ง

ถ้าพนักงานอัยการต้องการให้รับรองตัวจำเลยว่าจะเป็นคนคนเดียวกับที่ศาลสั่งหรือไม่ให้ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวนรับรองให้

๑๕. การควบคุมตัวผู้ต้องหาให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตลอด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนกับตัวผู้ต้องหาไปยังผู้ว่าคดี ให้ผู้ว่าคดีมอบตัวผู้ต้องหาให้อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนต่อไปจนกว่าจะได้ปล่อยตัวหรือนำตัวผู้ต้องหาส่งศาลตามคำสั่งผู้ว่าคดี

๑๖. การเสนอคำสั่งไม่ฟ้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา หรือถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ ถอนฎีกาของผู้ว่าคดีนั้น ให้เสนอไปยังพนักงานอัยการซึ่งอธิบดีกรมอัยการได้มอบหมายให้ออกคำสั่งเด็ดขาดภายใน ๗ วัน นับแต่วันสั่งหรือวันศาลพิพากษา แล้วแต่กรณี

๑๗. สำนวนการสอบสวนที่ส่งมายังผู้ว่าคดีนั้น ถ้าตามกฎหมายผู้ว่าคดีจะต้องส่งไปยังผู้ใดให้เป็นหน้าที่ผู้นั้นเป็นผู้เก็บรักษา สำนวนนอกจากนั้นให้ผู้ว่าคดีเป็นผู้เก็บรักษา

ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทย
สั่ง ณ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๐๐
(ลงชื่อ) ผ.ศรียานนท์
(นายเผ่า ศรียานนท์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

เอกสารประกอบการสัมมนา

เรื่อง

การแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงานว่าด้วย

ปัญหาการชี้ตัวผู้ต้องหา

การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

การสอบสวนฟ้องร้องคดีสำคัญใน ๗ วัน

โดย

พล.ต.ท.แสวง ธีระสวัสดิ์

ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

(ฝ่ายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม)

การแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน ว่าด้วยปัญหาการชี้ตัวผู้ต้องหา

๑. บทนำ

ในกรณีที่ปรากฏตามทางสอบสวนว่า มีผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยาน จำตัวผู้ต้องหาได้ เพื่อให้แน่ว่าผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยาน จำตัวผู้ต้องหาได้แน่นอนหรือไม่ จำเป็นที่พนักงานสอบสวนจะต้องจัดให้มีการชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องหาแล้วแต่กรณีด้วย เว้นแต่กรณีที่ปรากฏตามการสอบสวนแน่ชัดว่า ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยานนั้น รู้จักและจำหน้ากันได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการชี้ตัว แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุผลไว้ให้ปรากฏในสำนวนการสอบสวน สำหรับการชี้รูปนั้น หากไม่จำเป็นอย่างแท้จริงแล้วไม่ควรกระทำ ควรให้ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหาดีกว่า

๒. หลักการที่สำคัญในการชี้ตัวผู้ต้องหา

ในการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องพิจารณาหลักการรวม ๓ ประการ คือ

๒.๑ ความยุติธรรมในการจัดให้ชี้ตัว

๒.๒ ความปลอดภัยของผู้ชี้ตัว

๒.๓ ประสิทธิผลในการชี้ตัว

ประการแรก เรื่องความยุติธรรมในการจัดให้มีการชี้ตัวนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติด้วยความรอบคอบ เพื่อให้ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยาน ได้มีโอกาสชี้ตัวโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะเกิดเหตุกับขณะทำการชี้ตัวควรให้ผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัวแต่งกายอยู่ในสภาพเหมือนหรือคล้ายคลึงกับขณะเกิดเหตุเท่าที่จะทำได้

ประการที่สอง ในเรื่องความปลอดภัยของผู้ชี้ตัวนั้น นับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ซึ่งโดยวิธีที่ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับในวงการศาลยุติธรรมนั้น ได้แก่การชี้ตัวแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ระหว่างผู้กล่าวหา ผู้เสียหายและพยานผู้ชี้ตัว กับผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัว ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องหามีโอกาสเห็นและรู้ตัวว่าถูกชี้ตัวได้ถูกต้อง แต่ในทางปฏิบัตินั้น มีอุปสรรคเนื่องจากมีบ่อยครั้งที่ผู้ต้องหาเป็นผู้ร้ายสำคัญ หรืออิทธิพลสูงผู้กล่าวหา ผู้เสียหายหรือพยานย่อมมีความเกรงกลัวไม่กล้าชี้แบบเผชิญหน้ากัน เพราะเกรงจะเกิดอันตรายแก่ตน เช่น ในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีจับคนเรียกค่าไถ่ เป็นต้น ในเรื่องนี้พนักงานสอบสวนจำต้องหลีกเลี่ยงการชี้ตัวแบบเผชิญหน้า เพื่อความปลอดภัยของผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยานที่ชี้ตัวนั้นด้วย ทางราชการตำรวจเคยมีการแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา โดยให้ผู้ชี้ตัวมองเห็นผู้ต้องหาผ่านกระจก

ที่แลเห็นได้ด้านเดียว (One Wey Mirror) แต่มีปัญหาบ่อยครั้งที่ผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัว ไม่ยอมลงชื่อรับรองในบันทึกการชี้ตัว เคยมีการเสนอวิธีจัดให้มีการชี้ตัว โดยใช้วีดีโอเทป (Video Tape) ถ่ายภาพผู้ต้องหาโดยเทปโทรทัศน์แล้วให้ผู้กล่าวหา ผู้เสียหายหรือพยาน ทำการชี้ตัวแต่ก็คงจะประสบปัญหาผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัวไม่ยอมรับรอง อันจะทำให้การจัดให้ชี้ตัวผู้ต้องหานั้นไร้ผล

ประการที่สาม ประสิทธิผลในการชี้ตัวเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาว่าจะจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาโดยวิธีใดก็ตาม จะต้องให้เป็นที่ยอมรับในวงการศาลยุติธรรมด้วย แม้จะไม่ได้มีการจัดให้มีการชี้ตัวแบบเผชิญหน้ากัน พนักงานสอบสวนจำต้องบันทึกแสดงเหตุผลให้ปรากฏและเป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับในชั้นศาลพิจารณาด้วย

๓. วิธีการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา มีหลักปฏิบัติสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

๓.๑ จัดให้ผู้ต้องหาแต่งกายคล้ายคลึงกับเวลาเกิดเหตุ และจัดให้บุคคลอื่นซึ่งมีเพศรูปร่างขนาด อายุ และการแต่งกายคล้ายคลึงกับผู้ต้องหา อยู่ร่วมในที่เดียวกัน มีจำนวนพอสมควรแต่ไม่ควรน้อยกว่า ๕ คน

๓.๒ ป้องกันมิให้ผู้ที่จะเข้าทำการชี้ตัวได้เห็นตัวผู้ต้องหาที่จะถูกชี้ตัว หรือติดต่อกับผู้ใดที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คดีนั้น

๓.๓ จัดให้ผู้ต้องหาเลือกที่ยืนตามความพอใจ และให้พยายามทำการชี้ตัวอย่างอิสระในคดีธรรมดามักจัดให้มีการชี้ตัวแบบเผชิญหน้า เพราะจะเป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่าการให้พยานแอบดูตัวผู้ต้องหา

๓.๔ บันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาเช่นว่านี้ ต้องให้ผู้ชี้ตัวและผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัว ตลอดจนผู้อำนวยการจัดให้มีการชี้ตัว หรือพนักงานสอบสวนลงชื่อรับรองด้วย

๓.๕ การจัดให้มีการชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องหา จะต้องลงรายงานเบ็ดเสร็จประจำวันให้ปรากฏไว้ด้วย

๔. สภาพของปัญหา

วิธีการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา ตามแบบหรือระเบียบปฏิบัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ คือ

๔.๑ ผู้เสียหายหรือพยานมักไม่ยินยอม หรือกล้าชี้ตัวผู้ต้องหาแบบเผชิญหน้า ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากหวั่นเกรงว่า จะมีอันตรายถึงตน และบุคคลในครอบครัว

๔.๒ อาชญากรในยุคปัจจุบัน มีความเหี้ยมโหด และใช้อิทธิพลในทางร้ายเกิดขึ้นมากใช้วิธีการข่มขู่ หรือทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของผู้เสียหายหรือพยาน มีปรากฏให้เห็นอยู่เนือง ๆ ทั้งในสังคมที่เจริญแล้ว และในสังคมชนบทห่างไกล

๔.๓ ในบางกรณีที่มีเหตุผลจำเป็น ต้องแก้ปัญหา จัดให้ผู้เสียหายหรือพยานแอบดูตัวผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวนทำบันทึกแสดงเหตุผลความจำเป็นประกอบไว้ แต่ก็มีปัญหามักไม่เป็นที่

ยอมรับในชั้นพิจารณาของศาล เพราะผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยอมรับการชี้ตัวนั้น ทั้งนี้รวมถึงการจัดให้ชี้ตัว หรือดูตัวผู้ต้องหาในห้องกระจกที่มองเห็นจากภายนอกด้านเดียวด้วย

๕. สาเหตุแห่งปัญหา

๕.๑ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีกำลังเจ้าหน้าที่ หรือมาตรการใดที่จะสามารถให้ความคุ้มครองดูแล ป้องกันผู้เสียหาย หรือพยานได้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ประชาชนทุกคนต้องขวนขวายประกอบการหาเลี้ยงชีพของตน

๕.๒ ในคดีอาญานั้น ต้องใช้เวลานานหลังจากพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนและให้ผู้เสียหายหรือพยานทำการชี้ตัวผู้ต้องหาแล้ว กว่าจะมีการพิจารณาคดีนั้นในชั้นศาลเป็นเหตุให้ผู้เสียหายหรือพยาน หวาดหวั่นต่ออันตรายถึงตนมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลเหล่านั้น หาทางประทุษร้ายได้มากยิ่งขึ้น

๕.๓ ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการชี้ตัวผู้ต้องหาที่เหมาะสม เป็นธรรม และบังเกิดความปลอดภัยแก่ผู้ชี้ที่ยอมรับกันทุกฝ่าย ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๖. แนวทางการแก้ไข

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะได้มีการกำหนดรูปแบบของการชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งเป็นที่ยอมรับในชั้นพิจารณาของศาล และในขณะเดียวกันเกิดความปลอดภัยแก่ประชาชนและพยานด้วย ซึ่งในทัศนะของผู้อภิปรายเห็นว่า ควรดำเนินการดังนี้

๖.๑ ในคดีอาญาธรรมดา ที่ผู้เสียหายหรือพยาน พร้อมที่จะชี้ตัวผู้ต้องหาแบบเผชิญหน้าดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คงให้ถือปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจที่ใช้อยู่ในปัจจุบันดังกล่าวแล้ว

๖.๒ ในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้ร้ายสำคัญ หรือมีอิทธิพลสูง และผู้เสียหายหรือพยานเกิดความหวาดหวั่นเกรงกลัวอันตรายต่อชีวิตของตน หรือบุคคลในครอบครัว ควรจัดให้มีการชี้ตัวในรูปแบบที่ไม่ต้องให้ผู้ชี้ตัวและผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัวเผชิญหน้ากัน แต่พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนบันทึกถ้อยคำของผู้ชี้ตัว พร้อมทั้งบันทึกเหตุผล และความจำเป็นให้ปรากฏหลักฐาน ทั้งในบันทึกคำให้การของผู้ชี้ตัว และบันทึกการชี้ตัวด้วย

๖.๓ เพื่อให้การชี้ตัวเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ในกรณีที่ชี้ตัวแบบไม่เผชิญหน้ากันนี้ ควรให้มีบุคคลในองค์การกระบวนการยุติธรรมอื่น เช่น พนักงานอัยการ หรือทนายความจากสภาทนายความหรือสมาคมทนายความแล้วแต่กรณี หรือบุคคลอื่นที่น่าเชื่อถือได้ รวมทั้งพนักงานสอบสวนชั้นผู้ใหญ่ที่เหมาะสม เข้าร่วมรู้เห็นเป็นพยานในการชี้ตัวด้วย

๖.๔ สำหรับวิธีการชี้ตัว ตาม ๖.๓ นั้น อาจกระทำได้ โดยใช้วิธีให้ผู้เสียหายหรือพยานแอบดูตัวผู้ต้องหาที่ถูกชี้ตัวฝ่ายเดียว ภายใต้การกำกับดูแลของบุคคลที่เชื่อถือได้ดังกล่าวแล้ว ใน ๖.๓ ด้วย

๖.๕ สำนวนการสอบสวนคดีที่มีการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาเช่นว่านี้ จะต้องปรากฏด้วยว่าผู้เสียหายหรือพยานที่ชี้ตัวนั้น มีข้อเท็จจริงบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ผู้เสียหายหรือพยานนั้น มีโอกาส

พบเห็น และจำหน้า หรือจำตำหนิรูปพรรณของผู้ต้องหาได้เพียงพอที่จะระบุตัว หรือชี้ตัวผู้ต้องหานั้นได้ด้วย

๗. บทสรุป

การชี้ตัวผู้ต้องหานี้ เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญามานานและมีผลกระทบต่อการอำนวยความยุติธรรม และการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนทั้งฝ่ายผู้เสียหาย และผู้ต้องหาอย่างมาก หากไม่มีแนวทาง หรือมาตรการแก้ปัญหาที่ดีพออาจเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดรอดพ้นจากการถูกลงโทษ ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อการถูกดำเนินคดีอาญา ความเดือดร้อนย่อมตกอยู่แก่สุจริตชน และผู้เสียหายหรือพยานที่ให้ความร่วมมือเข้าชี้ตัวผู้ต้องหาอาจได้รับอันตรายถึงชีวิต ในทางตรงกันข้าม หากวิธีการชี้ตัวผู้ต้องหา ปราศจากหลักประกันความยุติธรรม ผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นผู้ต้องหา อาจถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรมได้ จึงเป็นการสมควรที่จะได้หยิบยกปัญหานี้มาอภิปรายเพื่อหาข้อยุติเป็นแนวทางปฏิบัติในการชี้ตัว ทั้งเป็นที่ยอมรับกับทุกฝ่ายในองค์การกระบวนยุติธรรมทางอาญา เป็นที่ยอมรับในชั้นพิจารณาของศาล สามารถอำนวยความยุติธรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองไว้ได้

บทความเพิ่มเติม (๑)
เรื่อง การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

หลักการ

โดยที่ตามหลักกฎหมายลักษณะพยาน ถือว่าคำรับสารภาพของผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนเป็นคำพยานบอกเล่าชนิดหนึ่ง ซึ่งศาลอาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานการพิจารณาของศาลได้ ดังที่ได้เคยมีคำพิพากษาของศาลฎีกาหลายเรื่อง วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้วแต่จะต้องปรากฏว่าเป็นคำรับสารภาพที่มิได้เกิดจากการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น (ป.วิอาญา ม. ๒๔๖) ดังนั้น ในการสอบสวนคดีอาญาที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องจัดให้ผู้ต้องหานำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพด้วย และได้ยึดถือเป็นระเบียบปฏิบัติต่อมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อสนับสนุนและพิสูจน์ให้เห็นในชั้นศาลพิจารณาว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นสมัครใจให้การรับสารภาพตามความเป็นจริง เพราะหากผู้ต้องหามิใช่ผู้กระทำผิดจริง ย่อมไม่สามารถนำพาไปชี้ที่เกิดเหตุได้ถูกต้อง

๒. การที่ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุและถ่ายภาพไว้ เป็นการกระทำอย่างเปิดเผย ซึ่งโดยปกติมักมีผู้รู้เห็นกันมาก ย่อมช่วยให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลมีความสนิทใจว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้กระทำผิดจริง และช่วยให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยได้ตาม ป.วิอาญา ม. ๒๒๗

๓. หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ หรือถูกขู่เข็ญ หลอกลวง หรือ ถูกประทุษร้าย ย่อมเป็นโอกาสที่จะร้องบอกกล่าวแก่ประชาชน หรือผู้พบเห็นในขณะที่นำไปชี้ที่เกิดเหตุได้

สภาพปัญหา

ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน และนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพอย่างเปิดเผย ซึ่งโดยปกติมักมีสื่อมวลชนไปทำข่าวเผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไปอาจเป็นการโน้มน้าวจูงใจให้ประชาชนเชื่อว่า ผู้ต้องหานั้นได้กระทำผิดจริง โดยที่ศาลยังมิได้พิจารณาพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด หากปรากฏในชั้นพิจารณาของศาลพิพากษายกฟ้อง อาจเป็นผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน เกิดความสงสัยว่า เหตุใดศาลจึงไม่พิจารณาลงโทษ ทั้งที่จำเลยรับสารภาพนำชี้ที่เกิดเหตุได้อย่างถูกต้อง

สาเหตุแห่งปัญหา

การที่ประชาชนผู้ทราบข่าวจากสื่อมวลชน และเชื่อว่าผู้ต้องหาที่รับสารภาพนำชี้ที่เกิดเหตุได้ถูกต้องนั้น เป็นผู้กระทำผิดจริง เกิดจากขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนพิจารณาของศาล

ซึ่งมีบทบัญญัติใน ป.วิอาญา ม. ๒๒๗ ไว้ชัดแจ้งว่า "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง **อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่า มีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น** เมื่อมีความสงสัยตามสมควร ว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย" ซึ่งหมายถึงให้ศาลพิพากษายกฟ้องเมื่อมีเหตุอันสงสัยตามสมควร

แนวทางการแก้ไข

ควรที่จะได้มีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ให้ประชาชนได้ทราบถึงหลักสำคัญของกฎหมายนี้ โดยความร่วมมือขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย โดยมุ่งชี้ให้เห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำผิด ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้นั้นได้กระทำผิดจริงหรือไม่ หาใช่เป็นข้อยุติที่ถือได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดแล้วเสมอไปไม่ ศาลสถิตยุติธรรม ย่อมจักใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักคำพยานหลักฐาน และพิพากษาว่า จำเลยนั้นผิดจริงหรือไม่ ซึ่งก็ยังมีศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เป็นผู้พิพากษาวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง

บทสรุป

การจัดให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนนั้น เป็นวิธีการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ที่ยังมีความจำเป็นอยู่มากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนที่เชื่อตามข่าวที่ปรากฏทางสื่อมวลชน กับคุณค่าของการพิสูจน์การกระทำผิดในคดีอาญา เพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดจริงมาลงโทษ เหตุผลความจำเป็นในการที่จะต้องจัดให้มีการนำชี้ที่เกิดเหตุ น่าจะมีน้ำหนักเหนือกว่า แต่ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจตามแนวทางแก้ไขดังกล่าวแล้ว

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาประกอบ (วินิจฉัยคดีที่มีการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ)

๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑/๒๔๕๘ วินิจฉัยว่า

คดีอาญาเรื่องปล้นทรัพย์ จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธชั้นศาล โจทก์ไม่ได้ตัวผู้เสียหาย ซึ่งเป็นประจักษ์พยานและพยานรายทางอื่นมาสืบ คงมีคำให้การชั้นสอบสวนที่จำเลยให้การรับสารภาพไว้โดยสมัครใจ และนำชี้ที่เกิดเหตุให้ถ่ายภาพไว้ กับมีตำรวจผู้จับและพนักงานสอบสวนมาสืบประกอบไว้ ได้จับกุมจำเลยทั้งสามได้ในที่แห่งเดียวกัน และได้สร้อยคอทองคำของผู้เสียหายจากจำเลยที่สอง ทั้งในชั้นสอบสวน ผู้เสียหายได้ชี้ตัวจำเลยทั้งสามได้ถูกต้อง ดังนี้ศาลรับฟังคำรับสารภาพชั้นสอบสวนของจำเลยทั้งสามประกอบพยานแวดล้อมดังกล่าวลงโทษจำเลยทั้งสามได้

๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๕๕/๒๕๐๘ วินิจฉัยว่า

คำให้การรับของจำเลยชั้นสอบสวนใช้ยันจำเลยในชั้นศาลได้ ถ้าหากมีพยานหลักฐานอื่นประกอบฟังได้ว่า จำเลยให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจและด้วยความสัตย์จริง

๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๒/๒๕๑๐ วินิจฉัยว่า

คำให้การรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน อาจใช้ยันจำเลยในชั้นพิจารณาของศาลได้ หากมีพยานหลักฐานประกอบ ฟังได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพโดยสมัครใจและตามความสัตย์จริง

คดีอาญาเรื่องฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา จำเลยให้การปฏิเสธชั้นศาล โจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน แต่มีคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนรับว่า จำเลยเป็นคนยิงผู้ตาย โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิด พฤติการณ์ในการกระทำความผิดตั้งแต่ต้นจนจบโดยละเอียด และมีผู้กำกับการตำรวจกับพนักงานสอบสวนมาเบิกความรับรองว่า จำเลยได้ให้การโดยสมัครใจได้พาไปชี้ที่เกิดเหตุและถ่ายภาพไว้ด้วย นอกจากจะบันทึกคำให้การรับสารภาพของจำเลยไว้เป็นหนังสือแล้ว ยังได้บันทึกเสียงคำรับสารภาพของจำเลยไว้มาเปิดให้ศาลฟังด้วย นอกจากนี้โจทก์ยังมีพยานบุคคลประกอบอีกว่า ได้พบเห็นจำเลยในเวลาก่อนเกิดเหตุและภายหลังเกิดเหตุ ณ บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่เกิดเหตุ ดังนี้ ศาลรับฟังคำรับสารภาพชั้นสอบสวนของจำเลยประกอบกับพยานแวดล้อมเหล่านั้นมาลงโทษจำเลยได้แม้โจทก์จะไม่มีประจักษ์พยานก็ตาม

๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๕/๒๕๑๗ วินิจฉัยว่า

แม้จำเลยจะปฏิเสธและโจทก์ไม่มีประจักษ์พยานเบิกความยืนยันต่อศาลเห็นจำเลยยิงผู้ตาย มีเพียงพยานแวดล้อม เบิกความยืนยันว่าเห็นจำเลยคนเดียวเดินออกจากบ่อนไพ่ที่เกิดเหตุหลังจากมีเสียงปืนดัง พยานสอบถามคนในบ่อนไพ่ทราบว่าคนที่ยิงเดินออกไปจากบ่อนไพ่ กับมีตำรวจผู้จับและพนักงานสอบสวนเบิกความยืนยันว่าจำเลยได้รับสารภาพต่อตำรวจผู้จับในขณะถูกจับกุมและได้ให้การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนด้วยว่าเป็นคนยิงผู้ตายจริง โดยได้นำชี้ที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวนถ่ายรูปไว้ มีทั้งบันทึกคำให้การของพยานซึ่งพนักงานสอบสวนได้ยืนยันว่าจำเลยเป็นผู้ใช้ปืน ยิงผู้ตาย พยานหลักฐานของโจทก์ดังกล่าวประกอบกันก็มีน้ำหนักฟังได้ว่าจำเลยได้ใช้ปืนยิงผู้ตายถึงแก่กรรมจริง

๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๑๓,๒๘๑๔/๒๕๒๓ วินิจฉัยว่า

โจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน คงมีแต่คำรับสารภาพชั้นสอบสวน และบันทึกนำชี้สถานที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ อันเป็นพยานประกอบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณาคดี ก็ลงโทษจำเลยไม่ได้

๖.คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๑/๒๕๒๖ วินิจฉัยว่า

จำเลยถือปืนเล่นฟ้อนรำและปืนลั่น ผู้ตายซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแย่งปืนไป ว่ากล่าวสั่งสอนแล้วคืนปืนให้ ต่อมาผู้ตายถูกยิงจำเลยเข้ามอบตัว มอบปืน คำให้การชั้นสอบสวนซึ่งกระทำในวันเกิดเหตุ มีรายละเอียดเกี่ยวกับความเคืองแค้นที่จำเลยมีต่อผู้ตายมาก่อน เชื่อว่าให้การโดยสมัครใจและการชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำสารภาพไม่มีเหตุที่จะสงสัยว่าการกระทำโดยถูกบังคับ ฉะนั้นแม้โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานและจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นศาล คดีก็ฟังลงโทษจำเลยตาม ป.อ. มาตรา ๒๘๘ ได้

๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๒๕/๒๕๒๖ วินิจฉัยว่า

โจทก์มีประจักษ์พยานคือ พ. ซึ่งเห็นการปล้นฆ่าแล้วต่อมาได้แจ้งให้ตำรวจทราบ เมื่อถูกจับจำเลยที่ ๑ ให้การรับสารภาพว่าร่วมกับจำเลยที่ ๒ เจ้าพนักงานได้บันทึกถ่ายรูปประกอบคำรับสารภาพไว้ด้วย แม้ใช้ยันว่าจำเลยที่ ๒ กระทำผิดไม่ได้ แต่คำให้การรับสารภาพมีเนื้อหาตรงกับที่ พ. เห็น ทั้งยังสอดคล้องกับสถานที่เกิดเหตุ สภาพศพและสิ่งของที่พบในที่เกิดเหตุ เชื่อว่าจำเลยที่ ๑ รับสารภาพด้วยความสมัครใจ จึงมีน้ำหนักรับฟังเป็นพยานประกอบ แสดงว่า พ. เห็นเหตุการณ์จริง ดังนี้ ลงโทษจำเลยที่ ๒ ได้

๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๒/๒๕๒๗ วินิจฉัยว่า

ป.วิ.พ. ม. ๙๕ มิได้ห้ามโดยเด็ดขาดมิให้รับฟังพยานบอกเล่าเสียทีเดียว คำให้การชั้นสอบสวนของพยานที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลยิ่งกว่าคำให้การในชั้นศาล ศาลย่อมใช้ดุลพินิจรับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นได้

บิดามารดาและน้องชายจำเลยให้การในคืนเกิดเหตุว่า เห็นจำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย แต่มาเบิกความในชั้นศาลว่าไม่ทราบใครยิง เป็นเรื่องเบิกความเพื่อช่วยเหลือจำเลย ทั้งจำเลยก็ให้การรับสารภาพชั้นสอบสวนในคืนเกิดเหตุ ชี้ที่เกิดเหตุ และแสดงท่าให้ตำรวจถ่ายภาพไว้ ดังนี้ ฟังลงโทษจำเลยได้

๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๕๒/๒๕๒๘ วินิจฉัยว่า

แม้โจทก์จะมีพนักงานสอบสวน ๒ ปาก เบิกความประกอบบันทึกการจับกุม บันทึกการทำแผนประทุษกรรม บันทึกการยึดของกลาง และคำให้การของจำเลยทั้งสามในชั้นสอบสวนว่าจำเลยทั้งสามให้การรับสารภาพทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน กับแสดงท่าทางในขณะกระทำผิดและนำชี้ที่เกิดเหตุและจำเลยที่ ๑ นำไปยึดอาวุธปืนพร้อมด้วย ปลอกกระสุนปืนกับรับว่าเป็นอาวุธปืนที่ใช้ยิงผู้เสียหายก็ตาม แต่เมื่อคำเบิกความของประจักษ์พยานโจทก์และพยานโจทก์คนอื่น ๆ ฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามกระทำความผิดตามฟ้อง และในชั้นพิจารณาจำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธโดยอ้างว่าลงชื่อในเอกสารต่าง ๆ โดยไม่ทราบข้อความแล้วพยานโจทก์จึงยังไม่พอให้รับฟังลงโทษจำเลยได้

บทความเพิ่มเติม (๒)
เรื่อง การสอบสวนฟ้องร้องคดีสำคัญใน ๗ วัน

หลักการ

โดยที่ในปัจจุบันลักษณะการประกอบอาชญากรรมของคนร้าย มีความเหี้ยมโหด รุนแรง และสะเทือนขวัญของประชาชนเกิดขึ้นมากในหลายพื้นที่ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในจังหวัดต่าง ๆ เสมือนหนึ่งไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมเช่นว่านั้นขึ้นแล้ว สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ก่อให้เกิดความวิตกกังวลถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างมาก เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบ ต้องใช้ความพยายามอย่างหนัก ที่จะเร่งสืบสวน สอบสวนติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาสอบสวนดำเนินคดีให้ได้โดยเร็ว ซึ่งถ้าเป็นคดีสำคัญหรือสะเทือนขวัญประชาชนดังกล่าว กรมตำรวจได้วางระเบียบให้มีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนจับกุม เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนเป็นไปด้วยความรอบคอบ บริสุทธิ์ยุติธรรม และเมื่อจับกุมผู้ต้องหาว่ากระทำผิดมาได้แล้ว กรมตำรวจได้วางนโยบายให้เร่งสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานส่งฟ้องร้องภายใน ๗ วัน ทั้งนี้เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายบ้านเมือง และเพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ในองค์กรของกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ และศาล และเป็นการป้องปรามมิให้ผู้ที่คิดจะก่ออาชญากรรมกำเริบเสิบสาน ก่ออาชญากรรมขึ้นอีก

สภาพของปัญหา

จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา ได้มีการสอบสวน ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลภายใน ๗ วัน คือในวันที่ครบขังครั้งแรก ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จด้วยดีทั้งในกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัด แต่มีบางครั้งเกิดอุปสรรคข้อขัดข้อง กล่าวคือ

๑. พนักงานอัยการรับสำนวนไว้แล้ว ไม่รีบตรวจสำนวนสั่งคดี เพื่อฟ้องหรือไม่ฟ้องในวันครบขังดังกล่าว หรือ

๒. บางกรณีเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้อง ตามข้อ ๑ แล้ว โจทก์นำพยานไปพร้อมจำเลยรับสารภาพไม่ขอต่อสู้คดี และไม่ติดใจที่จะขอให้ศาลแต่งทนายตาม ป.วิอาญา ม. ๑๗๓ แต่มีบางรายที่ศาลไม่ทำการสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพในวันฟ้อง ได้นัดเลื่อนการสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพต่อไปอีก ๑ เดือน

สาเหตุแห่งปัญหา

สาเหตุที่เกิดปัญหาเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ในองค์กรกระบวนการยุติธรรม ยังไม่มีการปรับแนวความคิดในการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งเห็นว่าโดยหลักการอำนวยความยุติธรรมทางอาญานั้น ทุกฝ่ายน่าจะต้องยึดมั่นในหลัก ๓ ประการคือ (๑)

ความถูกต้อง (๒) ความรวดเร็ว และ (๓) ความเป็นธรรม เป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนประกอบด้วย

แนวทางการแก้ไข

การนำปัญหานี้เข้ามาสู่การอภิปราย และทำความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา น่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุด อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินงานเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องอย่างเดียวกัน ซึ่งย่อมจะส่งผลให้การอำนวยความยุติธรรมตามภารกิจของแต่ละฝ่าย บรรลุเป้าหมายและหลักการดังกล่าวแล้ว

บทสรุป

การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาสำคัญ ที่ไม่มีปัญหาทางคดีที่จะต้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติมหรือรอการสืบพยานด้วยเหตุผลทางกฎหมายที่บังคับไว้อย่างชัดแจ้งแล้ว น่าจะเร่งรัดดำเนินการตามกระบวนพิจารณาที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยคำนึงถึงหลัก ๓ ประการ คือ ความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความเป็นธรรมประกอบกัน

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

เอกสารประกอบการสัมมนา

เรื่อง

แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

โดย

ศาลอาญา

การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
เกี่ยวกับ
การขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การยื่นคำร้องขอปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวหรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านทั่วไปว่าการยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น แต่เดิมศาลอาญาได้ใช้วิธีการให้ผู้ขอประกันเป็นผู้ทำคำร้องแล้วนำมายื่นต่อศาลโดยตรง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยาก ความล่าช้าและความเสียหายเป็นอย่างมากแก่ประชาชนผู้ยื่นขอประกันและราชการศาลอาญา

สำหรับความยุ่งยาก ความล่าช้าและความเสียหายที่บังเกิดแก่ประชาชนผู้ยื่นขอประกันในเรื่องนี้อาจพิจารณาได้ดังนี้

- ประชาชนผู้ยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ทราบวิธีการที่จะเขียนคำร้องตลอดจนระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงต้องยอมเสียเงินเป็นค่าจ้างให้แก่บุคคลภายนอก ผู้มาหากินตามโรงตามศาลในการเขียนคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งจำนวนเงินค่าจ้างก็สุดแล้วแต่จะตกลงกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยตลอดจนความร้ายแรงของคดีที่ถูกกล่าวหา นอกจากนี้ประชาชนผู้ขอประกันยังอาจถูกชักจูงให้หลงผิดยอมจ่ายเงินเป็นค่าจัดการวิ่งเต้นให้ได้รับอนุญาตประกันอีกส่วนหนึ่ง อันเป็นเงินจำนวนค่อนข้างสูง

- ปรากฏว่าในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมานี้ได้มีคณะบุคคลบางกลุ่ม ผู้มาหากินตามโรงตามศาลไปชักจูงหลอกลวงชาวนาที่อยู่ในต่างจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาจังหวัดนครสวรรค์ กาฬสินธุ์และร้อยเอ็ด ให้นำโฉนดที่ดินอันเป็นที่นาของชาวนาดังกล่าวมาให้เช่าเพื่อเป็นหลักประกันในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลอาญา โดยชาวนาผู้เป็นเจ้าของหลักประกันดังกล่าวจะได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์เป็นจำนวนเงินเพียง ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท แต่คณะบุคคลกลุ่มนั้น ซึ่งอยู่ในฐานะผู้เช่าและอยู่ในฐานะผู้รับมอบอำนาจให้นำโฉนดที่ดินมาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเรียกร้องผลประโยชน์มหาศาลจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องการขอประกันตัว โดยที่ตนไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อมีการผิดสัญญาประกันเกิดขึ้นแต่อย่างใด คงรับเอาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่เรียกร้องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยประการเดียว ความเสียหายจึงตกแก่ชาวนาเจ้าของโฉนดซึ่งไม่มีโอกาสรู้ถึงความรับผิดชอบของตนเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน และมีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยที่ต้องถูกบังคับคดียึดที่ดินขายทอดตลาดเนื่องจากมีการผิดสัญญาประกันไม่นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามนัดทำให้ชาวนาดังกล่าวต้องสูญเสียที่นาอันเป็นที่ทำกินของตนโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ส่วนความยุ่งยาก ความล่าช้าและความเสียหายที่บังเกิดแก่ราชการศาลอาญาสำหรับการยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามแบบเดิมนั้นอาจพิจารณาได้ดังนี้

- การให้ผู้ขอประกันเป็นผู้ทำหรือเขียนคำร้องแล้วนำมายื่นต่อศาลด้วยตนเองโดยตรง ทำให้ผู้ขอประกันถือโอกาสนำโฉนดที่ดินอันเป็นโฉนดปลอมมายื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล บางกรณีก็รู้ก่อนที่จะสั่งอนุญาตว่าเป็นโฉนดที่ดินปลอม และขณะเดียวกันผู้ขอประกันก็รู้ตัวไม่ยอมมาติดต่อเมื่อเรียกตัวจึงไม่มีโอกาสที่จะจับกุมผู้ขอประกันที่ใช้โฉนดที่ดินปลอมดังกล่าวได้ และในกรณีที่รู้ภายหลังเมื่อมีการผิดสัญญาว่าโฉนดที่ดินที่เป็นหลักประกันเป็นโฉนดที่ดินปลอม ก็ทำให้ไม่สามารถบังคับคดีเอาแก่ที่ดินอันเป็นหลักประกันดังกล่าวนั้นได้ จึงเป็นความเสียหายทางหนึ่ง

- การให้ผู้ขอประกันเป็นผู้ทำหรือเขียนคำร้อง (ความจริงเป็นเรื่องที่บุคคลภายนอกผู้มาหากินตามโรงตามศาลเป็นผู้รับจ้างเขียน) แล้วนำมายื่นต่อศาลด้วยตนเองโดยตรง ผู้ขอประกันหรือบุคคลภายนอกที่รับจ้างเขียนมักจะประเมินราคาที่ดินอันเป็นหลักประกันสูงกว่าความเป็นจริงเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะจูงใจให้ศาลหลงผิดอนุญาตให้ประกัน และเมื่อมีการผิดสัญญาประกันก็บังคับคดียึดที่ดินอันเป็นหลักประกันขายทอดตลาดได้เงินเพียงเล็กน้อย เช่น ในคดีเรื่องหนึ่งผู้ขอประกันคือนายประกันอาชีพได้ประเมินราคาที่ดินอันเป็นหลักประกันเป็นจำนวนเงินถึง ๒๔๐,๐๐๐ บาท แต่ปรากฏว่าที่ดินแปลงนี้เคยถูกยึดขายทอดตลาดเนื่องจากการผิดสัญญาประกันโดยขายได้เป็นจำนวนเงินเพียง ๑๓,๐๐๐ บาท (คดีของศาลอาญาหมายเลขดำที่ พ. ๓๐๗๕/๒๕๒๙) จึงเป็นความเสียหายอีกทางหนึ่ง

- การให้ผู้ขอประกันเป็นผู้ทำหรือเขียนคำร้องแล้วนำมายื่นต่อศาลด้วยตนเอง โดยตรงตามแบบเดิมได้มีกรณีผิดสัญญาประกัน โดยยังบังคับคดีไม่ได้เนื่องจากโฉนดที่ดินอันเป็นหลักประกันเป็นโฉนดปลอม และที่ดินไม่มีราคาตามที่ประเมินไว้ นับเป็นจำนวนกว่าหนึ่งพันคดีและเป็นจำนวนเงินตามสัญญาประกันที่อยู่ในระหว่างการบังคับคดีถึง ๖๗ ล้านบาทเศษ

- ผู้ขอประกันที่เป็นนายประกันอาชีพนอกจากประเมินราคาทรัพย์อันเป็นหลักประกันสูงกว่าราคาที่แท้จริงดังกล่าวแล้ว ยังไม่ค่อยสนใจที่จะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามกำหนดนัดเป็นเหตุให้ต้องเลื่อนคดีไป บางครั้งเมื่อศาลสั่งปรับตามสัญญาประกันก็ขอผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ โดยนายประกันอาชีพดังกล่าวนี้บางคนเคยผิดสัญญาประกันต่อศาลหลายต่อหลายคดีนับเป็นจำนวนถึงสิบกว่าคดีก็เคยมี ในข้อนี้ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การพิจารณาคดีของศาลอาญาต้องล่าช้าไปโดยใช่เหตุ นับเป็นความเสียหายทางด้านการพิจารณาคดีอีกประการหนึ่ง

- การที่บุคคลภายนอกผู้มาหากินตามโรงตามศาลเรียกร้องค่าจ้างทำหรือเขียนคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจากผู้ขอประกัน ในการยื่นขอประกันตามแบบเดิมดังกล่าวก็ดีการที่ประชาชนผู้ขอประกันถูกชักจูงให้หลงผิดตามคำหลอกลวงจนยอมจ่ายเงินเป็นค่าวิ่งเต้นให้ได้รับอนุญาตให้ประกันอันเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูงดังกล่าวแล้วก็ดี ล้วนแต่เป็นข้อที่ทำให้ภาพพจน์ของศาลอาญาเสื่อมเสียไปในสายตาของประชาชนผู้ขอประกันที่มาติดต่อขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ศาลอาญาได้ตระหนักเป็นอย่างดีถึงปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีผลกระทบไม่แต่เฉพาะประชาชนผู้มาติดต่อขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น หากยังมีผลกระทบรวมถึงราชการศาลอาญาตามที่กล่าวมาแล้วด้วย ศาลอาญาจึงได้จัดทำโครงการปรับปรุงวิธีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว หรือวิธีการยื่นคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียใหม่ โดยเริ่มดำเนินการตามโครงการนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๙ เป็นต้นมา โครงการดังกล่าวนี้ศาลอาญาได้จัดเจ้าหน้าที่มาเป็นผู้ให้บริการในด้านการให้คำแนะนำตลอดจนช่วยเขียนคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้แก่ประชาชนผู้มายื่นคำร้องขอทุกรายโดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ในการนี้เจ้าหน้าที่ผู้เขียนคำร้องจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของโฉนดที่ดินอันเป็นหลักประกัน ตลอดจนจะเป็นผู้เขียนแผนที่แสดงถึงที่ตั้งอันแท้จริงของที่ดินหลักประกันเพื่อจะได้ทราบถึงราคาที่ใกล้เคียงกับราคาประเมินเพื่อเสียค่าธรรมเนียมของกรมที่ดิน ทำให้สามารถตรวจสอบประเมินราคาที่ดินอันเป็นหลักประกันใกล้เคียงกับราคาที่แท้จริง โดยก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานตามโครงการนี้ ศาลอาญาได้จัดส่งเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่งไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิธีดูโฉนดที่ดินปลอม ทั้งนี้โดยได้รับความเอื้อเฟื้อจากกรมที่ดิน และศาลอาญายังได้กำชับให้เจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามโครงการนี้มีความยึดมั่นในอุดมคติในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเข้มแข็ง อดทน และเสียสละโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและราชการศาลอาญาเป็นสำคัญ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แม้โต๊ะที่เจ้าหน้าที่ใช้ปฏิบัติงานบริการประชาชนก็ไม่มีลิ้นชักใส่ไว้ เช่นที่ใช้ในการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป อันเป็นข้อส่อแสดงถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่มีนอกไม่มีในแต่อย่างใดทั้งสิ้น

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่

นับตั้งแต่ศาลอาญาเริ่มดำเนินการตามโครงการปรับปรุงวิธีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียใหม่ โดยจัดเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้บริการให้คำแนะนำและเขียนคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้แก่ประชาชนผู้มายื่นคำร้องขอโดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ จากวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๙ จนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๙ เป็นเวลา ๓ เดือน หรือเท่ากับ ๖๕ วันทำการ มีผู้ยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยรวมทั้งสิ้น ๒,๐๗๖ ราย ศาลอนุญาตให้ประกันตามคำขอ จำนวน ๑,๕๖๓ ราย และไม่อนุญาตรวม ๕๑๓ ราย รายที่ศาลสั่งอนุญาต เป็นการยื่นขอประกันโดยใช้โฉนดที่ดินเป็นหลักทรัพย์ ๗๔๔ ราย ใช้วิธีวางเงินสดเป็นหลักประกัน ๔๔๖ ราย และใช้หลักทรัพย์อื่นเป็นหลักประกัน ๓๗๓ ราย คิดถัวเฉลี่ยแล้วจะมีผู้ยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยวันละประมาณ ๓๒ ราย คดีที่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีผลกระทบถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น คดีอุกฉกรรจ์สำคัญ ๆ การฆ่าหรือการปล้นโดยอุกอาจ การลักทรัพย์โดยใช้ยานพาหนะ หรือกระทำเป็นแก๊ง คดียาเสพติดให้โทษซึ่งปริมาณที่มีไว้ในความครอบครองจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่ชาวต่างประเทศซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ใน

ประเทศไทยเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย การปฏิบัติงานตามโครงการปรับปรุงวิธีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวนี้เป็นผลดีแก่ประชาชนและราชการศาลอาญาเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

ด้านประชาชน

- ประชาชนที่มายื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความสะดวกในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนต่างจังหวัดผู้เดินทางมาขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นญาติพี่น้องของตน

- ประชาชนผู้ยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่โดยเท่าเทียมกันและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ยังช่วยให้ประชาชนที่มาติดต่อรอดพ้นจากการถูกหลอกลวงหรือถูกขูดรีดโดยไม่เป็นธรรมจากบุคคลภายนอกผู้มาหากินตามโรงตามศาล

- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการนี้จะเป็นผู้ชี้แจงให้ผู้ขอประกันทราบถึงความรับผิดชอบของตนตามสัญญาประกันที่ได้ทำให้ไว้ต่อศาล โดยเมื่อมีการผิดสัญญาประกันก็อาจถูกยึดที่ดินอันเป็นหลักประกันออกขายทอดตลาดเพื่อบังคับชำระหนี้ ทำให้ชาวนาต่างจังหวัดที่ถูกชักจูงให้เอาโฉนดที่ดินอันเป็นที่นาของตนมาให้เช่าเป็นหลักประกันในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย ได้ทราบและเข้าใจถึงความรับผิดในอันที่จะทำให้ตนต้องสูญเสียที่นาทำกินและเปลี่ยนใจโดยไม่ขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกต่อไป อันเป็นการช่วยลดความสูญเสียของชาวนาต่างจังหวัดผู้ซึ่งด้อยกว่าทั้งในทางความคิดและปัญญาตามที่ถูกชักจูงหลอกลวงมา

- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการนี้จะสอบถามถึงสภาพและสถานที่ตั้งของที่ดินและชี้แจงให้ผู้ขอประกันทราบถึงความรับผิดในกรณีที่แจ้งสภาพและสถานที่ตั้งของที่ดินไม่ตรงความเป็นจริง เพื่อช่วยมิให้ประชาชนที่ยื่นขอประกันต้องถูกดำเนินคดี เนื่องจากแต่เดิมที่ศาลอาญาได้ใช้วิธีการให้ผู้ขอประกันเป็นผู้ทำคำร้องแล้วนำมายื่นต่อศาลโดยตรงนั้น ผู้ขอประกันที่แจ้งสภาพและสถานที่ตั้งของที่ดินผิดจากสภาพที่แท้จริงเพื่อให้ศาลเชื่อว่าที่ดินดังกล่าวมีราคาสูงได้ถูกดำเนินคดีแล้วหลายราย รวมทั้งทนายความ และผู้รับจ้างเขียนคำร้องขอประกันซึ่งรับรองสภาพและสถานที่ตั้งของที่ดินว่าเป็นความจริงโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ด้านศาลอาญา

- การดำเนินงานตามโครงการนี้ช่วยลดปัญหาในเรื่องการนำโฉนดที่ดินอันเป็นโฉนดปลอมมายื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เกือบเต็มร้อยเปอร์เซนต์ ทั้งยังทำให้สามารถตรวจสอบ

การประเมินราคาที่ดินอันเป็นหลักประกันใกล้เคียงกับราคาที่แท้จริง เพราะเจ้าหน้าที่ผู้เขียนคำร้องจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนการเขียนแผนที่แสดงถึงที่ตั้งอันแท้จริงของที่ดินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งนับแต่ดำเนินงานตามโครงการนี้มาไม่ปรากฏว่าที่ดินอันเป็นหลักประกันในกรณีที่มีการผิดสัญญาประสบกับปัญหาในอันที่จะบังคับคดีไม่ได้ดังเช่นในครั้งก่อน จึงเป็นการลดความเสียหายต่อราชการศาลอาญาได้ทางหนึ่ง

- การดำเนินงานตามโครงการนี้นอกจากเป็นการบริการแบบให้เปล่าแก่ประชาชนที่มาติดต่อขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยตรงแล้ว ยังเป็นการช่วยเหลือประชาชนมิให้ถูกหลอกลวงหรือถูกขูดรีดโดยไม่เป็นธรรมจากบุคคลภายนอกผู้มาหากินตามโรงตามศาลโดยปริยาย เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีแก่ประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ภาพพจน์ของศาลอาญาในสายตาของประชาชนสดใสดียิ่งขึ้น อันเป็นการเสริมสร้างความศรัทธาความเชื่อมั่นในสถาบันศาลยุติธรรมได้อีกทางหนึ่ง

- การปฏิบัติงานตามโครงการนี้ได้ผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นโฉนดที่ดินอันเป็นหลักประกันหรือการประเมินราคาที่ดิน ทั้งยังทำให้ทราบที่ตั้งอันแท้จริงของที่ดินที่เป็นหลักประกัน เป็นผลดีแก่ผู้สั่งการในอันที่จะใช้ดุลพินิจสั่งการได้โดยสะดวกและรวดเร็วไม่เนิ่นช้าเสียเวลาดังเช่นในครั้งก่อนซึ่งผู้พิพากษาที่เป็นเวรต้องอยู่ปฏิบัติหน้าที่จนมืดค่ำ

- ในระหว่างการดำเนินงานตามโครงการนี้พบว่า การขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยวิธีวางเงินสดสำหรับกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ผู้ต้องหาหรือจำเลยมักถูกหลอกลวงให้เอาเงินสดมอบให้แก่ผู้ขอประกันเพื่อนำมาวางขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล เมื่อศาลสั่งไม่อนุญาต ผู้ขอประกันจะไม่คืนเงินนั้นให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยกลับอ้างว่าศาลเป็นผู้ยึดเงินดังกล่าวไว้ ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะการขอประกันโดยวิธีวางเงินสดนั้นจะมีการวางเงินสดต่อศาลก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น จึงต้องหามาตรการป้องกันแก้ไขโดยเบิกตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาสอบถามและชี้แจงให้ทราบ กับหาวิธีป้องปรามผู้ขอประกันที่ประพฤติตนดังกล่าวด้วย การแจ้งให้ทราบว่าจะดำเนินคดีในข้อหาแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน เป็นการช่วยป้องกันความเสียหายของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศดังกล่าว ทั้งยังเป็นการรักษาภาพพจน์ตลอดจนชื่อเสียงของศาลอาญามิให้เกิดความเสื่อมเสียในสายตาของชาวต่างประเทศ

การดำเนินงานตามโครงการนี้ให้สิทธิแก่นายประกันอาชีพผู้สุจริตเช่นเดียวกับประชาชนที่มาติดต่อขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นญาติพี่น้องของตน โดยมิได้รังเกียจเดียดฉันท์หรือกีดกันนายประกันอาชีพแต่อย่างใด แม้การดำเนินงานตามโครงการทำให้บุคคลภายนอกผู้มาหากินตามโรงตามศาลต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่ตนเคยทำมาหาได้ไปบ้าง ก็ควรดำเนินงานตามโครงการต่อไป เพราะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งมิใช่เฉพาะประชาชนทั่ว ๆ ไปที่มาติดต่อเกี่ยวข้องในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น ยังรวมไปถึงความสำเร็จอันเป็นประโยชน์มหาศาลแก่ราชการศาลอาญาจนไม่อาจประเมินค่าได้

ข้อที่เป็นอุปสรรคอันสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามโครงการนี้ล้มเหลวก็คือการโจมตีของผู้ที่สูญเสียผลประโยชน์ที่ตนเคยทำมาหาได้เป็นเวลาเนิ่นนานมานับสิบปี ซึ่งต้องอาศัยความอดทน ความเสียสละ ความจริงใจ และความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานของผู้ปฏิบัติงานตามโครงการนี้อย่างแท้จริง ทั้งยังต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือโดยตรง เพราะการปฏิบัติงานตามโครงการนี้ควรจัดทำให้เข้าระบบถาวร และเท่าที่ผ่านมาศาลอาญาได้ระดมกำลังเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ผู้มีหน้าที่โดยตรงทางด้านนี้อันมีอยู่เป็นจำนวนจำกัดเพียง ๕ อัตรา ร่วมกับรองจ่าศาลผู้มีตำแหน่งงานประจำทางด้านอื่นมาช่วยดำเนินการไปพลางก่อน โดยรองจ่าศาลดังกล่าวตามปกติต่างก็มีงานประจำล้นมืออยู่แล้ว การถอนกำลังมาช่วยปฏิบัติงานตามโครงการนี้จึงกระทำได้เป็นบางครั้งบางคราว กรณีเช่นนี้อาจทำให้การปฏิบัติงานตามโครงการนี้ได้รับความกระทบกระเทือนไม่บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายอย่างแท้จริง ประกอบกับขณะนี้ศาลอาญาได้ดำเนินการขออนุมัติจ้างลูกจ้างชั่วคราวจากดอกเบี้ยเงินกลางเพื่อเป็นกำลังทดแทนชั่วคราวจนกว่างานตามโครงการนี้จะได้รับอัตรากำลังถาวรต่อไป และเรื่องนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของกระทรวงยุติธรรม อัตรากำลังถาวรในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการนี้ควรมีเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๐ อัตรา ดังที่ศาลอาญาได้ประเมินอัตรากำลังแจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบแล้ว

ศาลอาญา

๑๐ ตุลาคม ๒๕๒๙

โครงการการปรับปรุง
การยื่นคำร้องขอปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว

ชื่อโครงการ การปรับปรุงการยื่นคำร้องขอปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว

ผู้รับผิดชอบโครงการ ศาลอาญา กระทรวงยุติธรรม

เป้าหมายโครงการ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับประกันให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น และป้องกันการหลอกลวง หรือขูดรีดเงินจากประชาชนผู้มีความประสงค์ขอประกันโดยไม่เป็นธรรม

หลักการและเหตุผล

ด้วยปัจจุบันนี้มีผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวเป็นจำนวนมาก หลักเกณฑ์และเอกสารประกอบในการยื่นคำร้องยังยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ประชาชนทั่วไปที่มีความประสงค์จะยื่นคำร้องขาดความสะดวกต้องเสียเงินจ้างนายประกันอาชีพยื่นคำร้องให้แทน ซึ่งบางครั้งนายประกันอาชีพจะนำหลักทรัพย์ที่ไม่มีค่าหรือราคาเพียงพอมายื่น และยังขูดรีดเรียกร้องอัตราค่าจ้างประกันเป็นจำนวนมาก บางรายแม้จะมีหลักทรัพย์ของตนเองยังถูกหลอกลวงให้จ้างบุคคลภายนอก (ตีนโรงตีนศาล) ทำการเขียนคำร้องให้โดยเสียค่าตอบแทนถึงรายละ ๒๐๐-๑,๐๐๐ บาท ทำให้ประชาชนต้องเสียเงินเกี่ยวกับการติดต่อขอประกันเป็นจำนวนมากโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนั้นบางรายยังแอบอ้างว่าสามารถติดต่อกับศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลเพื่อให้ศาลสั่งอนุญาตให้ประกันได้แล้วเรียกร้องเงินทองเป็นค่าวิ่งเต้นติดต่อดังกล่าว ทำให้ประชาชนที่มาติดต่อเข้าใจภาพพจน์ของราชการศาลอาญาผิดไป

ศาลอาญาได้จัดเจ้าหน้าที่เพื่อแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีความประสงค์ยื่นขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลโดยเฉพาะ แต่เนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการในด้านนี้ยังมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงานและขอบเขตของความรับผิดชอบและไม่อาจจัดสรรอัตรากำลังเพิ่มเติมให้เพียงพอแก่ความต้องการได้ โดยแผนกงานที่เกี่ยวข้องกับการนี้โดยตรง ได้แก่ งานประชาสัมพันธ์ของศาล มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ตามที่กำหนด ๕ คน และฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน (ทำหน้าที่รับประกัน) มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการรวมทั้งหัวหน้าฝ่าย ๓ คน โดยงานประชาสัมพันธ์และฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน (ทำหน้าที่รับประกัน) มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้ คือ

งานประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านช่วยเหลือในการเขียนคำร้อง คำขอทุกประเภท แก่ผู้ที่ยังไม่มีทนายความรวมทั้งคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้คำแนะนำประชาชน ทนายความ ตำรวจ อัยการ และบุคคลอื่นที่มีความจำเป็นต้องมาติดต่อราชการศาล จัดทำและรวบรวมเอกสารประชาสัมพันธ์ศาลแจกผู้มาติดต่อ และดำเนินการในส่วนประชาสัมพันธ์อื่น

ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรณีพิเศษ เช่น จัดนิทรรศการและทำเอกสารเผยแพร่กิจการศาล บรรยาย สรุป และพานิสิต นักเรียน นักศึกษา เข้าชมสถานที่และการปฏิบัติงานของศาลอาญา เป็นต้น

เนื่องจากบริเวณที่ทำการศาลอาญามีบริเวณกว้างใช้ตัวอาคาร ๒ อาคารประชาชนที่มาติดต่อราชการสามารถเข้าออกได้หลายทาง งานประชาสัมพันธ์ได้จัดเคาน์เตอร์ให้บริการในด้านให้คำแนะนำบริการติดต่อราชการศาลแก่ประชาชนผู้มาติดต่อ ๒ แห่ง ได้แก่เคาน์เตอร์บริเวณหน้างานฝากขัง และเคาน์เตอร์ข้างงานรับฟ้อง ในบริเวณอื่นได้จัดให้เจ้าหน้าที่ของงานอื่นช่วยให้คำแนะนำเบื้องต้นแทน เช่น บริเวณชั้นสองของศาลอาญา หรือบริเวณอาคาร ๒ ทั้งสองแห่ง ได้จัดให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์หน้าบัลลังก์ช่วยทำการแทน จากบริเวณและขอบเขตของศาลอาญาเพื่อเปรียบเทียบกับอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน ทำให้งานให้บริการประชาชนและผู้มาติดต่อได้รับผลไม่เต็มที่ ประชาชนที่มาติดต่อยังคงถูกนายประกันอาชีพหรือพวกตีนโรงตีนศาลหลอกลวงอยู่เป็นจำนวนมาก

ฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน(ทำหน้าที่รับประกัน) มีหน้าที่คอยรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจรับคำร้องขอประกันผู้ต้องหาในชั้นฝากขัง คำร้องขอประกันตัวของจำเลยในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์-ฎีกา ตรวจรับคำร้อง ขอเปลี่ยนหลักประกัน ติดตามสำนวนที่มีผู้ยื่นคำร้องขอเกี่ยวกับประกันยังแผนกงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เสนอสำนวนประกอบคำร้อง ลงนัดนายประกัน จัดส่งและรักษาใบเสร็จรับหลักประกันให้นายประกัน นอกจากนั้นสำหรับหัวหน้าฝายฯ ยังต้องควบคุมตรวจสอบและกำกับการทำงานของแผนกงานต่าง ๆ ที่อยู่ในฝ่ายให้ดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย

โดยที่ปริมาณคำร้องขอประกันที่ยื่นในแต่ละวันมีปริมาณจำนวนวันละ ๖๐-๘๐ เรื่อง หรือมากกว่านั้น โดยปกติผู้ยื่นคำร้องให้แก่ผู้ต้องหา จำเลย ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องนายประกันอาชีพ และบุคคลอื่นที่มีหลักทรัพย์ที่ยื่นขอประกันโดยได้รับค่าตอบแทน(ชาวนาที่อยู่ต่างจังหวัดที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกนายประกันอาชีพหรือพวกตีนโรงตีนศาลหลอกให้มาเป็นนายประกันโดยได้รับค่าตอบแทนเล็กน้อย และไม่รู้ถึงความรับผิดที่แท้จริงที่จะเกิดขึ้นกรณีมีการผิดสัญญาประกัน)

หลักทรัพย์ที่ยื่นประกันส่วนใหญ่จะได้แก่ โฉนดที่ดิน นส. ๓ และหลักทรัพย์อื่นเช่น เงินสด สลากออมสิน เป็นต้น ผู้เขียนคำร้องประกันจะได้แก่ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาล นายประกันอาชีพ และบุคคลภายนอกที่มีอาชีพรับจ้างเขียน (ตีนโรงตีนศาล) คำร้องที่ยื่นหลักทรัพย์อื่นและคำร้องที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลเขียนให้มักไม่มีปัญหา และใช้เวลาไม่มากนักในการตรวจรับ แต่คำร้องที่ยื่นหลักทรัพย์โฉนดที่ดินหรือ นส. ๓ ที่นายประกันอาชีพหรือบุคคลภายนอกที่มีอาชีพรับจ้างเขียน (ตีนโรงตีนศาล) มักมีปัญหาในการตรวจสอบเนื่องจากรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกันที่นายประกันอาชีพหรือบุคคลภายนอกเขียนมักไม่ตรงกับรายละเอียดในโฉนดที่ดินหรือ นส. ๓ ที่นายประกันอ้างขอเป็นหลักประกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากผู้เขียนมีความประสงค์ต้องการให้หลักประกันของตนมีราคาสูงกว่าความจริง แม้ว่าศาลจะให้นายประกันยื่นเอกสารราชการหนังสือรับรองราคาประเมินประกอบด้วยก็ตาม แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ที่ดินไม่ได้เห็นที่ดินที่นายประกันขอให้ออกหนังสือรับรองให้ การประเมินราคาประเมินจากบัญชีและแผนที่ระวาง

ที่สำนักงานที่ดินและคำบอกกล่าวของเจ้าของทรัพย์ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ดินประเมินราคากว้าง ๆ หลายราคาจึงเกิดช่องว่างให้ผู้เขียนบรรยายว่าที่ดินของตนมีราคาสูง อันเป็นเท็จเพื่อศาลเชื่อถือในหลักประกันและอนุญาตให้ประกัน ทำให้หลักฐานในการยื่นประกอบคำร้องของนายประกันบางส่วนขัดแย้งกันจึงเป็นปัญหาให้เจ้าหน้าที่ตรวจรับคำร้องต้องเสียเวลาเรียกนายประกันมาสอบถามถึงรายละเอียดที่ถูกต้องและทำการแก้ไขเสียใหม่ โดยบางรายหากเจ้าหน้าที่ตรวจไม่พบก็จะมีปัญหาในการบังคับคดีเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน ทำให้ไม่สามารถบังคับคดีได้ตามที่ศาลได้ตีราคาประกันไว้ และมีอยู่หลายเรื่องที่นายประกันถูกดำเนินคดีเนื่องจากปัญหานี้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับสัดส่วนของปริมาณงานเมื่อเทียบกับอัตรากำลังและความยุ่งยากในการตรวจคำร้องขอประกันแล้ว จากสถิติคดีที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี และคดีที่มีการยื่นขอประกันมีปริมาณมากขึ้นแต่สถานที่ทำการของงานธุรการยังคงใช้สถานที่เดิมไม่สามารถขยายให้เพียงพอกับปริมาณและอัตรากำลังที่เพิ่มขึ้นได้ เพราะปัญหาโครงสร้างของอาคารโดยเฉพาะแผนกงานที่เกี่ยวกับการรับประกันได้แก่ งานประชาสัมพันธ์ นอกจากงานใช้เคาน์เตอร์ในการเขียนคำร้องขอประกันและคำร้องอื่นแล้วงานในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยได้แก่ งานให้คำแนะนำ แจกเอกสารและแบบพิมพ์ศาลต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ส่วนฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน (ทำหน้าที่รับประกัน) นอกจากจะใช้เคาน์เตอร์รับคำร้องขอประกันแล้วยังต้องใช้ดำเนินการเป็นที่สอบถามรายละเอียดและแก้ไขรายละเอียดในคำร้องขอประกันที่ยื่นมาไม่ถูกต้อง ใช้เป็นสถานที่คืนหลักประกันให้นายประกันกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ประกันลงนัดนายประกันประกอบกับเมื่อนายประกันยื่นคำร้องแล้ว โดยส่วนใหญ่มักจะไม่รอฟังผลในที่นั่งที่ศาลจัดเตรียมไว้ด้านหลัง โดยจะยืนรอฟังผลที่เคาน์เตอร์ที่ยื่นทำให้เกิดความแออัดขาดความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อภายหลัง และเจ้าหน้าที่ยังต้องให้คำตอบคำถามแก่ผู้มาติดต่อและสอบถามอยู่ตลอดเวลา บริเวณเคาน์เตอร์เกี่ยวกับการประกันจึงวุ่นวายสับสน เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่น้อยปฏิบัติงานได้ด้วยความยากลำบาก

ขั้นตอนของงานในโครงการ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าว จึงกำหนดงานเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ๓ ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดหลักเกณฑ์และเอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวใหม่

ก. ควรให้แต่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้เขียนคำร้องขอปล่อยชั่วคราว คำร้องอื่นที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว และเป็นผู้สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกันของนายประกันโดยนายประกันหรือผู้รับมอบอำนาจต้องมาให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่ของศาล

ข. สำหรับเอกสารและหลักฐานประกอบการยื่นขอประกันควรลดเอกสารและหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่จำเป็นจากเดิม นอกจากนั้นหากเอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต้องยื่น หากสามารถผ่อนผันได้ในภายหลังควรกำหนดเป็นแนวทางที่แน่นอนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรับปฏิบัติได้ถูกต้อง

ปัจจุบันการยื่นคำร้องขอประกันผู้ต้องหา ผู้ร้องขอประกันจะต้องยื่นเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้คือ

ข้อ ๑ กรณียื่นหลักประกันเป็นโฉนดที่ดิน หรือ นส. ๓

๑.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๑.๒ หนังสือรับรองราคาประเมิน

๑.๓ แผนที่สังเขปแสดงทิศทางที่ดิน

๑.๔ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๑.๕ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๑.๖ หนังสือให้ความยินยอมจากคู่สมรส

๑.๗ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๑.๕, ๑.๖ และ๑.๗ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ ส่วนเอกสารและหลักฐานที่ควรงดไม่มี

ข้อ ๒ กรณียื่นหลักประกันด้วยเงินสด

๒.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราวและสัญญาประกัน

๒.๒ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๒.๓ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๒.๔ หนังสือให้ความยินยอมจากคู่สมรส

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๒.๔ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ เอกสารและหลักฐานตาม ๒.๒ และ ๒.๓ ควรงดเสียเพราะสามารถบังคับตามหลักประกันได้โดยไม่มีปัญหาอยู่แล้ว

ข้อ ๓ กรณียื่นหลักประกันเป็นพันธบัตรรัฐบาลหรือสลากออมสิน

๓.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๓.๒ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๓.๓ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๓.๔ หนังสือให้ความยินยอมของคู่สมรส

๓.๕ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๓.๓, ๓.๔ และ ๓.๕ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ ส่วนเอกสารและหลักฐานที่ควรงดไม่มี

ข้อ ๔ กรณีวางสมุดฝากประจำหรือใบรับเงินฝากประจำของธนาคาร

๔.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๔.๒ หนังสือรับรองยอดเงินฝากจากธนาคาร

๔.๓ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๔.๔ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๔.๕ หนังสือให้ความยินยอมของคู่สมรส

๔.๖ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๔.๓, ๔.๔ และ ๔.๕ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ เงินสดตาม ๔.๖ ควรงดเสีย (เนื่องจากหากมีการผิดสัญญาประกันไม่จำต้องส่งหลักประกันไปบังคับคดีที่กรมบังคับคดี)

ข้อ ๕ กรณีวางตั๋วแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายและได้รับรองตลอดไปและตั๋วสัญญาใช้เงินของธนาคาร

๕.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๕.๒ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๕.๓ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๕.๔ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐาน ๕.๓ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ เงินสดตาม ๕.๔ ควรงดเสีย (เนื่องจากหากมีการผิดสัญญาประกันไม่จำต้องส่งหลักประกันไปบังคับคดีที่กรมบังคับคดี)

ข้อ ๖ กรณีวางเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรอง

๖.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๖.๒ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๖.๓ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๖.๔ หนังสือให้ความยินยอมของคู่สมรส

๖.๕ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๖.๓ และ ๖.๔ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ เงินสดตาม ๖.๕ ควรงดเสีย (เนื่องจากหากมีการผิดสัญญาประกันไม่จำต้องส่งหลักประกันไปบังคับคดีที่กรมบังคับคดี)

ข้อ ๗ กรณีวางหนังสือรับรองของธนาคาร

๗.๑ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์ และสัญญาประกัน

๗.๒ บัตรประจำตัวพร้อมภาพถ่าย

๗.๓ สำเนาทะเบียนบ้านพร้อมภาพถ่าย

๗.๔ หนังสือให้ความยินยอมของคู่สมรส

๗.๕ เงินสดประกอบ ๑,๐๐๐ บาท

แนวทางในการแก้ไข เอกสารและหลักฐานตาม ๗.๓ และ ๗.๔ ควรผ่อนผันให้ยื่นในภายหลังได้ เงินสดตาม ๗.๕ ควรงดเสีย (เนื่องจากหากมีการผิดสัญญาประกันไม่จำต้องส่งหลักประกันไปบังคับคดีที่กรมบังคับคดี)

ขั้นตอนที่ ๒ ปรับปรุงสถานที่ในการเขียนและรับคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ในบริเวณหน้าเคาน์เตอร์ที่ทำการงานประชาสัมพันธ์และฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน (ทำหน้าที่รับประกัน) ในช่วงเวลาที่มีการทำคำร้องขอประกัน ยื่นคำร้องขอประกันรอฟังผลการประกัน วางสัญญาประกัน หรือรับหลักประกันคืน ผู้มาติดต่อเกี่ยวกับการประกันโดยส่วนใหญ่ได้แก่ นายประกัน ญาติพี่น้องของนายประกันหรือจำเลย บุคคลภายนอกผู้มีอาชีพรับจ้างเขียนประกัน (ตีนโรงตีนศาล)มักจะมายืนรอเพื่อฟังผลการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันในบริเวณเคาน์เตอร์ทั้งสองแห่งเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความยากลำบาก ต้องให้คำตอบคำถามแก่บุคคลดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งบางรายสอบถามรายละเอียดเดียวกันถึง ๔-๕ ครั้ง จึงเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ด้วยความล่าช้า ทางศาลเคยออกประกาศขอความร่วมมือให้ผู้ยื่นเรื่องราวขอประกันแล้วรอฟังผลการประกันบริเวณทางเดินที่นั่งด้านนอกเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็มักไม่ได้รับความร่วมมือ เนื่องจากนายประกันอาชีพและตีนโรงตีนศาลจะมายืนรอฟังผลและคอยสอบถามพูดคุยกับเจ้าหน้าที่เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีบทบาทเกี่ยวกับการประกันของศาลเป็นเหตุให้นายประกันอื่นและญาติพี่น้องของผู้ต้องหาหรือจำเลยมายืนรอในบริเวณเคาน์เตอร์ดังกล่าวนั้นด้วย

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และได้รับผลดีจึงควรดำเนินการดังนี้คือ

ก. จัดบริเวณภายในและภายนอกในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันใหม่

ข. กำหนดบริเวณจุดปลอดคนสำหรับบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกันขึ้นบริเวณจุดปลอดคนดังกล่าวจะให้เพียงแต่นายประกันและผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่มีสิทธิเข้ามาในบริเวณดังกล่าวได้และเมื่อดำเนินการตามขั้นตอนเสร็จสิ้นแล้ว จึงให้ออกนอกบริเวณจุดปลอดคนที่กำหนด

สำหรับบริเวณจุดปลอดคนเนื่องจากบริเวณที่ทำการของศาลเป็นรูปแบบเคาน์เตอร์ยาวตลอดซึ่งใช้เป็นที่ทำงานของงานธุรการของศาลหลายงาน หากกำหนดจุดปลอดคนสำหรับบริเวณทางเดินซึ่งเป็นพื้นที่กว้างแล้วและจะยากแก่การควบคุม และจะเป็นปัญหาในการทำงานของธุรการอื่น ดังนั้น การกำหนดบริเวณจุดปลอดคนควรกำหนดในพื้นที่จำกัด เพื่อป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการติดต่อราชการของบุคคลภายนอกในส่วนงานธุรการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกัน

การกำหนดบริเวณจุดปลอดคนอาจกำหนดได้ดังนี้คือ

จุดที่ ๑ บริเวณที่เขียนคำร้องขอประกัน (บริเวณงานประชาสัมพันธ์เดิม)

จุดที่ ๒ บริเวณรับและคืนหลักประกัน (บริเวณฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประกันเดิม)

วิธีการเข้าออกของบุคคลภายนอกผู้เกี่ยวข้องและนายประกันจะกำหนดให้เป็นทางเข้าหนึ่งทางและทางออกอีกหนึ่งทางเพื่อป้องกันการสับสน ซึ่งจะใช้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เป็นผู้ควบคุมดูแลในจุดที่ ๑ โดยจัดเคาน์เตอร์เล็กขึ้นใหม่บริเวณทางเดินให้เป็นที่ดูแลและให้คำแนะนำประชาชนทั่วไป

พร้อมทั้งแจกแบบพิมพ์ศาล ส่วนในจุดที่ ๒ ควรใช้เจ้าหน้าที่ธุรการทำหน้าที่ดูแลและประกาศแจ้งผลการยื่นคำร้องให้นายประกันทราบ

ขั้นตอนที่ ๓ จัดหาอัตรากำลังในการเขียนคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยเฉพาะ

ปัจจุบันอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่งานประชาสัมพันธ์และฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน(ทำหน้าที่รับประกัน) ที่เกี่ยวข้องกับการประกันศาลอาญามีทั้งสิ้น ๘ คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่งานประชาสัมพันธ์ ๕ คน (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำศาล) ฝ่ายดำเนินการก่อนสืบพยาน ๓ คน รวมทั้งหัวหน้าฝ่าย (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๑ คน และเจ้าหน้าที่ธุรการ ๒ คน) งานในหน้าที่นอกจากงานเกี่ยวกับการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นทุกปีแล้ว (โดยสถิติงานในรอบ ๓ ปีที่ผ่านมาศาลอาญาได้รับคำร้องขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จำนวน ๘,๑๒๗ เรื่อง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จำนวน ๘,๕๔๐ เรื่องเลยปีพ.ศ. ๒๕๒๘ จำนวน ๙,๔๕๖ เรื่อง) ยังมีงานในส่วนอื่นที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการอีก ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะให้บริการในด้านการประกันและการปฏิบัติหน้าที่ในด้านอื่นทั้งหมดอย่างมีประสิทธิภาพได้ จึงเป็นช่องว่างที่เปิดโอกาสให้นายประกันอาชีพและบุคคลภายนอกที่มีอาชีพเขียนประกัน (ตีนโรงตีนศาล) มีโอกาสหลอกลวงผู้มีความประสงค์ขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาล

เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อราชการศาลรวมถึงเรื่องการขอประกันตัวผู้ต้องหาและจำเลยที่ศาลทำให้ประชาชนถูกหลอกลวงได้ง่าย ในการหลอกลวงนายประกันอาชีพหรือบุคคลภายนอกที่มีอาชีพรับจ้างเขียนประกัน (ตีนโรงตีนศาล) จะโฆษณาชวนเชื่อถึงความสามารถที่จะวิ่งเต้นประกัน และบางรายยังแอบอ้างว่าคุ้นเคยหรือมีความสนิทสนมกับศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลที่จะสามารถทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ประกันอย่างแน่นอน บางรายเมื่อได้ประกันไปแล้วในการมาศาลแต่ละครั้งหรือบางรายเมื่อศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ประกัน นายประกันอาชีพหรือบุคคลภายนอกที่มีอาชีพรับจ้างเขียนประกัน (ตีนโรงตีนศาล) ยังข่มขู่เรียกร้องเงินเป็นค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนผู้มาติดต่ออันเป็นการไม่เป็นธรรมและก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่มีอรรถคดีต้องมาติดต่อราชการศาลเป็นอันมาก (ส่วนใหญ่ของบุคคลภายนอกที่มีอาชีพรับจ้างเขียนประกันจะเป็นอดีตผู้ต้องหาของศาล พวกติดยาเสพติด หรือผู้ที่อาศัยบริเวณศาลและกระทรวงเป็นที่ซ่องสุมกระทำความผิดจำหน่ายและเสพยาเสพติดอยู่เนือง ๆ)

การดำเนินการแก้ไขควรจัดหาเจ้าหน้าที่ในการช่วยเขียนคำร้องขอประกันเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะเพื่อช่วยในการเขียนคำร้องขอประกันทุกเรื่องที่ยื่นต่อศาล เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ช่วยเขียนคำร้องนี้นอกจากจะมีหน้าที่เขียนคำร้องขอประกันโดยเฉพาะแล้วยังจะต้องมีหน้าที่ให้รายละเอียดและชี้แจงข้อเท็จจริงตลอดจนความรับผิดชอบอันเกี่ยวแก่การประกันให้ผู้ขอประกันทราบและจะต้องมีหน้าที่ในการสอบถามรายละเอียดของหลักประกันเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดและราคาที่แท้จริงของหลักประกันอันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ศาลในการพิจารณาสั่งประกันได้อย่างรวดเร็ว

ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เดิมของศาลจะมีหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อราชการศาลตลอดถึงการติดต่อขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยควบคู่กันไปซึ่งจะเป็นการทำให้การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

เนื่องจากเจ้าหน้าที่เขียนประกันต้องมีหน้าที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงตลอดจนความรับผิดชอบตามสัญญาประกันแก่นายประกันซึ่งเป็นรายละเอียดที่ต้องอาศัยความรู้ทางกฎหมายและงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่าย จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติพิเศษเฉพาะและคัดเลือกจากผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตสำหรับทำหน้าที่เขียนประกัน เช่น

๑. เป็นผู้มีความรู้จบปริญญาตรีทางกฎหมาย
๒. ไม่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ
๓. ไม่เป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ
๔. ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพทนายความ
๕. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
๖. มีความรู้ และความเข้าใจในระบบงานของศาล และหรือ
๗. ได้รับการอบรมจากศาลอาญา

แผนภูมิแสดงงานในโครงการ

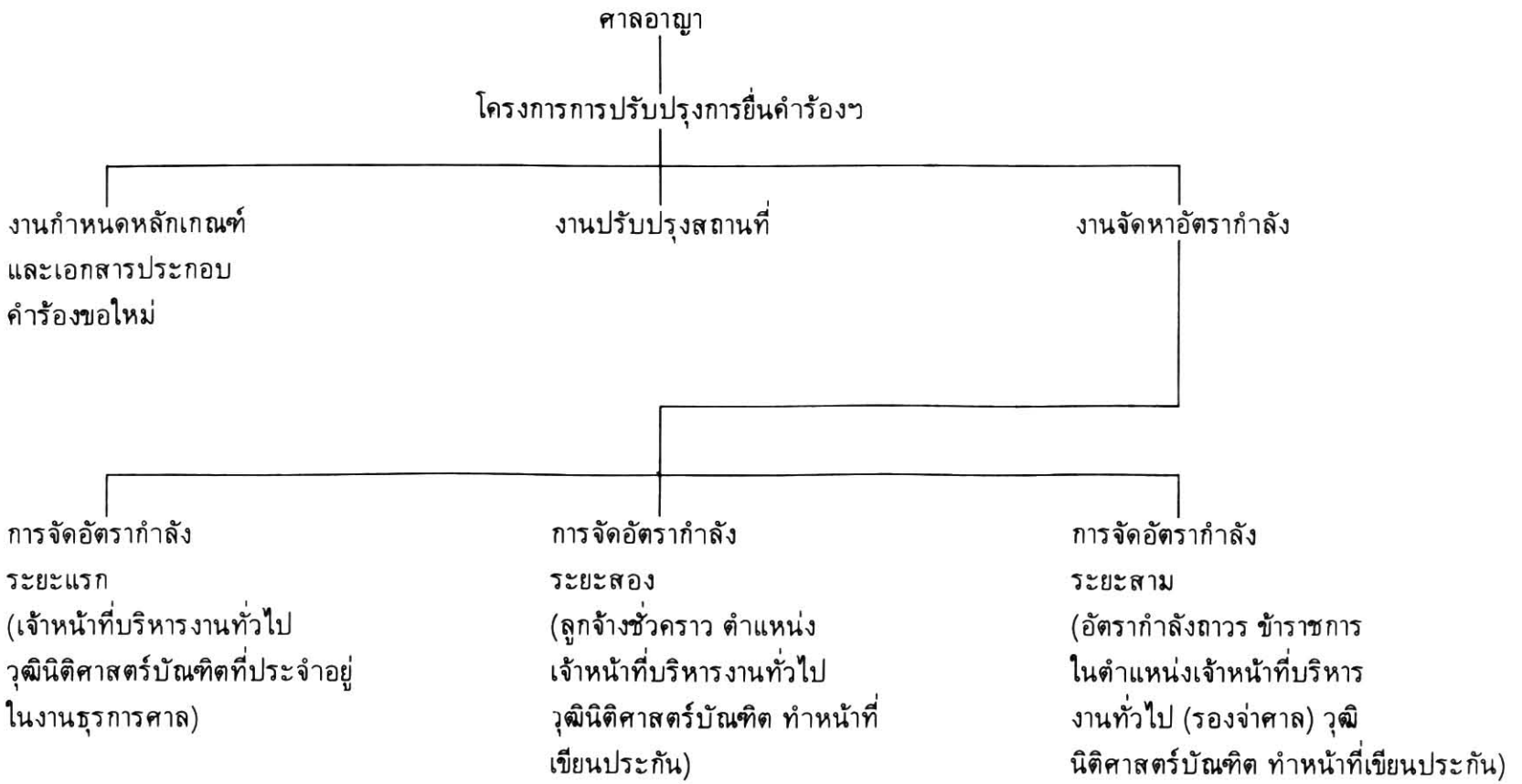

กำหนดเวลาดำเนินการตามโครงการ

ขั้นตอนที่ ๑ จะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้มีการตกลงกันภายในเรื่องหลักเกณฑ์และเอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวเสียก่อน

ขั้นตอนที่ ๒ จะดำเนินการได้ต่อเมื่อมีการจัดสถานที่ในส่วนงานธุรการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องให้เป็นสัดส่วนเสียก่อนจึงสามารถปรับปรุงแก้ไขสถานที่ที่จะใช้ตามโครงการได้

ขั้นตอนที่ ๓ จะดำเนินการได้ภายหลังจากดำเนินการตามขั้นตอนที่ ๒ เสร็จสิ้นแต่เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการใหม่ศาลอาญาไม่เคยขอกำหนดตำแหน่งเพื่อดำเนินการโดยเฉพาะและโครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องซึ่งไม่อาจกำหนดเวลาที่สิ้นสุดได้แน่นอน จึงควรดำเนินการขออนุมัติกำหนดตำแหน่งที่ถาวรสำหรับอัตรากำลังที่จะใช้ในโครงการ แต่หากจะรอดำเนินการเมื่อได้รับเจ้าหน้าที่ตามที่ขอกำหนดตำแหน่งใหม่จะเป็นการล่าช้าและไม่ได้รับผลดีอันจะเป็นการเสียหายแก่ภาพพจน์ของราชการศาลอาญายิ่งขึ้น กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีเร่งด่วน ในระยะแรกจึงควรจัดให้เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (รองจ่าศาล) ซึ่งมีวุฒิทางกฎหมายและมีความซื่อสัตย์ที่ประจำอยู่ในแต่ละงานธุรการของศาลเข้าช่วยดำเนินการไปพลางก่อน และหากในระยะเวลาอันสั้นยังไม่ได้รับอัตรากำลังที่ถาวรเพื่อไม่ให้งานธุรการอื่นของศาลได้รับความเสียหายจึงควรจัดจ้างลูกจ้างชั่วคราวในตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปวุฒินิติศาสตร์บัณฑิตเพื่อทำหน้าที่เขียนประกันซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการไปพลางก่อนตามจำนวนอัตรากำลังที่มีความจำเป็นต้องใช้จนกว่าจะได้รับอัตรากำลังที่ถาวรใหม่มาทดแทนต่อไป

จำนวนอัตรากำลังที่ต้องการในโครงการ

รายการ	ปี พ.ศ.	ปริมาณงาน	เวลาที่ใช้ต่องาน ๑ เรื่อง	อัตรากำลังที่ควรจะมี
ปริมาณงานในรอบ	๒๕๒๖	๘,๑๒๗	๘๐ นาที	๗.๘๕๒๑
๓ ปีที่ผ่านมา	๒๕๒๗	๘,๕๔๐	๘๐ นาที	๘.๒๕๑๒
	๒๕๒๘	๙,๔๕๖	๘๐ นาที	๙.๑๓๖๒
ปริมาณงานที่คาดว่า	๒๕๒๙	๑๐,๐๕๘	๘๐ นาที	๙.๗๑๗๘
จะมีใน ๓ ปี	๒๕๓๐	๑๐,๖๙๘	๘๐ นาที	๑๐.๓๓๖๒
	๒๕๓๑	๑๑,๓๗๙	๘๐ นาที	๑๐.๙๙๔๒

สำหรับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงานโครงการนี้มีความต้องการเบื้องต้นที่จะใช้อัตรากำลังในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ๑๐ อัตรา พ.ศ. ๒๕๓๐ ๑๐ อัตรา และปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ๑๑ อัตรา

ประมาณการค่าใช้จ่ายในโครงการ

เนื่องจากวัสดุและครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จะใช้กับโครงการสามารถใช้ได้จากของเดิมและซ่อมแซมใช้จากครุภัณฑ์ที่เหลือใช้จึงไม่จำต้องใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับวัสดุครุภัณฑ์สำหรับโครงการส่วนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เขียนประกัน ในระยะแรกไม่จำเป็นต้องเสียเนื่องจากเกณฑ์ข้าราชการของศาลอาญาเข้าช่วย ระยะสองเมื่อมีการจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือระยะสามเมื่อมีการใช้อัตรากำลังที่ถาวรจึงต้องเสียค่าใช้จ่ายเบื้องต้นตามตารางดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ.	อัตรากำลังที่ควรจะมี (คน)	ค่าจ้างขั้นต่ำต่อหน่วย ไม่รวม พ.ช.ค.	ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)	ค่าใช้จ่ายต่อปี (บาท)
๒๕๒๙	๑๐	๒,๗๖๕	๒๗,๖๕๐	๓๓๑,๘๐๐
๒๕๓๐	๑๐	๒,๗๖๕	๒๗,๖๕๐	๓๓๑,๘๐๐
๒๕๓๑	๑๑	๒,๗๖๕	๓๐,๔๑๕	๓๖๔,๙๘๐

เป้าหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

๑. เพื่อให้หลักประกันที่ยื่นมีค่าหรือราคาตรงตามความเป็นจริง

๒. เพื่อลดปัญหาการบังคับคดีจากหลักประกันที่มีการผิดสัญญาประกัน

๓. เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนที่มาติดต่อขอประกันถูกหลอกลวง

๔. เพื่อลดความยุ่งยากของประชาชนทั่วไปที่มีหลักประกันสามารถยื่นขอประกันได้ด้วยตนเอง

๕. เพื่อช่วยไม่ให้ชาวนาจากต่างจังหวัดถูกหลอกลวงให้มาเป็นนายประกันโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ความรับผิดในกรณีมีการผิดสัญญาประกัน)

๖. เพื่อขจัดบทบาทของนายประกันอาชีพหรือบุคคลภายนอกผู้มีอาชีพรับจ้างเขียนประกัน (ตีนโรงตีนศาล)

๗. เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับประกันของศาลมีประสิทธิภาพและได้รับผลดียิ่ง ๆ ขึ้น

๘. เพื่อลดเอกสารที่ไม่เกี่ยวกับคดีในสำนวนความ

(นายกิติ บูรพรรณ์)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

กรม ศาลอาญา กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๘–๒๕๓๐
(ตามหนังสือที่.....ลงวันที่.....)

ชื่อตำแหน่ง	คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง	จำนวนอัตราที่ขอจ้างใหม่	ระยะเวลาการจ้าง	จำนวนตำแหน่งที่ปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับตำแหน่งที่ขออนุมัติ				เหตุผล
				ข้าราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราว	ลูกจ้างชั่วคราว (เงินอื่น)	
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป	วุฒินิติศาสตร์บัณฑิต	๑๐	๑ ปี	-	-	-	-	เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานใหม่ตามโครงการการปรับปรุงการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวของศาลอาญา เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น และป้องกันการหลอกลวงหรือขูดรีดเงินจากประชาชนผู้มีความประสงค์จะขอประกันโดยไม่เป็นธรรม

งานประชาสัมพันธ์
ตัวอย่างการตีราคาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยของศาลอาญา

ประเภทคดี	ราคาประเมินที่ดิน (โฉนด)	เงินสด หลักทรัพย์ธนาคาร
๑. ประมวลกฎหมายอาญา		
๑.๑ ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ	๑๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑.๒ แจ้งความเท็จ	๑๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๑.๓ ฟ้องเท็จ	๘๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑.๔ เบิกความเท็จ	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑.๕ วางเพลิง	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐
๑.๖ ทำลายเอกสาร	๑๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๑.๗ ปลอมแปลงเอกสาร		
- เอกสารธรรมดาหรือเอกสารสิทธิ	๘๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
- เอกสารราชการ	๘๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
- เอกสารสิทธิซึ่งเป็นเอกสารราชการ	๑๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๑.๘ ข่มขืนหรือโทรมหญิง	๑๐๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๑.๙ อนาจาร	๖๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑.๑๐ ธุระจัดหาหญิง	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐
๑.๑๑ พรากผู้หญิง	๑๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๑.๑๒ ฆ่าผู้อื่นตาย	๒๐๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐
๑.๑๓ พยายามฆ่า	๑๕๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๑.๑๔ ประมาททำให้คนตาย		
- ขับรถส่วนบุคคล	๘๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
- ขับรถรับจ้างขน	๑๒๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๑.๑๕ ทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส	๘๐,๐๐๐-๑๒๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐
๑.๑๖ ลักทรัพย์	๖๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๑๗ วิ่งราวทรัพย์	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐

ประเภทคดี	ราคาประเมินที่ดิน (โฉนด)	เงินสด หลักทรัพย์ธนาคาร
๑.๑๘ ชิงทรัพย์	๑๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐
๑.๑๙ ปล้นทรัพย์	๒๐๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐
๑.๒๐ ฉ้อโกง (ประชาชน)	๑๐๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐
๑.๒๑ รีดเอาทรัพย์	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๒ กรรโชกทรัพย์	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๓ ยักยอกทรัพย์	๘๐,๐๐๐-๑๒๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๔ รับของโจร	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๕ ทำให้เสียทรัพย์	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๖ บุกรุก	๘๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐
๑.๒๗ พยานขัดหมายศาล	๑๐,๐๐๐	๕,๐๐๐
๑.๒๘ ซ่องโจร		
- ไม่มีของกลาง	๑๐,๐๐๐	๕,๐๐๐
- มีของกลาง	๒๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐
๒. พ.ร.บ. เช็ค	๗๐% ของเงินหน้าเช็ค	๔๐% ของเงินหน้าเช็ค
๓. พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ		
- มีกัญชา,กระท่อม ไว้ในครอบครอง ไม่เกิน ๒๐ กรัม	๒๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐
- จำหน่ายกัญชา	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
- มีเฮโรอีน,มอร์ฟีน,ฝิ่น,ไว้ในครอบครองเล็กน้อย ไม่เกิน ๑ กรัม	๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
- มีเฮโรอีน ฯลฯ ๑-๒๐ กรัม	๘๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
- จำหน่ายเฮโรอีน ไม่เกิน ๑ กรัม	๘๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
- จำหน่ายเฮโรอีน เกิน ๑ กรัม แต่ไม่เกิน ๕ กรัม	๑๕๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
- จำหน่ายเฮโรอีนเกิน ๕ กรัม ขึ้นไป	๔๐๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
๔. พ.ร.บ.อาวุธปืน		
- ปืนไม่มีทะเบียนไว้ในครอบครอง	๕๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐

ประเภทคดี	ราคาประเมินที่ดิน (โฉนด)	เงินสด หลักทรัพย์ธนาคาร
- ปืนมีทะเบียนไว้ในครอบครอง	๔๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
- มีกระสุนปืน	๕๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๕. พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	๒๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๖. พ.ร.บ.ศุลกากร	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐
๗. พ.ร.บ. แร่	๒๐๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
๘. พ.ร.บ. ยา	๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
๙. พ.ร.บ. โรงงาน	๘๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑๐. พ.ร.บ. อาคาร	๘๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
๑๑. พ.ร.บ. คนต่างด้าว	๔๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐

ด้วยความปรารถนาดี
จาก งานประชาสัมพันธ์ ศาลอาญา

บทความ

เรื่อง

การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

เสนอบทความโดย

นายจรัญ ภักดีธนากุล

ผู้อำนวยการกองวิชาการ

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

๑. ความหมาย

อนุญาโตตุลาการ ก็คือบุคคลที่คู่กรณีที่มีข้อพิพาทกันได้ตกลงกันตั้งแต่งขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทของคู่กรณีให้เสร็จสิ้นไป โดยมิต้องนำข้อพิพาทนั้นไปฟ้องร้องเป็นคดีให้ศาลพิจารณาพิพากษา ดังนั้น **การระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการ** จึงหมายถึงวิธีการระงับข้อพิพาทโดยคู่กรณีแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนขึ้นชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี โดยมิได้อาศัยอำนาจรัฐเป็นผู้ชี้ขาดอย่างการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมทั่ว ๆ ไป บุคคลที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการนี้ปกติมักจะเป็นเอกชนที่คู่กรณียอมรับนับถือไว้วางใจ ทั้งในด้านความรู้ความสามารถในเรื่องที่คู่กรณีมีข้อพิพาทกัน และในด้านความซื่อสัตย์สุจริต

วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศไทยเอง แม้ในกฎหมายตราสามดวงก็ยังได้บัญญัติรับรองไว้โดยเรียกชื่อว่า "อนุญาโตตุลาการ"(๑) วิธีการอนุญาโตตุลาการนี้ปกติมักจะนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในทางแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ไม่อาจนำมาใช้ในคดีอาญาได้ เพราะคดีอาญามีประโยชน์ของรัฐและความสงบสุขของประชาชนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย แต่แม้กระนั้นก็ตาม ก็ยังมีผู้เห็นว่าในคดีความผิดอันยอมความได้นั้น คู่กรณีน่าจะตกลงกันตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่าคู่กรณีควรจะยอมกันอย่างไรได้ ไม่น่าจะมีอะไรขัดข้อง(๒) แต่ก็มีข้อสังเกตในจุดนี้อยู่ว่าพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๐ นั้น บัญญัติไปในทางให้ใช้กับข้อพิพาททางแพ่งเท่านั้น

๒. ประโยชน์

ประโยชน์อันสำคัญของวิธีการอนุญาโตตุลาการที่เห็นได้ชัดแจ้งมีอยู่ ๒ ประการคือ (๑) เป็นกลไกในการส่งเสริมกิจการค้าพาณิชย์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งนิยมนำวิธีการอนุญาโตตุลาการมาใช้เป็นเครื่องมือระงับข้อพิพาททางการค้าให้เสร็จสิ้นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ในบรรยากาศที่ไม่ทำให้คู่กรณีต้องรู้สึกบาดหมางกันยิ่งขึ้น และ(๒) เป็นวิธีการที่ช่วยลดปริมาณคดีของศาลให้น้อยลง ช่วยให้ศาลมีเวลาพิถีพิถันในงานอำนวยความยุติธรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในการให้บริการด้านนี้แก่ประชาชนได้ทางหนึ่งด้วย

---

(๑) จิตติ ติงศภัทิย์, คำบรรยายในการสัมมนาผู้พิพากษา เรื่อง "กฎหมายธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ" รุ่นที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม

(๒) จิตติ ติงศภัทิย์, อ้างแล้ว

การที่วิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระงับข้อพิพาททางการค้าอย่างกว้างขวาง น่าจะมิใช่เพราะเป็นวิธีการที่รวดเร็ว และประหยัดกว่าการระงับข้อพิพาททางศาล เนื่องจากตามความเป็นจริงแล้วกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการนั้น อาจจะล่าช้า และสิ้นเปลืองมากกว่าการดำเนินคดีในศาลโดยตรงเสียอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่คู่พิพาทมีเจตนาที่จะไม่ยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมาตั้งแต่ต้นแล้ว แต่อย่างไรก็ตามวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้ก็ยังมีประโยชน์แก่คู่กรณีอยู่มาก ในแง่ที่ว่าการพิจารณาคดีของอนุญาโตตุลาการไม่จำต้องเคร่งครัดตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลทั้งหมด กฎหมายมักจะอนุญาตให้อนุญาโตตุลาการมีอำนาจดำเนินวิธีพิจารณาในลักษณะใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร ขอเพียงแต่อย่าให้ถึงกับขัดต่อหลักแห่งความยุติธรรม (Rule of Natural Justice) เท่านั้น(๓) ดังนั้นคู่กรณีจึงพลอยได้รับความสะดวกในด้านกระบวนพิจารณาตามไปด้วย ทั้งในด้านสถานที่ เวลา และขั้นตอนของการพิจารณา ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่งของการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการก็คือการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไม่ต้องทำโดยเปิดเผยเหมือนอย่างการพิจารณาคดีของศาล คู่กรณีที่มีข้อพิพาททางการค้าพาณิชย์กันนั้นมักจะต้องการให้เรื่องของเขาเป็นความลับที่รู้กันภายในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นการเปิดเผยข้อพิพาทให้เป็นที่ล่วงรู้แก่สาธารณชนอาจจะเป็นเหตุ ให้เกิดความบาดหมางมากขึ้นโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้บรรยากาศในการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนั้น จะมีลักษณะเป็นการไกล่เกลี่ยประนีประนอมหรือประชุมปรึกษากันเพื่อหาทางออกสำหรับแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างคู่กรณีให้ถูกต้องเหมาะสมที่สุดมากกว่า ที่จะมีลักษณะเป็นการต่อสู้กันเพื่อนำไปสู่การตัดสินว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูกอันจะนำไปสู่ความบาดหมางกันมากขึ้นอย่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ด้วยเหตุผลสามประการดังกล่าวนี้เองที่ทำให้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการได้รับความนิยมและควรมีการส่งเสริมให้เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น

๓. ความจำเป็นที่จะต้องมีการเผยแพร่และส่งเสริม

ถึงแม้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะยอมรับรองให้เอกชนระงับข้อพิพาททางแพ่งระหว่างกันโดยวิธีอนุญาโตตุลาการได้ รวมทั้งยังบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ให้ประชาชนได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินวิธีอนุญาโตตุลาการด้วย โดยกฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศในค่ายเสรีนิยมส่วนใหญ่มักจะบัญญัติถึงกระบวนการดำเนินคดีของอนุญาโตตุลาการไว้ให้กว้าง ๆ ว่าหากคู่กรณีมิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น การระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการก็ต้องเป็นไปตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ถ้าคู่กรณีตกลงกันไว้ในเรื่องใดกฎหมายก็มักจะยอมให้บังคับกันไปตามข้อตกลงของคู่กรณี เว้นแต่ในบางเรื่องที่กระทบถึงนโยบายสาธารณะอันสำคัญของรัฐเท่านั้นจึงจะบังคับให้ต้องเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งก็มีอยู่เป็นส่วนน้อย เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับ

(๓) ดู พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๑๙

หลักฐานแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการ เรื่องที่จำเป็นต้องใช้อำนาจรัฐบังคับการเกี่ยวกับการออกหมายเรียกพยาน ให้พยานสาบานตน ให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใด หรือให้ใช้วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีในระหว่างการพิจารณา[๔] เป็นต้น กฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศเหล่านี้จะไม่จัดตั้งองค์กรของรัฐขึ้นทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ หรือจัดระบบอำนวยความสะดวกหรือมีบทบาทเป็นผู้ชี้นำหรือสนับสนุนการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการแต่อย่างใด คงเพียงแต่อนุญาตให้คู่กรณีเลือกใช้วิธีอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีระงับข้อพิพาทระหว่างกันแทนการดำเนินคดีในศาลได้เท่านั้น ส่วนการจัดตั้งองค์กรและการจัดส่งอำนวยความสะดวก รวมตลอดทั้งการส่งเสริมสนับสนุนคงปล่อยให้เป็นเรื่องที่ภาคเอกชนจะดำเนินการจัดทำกันเอง ซึ่งถ้าในประเทศใดนักธุรกิจการค้าและนักกฎหมายในภาคเอกชนสามารถรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นได้สำเร็จ ระบบการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการของประเทศนั้นก็จะเป็นที่นิยม และส่งผลประโยชน์ให้แก่สังคมได้ตามไปด้วย มากน้อยตามประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือขององค์กรอนุญาโตตุลาการที่จัดตั้งขึ้นนั้น ส่วนประเทศใดที่นักธุรกิจการค้าและนักกฎหมายภาคเอกชนยังไม่มีโอกาสได้รับรู้ถึงประโยชน์ของวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้ หรือยังไม่สามารถรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศนั้นก็จะสูญเสียโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากสิ่งที่กฎหมายเปิดทางให้ไว้แล้วไปอย่างน่าเสียดาย และที่สำคัญก็คือ เมื่อขอบเขตของการประกอบธุรกิจการค้าของประเทศเหล่านี้ได้ขยายตัวออกไปอยู่ในระดับระหว่างประเทศเมื่อใด ความสูญเสียโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการในชั้นแรก ก็จะขยายผลกลายเป็นความเสียเปรียบในเชิงการค้าระหว่างประเทศไป เนื่องจากในระบบการค้าระหว่างประเทศนั้น ได้มีการสถาปนาวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการไว้อย่างมั่นคงแล้ว โดยพ่อค้าและนักกฎหมายจากประเทศที่เป็น "พี่ใหญ่" ในวงการ ซึ่งมักจะเป็นประเทศที่มีการจัดตั้งองค์กรทางอนุญาโตตุลาการในประเทศของตนไว้อย่างมั่นคง จนเป็นที่ยอมรับนับถือในระดับระหว่างประเทศแล้วทั้งสิ้น เมื่อพ่อค้าจากประเทศที่ยังไม่คุ้นเคยกับวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการต้องไปถูกผูกมัดในสัญญาทางการค้าระหว่างประเทศให้ต้องนำข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญานั้นขึ้นสู่การชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการก่อน ก็มักจะต้องยอมถูกผูกมัดต่อไปว่าอนุญาโตตุลาการที่จะมาชี้ขาดข้อพิพาทนั้น ต้องเป็นอนุญาโตตุลาการในระบบที่ต่างประเทศจัดตั้งขึ้น ซึ่งเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาขององค์กรอนุญาโตตุลาการเช่นว่านั้นในโอกาสต่อมาแล้วย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าพ่อค้าจากประเทศที่ไม่ประสาในเรื่องอนุญาโตตุลาการจะต้องตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบทั้งในด้านสถานที่ที่อนุญาโตตุลาการจะนั่งพิจารณา ภาษาที่ใช้ในการพิจารณา และทั้งในด้านกฎเกณฑ์ที่เป็นรายละเอียดของวิธีพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งแม้แต่นักกฎหมายจากประเทศของตนก็ยังไม่ชำชองเชี่ยวชาญเหมือนนักกฎหมายจากประเทศที่มีประสบการณ์ทางด้านการดำเนินคดีในชั้นอนุญาโตตุลาการมาก่อนแล้ว

---

(๔) ดู พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๖ และมาตรา ๑๘

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้จัดรูปแบบกฎหมายอนุญาโตตุลาการเอาไว้ในลักษณะเป็นเพียงการอนุญาตให้คู่กรณีเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทระหว่างกันโดยทางอนุญาโตตุลาการเท่านั้น รัฐหาได้จัดระบบอำนวยความสะดวก หรือมีบทบาทเป็นผู้ชี้นำหรือสนับสนุนการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการให้แก่ประชาชนไม่ ทั้งนักธุรกิจการค้าและนักกฎหมายในภาคเอกชนก็ยังมิได้ให้ความสนใจจัดทำกิจกรรมในเรื่องนี้ให้เป็นที่นิยมแพร่หลายกันอย่างจริงจัง แม้จะมีสถาบันเอกชนและหน่วยงานของรัฐ(๔) บางแห่งจะพยายามจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายแม้ในระดับภายในประเทศ ดังนั้น แม้กฎหมายไทยจะเปิดกว้างให้คู่กรณีที่มีข้อพิพาทกันทางแพ่งสามารถเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการได้โดยไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ แต่ก็มีอุปสรรคสำคัญอยู่ที่ประชาชนมักจะไม่นิยมใช้หรือบางทีอาจจะมิได้นึกถึงหรือรู้จักวิธีระงับข้อพิพาทแบบนี้เลยก็ได้ ทำให้อาจกล่าวได้ว่า วิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้เป็นเสมือนของดีที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในสภาพ "ตัวอักษร" เสียเป็นส่วนใหญ่ และแม้จะได้มีการแยกเรื่องอนุญาโตตุลาการนอกศาล มาบัญญัติไว้เป็นพิเศษในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ แล้วก็ตาม ปัญหาใหญ่ของเราก็ยังคงมีอยู่ว่าจะสามารถนำเอาวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการที่กฎหมายบัญญัติเปิดทางให้เอกชนเลือกใช้ได้นี้ มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติได้อย่างไร คำตอบที่ตรงเป้าที่สุดเห็นจะได้แก่ การทำให้วิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้เป็นที่นิยมใช้กันให้มากที่สุดทั้งในกลุ่มนักธุรกิจการค้า และประชาชนทั่วไป แต่คำตอบง่าย ๆ เช่นนี้ก็ยังก่อให้เกิดปัญหาที่ตอบยากและทำได้ยากยิ่งไปกว่าเสียอีกว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถทำให้วิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการนี้เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายดังกล่าว

๔. แนวทางในการส่งเสริม

๔.๑ อนุญาโตตุลาการบังคับ (Compulsory Arbitration)

การนำวิธีระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการมาใช้ประโยชน์ที่ได้ผลแน่นอนและรวดเร็วที่สุดวิธีหนึ่งก็คือการออกกฎหมายบังคับให้คู่กรณีที่พิพาทกันต้องใช้วิธีการทางอนุญาโตตุลาการเสียก่อน วิธีนี้จะทำให้รูปแบบของกฎหมายอนุญาโตตุลาการมีลักษณะเป็น "อนุญาโตตุลาการบังคับ" (Compulsory Arbitration) ซึ่งผิดกับรูปแบบ "อนุญาโตตุลาการสมัครใจ" (Voluntary Arbitration) ที่ประเทศส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยใช้อยู่ ประเทศที่นำระบบอนุญาโตตุลาการบังคับมาใช้นั้นมักจะจำกัดการใช้ไว้สำหรับคดีบางประเภทที่มีลักษณะพิเศษจริง ๆ เท่านั้น หามีประเทศใดจัดนำระบบอนุญาโตตุลาการบังคับมาใช้เป็นการทั่วไปไม่ ตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ จะนำระบบอนุญาโตตุลาการบังคับมาใช้เฉพาะกับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย (Small Claim Case) ไม่เกิน ๕๐๐ ปอนด์ ซึ่งฟ้องร้องกันในศาล County Court เท่านั้น ระบบอนุญาโตตุลาการบังคับของอังกฤษนี้หามีอยู่ในศาลสูง (High Court) หรือในคดีที่มีทุนทรัพย์เกิน ๕๐๐ ปอนด์ไม่ แนวทางการนำระบบ

(๔) เช่น สภาหอการค้าไทย และกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

อนุญาโตตุลาการบังคับมาใช้ในคดีแพ่งทุนทรัพย์ต่ำของอังกฤษนี้ ได้แพร่หลายไปสู่ประเทศในกลุ่มเครือจักรภพ (Commonwealth Countries) อีกหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่าขณะนี้ระบบอนุญาโตตุลาการบังคับ (Compulsory Arbitration) มิได้มีอยู่เลยไม่ว่าจะเป็นอนุญาโตตุลาการในศาลหรือนอกศาลแม้พระราชบัญญัติการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๒๙ จะเคยบังคับให้คู่กรณีมีการดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการกันก่อน แต่ก็ปรากฏว่าการบังคับเช่นนั้นมีข้อขัดข้องทางด้านปฏิบัติอยู่มากมายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้สถานะของรัฐในเรื่องนี้ต่ำไปกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นจึงได้มีการยกเลิกวิธีการนี้เสียในพ.ศ. ๒๕๓๐[๖] อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมมีนโยบายที่จะปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับคดีมโนสาเร่และคดีไม่มีข้อยุ่งยากเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล และให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่มีข้อพิพาทเล็ก ๆ น้อย ๆ ในทางแพ่งให้มากขึ้น โดยการเพิ่มทุนทรัพย์คดีมโนสาเร่ให้สูงถึง ๔๐,๐๐๐ บาท ให้เท่ากับคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง และคดีแพ่งที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวที่จะปรับปรุงในโอกาสเดียวกัน และแม้ในร่างกฎหมายที่กระทรวงยุติธรรมเสนอนี้จะมิได้บังคับให้คู่ความในคดีมโนสาเร่ต้องไปดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการกันก่อน เหมือนอย่างในประเทศอังกฤษ แต่ก็เป็นไปได้ว่าเมื่อร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมฉบับนี้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในสมัยประชุมเดือนกันยายน ๒๕๓๐ อาจจะมีการหยิบยกเรื่องอนุญาโตตุลาการบังคับ (Compulsory Arbitration) ตามรูปแบบของคดีแพ่งทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐๐ ปอนด์ ในศาล County Court ของอังกฤษขึ้นพิจารณาก็ได้

๔.๒ อนุญาโตตุลาการจัดตั้ง (Orqanized Arbitration)

วิธีส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการที่ได้ผลอีกวิธีหนึ่งก็คือการจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นทำหน้าที่เป็นสถาบันเผยแพร่ สนับสนุน และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้สำหรับการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการองค์กรอนุญาโตตุลาการนี้ น่าจะได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน ไม่น่าจะมีความขัดแย้งกันแต่อย่างใด ยิ่งสามารถจัดตั้งขึ้นได้มากแห่งมากสาขาเท่าใดก็ยิ่งเป็นการดีเท่านั้น เพราะประชาชนจะได้เลือกใช้บริการได้ตรงตามลักษณะของข้อพิพาทได้มากที่สุด ทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องนี้ก็จะเป็นไปอย่างกว้างขวางดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ในภาครัฐบาลนั้นกระทรวงยุติธรรมและศาลน่าจะอยู่ในฐานะที่จะรับภาระดำเนินการจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นมาอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนอีกรูปแบบหนึ่งได้ แม้กรมอัยการเองก็น่าจะสามารถนำระบบอนุญาโตตุลาการจัดตั้งนี้เข้าไปผสมผสานกับโครงการประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านที่สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนกำลังจะ

---

(๖) *ดู พ.ร.บ. ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐*

ดำเนินการอยู่ได้ ส่วนทางภาคเอกชน สภาทนายความ เนติบัณฑิตยสภาหรือสถาบันทางการค้าอื่น ๆ ก็น่าจะเข้ามาช่วยดำเนินการในเรื่องนี้เคียงคู่ไปกับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้

ในการดำเนินการจัดตั้งองค์กรอนุญาโตตุลาการขึ้นนี้ มีข้อที่ควรพิจารณาจัดทำในเบื้องต้นดังนี้

(๑) **บัญชีรายชื่ออนุญาโตตุลาการประจำศาล** สิ่งนี้นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งของระบบอนุญาโตตุลาการจัดตั้ง ผู้จัดระบบจะต้องดำเนินการอย่างพิถีพิถันในการเลือกสรรและทาบทามผู้ทรงคุณวุฒิและคุณธรรมจำนวนหนึ่งขึ้นบัญชีไว้เป็นอนุญาโตตุลาการประจำสถาบันสำหรับให้บริการแก่คู่ความที่ไม่รู้จะหาใครมาเป็นอนุญาโตตุลาการให้ตน อนุญาโตตุลาการประจำสถาบันนี้หากสามารถจัดทำในลักษณะของงานสังคมสงเคราะห์หรืองานเกียรติยศอย่างเดียวกับผู้พิพากษาสมทบแล้ว น่าจะให้ผลดีกว่าอนุญาโตตุลาการที่คู่กรณีจะต้องจ่ายค่าป่วยการ

(๒) **ข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ** ในชั้นยกร่างพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการฯ กระทรวงยุติธรรมได้ระบุให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่จะออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไว้ให้คู่กรณีเลือกใช้ด้วย แต่ในการพิจารณาชั้นคณะกรรมการกฤษฎีการ่างบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกตัดออกไป โดยเหตุผลที่ว่าสถาบันหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมวิธีอนุญาโตตุลาการย่อมมีอำนาจที่จะออกข้อบังคับในเรื่องนี้ได้เองอยู่แล้ว จึงไม่จำต้องออกกฎกระทรวงในเรื่องนี้ไว้ให้อีก

(๓) **สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำงานของอนุญาโตตุลาการ** ตั้งแต่ห้องพิจารณา วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น ตลอดจนเจ้าหน้าที่ธุรการ ควรจะได้มีการจัดเตรียมไว้ให้พร้อมเพื่อให้เป็นจริงสมดังเจตนารมณ์ของวิธีอนุญาโตตุลาการที่ว่าการระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดกว่าการดำเนินคดีทางศาล การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวนี้ให้ อาจจะต้องกระทบถึงภาระด้านงบประมาณและอัตรากำลังอยู่บ้าง แต่เมื่อเทียบกับประโยชน์ที่รัฐและประชาชนจะได้รับตอบแทนแล้วย่อมนับว่าคุ้มค่า

(๔) **การสร้างความนิยม** ผู้จัดทำโครงการนี้จะต้องระลึกอยู่ตลอดเวลาว่า หัวใจของระบบอนุญาโตตุลาการโดยสมัครใจตามโครงสร้างกฎหมายของไทยนี้ จะไม่มีทางประสบผลสำเร็จได้เลย ถ้าขาดเสียซึ่งความนิยมเชื่อถือของประชาชน งานหนักระยะแรกของการจัดตั้งระบบส่งเสริมวิธีอนุญาโตตุลาการนี้ จึงอยู่ที่การทำประชาสัมพันธ์เผยแพร่แนวความคิดอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของงานสร้างความนิยมนี้ ได้แก่ทนายความที่มักจะเป็นผู้ร่างสัญญาให้ประชาชน และเป็นผู้รับรู้ข้อพิพาทของประชาชนก่อนหน่วยงานอื่น หากทนายความให้ความร่วมมือด้วยแล้ว ย่อมเชื่อได้ว่าโครงการนี้ไม่มีทางล้มเหลวอย่างแน่นอน เพราะทนายความนี้เองที่จะเป็นผู้ร่างสัญญาทางการค้าพาณิชย์ หากทนายความนิยมระบบอนุญาโตตุลาการแล้วสัญญาต่าง ๆ ย่อมจะมีข้อตกลงให้ระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการรวมอยู่ด้วยตั้งแต่ต้น ซึ่งเมื่อมีข้อตกลงเช่นว่านี้ไว้แล้วคู่สัญญาย่อมถูกผูกมัดโดยกฎหมาย (พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๑๐) ว่าจะต้องระงับข้อพิพาทตามสัญญานั้นโดยทางอนุญาโตตุลาการก่อน จะนำคดีลัดมาฟ้องต่อศาล

ทันทีไม่ได้ นอกจากนี้ ทนายความที่อาวุโสและมีฐานะมั่นคงดีแล้วยังเป็นกลุ่มบุคคลที่พร้อมจะทำงานบริการสังคมให้ในฐานะอนุญาโตตุลาการอีกด้วย

(๕) ต้นแบบข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ (Model Arbitration Clase) ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ระบบอนุญาโตตุลาการที่จัดตั้งขึ้นนั้น ควรจะได้มีการจัดทำร่างต้นแบบข้อตกลงมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการมีข้อความสั้น ๆ ง่าย ๆ ออกเผยแพร่แนะนำให้นักกฎหมายและพ่อค้าประชาชนนำไปเขียนไว้เป็นข้อหนึ่งในสัญญาที่จะทำกันในโอกาสต่อไปด้วย หากการประชาสัมพันธ์ในจุดนี้ประสบผลสำเร็จแล้ว ย่อมทำให้ระบบอนุญาโตตุลาการทั้งระบบประสบผลสำเร็จไปด้วย ไม่เฉพาะแต่ระบบย่อยที่จัดตั้งขึ้นในแต่ละสถาบันเท่านั้น

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ

พ.ศ. ๒๕๓๐

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ
พ.ศ. ๒๕๓๐

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐
เป็นปีที่ ๔๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการนอกศาล

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ..."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดอ้างถึงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการนอกศาล ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นอ้างถึงพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
สัญญาอนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๕ สัญญาอนุญาโตตุลาการหมายถึงสัญญาหรือข้อตกลงในสัญญาที่คู่กรณีตกลงเสนอข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด ไม่ว่าจะมีการกำหนดตัวผู้ซึ่งจะเป็นอนุญาโตตุลาการไว้หรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๖ สัญญาอนุญาโตตุลาการจะมีผลผูกพันคู่กรณีได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีข้อสัญญาปรากฏอยู่ในเอกสารโต้ตอบทางจดหมาย โทรเลข โทรพิมพ์ หรือเอกสารอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

มาตรา ๗ ความสมบูรณ์แห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการและการตั้งอนุญาโตตุลาการย่อมไม่เสียไป แม้ในภายหลังคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา ๘ เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องหรือความรับผิดใด สัญญาอนุญาโตตุลาการที่มีอยู่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องหรือความรับผิดนั้นย่อมตกแก่ผู้รับโอนด้วย

มาตรา ๙ สัญญาอนุญาโตตุลาการจะกำหนดให้ต้องเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการภายในกำหนดเวลาที่สั้นกว่าอายุความตามกฎหมายก็ได้ แต่การฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าวมีผลเป็นการตัดสิทธิ ที่จะเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการเท่านั้น หามีผลเป็นการตัดสิทธิฟ้องคดีตามข้อพิพาทนั้นต่อศาลไม่

เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ คู่กรณีที่เกี่ยวข้องอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้มีคำสั่งขยายกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งได้ คำร้องนี้ให้ยื่นก่อนสิ้นกำหนดเวลาเช่นว่านั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทตามสัญญาอนุญาโตตุลาการ โดยมิได้เสนอข้อพิพาทนั้นต่ออนุญาโตตุลาการตามสัญญา คู่สัญญาฝ่ายที่ถูกฟ้องอาจยื่นคำร้องต่อศาลก่อนวันสืบพยานหรือก่อนมีคำพิพากษาในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน ให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีเพื่อให้คู่สัญญาดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการก่อน และเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วไม่ปรากฏว่ามีเหตุที่ทำให้สัญญาอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นโมฆะหรือใช้บังคับไม่ได้ด้วยเหตุประการอื่น หรือมีเหตุที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญานั้นได้ ก็ให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสีย

หมวด ๒
อนุญาโตตุลาการและผู้ชี้ขาด

มาตรา ๑๑ อนุญาโตตุลาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ในกรณีที่มีอนุญาโตตุลาการหลายคน ให้คู่กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายละเท่ากัน

ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการมิได้กำหนดจำนวนอนุญาโตตุลาการไว้ ให้คู่กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายละหนึ่งคนและให้อนุญาโตตุลาการดังกล่าวร่วมกันตั้งบุคคลภายนอกอีกหนึ่งคนร่วมเป็นอนุญาโตตุลาการด้วย

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การตั้งอนุญาโตตุลาการต้องทำภายในกำหนดเวลาอันสมควร โดยได้รับความยินยอมจากผู้ได้รับตั้งกับต้องทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ตั้งไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการมิได้ตั้งภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการ หรือภายในกำหนดเวลาอันสมควรตามมาตรา ๑๒ หรือมีพฤติการณ์อันแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นไม่เต็มใจจะตั้งอนุญาโตตุลาการ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้มีคำสั่งอนุญาโตตุลาการแทนก็ได้

มาตรา ๑๔ เมื่อได้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นโดยชอบแล้ว ห้ามมิให้ถอดถอนการตั้งอนุญาโตตุลาการนั้น เว้นแต่คู่กรณีทุกฝ่ายจะได้ยินยอมด้วย

อนุญาโตตุลาการซึ่งได้รับตั้งขึ้นโดยชอบอาจถูกคัดค้านต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้ ถ้าเป็นอนุญาโตตุลาการที่ศาลหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้ง คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านก็ได้ ถ้าเป็นอนุญาโตตุลาการซึ่งคู่กรณี ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ตั้ง คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านก็ได้ แต่คู่กรณีฝ่ายใดจะคัดค้านอนุญาโตตุลาการ ซึ่งตนเป็นผู้ตั้งหรือร่วมตั้งหาได้ไม่ เว้นแต่คู่กรณีฝ่ายนั้นจะมิได้รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการคัดค้านในขณะที่ตั้ง

เหตุแห่งการคัดค้านตามวรรคสองได้แก่เหตุที่จะคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือเหตุประการอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือชี้ขาดข้อพิพาทเสียความยุติธรรมไป

ในกรณีที่มีการคัดค้านตามวรรคสองให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และถ้าการคัดค้านฟังขึ้นให้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่แทนผู้ซึ่งถูกคัดค้านนั้น โดยวิธีเดียวกับการตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ซึ่งถูกคัดค้าน

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการกำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นอนุญาโตตุลาการ หรือให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการและบุคคลดังกล่าวนั้น ไม่ยินยอมรับการตั้งหรือตาย ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถก่อนยินยอมรับการตั้ง หรือก่อนตั้ง แล้วแต่กรณี ให้ถือเสมือนว่าไม่มีการกำหนดตัวอนุญาโตตุลาการหรือผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการนั้น

ถ้าอนุญาโตตุลาการผู้ยินยอมรับการตั้งแล้วผู้ใดตาย ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่แทนโดยวิธีเดียวกับการตั้งอนุญาโตตุลาการผู้นั้น

ในกรณีที่อนุญาโตตุลาการผู้ยินยอมรับการตั้งแล้วผู้ใดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ไม่เต็มใจปฏิบัติหน้าที่หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้มีคำสั่งตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่แทนอนุญาโตตุลาการผู้นั้นได้

มาตรา ๑๖ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้าไม่อาจหาเสียงข้างมากได้ ให้อนุญาโตตุลาการตกลงร่วมกันตั้งบุคคลหนึ่งขึ้นเป็นผู้ชี้ขาด ในกรณีที่อนุญาโตตุลาการไม่สามารถตั้งผู้ชี้ขาดได้ ให้อนุญาโตตุลาการคนใดคนหนึ่ง หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้มีคำสั่งตั้งผู้ชี้ขาด และให้นำมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับแก่ผู้ชี้ขาดด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๓
วิธีพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๑๗ ก่อนจะทำคำชี้ขาด ให้อนุญาโตตุลาการฟังคู่กรณีและมีอำนาจทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรในข้อพิพาทที่เสนอมานั้น

ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการหรือกฎหมายมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อนุญาโตตุลาการมีอำนาจดำเนินวิธีพิจารณาใด ๆ ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงหลักแห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่จำต้องอาศัยอำนาจศาลในการออกหมายเรียกพยานให้พยานสาบานตนให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใด ใช้วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีในระหว่างการพิจารณา หรือให้ชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายใด อนุญาโตตุลาการคนใดคนหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาเช่นว่านั้น ถ้าศาลเห็นว่ากระบวนพิจารณานั้นหากเป็นการพิจารณาของศาล แล้วศาลทำให้ได้ก็ให้ศาลจัดการให้ตามคำร้องนั้น ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการนั้น ๆ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๙ ในการดำเนินการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการ คู่กรณีจะดำเนินการด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน หรือตั้งทนายความคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้ดำเนินการแทนตนก็ได้

หมวด ๔
คำชี้ขาดและการบังคับตามคำชี้ขาด

มาตรา ๒๐ คำชี้ขาดต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่ออนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาด แล้วแต่กรณีโดยระบุเหตุผลแห่งข้อวินิจฉัยทั้งปวงไว้โดยชัดแจ้งด้วย แต่จะกำหนดหรือชี้ขาดการใดให้เกินขอบเขตแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือคำขอของคู่กรณีไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๗ หรือเป็นไปตามข้อตกลงหรือการชี้ขาดให้เป็นการประนีประนอมยอมความกันระหว่างคู่กรณี

มาตรา ๒๑ คำชี้ขาดจะต้องทำให้เสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันตั้งอนุญาโตตุลาการคนสุดท้ายหรือผู้ชี้ขาดโดยชอบ เว้นแต่คู่กรณีได้ตกลงกำหนดเวลาไว้เป็นอย่างอื่น

กำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือกำหนดเวลาที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีอาจตกลงกันขยายได้ ถ้าตกลงกันไม่ได้ ให้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรืออนุญาโตตุลาการ หรือผู้ชี้ขาดยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ และให้ศาลมีอำนาจสั่งขยายเวลาได้ตามที่เห็นสมควร

ห้ามมิให้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยกเหตุที่อนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดมิได้ทำคำชี้ขาดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองขึ้นเป็นเหตุคัดค้านการบังคับตามคำชี้ขาดนั้น เว้นแต่จะได้ยกเหตุดังกล่าวขึ้นโต้แย้งเป็นหนังสือต่ออนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดไว้ภายในกำหนด

(๔) ผู้พิพากษาซึ่งไต่สวนคดีนั้นมีความเห็นแย้ง หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือ

(๕) เป็นคำสั่งที่เกี่ยวด้วยการใช้วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีในระหว่างการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการตามมาตรา ๑๘

หมวด ๕
ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการ

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่มิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญาอนุญาโตตุลาการ ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอนุญาโตตุลาการและค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาด แต่ไม่รวมถึงค่าทนายความและค่าใช้จ่ายของทนายความ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาด แล้วแต่กรณีแต่ไม่ว่าจะได้ตกลงกันไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือกำหนดไว้ในคำชี้ขาดเป็นประการใด ถ้าศาลที่มีเขตอำนาจเห็นสมควร อาจกำหนดให้ใหม่ตามความเป็นธรรมก็ได้

ในกรณีที่มิได้กำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดไว้ในคำชี้ขาด คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อนุญาโตตุลาการ หรือผู้ชี้ขาดอาจยื่นคำร้องให้ศาลที่มีเขตอำนาจมีคำสั่งเรื่องค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอนุญาโตตุลาการและค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดให้ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

หมวด ๖
การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ

มาตรา ๒๘ อนุญาโตตุลาการต่างประเทศ หมายถึง อนุญาโตตุลาการที่กระทำการพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาททั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่นอกราชอาณาจักรไทย และคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้มีสัญชาติไทย

มาตรา ๒๙ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศจะได้รับการรับรองและบังคับในราชอาณาจักรไทยก็เฉพาะแต่คำชี้ขาดที่อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นภาคี และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่ประเทศไทยยอมตนเข้าผูกพันเท่านั้น

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศที่อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีหลังจากวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับย่อมได้รับการรับรองและบังคับในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

เวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่สิ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และก่อนที่จะมีการส่งสำเนาคำชี้ขาดไปถึงคู่กรณีฝ่ายนั้น

เมื่อทำคำชี้ขาดเสร็จแล้ว อนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดจะต้องจัดส่งสำเนาคำชี้ขาดนั้นถึงคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกคน

มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ และสัญญาอนุญาโตตุลาการ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดให้เป็นที่สุดและผูกพันคู่กรณี เมื่อได้มีการส่งสำเนาคำชี้ขาดนั้นถึงคู่กรณีตามมาตรา ๒๑ วรรคสี่แล้ว

ถ้าในคำชี้ขาดใดมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย เมื่ออนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ อนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาด ห้ามมิให้บังคับตามคำชี้ขาดนั้น เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจและศาลได้มีคำพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น คำร้องขอนี้ให้ยื่นภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงคู่กรณีตามมาตรา ๒๑ วรรคสี่แล้ว

เมื่อศาลได้รับคำร้อง ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รีบทำการไต่สวนและมีคำพิพากษาโดยด่วน ทั้งนี้ ต้องให้คู่กรณีฝ่ายที่จะถูกบังคับขอมีโอกาสคัดค้านก่อน

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำชี้ขาดใดไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ข้อพิพาทนั้น หรือเป็นคำชี้ขาดที่เกิดจากการกระทำ หรือวิธีการอันมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมิได้อยู่ในขอบเขตแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการที่มีผลผูกพันตามกฎหมายหรือคำขอของคู่กรณีให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดนั้น

ในกรณีที่คำชี้ขาดใดมีความบกพร่องอันมิใช่สาระสำคัญและอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เช่น การคำนวณตัวเลขหรือการกล่าวอ้างถึงบุคคลหรือทรัพย์สิ่งใดผิดพลาดไป ศาลอาจแก้ไขให้ถูกต้องและมีคำพิพากษาให้บังคับตามคำชี้ขาดที่ได้แก้ไขแล้วนั้นได้

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ศาลที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ ศาลที่มีการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการอยู่ในเขต หรือศาลที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต หรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาท ซึ่งได้เสนอต่ออนุญาโตตุลาการนั้น

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้เขตอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล เว้นแต่

(๑) มีข้ออ้างแสดงว่าอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดมิได้กระทำการโดยสุจริต หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้กลฉ้อฉล

(๒) คำสั่งหรือคำพิพากษานั้นฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) คำสั่งหรือคำพิพากษานั้นไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๓๐ เมื่อคู่กรณีฝ่ายใดประสงค์จะให้มีการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศตามมาตรา ๒๙ ให้คู่กรณีฝ่ายนั้นยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงคู่กรณีตามมาตรา ๒๑ วรรคสี่

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาของศาลโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑ ผู้ซึ่งขอบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ จะต้องมีเอกสารดังต่อไปนี้มาแสดงด้วย

(๑) ต้นฉบับคำชี้ขาด หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง

(๒) ต้นฉบับสัญญาอนุญาโตตุลาการ หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง

(๓) คำแปลเป็นภาษาไทยของคำชี้ขาดและสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้น โดยมีผู้แปลซึ่งได้สาบานตัวแล้ว เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ ตัวแทนทางทูตหรือกงสุลไทยเป็นผู้รับรอง

มาตรา ๓๒ การขอบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ที่อยู่ในบังคับแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ฉบับนครเจนีวา ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗) นั้น ศาลจะพิพากษาบังคับให้เมื่อคู่กรณีที่ขอบังคับสามารถพิสูจน์ได้ว่าคำชี้ขาดดังกล่าวมีลักษณะครบถ้วนดังต่อไปนี้

(๑) ได้ทำขึ้นในอาณาเขตของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ฉบับนครเจนีวา ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗) และต้องเป็นคำชี้ขาดระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ในบังคับของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญานี้ด้วย

(๒) ได้ทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการที่อยู่ในบังคับของโปรโตกลว่าด้วยข้อตกลงมอบให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด ฉบับที่เปิดให้ลงนาม ณ นครเจนีวา เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖ (ค.ศ. ๑๙๒๓)

(๓) ได้ทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการที่ผลผูกพันตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับสัญญานั้น

(๔) ได้ทำขึ้นโดยอนุญาโตตุลาการซึ่งได้กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือตามข้อตกลงของคู่กรณี

(๕) ได้ทำขึ้นตามกระบวนวิธีพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๖) เป็นคำชี้ขาดเกี่ยวกับข้อพิพาทที่อาจเสนอให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดได้ตามกฎหมายไทย

(๗) มีผลผูกพันเป็นยุติแล้วในประเทศที่ทำคำชี้ขาดนั้น

(๘) สามารถบังคับได้โดยไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายไทยหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๓๓ ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธการขอบังคับตามคำชี้ขาดตามมาตรา ๓๒ ได้ ถ้าปรากฏต่อศาลว่า

(๑) คำชี้ขาดได้ถูกเพิกถอนเสียแล้วในประเทศที่ทำคำชี้ขาดนั้น

(๒) ผู้ซึ่งจะถูกบังคับไม่สามารถเข้าต่อสู้คดีในชั้นอนุญาโตตุลาการได้ เพราะมิได้รับการแจ้งล่วงหน้าเพื่อให้ทราบถึงการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการภายในระยะเวลาอันสมควร หรือผู้ซึ่งจะถูกบังคับเป็นผู้บกพร่องในเรื่องความสามารถตามกฎหมายและไม่มีผู้ดำเนินคดีแทนโดยชอบ หรือ

(๓) คำชี้ขาดมิได้วินิจฉัยให้ครบทุกประเด็นข้อพิพาทที่คู่กรณีเสนอ หรือคำชี้ขาดวินิจฉัยเกินขอบเขตที่กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๓๔ การขอบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ที่อยู่ในบังคับแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือ และการใช้บังคับคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ฉบับนครนิวยอร์ค ลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๑ (ค.ศ. ๑๙๕๘) นั้น ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธเสียได้ ถ้าผู้ซึ่งจะถูกบังคับสามารถพิสูจน์ได้ว่า

(๑) คู่สัญญาอนุญาโตตุลาการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บกพร่องในเรื่องความสามารถตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คู่สัญญาฝ่ายนั้น

(๒) สัญญาอนุญาโตตุลาการไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายแห่งประเทศที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ หรือตามกฎหมายแห่งประเทศที่ทำคำชี้ขาดนั้นในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงดังกล่าว

(๓) ไม่มีการแจ้งให้ผู้ซึ่งจะถูกบังคับทราบล่วงหน้าโดยชอบถึงการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการหรือการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ หรือผู้ซึ่งจะถูกบังคับนั้นไม่สามารถเข้าต่อสู้คดีในชั้นอนุญาโตตุลาการได้เพราะเหตุประการอื่น

(๔) คำชี้ขาดวินิจฉัยเกินขอบเขตแห่งข้อตกลงในการเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ แต่ถ้าคำชี้ขาดที่วินิจฉัยเกินขอบเขตนั้นสามารถแยกออกได้จากคำชี้ขาดส่วนที่วินิจฉัยในขอบเขตแล้ว ศาลอาจบังคับตามคำชี้ขาดส่วนที่วินิจฉัยอยู่ในขอบเขตแห่งข้อตกลงนั้นให้ก็ได้

(๕) องค์ประกอบของคณะอนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาด หรือวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการมิได้เป็นไปตามที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ หรือมิได้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ทำคำชี้ขาดในกรณีที่มิได้ตกลงกันไว้ หรือ

(๖) คำชี้ขาดยังไม่มีผลผูกพันเป็นยุติ หรือได้ถูกเพิกถอน หรือระงับใช้เสียแล้ว โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือภายใต้กฎหมายของประเทศที่ทำคำชี้ขาด แต่ถ้าเพียงแต่มีการยื่นเรื่องราวขอให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทำการเพิกถอนหรือระงับใช้ซึ่งคำชี้ขาดนั้น ศาลอาจเลื่อนการพิจารณาคดีขอบังคับตามคำชี้ขาดไปได้ตามที่เห็นสมควร และหากคู่ความฝ่ายที่ขอบังคับตามคำชี้ขาดร้องขอ ศาลอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ถูกบังคับหาประกันที่เหมาะสมก่อนก็ได้

มาตรา ๓๕ ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธการขอบังคับตามคำชี้ขาดตามมาตรา ๓๔ ได้ ถ้าปรากฏต่อศาลว่าคำชี้ขาดนั้นเกี่ยวกับข้อพิพาทที่ไม่สามารถจะระงับโดยทางอนุญาโตตุลาการได้ตามกฎหมายไทย หรือถ้าการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติระหว่างประเทศ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๖ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการ และการดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการใดที่ได้กระทำไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
นายกรัฐมนตรี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

เอกสารประกอบการสัมมนา

เรื่อง

ปัญหาบางประการในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิด

ในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

โดย

นายนพพร โพธิรังสิยากร

ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ปัญหาบางประการในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิด ในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

การพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดนับว่าเป็นวิธีการสำคัญหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญา เพราะเป็นการค้นหาตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษ ทั้งนี้เพราะการลงโทษผิดคนหรือการลงโทษเอาแก่ผู้บริสุทธิ์ ย่อมเป็นการขัดต่อหัวใจของหลักนิติธรรมที่ว่า "ปล่อยตัวผู้กระทำผิดสิบคนยังดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว"

การพิสูจน์ตัวบุคคลกระทำได้หลายวิธีด้วยกัน แต่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในแง่ของการยอมรับฟังในฐานะพยานหลักฐานการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดมีด้วยกัน ๒ วิธี ดังนี้

๑. การพิสูจน์ด้วยวิธีทางนิติวิทยาศาสตร์ (scientific procedures) เป็นการตรวจสอบและค้นหาพยานหลักฐาน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์หาตัวผู้กระทำความผิด เช่น การตรวจกรุ๊ปเลือด ลายพิมพ์นิ้วมือ วัสดุเสื้อผ้าหรือเครื่องใช้ พิสูจน์ลายมือเขียน หรือเส้นผม เป็นต้น แล้วเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้จากตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา

๒. วิธีที่สอง เป็นการพิสูจน์ตัวบุคคลจากความทรงจำของพยาน ดังมีวิธีปฏิบัติ ๓ ประการ คือ

ก. การชี้ตัวผู้ต้องหา (identification parade หรือ line - up) การปฏิบัติในวิธีนี้เป็นการให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาเข้าแถวยืนปะปนกับบุคคลอื่นเพื่อให้ผู้เสียหายหรือพยานระบุตัวผู้กระทำผิดออกมาจากในกลุ่มคนดังกล่าว[๑]

ข. การเผชิญหน้า (confrontation หรือ showup) เป็นการให้ผู้เสียหายหรือพยานดูตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา ซึ่งจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจัดให้อยู่คนเดียวไม่ปะปนกับบุคคลอื่นเหมือนดังวิธีแรก เพื่อยืนยันว่า เป็นผู้กระทำผิดหรือไม่[๒]

ค. การดูภาพถ่าย (photographic display) วิธีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะให้ผู้เสียหายหรือพยานดูภาพถ่ายของบุคคลหลายคน เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลที่ปรากฏตามภาพถ่ายดังกล่าวเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่[๓]

การพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิด โดยการค้นหาด้วยวิธีทางนิติวิทยาศาสตร์ ดูจะมีปัญหาน้อยกว่าทางด้านการพิสูจน์จากความทรงจำของพยาน ทั้งนี้เนื่องจาก การพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดในวิธีหลังนี้

---

๑. Hazel B. Kerper, *Introduction to the Criminal Justice System*, 2 ed., (St. Paul : West Publishing, 1982) p. 264

๒. ibid.

๓. ibid.

ตามสถิติไม่ว่าจะของเจ้าพนักงานตำรวจ ศาล อัยการ หรือราชทัณฑ์ ทั้งในอังกฤษ[๔] หรือสหรัฐอเมริกา[๕] พบว่ามีการลงโทษผู้บริสุทธิ์ เพราะเหตุที่ผู้เสียหายและพยานจดจำและระบุตัวผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดไปอยู่เสมอ

สาเหตุสำคัญของความผิดพลาดหรือปัญหาอันเนื่องมาจากการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดจากความจำของพยานหรือผู้เสียหาย สามารถจำแนกออกได้ดังนี้

๑. การจดจำผิด
๒. วิธีการพิสูจน์ตัวบุคคลกระทำโดยไม่เหมาะสม
๓. ผู้เสียหายและพยานไม่กล้าชี้ตัว

ซึ่งรายละเอียดของสภาพและสาเหตุของปัญหามีดังนี้

๑. การจดจำผิด

๑.๑ สภาพและสาเหตุของปัญหา

การจดจำผู้กระทำผิดได้หรือไม่นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่การพิจารณาคดีอาญาแทบทุกคดีจะต้องประสบ ในหลายกรณีที่ผู้เสียหายมีโอกาสจ้องมองผู้กระทำผิดได้เพียงแค่การเหลือบมองเพียงครั้งเดียว จะมองเห็นหรือไม่ หรือเห็นแล้วในภาวะที่ถูกทำร้ายหรือมีภัยเช่นนั้น จะจดจำคนร้ายได้ละเอียดมากน้อยเพียงใด จึงเป็นปัญหาที่น่าขบคิด

ปัญหาเช่นนี้เดิมมิได้รับความสนใจจากนักกฎหมายและสาธารณชนมากนัก จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ หลังจากที่ศาลสูงสุดได้มีคำพิพากษาคดี **United States v. Wade**[๖] แล้ว บุคคลในวงการต่าง ๆ โดยเฉพาะเหล่านักกฎหมายในสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาการระบุตัวคนร้ายผิดพลาดเช่นนี้มากยิ่งขึ้น[๗]

ความตื่นตัวของนักกฎหมายอเมริกันมีส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้สาธารณชนในอังกฤษเริ่มเรียกร้องให้ศาลและนักกฎหมายของตนให้ความสำคัญกับปัญหาการจดจำผู้กระทำผิดผิดตัวมากยิ่งขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๖ รัฐบาลอังกฤษได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสำรวจข้อปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดขึ้น คณะกรรมการดังกล่าวพบว่า การชี้ตัวหรือระบุตัวผู้กระทำผิดโดยความจำของพยานนั้น ปรากฏความผิดพลาดเป็นจำนวนสูง คณะกรรมการนี้จึงหาทางป้องกันโดยให้ข้อเสนอแนะไว้หลายประการในรายงาน เรื่อง พยานหลักฐานทางคดีอาญา เกี่ยวกับการ

---

๔. Edward J. Imwinkelried & others, *Criminal Evidence,* (St. Paul : West Publishing, 1979) p. 36
๕. ibid. อ้างถึง E. Borchard, *Convicting the Innocent* (1932), F. Block, *The Vindicators* (1963), E. Garder, *The Court of Last Resort* (1952)
๖. 388 U.S. 218, 18 L. Ed. 2d. 1149 (1967)
๗. Edward J. Imwinkelried, loc. cid.

พิสูจน์บุคคล[๙] ซึ่งต่อมาข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังกล่าวได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินในคดี **Turnbull**[๙] โดยนำข้อเสนอแนะในรายงานมาเป็นหลักของคำวินิจฉัย

แม้จะปรากฏสถิติมาตลอดว่า ผู้เสียหายหรือพยานอาจจดจำคลาดเคลื่อนในการระบุตัวผู้กระทำความผิด แต่ในขณะเดียวกันกลับปรากฏว่า คดีที่มีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยลูกขุน คณะลูกขุนจะเชื่อและถือเอาคำของผู้เสียหายหรือพยานที่ระบุตัวจำเลยว่าเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดมาเป็นพยานสำคัญและมีน้ำหนักยิ่งในการทำคำชี้ขาดของตน[๑๐]

อันที่จริงข้อมูลที่ได้รับจากการค้นคว้าและรวบรวมจะแสดงรับกันมาตลอดว่าผู้เสียหายคือผู้ที่จดจำและระบุตัวผู้กระทำผิดอย่างผิดพลาดมากกว่าพยานอื่น ๆ[๑๑] ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากผู้เสียหายจะผนวกเอาอารมณ์ความโกรธแค้น และการอยากแก้แค้นส่วนตัวมาเป็นแรงให้ค้นหาตัวผู้กระทำผิดแล้วทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอย่างง่ายดาย เหตุที่ผู้เสียหายมักจดจำเหตุการณ์ผิดพลาดก็เนื่องจากโอกาสที่ตนมองเห็นคนร้ายนั้นเป็นสภาวะพิเศษที่มีความฉุกละหุกและตื่นเต้นสะเทือนขวัญ[๑๒] หากผู้เสียหายเป็นเด็กหรือผู้หย่อนอายุแล้ว ยิ่งปรากฏว่ามีการจดจำผู้กระทำผิดผิดพลาดมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุที่สภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเหล่านี้ไม่อยู่ในสภาพหรือไม่มีประสบการณ์ในการจดจำและแยกแยะรายละเอียดของตัวผู้กระทำผิดได้อย่างละเอียดพอ

ลักษณะพิเศษอีกประการก็คือ การที่ผู้เสียหายมักจะปักใจเชื่อว่าผู้ที่ตนชี้ระบุว่าเป็นผู้กระทำผิดจะต้องเป็นคนร้ายตัวจริงอย่างแน่นอน และมักไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าว[๑๓] และไม่ว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าความจำของผู้เสียหายในการจดจำระบุตัวผู้กระทำผิดมักคลาดเคลื่อนไม่แน่นอนเสมอไป แต่คณะลูกขุนซึ่งประกอบด้วยประชาชนทั่วไปที่ถูกคัดเลือกให้เป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีก็ยังมีทัศนคติในทางเชื่อ ไว้ใจ เห็นใจ และต้องการทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้แม้จำเลยจะแสดงพยานหลักฐาน หักล้างพยานโจทก์สักเพียงใด หากผู้เสียหายยืนยันอย่างมั่นคงว่าจำเลยคือผู้กระทำผิดแล้ว คณะลูกขุนก็มักจะคล้อยตามคำเบิกความของผู้เสียหายเสมอ[๑๔]

๑.๒ ข้อสังเกตและการแก้ไขปัญหา

เป็นที่เชื่อกันว่า มาตรการในการตรวจสอบว่า ผู้เสียหายหรือพยานจะจำเหตุการณ์หรือจำคนร้ายได้แน่ชัดและถูกต้องหรือไม่ ตามที่ศาลอุทธรณ์ของอังกฤษได้วางหลักไว้ในคดี **Turnbull**

---

๙. *Report on Evidence of Identification in Criminal Cases* (1976)

๙. (1977) Q.B. 224

๑๐. Edward J. Imwinkelried, loc. cid, อ้าง E. Borchard, *Convicting the Innocent XII* (1932), P. Wall, *Eye - Witness Identification in Criminal Cases 41* (1965)

๑๑. ibid, p. 362

๑๒. William & Hammelmann, Identification Parades, Part I, 1963 *Crim. L. Rev.* 479, 480

๑๓. Gorphe, Showing Prisoners to Witness for Identification. *1 Am. J. Police Sci.* 79, 82 (1930) และคำวินิจฉัยในคดี *United States v. Wade*, p. 229

๑๔. Edward J. Imwinkelried, op. cit., p. 362

จะเป็นแนวทางที่เหมาะสมและควรถือเป็นบรรทัดฐานขั้นต้นที่พนักงานสอบสวนและศาลจะควรคำนึงถึง

คดีดังกล่าวผู้พิพากษา ลอร์ด วิดเจอรี่ ซี. เจ. ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการตรวจสอบความจำของพยานไว้ว่า

"ประการแรก คดีใดก็ตามที่อาศัยคำพยานเพียงไม่กี่ปาก หรืออาจจะเพียงปากเดียวในการยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้าย แต่จำเลยก็ได้ปฏิเสธต่อสู้ว่าตนมิใช่คนร้ายเช่นนี้ ให้ศาลพึงถือเป็นหน้าที่ว่าจะต้องเตือนลูกขุนให้เพิ่มความระมัดระวังในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักคำพยานดังกล่าวว่าที่พยานชี้ระบุว่าจำเลยเป็นคนร้ายนั้นน่าเชื่อมากน้อยเพียงไร โดยควรจะชี้แนะข้อสังเกตบางประการเพื่อเป็นแนวทางในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักคำพยาน คำแนะนำเช่นนี้ ให้ศาลกล่าวโดยแจ้งชัดในเนื้อความและไม่จำต้องใช้ถ้อยคำให้มีความสละสลวยในทางภาษา เพราะอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ประการที่สองให้ศาลชี้ให้ลูกขุนพิจารณาอย่างละเอียดในพฤติการณ์แวดล้อมและโอกาสที่พยานเข้าไปพบเห็นเหตุการณ์ ระยะเวลาที่พยานได้เห็นคนร้าย เห็นในระยะห่างเท่าใด มีสภาพแสงเป็นอย่างไร มีโอกาสเห็นชัดเจนหรือไม่ เช่น อาจจะพบเห็นเหตุการณ์ในขณะอยู่ในรถยนต์ที่แล่นไปตามทาง หรือมีฝูงชนอยู่มากมาย พยานเคยเห็นคนร้ายมาก่อนหรือไม่ และบ่อยครั้งหรือไม่ หากพบเห็นบางครั้งบางคราวไม่บ่อยนักดูว่ามีเหตุผลพิเศษให้พยานจดจำคนร้ายได้หรือไม่ นับตั้งแต่การพบเห็นคนร้ายครั้งล่าสุด จนถึงวันที่แจ้งรูปพรรณให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือได้มาชี้ตัวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมห่างกันมานานเพียงใด ขณะเห็นคนร้ายกำลังทำอะไร ท่าทางกริยาของคนร้าย นอกจากนี้ ศาลควรจะแนะนำข้อบกพร่องของพยานเกี่ยวกับการชี้ระบุตัวบุคคลด้วย เหล่าลูกขุนด้วย

ในกรณีที่พยานเคยพบเห็นคนร้ายมาก่อน ย่อมเป็นคำพยานที่น่าเชื่อถือว่า กรณีที่คนร้ายเป็นคนแปลกหน้า กระนั้นก็ตามศาลก็ควรเตือนลูกขุนให้ทราบว่า อาจมีกรณีจำสับสนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นญาติสนิท หรือเพื่อนสนิทกับคนร้ายก็ได้"[๑๕]

คดี *Turnbull* ได้กล่าวสรุปแนวทางปฏิบัติเพื่อตรวจสอบความจำของพยานเกี่ยวกับตัวจำเลยไว้ในที่สุดว่า

ก. ในคดีที่อาศัยพยานบุคคลในการจดจำว่าจำเลยเป็นคนร้ายใช่หรือไม่ ศาลจะต้องใช้วิจารณญาณอย่างเป็นพิเศษ

ข. ต้องเตือนลูกขุนให้ทราบถึงแนวทางการวินิจฉัยข้อปัญหาดังกล่าว โดยอธิบายให้ทราบด้วยว่า ควรจะพิจารณาจุดใด อย่างไร

ค. ในคดีที่มีพฤติการณ์พิเศษ ศาลต้องแจ้งพฤติการณ์พิเศษและข้อพึงสังวรณ์ให้ลูกขุนทราบด้วย

---

๑๕. *Turnbull*, at p. 223

ถ้าคดีใดศาลมิได้ดำเนินกระบวนพิจารณาไปตามแนวทางดังกล่าว ศาลสูงจะถือว่าเป็นการพิจารณาที่ยังไม่รัดกุม และอาจยกคำพิพากษาของศาลล่างนั้นเสีย[๑๖]

แนวข้อปฏิบัติที่ได้วางไว้ในคดี *Turnbull* ดังกล่าว ต่อมาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย และผู้พิพากษาบางนายถึงกับกล่าวว่า ข้อปฏิบัติทำนองนี้ ควรจะถือเป็นแบบอย่างที่ทุกศาลควรยึดถือ[๑๗]

แนวทางที่ดี *Turnbull* พยายามสร้างหลักวางไว้เป็นแต่เพียงแนวพื้นฐานเบื้องต้น ในทางปฏิบัติศาลจะต้องพิจารณาเนื้อหาของคำพยานในแต่ละคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป จุดสำคัญอยู่ที่ว่า คำพยานนั้นจะรับฟังเอาความจริงและเชื่อถือได้เพียงใดว่า จำเลยเป็นคนร้ายจริงดังที่ผู้เสียหายหรือพยานชี้ระบุตัวไว้

การพิจารณาพิพากษาคดีแม้จะได้ปฏิบัติไปตามแนวทางดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีข้อควรคำนึงต่อไปอีกว่า พยานนั้น "ดี" เพียงใด ถ้าพยานเบิกความว่าจำจำเลยได้เพราะมีโอกาสพบเห็นจำเลยเป็นเวลานานในขณะเกิดเหตุหรือเคยเห็นจำเลยมาก่อน และแจ้งระบุในโอกาสแรกว่าจำเลยเป็นคนร้าย ก็ย่อมเป็นคำพยานที่มีน้ำหนัก[๑๘] ยิ่งถ้าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานรู้จักจำเลยเป็นอย่างดีอยู่แล้วก่อนเกิดเหตุ ปัญหาที่จะคำนึงว่าพยานจำคนร้ายได้หรือไม่ก็จะหมดไป[๑๙]

ในกรณีกลับกัน ถ้าเป็นพยาน "เลว" หรือ "มีน้ำหนักน้อย" มานำสืบประกอบข้ออ้างว่าเห็นคนร้ายและจำได้ว่าเป็นจำเลยก็ย่อมไม่น่ารับฟัง เช่น พยานมีโอกาสเหลือบมองคนร้ายเพียงระยะสั้นหรือมองเห็นไม่ถนัด รวมทั้งการที่พยานไม่อยู่ในภาวะจะมองเห็น หากโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบให้เชื่อว่าพยานจำคนร้ายได้ว่าเป็นจำเลย ศาลก็ควรจะเรียกสำนวนคืนมาจากลูกขุนและยกฟ้องเสีย[๒๐] ข้อเท็จจริงทำนองนี้ดังเช่นในคดี *Garner v. Chief Constable of Manchester,*[๒๑] ซึ่งเป็นเรื่องผู้เสียหายถูกชิงทรัพย์ในลักษณะที่เรียกว่า "mugging" กล่าวคือ คนร้ายจะเข้าทำร้ายแล้วเอาทรัพย์ไป ศาลเห็นว่าพฤติการณ์เช่นนี้ ผู้เสียหายมีโอกาสเห็นคนร้ายไม่นานนัก อาจจะกล่าวได้ว่า เห็นเพียงแว็บเดียวก็ว่าได้ คดีเช่นนี้ต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่นในสำนวนเป็นสำคัญ เพื่อนำมาพิจารณายืนยันว่าจำเลยคือคนร้าย

คนต่างด้าวและชนกลุ่มน้อย

ดูจะเป็นความจริงอยู่ว่า บุคคลจะจดจำและจำแนกความแตกต่างในรูปร่างหน้าตาของคนเชื้อชาติเดียวกันได้ชัดเจนแน่นอนกว่าบุคคลต่างเชื้อชาติ จากการสอบถามความเห็นของชาว

---

๑๖. ibid, at p. 231

๑๗. *Mc Shane v. Northumbria Chief Constable,* (1980) 72 Cr. App. R. 208, 211

๑๘. Richard May, *Criminal Evidence,* (London : Sweet & Maxwell, 1986) p. 283

๑๙. ibid.

๒๐. *Turnbull,* at pp. 229-230

๒๑. *The Times,* May 14, 1983

อเมริกันผิวขาวพบว่า จำนวนไม่น้อยที่เห็นว่า คนผิวดำ คนผิวเหลือง และคนเชื้อสายลาตินอเมริกา มีหน้าตาคล้าย ๆ กันไปหมดจนไม่อาจแยกความแตกต่างได้ ปัญหาการแบ่งแยกความแตกต่างของบุคคลเชื้อชาติอื่นไม่ได้เช่นนี้เป็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการระบุตัวผู้กระทำผิดที่เป็นคนต่างด้าวหรือชนกลุ่มน้อยมาโดยตลอด แต่ปัญหานี้ก็ถูกละเลยมาโดยตลอดเช่นกัน

ต่อมาเมื่อรายการสารคดีทางโทรทัศน์ ชื่อ ๖๐ นาที (60 Minutes) ได้เผยแพร่สารคดีเรื่อง "Open and Shut Case"[๒๒] เกี่ยวกับการที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นชาวอเมริกันผิวขาวถูกคนร้ายชาวอเมริกันผิวดำข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องสงสัยมาให้ผู้เสียหายชี้ตัว ผลปรากฏว่าผู้เสียหายชี้ตัว วิลเลี่ยม แจคสัน ผู้ต้องสงสัยได้อย่างถูกต้อง ชั้นพิจารณาแม้โจทก์จะมีพยานคือผู้เสียหายเพียงปากเดียวยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้าย อีกทั้งไม่ว่าจำเลยจะนำพยานอ้างสถานที่อยู่มากมายเพียงใดมาแสดง คณะลูกขุนซึ่งเป็นชาวอเมริกันผิวขาวทั้งหมดก็ตัดสินว่าจำเลยเป็นคนร้ายรายนี้ และให้จำคุกเป็นเวลา ๓ ปี ต่อมาจึงพบว่า แท้จริงจำเลยมิใช่คนร้าย แต่เป็นบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะและไว้ผมทรงเดียวกันกับคนร้ายเท่านั้น เมื่อความจริงปรากฏดังกล่าว จำเลยจึงได้รับการปล่อยตัวโดยสภาของรัฐโอไฮโอ (the Ohio House of Representatives) ได้อนุมัติให้ค่าเสียหายแก่จำเลยเป็นเงินจำนวนหนึ่ง[๒๓]

หลังจากที่พบว่าคณะลูกขุนลงโทษผิดคนเพราะผู้เสียหายจดจำคนร้ายผิดพลาด เนื่องมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ประชาชนก็เริ่มตื่นตัวกับปัญหาผู้กระทำผิดที่เป็นชนกลุ่มน้อย และเริ่มยอมรับว่า การจดจำคนร้ายซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยหรือบุคคลต่างเชื้อชาติกันมีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย[๒๔]

นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองหลายครั้งหลายคราวและพบทฤษฎีที่น่าเชื่อถือได้ว่า บุคคลส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยและสามารถจำแนกความแตกต่างและจดจำบุคคลเชื้อชาติเดียวกับตนได้แม่นยำกว่า หากบุคคลนั้นมีเชื้อชาติแตกต่างออกไป เช่น ชนกลุ่มน้อย การจดจำก็จะมีโอกาสผิดพลาดมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะดูเสมือนว่าใบหน้าของชาวต่างชาติหรือชนกลุ่มน้อยจะคล้าย ๆ กันไปหมด[๒๕] ถ้าผู้เสียหายหรือพยานเป็นผู้เยาว์ก็ยิ่งมีโอกาสผิดพลาดมากขึ้น[๒๖] เหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการจดจำเช่นนี้มา จากเหตุผลใหญ่ ๆ ๒ ประการด้วยกันคือ

- ความไม่คุ้นเคย
- ทัศนคติในทางลบที่มีต่อบุคคลเหล่านี้

---

๒๒. Vol XV. No. 24 at 1, broadcast by CBS, Feb 27, 1983 *New York Times*, Sep 24, 1982 at A 16 Col. 3

๒๓. Errors in Criminal Cases, *Cornell Law Review*, Vol 69 No. 5 June 15, 1984, pp. 934-936

๒๔. I Will Never Forget His Face, *New York Times*, April 21, 1984, at A 19, Col. 1

๒๕. Luce; Blacks Whites, and Yellows! They All Look Alike To Me, *Psychology Today*, Nov. 1974 at p. 102

๒๖. Shepherd, Peregowski & Ellis, A Cross - Cultural Study of Recognition Memory for Face, 9 *INT'L. J. Psychology*, 205, 210, 1974

จากการสำรวจพบว่าคนผิวขาวที่คลุกคลีใกล้ชิดกับคนผิวดำจะจดจำคนผิวดำได้แม่นยำกว่าคนที่ไม่ได้คลุกคลีใกล้ชิดกับคนผิวดำ หรือคนผิวขาวที่ไม่มีอคติกับคนผิวดำจะจดจำคนผิวดำได้แม่นยำกว่าคนที่เกลียดคนผิวดำ[๒๗]

ในทางปฏิบัติการป้องกันปัญหาระบุตัวผู้กระทำผิดผิดพลาดเพราะความแตกต่างในเชื้อชาตินั้น จะให้ศาลเตือนลูกขุนให้ใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการชั่งน้ำหนักคำพยานที่มีเชื้อชาติต่างไปจากคนร้าย[๒๘] ในขณะเดียวกัน กฎเกณฑ์ในขณะที่ทำการชี้ตัวจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและเอาใจใส่มากกว่าในคดีธรรมดาทั่ว ๆ ไป เช่น ควรจะมีทนายความของจำเลยอยู่เป็นพยานในขณะทำการชี้ตัว[๒๙] และให้ศาลพิเคราะห์ดูว่าในขณะที่มีการชี้ตัวจะมีกระบวนการใดส่อให้เห็นว่า อาจเป็นทางให้มีการชี้ผิดพลาดหรือไม่[๓๐]

๒. วิธีการพิสูจน์ตัวบุคคลกระทำโดยขัดหลักกฎหมาย

กฎเกณฑ์ที่กฎหมายสร้างขึ้นเพื่อควบคุมการพิสูจน์ตัวบุคคลก็เพื่อให้การชี้ตัวผู้กระทำผิดเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและเพื่อให้ได้มาซึ่งคนร้ายที่แท้จริง

แม้ว่าวิธีพิสูจน์ตัวบุคคลจะประกอบด้วย การชี้ตัว การเผชิญ และการดูภาพถ่าย แต่ดูเสมือนว่าวิธีชี้ตัวคนร้ายจะเป็นวิธีการที่กฎหมายยอมรับมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพราะการชี้ตัวเป็นวิธีการที่จะพิสูจน์ความทรงจำของผู้เสียหายหรือพยานในการระบุชี้ตัวคนร้ายออกมาจากกลุ่มบุคคล อันเป็นวิธีการที่ล้อจำลองสภาพสังคมซึ่งมีความหลากหลายของประชาชน การที่พยานสามารถเลือกบุคคลออกมาจากกลุ่มชนในสังคมได้ก็ย่อมเป็นข้ออ้างสนับสนุนความทรงจำของพยานได้อย่างดีประการหนึ่ง[๓๑]

การพิสูจน์ตัวบุคคลถือว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ต่อทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องสงสัย ด้วยเหตุที่หากพยานสามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง ก็ทำให้พนักงานสอบสวนมีความมั่นใจในการดำเนินคดีกับบุคคลนั้นต่อไป เพราะมีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นคนร้ายจริง แต่ถ้าพยานจำไม่ได้หรือเห็นว่าผู้ต้องสงสัยมิใช่คนร้าย ผู้ต้องสงสัยนั้นก็ควรได้รับการปล่อยตัวไปทันที[๓๒] การจัดให้มีการพิสูจน์ตัวบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายวางไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การพิสูจน์บุคคลกระทำไปอย่างเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากที่สุด การปฏิบัติไปตามกฎเกณฑ์เงื่อนไขเช่นนี้ ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง หากการจัดพิสูจน์บุคคลมิได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์แล้ว ไม่ว่าข้อเท็จจริงจะ

---

๒๗. Seeleman, The Influence of Attitude upon the Remembering of Pictorial Material, 36 *Archives of Psychology* 6 (1940)

๒๘. I Will Never Foget His Face, loc. cit.

๒๙. *United States v. Wade,* at p. 218

๓๐. *Gillbert v. California,* 338 U.S. 263, 272-274 (1967)

๓๑. *Report on the Committee on Evidence of Identification,* (1976) Cmnd. 338, s 5.89

๓๒. Richard May, op. cit., p. 288

ปรากฏว่า ผู้เสียหายหรือพยานจะจดจำคนร้ายได้แท้จริงหรือเป็นมั่นเหมาะเพียงใด ศาลก็ต้องถือว่าการพิสูจน์ตัวบุคคลเช่นนั้น "รับฟังไม่ได้" อยู่นั่นเอง[๓๓]

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปนี้ก็คือ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิสูจน์ตัวบุคคลที่ว่านั้นเป็นอย่างไร

๒.๑ วิธีการพิสูจน์บุคคล

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การพิสูจน์ตัวบุคคลโดยอาศัยความทรงจำมีด้วยกัน ๓ วิธีสำคัญ คือ

ก. การชี้ตัวผู้ต้องหา (identification parade หรือ line - up)

ข. การเผชิญหน้า (confrontation หรือ showup)

ค. การดูภาพถ่าย (photographic display)

การชี้ตัวผู้ต้องหาดูจะเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมเที่ยงธรรม และมีวิธีการที่จำลองสภาพความหลากหลายของบุคคลในสังคมมาให้พยานเลือกคนร้ายออกจากมหาชนในสังคม ด้วยเหตุนี้ ในร่างประมวลข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการพิสูจน์บุคคลของอังกฤษ[๓๔] จึงแนะนำให้ใช้วิธีปฏิบัติเฉพาะการชี้ตัวผู้ต้องหาเท่านั้น

๒.๑.๑ การเผชิญหน้า

สำหรับการเผชิญหน้า คือการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดให้พยานหรือผู้เสียหายพบผู้ต้องสงสัยในลักษณะตัวต่อตัว จากสถิติในการพิสูจน์ความทรงจำจะพบว่า พยานหรือผู้เสียหายจะมีความรู้สึกลำเอียงเชื่อว่าบุคคลที่นำมาให้ดูตัวจะเป็นคนร้าย และเป็นทางให้การพิสูจน์ตัวบุคคลเกิดความผิดพลาดได้ง่าย ด้วยเหตุนี้ ศาลอังกฤษจะไม่ยอมรับฟังพยานที่มาจากการเผชิญหน้านี้เลย[๓๕] แต่ต่อมานักกฎหมายเห็นว่าการที่จะบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องจัดการชี้ตัวผู้ต้องสงสัยในทุกกรณีคงจะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะในบางคดีมีพฤติการณ์จำเป็นเร่งด่วน เช่น ในคดี **Stovall v. Denno**[๓๖] คดีนี้ ข้อเท็จจริงมีว่า เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๑๙๖๑ มีคนร้ายบุกเข้าแทง นายแพทย์พอล เบหเรนท์ ถึงในครัวในบ้านของตน นางเบหเรนท์ ภรรยาได้ยินเสียงผิดปกติจึงเดินไปดูเหตุการณ์แล้วเข้าช่วยเหลือสามีของตน คนร้ายได้ใช้มีดแทงนายแพทย์เบหเรนท์ถึงแก่ความตาย และแทงนางเบหเรนท์ จำนวน ๑๑ แผล ขณะที่แพทย์ทำการรักษาตัวนางเบหเรนท์อยู่นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พาจำเลยมาให้เธอดูว่าจะเป็นคนร้ายหรือไม่ ซึ่งเธอตอบว่าจำเลยเป็นคนร้าย คดีปัญหาว่าการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดให้พยานดูตัวจำเลยด้วยวิธีการเผชิญหน้าเช่นนี้จะรับฟังได้หรือไม่ ศาลสูงสุดอ้างแนววินิจฉัยในคดี **Palmer v. Peyton,** 359 F. 2d 199 (C.A. 4 th Cir. 1966) ว่าการพิสูจน์บุคคลด้วยวิธีการเผชิญหน้านั้นเป็นวิธีการที่ควรได้รับ

---

๓๓. *Police and Criminal Evidence Act,* 1984, s. 67 (1)

๓๔. *The Code of Practice for the Identification of Persons*,s. 12 - 19

๓๕. *Chapman* (1911) 7 Cr. App. R. 53; *William* (1912) 8 Cr. App. R. 84

๓๖. 388 U.S. 293, 87 S.Ct. 1967, 18 L. Ed. 2d. 1199

การประณามมาโดยตลอดว่าเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมด้วยเหตุที่มีโอกาสทำให้พยานคล้อยเชื่อถือตามความเห็นของเจ้าพนักงานตำรวจได้ง่าย แล้วศาลสูงสุดวินิจฉัยต่อไปว่า อย่างไรก็ดี การจะดูว่าการพิสูจน์บุคคลด้วยการเผชิญหน้าจะต้องดูพฤติการณ์แวดล้อมด้วยเป็นสำคัญ ในคดีปกติทั่วไปจะต้องถือว่า การเผชิญหน้าไม่ควรจะรับฟัง แต่ในพฤติการณ์ของคดีนี้ นางเบหเรนท์ถูกแทงถึง ๑๑ แผล ได้รับบาดเจ็บสาหัส ไม่แน่ว่าจะมีชีวิตรอดหรือไม่ หากรีรอล่าช้าเพื่อทำการพิสูจน์บุคคลด้วยการจัดแถวให้ชี้ตัวอาจไม่ทันการ จึงควรให้จัดทำการพิสูจน์บุคคลด้วยการเผชิญหน้าได้

จากแนววินิจฉัยของศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาดังกล่าว ทำให้การพิสูจน์บุคคลด้วยการเผชิญหน้ากลับมาสู่การยอมรับของวงการกฎหมายอีกครั้ง แต่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดที่สุด ดังจะเห็นได้จากร่างประมวลข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการพิสูจน์บุคคลของอังกฤษที่อนุญาตให้ทำการพิสูจน์บุคคลด้วยการเผชิญหน้าเฉพาะในกรณีที่วิธีการชี้ตัวผู้ต้องหาไม่อยู่ในวิสัยจะปฏิบัติได้เท่านั้น[๓๗]

๒.๑.๒ การดูภาพถ่าย

การดูภาพถ่ายมีวัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อการพิสูจน์บุคคลก่อนที่จะมีการจับผู้ต้องสงสัยได้ ในชั้นนี้เองการจัดให้มีการชี้ตัวก็ดี การเผชิญหน้าก็ดี จึงไม่อาจกระทำได้ การพิสูจน์ตัวบุคคลจึงกระทำได้แต่ด้วยเพียงวิธีเดียวคือการดูภาพถ่าย[๓๘]

ในกรณีที่ได้ตัวผู้ต้องสงสัยแล้ว หรือกรณีที่จับกุมตัวผู้ต้องหาได้ ถือว่าเป็นการพิสูจน์บุคคลย่อมกระทำได้ด้วยการชี้ตัวหรือการเผชิญหน้า (หากมีพฤติการณ์พิเศษ) จึงไม่ควรที่จะให้ผู้เสียหายหรือพยานดูภาพถ่ายของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาก่อนที่จะมีการจัดให้มีการชี้ตัว[๓๙]

ในกรณีที่ยังไม่ทราบว่า ใครเป็นคนร้ายการให้ผู้เสียหายหรือพยานดูภาพถ่ายเพื่อระบุคนร้ายจึงจำเป็นจะต้องกระทำ แต่วิธีการให้ดูภาพถ่ายเช่นนี้ก็ควรอยู่ในกฎเกณฑ์ของความยุติธรรมนั่นคือ หากผู้เสียหายหรือพยานอ้างว่า เคยเห็นคนร้ายมาก่อนและเห็นอีกจะจำได้เช่นนี้ ก็ควรให้พยานตรวจดูภาพถ่ายในจำนวนพอสมควร มิใช่จะให้ดูแต่เพียงภาพสองภาพเท่านั้น[๔๐]

เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยตามที่พยานหรือผู้เสียหายชี้ตัวแล้ว ถือว่าเป็นความจำเป็นที่พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งการดูภาพถ่ายนั้นให้ผู้ต้องหาทราบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหาได้ต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มสิทธิ[๔๑] เพื่อป้องกันการจดจำภาพถ่ายผิดพลาดของพยานนั่นเอง[๔๒]

---

๓๗. *The Code of Practice for the Identification of Persons*, para. 2.5

๓๘. *Palmer* infra; Kingsland (1919) 14 Cr. App. R. 8; *Melany* (1924) 18 Cr. App. R. 2; *Dwyer* (1925)2 K.B. 799; 18 Cr. App. R. 145 at

๓๙. *Chadwick* (1917) 12 Cr. App. R. 247; *Goss* (1923) 17 Cr. App. R. 196; Haslam (1925) 19 Cr. App. R. 59

๔๐. *Melany* infra., *Dwyer* infra.

๔๑. *Lamb* (1980) 71 Cr. App. R. 198 at p. 204

๔๒. *Wright* (1934) 25 Cr. App. R. 35

ในร่างประมวลข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการพิสูจน์บุคคล ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดูภาพถ่ายไว้ว่า

ก. ห้ามจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานดูภาพถ่าย หากมีตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาอยู่แล้ว กรณีจะต้องใช้การพิสูจน์บุคคลด้วยวิธีชี้ตัวผู้ต้องหา[๔๓]

ข. ในกรณีมีพยานหลายคน พยานคนหนึ่งระบุตัวคนร้ายด้วยการดูภาพถ่ายแล้ว พยานอื่นก็ไม่ควรจะดูภาพถ่าย แต่ควรใช้วิธีการชี้ตัวผู้ต้องหา[๔๔]

ค. ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันอย่างมั่นคงว่าจำคนร้ายได้และได้ชี้ยืนยันคนร้ายด้วยการดูภาพถ่ายแล้ว เมื่อจับกุมบุคคลนั้นได้ ควรจะต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหาเพื่อเป็นการยืนยันอีกครั้งหนึ่ง[๔๕]

๒.๒ วิธีการในการชี้ตัวผู้ต้องหา

การชี้ตัวผู้ต้องหาที่จะเป็นที่ยอมรับและถือว่าเหมาะสมโดยเฉพาะในด้านความถูกต้องในการระบุตัวผู้กระทำผิดจะต้องเป็นการชี้ตัวที่กระทำอย่างเป็นกลาง โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือพยานได้ใช้ความทรงจำของตนอย่างแท้จริงในการระบุตัวคนร้าย

ข้อพึงระวังในการชี้ตัวข้อแรกก็คือ ในด้านจิตวิทยาไม่ว่าการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาจะได้กระทำอย่างเป็นกลางเพียงใดก็ตาม ก็ดูเสมือนว่าพยานหรือผู้เสียหายมักจะมีความรู้สึกว่าจะต้องมี "คนร้าย" ที่แท้จริงปะปนอยู่ในแถวเพื่อให้ชี้ตัวด้วย และทำให้ในหลายครั้งที่ปรากฏว่าพยานจำคนร้ายไม่ได้แน่ชัด แต่ก็พยายามระบุคนร้ายให้ได้ โดยอาศัยเงื่อนไขบางประการซึ่งเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมในขณะทำการชี้ตัวมากกว่าที่จะชี้ตัวด้วยการอาศัยความทรงจำของตน[๔๖]

การป้องกันความผิดพลาดอันเนื่องมาจากการชี้ตัวคนร้ายประกอบด้วยวิธีการบางประการที่จะทำให้ผู้เสียหายหรือพยานระบุตัวบุคคลในแถวจากความจำของตนอย่างแท้จริง วิธีการดังกล่าวประกอบด้วย

ก. บุคคลที่จะจัดให้อยู่ในแถวจะต้องมีรูปร่างลักษณะความสูงต่ำของรูปร่างใกล้เคียงกับผู้ต้องสงสัยมากที่สุด การจัดบุคคลให้อยู่ในแถวร่วมกับผู้ต้องสงสัยโดยมีรูปร่างลักษณะแตกต่างมากเท่าใด ก็เป็นทางให้พยานหรือผู้เสียหายจะสังเกตความเป็น "คนร้าย" ของผู้ต้องสงสัยได้มากเท่านั้น[๔๗]

ข. บุคคลที่อยู่ในแถว (fillers) จะต้องเป็นบุคคลธรรมดา และไม่รู้ว่าผู้ใดคือผู้ต้องสงสัย ไม่ควรจัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปะปนอยู่ในแถวเพราะปรากฏเสมอว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะใช้วิธี

---

๔๓. para 2.6

๔๔. Annex C., para 5

๔๕. ibid.

๔๖. William & Hammelman, op. cit., pp. 486 - 87; P. Wall, *Eye - Witness Identification in Criminal Cases* 47 (1965)

๔๗. Edward Imwinkelried, op. cit, p. 62

การบางประการในการแนะให้ผู้เสียหายหรือพยานระบุตัวผู้ต้องสงสัยได้ เช่น การที่เหลือบมองไปยังตัวผู้ต้องสงสัย ใช้ท่าทางกริยาบอกใบ้ ทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่จดจำคนร้ายได้เพียงเลือนลางเชื่อและระบุตัวผู้ต้องสงสัยเอาจากท่าทางกริยานั้นเอง[๔๘]

ค. บุคคลที่อยู่ในแถวควรจะมีจำนวนอย่างน้อย ๙ คน[๔๙] แต่ถ้าจะให้แน่ชัดยิ่งขึ้นว่าผู้เสียหายหรือพยานจดจำคนร้ายได้อย่างแน่แท้ ควรจะต้องจัดบุคคลให้อยู่ในแถวไม่น้อยกว่า ๘ คน[๕๐]

ง. ผู้เสียหายหรือพยานที่จะทำการชี้ตัวจะต้องไม่เคยเห็นรูปภาพของผู้ต้องสงสัยมาก่อน หรือไม่เคยรับทราบข้อมูลใด ๆ จากเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของผู้ต้องสงสัยมาก่อน[๕๑]

จ. เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จัดทำการชี้ตัวจะต้องทำหลักฐานระบุชื่อบุคคลที่อยู่ในแถวไว้ทั้งหมด เพื่อประโยชน์ในชั้นพิจารณา ในการจะนำตัวบุคคลดังกล่าวมาซักถาม ยืนยันว่าการชี้ตัวได้กระทำไปอย่างเที่ยงธรรมแล้ว[๕๒]

มีปัญหาหยุมหยิมเกี่ยวกับเรื่องการจัดบุคคลในแถวชี้ตัวผู้อยู่ก็คือ ใครเป็นผู้มีหน้าที่จัดบุคคลเข้าไปในแถวชี้ตัว เคยมีปัญหาในคดี **Thorne**[๕๓] คดีดังกล่าว ในชั้นสอบสวนเมื่อพนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวขึ้น ผู้ต้องหาขอให้จัดให้ชายที่ผู้ต้องหาพามาร่วมยืนในแถวชี้ตัวด้วย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิเสธไม่ยอมให้ชายที่มากับผู้ต้องหาร่วมยืนในแถวชี้ ในชั้นพิจารณาจำเลยต่อสู้คดีการชี้ตัวในชั้นสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลวินิจฉัยว่า การพิจารณาจัดบุคคลใดเข้าในแถวเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยแท้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีหน้าที่เช่นว่านั้นและจะอ้างขอให้จัดผู้ใดเข้าร่วมในแถวเพื่อชี้ตัวก็ไม่ได้ เพียงแต่ว่าเจ้าหน้าที่ผู้จัดการชี้ตัวจะต้องปฏิบัติการจัดแถวชี้ตัวให้ถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ปฏิบัติบังคับไว้

๓. ผู้เสียหายและพยานไม่กล้าชี้ตัว

ปัญหาสุดท้ายก็คือในกรณีที่จัดให้มีการชี้ตัวแล้วปรากฏว่าผู้เสียหายหรือพยานเกรงกลัวไม่กล้าชี้ตัวผู้ต้องสงสัยเช่นนี้จะกระทำอย่างไร

ในคดี **Creamer**[๕๔] ศาลได้วินิจฉัยว่า การชี้ตัวก็เพื่อเป็นการยืนยันความจำของผู้เสียหายหรือพยานว่าจดจำคนร้ายได้หรือไม่ และเมื่อเห็นบุคคลในแถวชี้ก็สามารถจำแนกแยกแยะออกมา

---

๔๘. *United States v. Wade,* at p. 230 - 31; P. Wall, op. cit; Napley, Problem of Effecting the Presentation of the Case for a Defendent, 66 *Colum. L. Rev.* 94, 99 (1966)

๔๙. William & Hammelmann., loc. cit.

๕๐. *the Code of Practice for the Identification of Persons,* Annex A.

๕๑. ibid.

๕๒. *United States v. Wade,* loc. cid.

๕๓. (1981) Crim. L. R. 702

๕๔. (1985) 80 Cr. App. R. 248

ได้ว่าผู้ใดคือผู้กระทำความผิด หากความปรากฏแล้วว่า ผู้เสียหายหรือพยานเห็นคนร้ายและจำได้ ก็ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีการชี้ตัวแล้ว ฉะนั้น แม้ว่าพยานจะไม่กล้าชี้ตัวคนร้าย เพราะเกรงกลัว คำเบิกความว่าจำได้และได้ระบุไว้แล้วว่า ผู้ต้องหาเป็นคนร้ายจึงรับฟังได้

สรุป การพิสูจน์บุคคลเป็นปัญหาสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยตรง ทางปฏิบัติในหลาย ๆ ประเทศ การพิสูจน์บุคคลกลับเป็นเรื่องที่ถูกละเลยเป็นเวลานาน

ด้วยเหตุนี้เอง หลักเกณฑ์ในการพิสูจน์บุคคลจึงยังมีช่องว่างที่ต้องการและความเห็นการประยุกต์ใช้และความเอาใจใส่จากนักกฎหมายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าข้อปัญหากฎหมายในหัวข้ออื่น ๆ เช่นกัน

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

บทที่ ๙
การชี้ตัวและชี้รูปผู้ต้องหา

ข้อ ๒๖๐ ในกรณีที่จะจัดให้ผู้กล่าวหาหรือพยานดูตัวผู้ต้องหา เพื่อให้แน่ว่าผู้กล่าวหาหรือพยานจำตัวผู้ต้องหาได้แน่นอนหรือไม่ จำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการชี้ตัว หรือชี้รูปผู้ต้องหา จึงนับว่าเป็นการสำคัญที่ต้องให้ความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาอย่างเต็มที่

ดังนี้ ผู้อำนวยการชี้ตัวนั้น ถ้าชี้ในสถานที่สถานีตำรวจตั้งอยู่ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือผู้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นไป ถ้าเป็นสถานที่อื่น ให้เป็นหน้าที่ของนายตำรวจที่มียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไปเป็นผู้อำนวยการชี้

สถานที่นั้นให้เลือกสถานที่ที่มีแสงสว่างเป็นอย่างดี และเป็นที่ซึ่งมีที่กำบังพอที่จะป้องกันมิให้ผู้กล่าวหาหรือพยานที่ยังมิได้ชี้ตัวได้เห็นตัวผู้ต้องหาก่อนที่จะเข้าชี้ตัวได้

ข้อ ๒๖๑ วิธีการชี้ตัวผู้ต้องหานั้น ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) อย่าให้ผู้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ผู้สืบสวน ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับผู้ต้องหาในคดีนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องในการชี้ตัว

(๒) ก่อนทำการชี้ตัว อย่าให้ผู้จะทำการชี้ตัวมีโอกาสติดต่อกับผู้ใดที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คดีได้ ทั้งอย่าให้เห็นตัวผู้ต้องหาหรือรูปหรือตำหนิรูปพรรณของผู้ต้องหาก่อนการชี้

(๓) จัดให้ผู้ต้องหาสวมเสื้อคล้ายคลึงกับเวลาเกิดเหตุ และจัดให้บุคคลอื่นซึ่งมีเพศ รูปร่าง ขนาด อายุ และแต่งกายคล้ายคลึงกับผู้ต้องหาอยู่ร่วมในที่เดียวกันไม่น้อยกว่า ๕ คน

ถ้าผู้ต้องหาประสงค์จะเลือกที่ยืนตามความพอใจภายในเขตที่จัดขึ้นสำหรับชี้ตัวนั้นแล้วก็ให้เลือกได้ และถ้าประสงค์จะเปลี่ยนที่อีกระหว่างที่พยานคนหนึ่ง ๆ ชี้ตัวไปแล้วก็ให้เลือกได้เช่นเดียวกัน

(๔) ก่อนให้ผู้กล่าวหาหรือพยานชี้ตัว ให้ผู้อำนวยการชี้ตัวถามผู้ต้องหาก่อนว่าตามที่จัดเพื่อให้ชี้ตัวนี้เป็นที่พอใจหรือไม่ หรือจะให้จัดการอย่างไร เพื่อให้เป็นไปตามความยุติธรรม ถ้าไม่เป็นที่พอใจหรือได้แก้ไขตามความประสงค์สิ่งที่ควรผ่อนตามได้แล้วก็ให้ทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานและให้ผู้ที่มีส่วนรู้เห็นในเวลานั้น และตัวผู้ต้องหาเองลงลายมือชื่อรับรู้ไว้ด้วยว่า เท่าที่เจ้าพนักงานจัดการชี้ตัวนี้เป็นที่พอใจแล้ว

(๕) ต้องจัดการให้ผู้กล่าวหาหรือพยานเข้าชี้ตัวทีละคน เวลาทำการชี้ตัวพยานมีสิทธิและหน้าที่เพียงทำการชี้ตัวอย่างเดียว จะทำการอย่างอื่นเช่นพูดจาหรือแสดงกิริยาเปรียบเปรยผู้ต้องหาไม่ได้เป็นต้น และต้องระวังไม่ให้ผู้ใดกระทำการอย่างใด อันเป็นเชิงแนะนำพยานให้ชี้ตัวคนใดได้

ในเวลาที่พยานชี้ตัว ผู้อำนวยการควรสังเกตไว้โดยละเอียดว่า พยานชี้ตัวผู้ต้องหาโดยถูกต้องหรือแสดงความไม่แน่ใจ หรือชี้ผิดตัวหรือไม่ชี้ หรือมีเหตุอย่างอื่นซึ่งเห็นว่าจะเป็นทางทำให้การดำเนินคดีได้เป็นไปโดยไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาอย่างไรบ้าง ก็ให้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

(๖) เมื่อพยานออกไปจากที่ชี้ตัวผู้ต้องหาแล้ว อย่าให้ไปรวมหรือมีโอกาสติดต่อกับผู้กล่าวหาหรือพยานคนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ทำการชี้ตัวผู้ต้องหา

(๗) เมื่อพยานชี้ตัวผู้ต้องหาแล้ว ให้สอบถามปากคำพยานในเรื่องที่ได้ชี้ตัวนั้นไว้ตามลักษณะแห่งการสอบสวน

ข้อ ๒๖๒ เมื่อมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจชี้ตัวผู้ต้องหาได้จะจัดให้ชี้รูปผู้ต้องหาแทนก็ให้ทำได้ หรือถ้าเป็นเรื่องที่หลักฐานยังไม่แน่นอนว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือมีเหตุอย่างอื่นที่เห็นว่าถ้าให้ชี้รูปจะไม่เป็นการเสียหายแก่ความยุติธรรม ก็ให้ชี้ตัวรูปแทนได้ แต่ให้พึงระลึกไว้ด้วยว่าการให้ดูตัวผู้ต้องหาย่อมได้ความจริงมากกว่าให้ดูรูป ฉะนั้นหากไม่เป็นการจำเป็นจริงจังแล้ว ให้ผู้กล่าวหาหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหาดีกว่า

ข้อ ๒๖๓ วิธีชี้รูปผู้ต้องหานั้น ให้นำวิธีชี้ตัวผู้ต้องหามาอนุโลมใช้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้ แต่มีข้อที่จะต้องกระทำเป็นพิเศษอยู่บ้างดังนี้

(๑) รูปภาพที่จะให้ชี้ต้องใช้รูปที่เหมือน หรือใกล้ความเป็นจริงกับตัวจริงของผู้ต้องหาตามที่เป็นอยู่ในเวลาที่ต้องหานั้น

(๒) รูปทุก ๆ รูปที่จะเอามาคละรวมกัน ต้องอย่าให้มีเครื่องหมายใด ๆ อันอาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้

(๓) ต้องนำรูปภาพผู้ต้องหามาให้พยานดูรวมกับรูปของคนอื่น ๆ ที่คละไว้ในคราวเดียวพร้อมกัน แล้วให้พยานชี้ในเวลานั้นว่ารูปไหนเป็นรูปของผู้ต้องหา

ข้อ ๒๖๔ เมื่อได้ทำการชี้ตัวหรือชี้รูปของผู้ต้องหาแล้วให้จัดการลงรายงานประจำวันและให้ทำบันทึกการชี้ตัวหรือชี้รูปนั้นไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่ออีกฉบับหนึ่งเนื้อความต้องตรงกันกับการลงรายงานประจำวัน รวมเข้าสำนวนไว้

รายนามผู้เข้าร่วมการสัมมนา

เกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม

๒๓ - ๒๕ กันยายน ๒๕๓๐

ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

กระทรวงยุติธรรม

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
	ศาลในส่วนกลาง	
	ศาลฎีกา	
๑.	นายสุชาติ สุขสุมิตร	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
๒.	นายประดิษฐ์ เอกมณี	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
๓.	นายปัญญา ถนอมรอด	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยราชการศาลฎีกา
๔.	นายวิชา มหาคุณ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยราชการศาลฎีกา
	ศาลอุทธรณ์	
๕.	นายสมมาตร พรหมานุกูล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๖.	นายเพ็ง เพ็งนิติ	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๗.	นายสุรินทร์ นาควิเชียร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๘.	นายทองเลื่อน พูลพิพัฒน์	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง ช่วยราชการศาลอุทธรณ์
	ศาลแพ่ง	
๙.	นายวิชัย ตันติกุลานันท์	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง
๑๐.	นายสุเทพ เจตนาการณ์กุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
๑๑.	นายสุพล พันธุมโน	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง
๑๒.	นายจุมพล ณ สงขลา	ผู้พิพากษาศาลแพ่ง
๑๓.	นายประยูร สุวรรณคีรี	ผู้พิพากษาศาลแพ่ง
	ศาลอาญา	
๑๔.	นายสมชาย รังสิกรรพุม	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๑๕.	นายไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ	ผู้พิพากษาศาลอาญา
๑๖.	นายไพศาล เจริญวุฒิ	ผู้พิพากษาศาลอาญา
๑๗.	ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์	ผู้พิพากษาศาลอาญา
๑๘.	นายธำรงศักดิ์ ขมะวรรณ	ผู้พิพากษาศาลอาญา

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
	ศาลแพ่งธนบุรี	
๑๙.	นายฤทธิรงค์ ปานรักษา	ผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี
	ศาลอาญาธนบุรี	
๒๐.	นายประดิษฐ์ สิงหทัศน์	ผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี
	ศาลแรงงานกลาง	
๒๑.	นายธวัชชัย พิทักษ์พล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแรงงานกลาง
	ศาลภาษีอากรกลาง	
๒๒.	นายวิชัย ชื่นชมพูนุท	ผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง
	ศาลแขวงธนบุรี	
๒๓.	นายสุทิน ปัทมราชวิเชียร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงธนบุรี
	ศาลแขวงพระนครเหนือ	
๒๔.	นายวุฒินันท์ สุขสว่าง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงพระนครเหนือ
	ศาลในส่วนภูมิภาค	
	ภาค ๑	
๑.	นายปัญญา สุทธิบดี	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนนทบุรี
	ภาค ๒	
๒.	นายสนอง ยูถะสุนทร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดระยอง
๓.	นายพีรพล จันทร์สว่าง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชลบุรี
	ภาค ๓	
๔.	นายหัสดี ไกรทองสุก	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครราชสีมา
๕.	นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี
	ภาค ๔	
๖.	นายสันติ ทักราล	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๔
๗.	นายบรรจง โพธิ์ปลั่ง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหนองคาย
	ภาค ๕	
๘.	นายสุวัฒน์ วรรธนะหทัย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเชียงใหม่
๙.	นายวสันต์ ตรีสุวรรณ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูน
	ภาค ๖	
๑๐.	นายวีระศักดิ์ รุ่งรัตน์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพิษณุโลก
๑๑.	นายวรนาถ ภูมิถาวร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดกำแพงเพชร

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
	ภาค ๗	
๑๒.	นายพิชิต คำแฝง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม
๑๓.	นายศรีศักดิ์ อินทรกำแหง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดกาญจนบุรี
	ภาค ๘	
๑๔.	นายสบโชค สุขารมณ์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดภูเก็ต
๑๕.	นายสุชาติ ชัยรัตนานนท์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพังงา
	ภาค ๙	
๑๖.	นายชัช ชลวร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสงขลา
๑๗.	นายประเสริฐ เขียนนิลศิริ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรัง
	กระทรวงยุติธรรม	
๑.	นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์	เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
๒.	นายสุเมธ สุทธิวาทนฤพุฒิ	รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)
๓.	นายประสพสุข บุญเดช	รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
๔.	นายนันทชัย เพียรสนอง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
๕.	นายพรเพชร วิชิตชลชัย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
๖.	นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
๗.	นายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา	ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติกลาง
๘.	นายจรัญ ภักดีธนากุล	ผู้อำนวยการกองวิชาการ
๙.	นายชาติชาย อัครวิบูลย์	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๐.	นายไพฤทธิ์ เศรษฐไกรกุล	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๑.	นายธนสิทธิ์ นิลกำแหง	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๒.	นายขวัญชัย รัตนไชย	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๓.	นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๔.	นายทวี ประจวบลาภ	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๕.	นายนพพร โพธิรังสิยากร	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๖.	นายจิรนิติ หะวานนท์	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๗.	นายไพจิตร สวัสดิสาร	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๑๘.	นายทองธาร เหลืองเรืองรอง	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
	กรมบังคับคดี	
๑.	นายอมรศักดิ์ นพรัมภา	เลขานุการกรม
๒.	นายไกรสร บารมีอวยชัย	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๓.	นายชีพ จุลมนต์	ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
๔.	นายสรรเสริฐ ปาลวัฒน์วิไชย	นิติกร ๖

กรมอัยการ

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายสหาย ทรัพย์สุนทรกุล	ผู้อำนวยการ สคช.
๒.	นายมนู ปิ่นกุลบุตร	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีแพ่ง กอง ๘
๓.	นายรณยุทธ ศรียิ่งยงค์	รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๑๐
๔.	นายสนอง แก่นแก้ว	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีแขวงพระนครเหนือ
๕.	นายประเวศ มะกรวัฒนะ	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองนโยบายและแผน
๖.	นายอภิชาติ อาสภวิริยะ	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญา กอง ๙
๗.	นายธนะวุฒิ เกียรติสารพิภพ	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอาญาธนบุรี ๒
๘.	นายวิจิตร อยู่สุภาพ	ผู้อำนวยการ สปช.
๙.	นายสัลวิทย์ นามโคตร	รองอัยการพิเศษประจำเขต ๔
๑๐.	นายประพันธ์ นัยโกวิท	รองผู้อำนวยการ สคช.
๑๑.	นายประทีป ตรีวิมล	รองอัยการพิเศษประจำเขต ๑
๑๒.	นายลิขิต เพชรสว่าง	รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองนโยบายและแผน
๑๓.	นายอำพล เหมาคม	รองหัวหน้าพนักงานอัยการ กองภาษี ๒
๑๔.	นายไพโรจน์ สาคะริชานนท์	หัวหน้าพนักงานอัยการ กองคดีอุทธรณ์ กอง ๒
๑๕.	นายกอบเดช แบบประเสริฐ	รองอัยการพิเศษประจำเขต ๒
๑๖.	นายยง วัฒนสิน	รองผู้อำนวยการ สคช.
๑๗.	นายจุลสิงห์ วสันตสิงห์	อัยการประจำกรม กองที่ปรึกษา
๑๘.	ร.ท.มนัส อุบลทิพย์	อัยการจังหวัดนครปฐม
๑๙.	นายเสนอ บุญประสาท	อัยการจังหวัดนครราชสีมา
๒๐.	นายประสิทธิ์ พัฒนอมร	อัยการจังหวัดสงขลา
๒๑.	นายศิโรตน์ สวัสดิพงษ์	อัยการจังหวัดแพร่
๒๒.	นายสีมา วรรณโกวิท	อัยการประจำกรม กองคดีแพ่ง
๒๓.	นายตระกูล วินิจนัยภาค	อัยการจังหวัดแม่สอด
๒๔.	นายรัฐกรณ์ นิ่มวัฒนา	อัยการจังหวัดภูเก็ต
๒๕.	นายพีระศักดิ์ ศรีสุพล	เลขานุการ กองวิชาการ

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๒๖.	นายเข็มชัย ชุติวงศ์	อัยการประจำกรม กองที่ปรึกษา
๒๗.	นายชาตรี สุวรรณิน	เลขานุการกองคดีอาญา

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายอุดม บุญธรรม	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๗
๒.	นายเสรี ถวิลหวัง	ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
๓.	ร.ท.สุขสันต์ จันวิทย์	เจ้าหน้าที่สืบสวน ๖
	ผู้สังเกตการณ์	
๑.	นายประกอบ เอี่ยมดิลกวงศ์	ผู้อำนวยการกองนิติการและพิสูจน์

สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นางมิศรา สามารถ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖ ฝ่ายพัฒนาการเมืองและการปกครอง

กรมราชทัณฑ์

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายวิญญู พานิชการ	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายธุรการ
๒.	นายศิริ ศรีสวาสดิ์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายวิชาการ
๓.	ร.ท.นายแพทย์วีระ บัวธรรม ร.น.	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางคลองเปรม
๔.	ร.ต.ท.นายแพทย์สอาด ทองแท้	ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษบางเขน
๕.	นายอำนวย สินธพพันธุ์	ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
๖.	นายประเสริฐ เมฆมณี	ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา ภาค ๑

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๗.	นายวีรพันธ์ เนืองอนันต์	เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี ๖
๘.	จ.อ.เหรียญชัย วิไลพิศ	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางขอนแก่น ภาค ๔
๙.	นายสุนันท์ พัชรครุกานนท์	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางเชียงใหม่ ภาค ๕
๑๐.	นายประพฤติ วิเชียรรัตน์	เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ ๖ เรือนจำกลางพิษณุโลก ภาค ๖
๑๑.	ร.ต.โกศล ชื่นจิตร	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครปฐม ภาค ๗
๑๒.	นายสนิทวงศ์ มณีสว่างวงศ์	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ภาค ๘
๑๓.	นายประมวล งามไตรไร	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางสงขลา ภาค๙
๑๔.	นางสาวปรียาพร ศรีมงคล	หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย กองทัณฑวิทยา
๑๕.	นายบุญช่วย พุทธิปาโมกข์	หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ กองทัณฑวิทยา
๑๖.	นายนัทธี จิตสว่าง	หัวหน้าฝ่ายวิจัยและวางแผน กองทัณฑวิทยา
๑๗.	นายวิษณุ ประจงกิจ	หัวหน้างานคดีและนิติการ ฝ่ายกฎหมาย กองทัณฑวิทยา
๑๘.	ร.ท.จิตติ แก้ววิชิต ร.น.	หัวหน้างานทัณฑปฏิบัติ ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ กองทัณฑวิทยา
๑๙.	นายแพทย์วิสัย พฤกษะวัน	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง
๒๐.	นายผัน สีดา	รักษาการแทนผู้บัญชาการเรือนจำกลางชลบุรี

สภาทนายความ

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล
๑.	นายกิตติ คุณะเกษม
๒.	นางสาวกิตติมา เอตัญญะกุล
๓.	นายกิรินทร์ ชัชวาลวงศ์
๔.	นายเกษม คำจันทร์
๕.	นายเกริก ระวังภัย
๖.	นายเกรียงไกร มงคลวราภรณ์
๗.	ร.ต.เกรียงศักดิ์ สุขสว่าง
๘.	นายไกรฤกษ์ ทุมโฆษิต
๙.	นายไกรศักดิ์ เลนุกุล
๑๐.	นายโกวิท ศุภมงคล
๑๑.	นายชุน ทองตัน

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล
๑๒.	นายคนึง สารพัฒน์
๑๓.	นางสาวคมคาย สงวนนภาพร
๑๔.	นายคำนวณ ชโลปถัมภ์
๑๕.	นายสุพจน์ เตชะบูลย์
๑๖.	นายจักร์กริช เจษฎางกูร ณ อยุธยา
๑๗.	นายจำนง ชมพูพล
๑๘.	นางสาวจรวยพร พัฒนางกูร
๑๙.	นายจำลอง ลิขิตเอกราช
๒๐.	นายวรศักดิ์ สมรรถการ
๒๑.	นายจำลอง ครุฑขุนทด
๒๒.	นายเฉลียง ณ พัทลุง
๒๓.	นายฉัตรชัย ลิ่มทอง
๒๔.	นาย ช. เชื้อเพ็ชญ เพ็ชญไพศิษฏ์
๒๕.	นายเชวงศักดิ์ ผลเกิด
๒๖.	นายชาญ แก้วชูใส
๒๗.	ร.ต.ชาญยุทธ เกื้ออรุณ
๒๘.	นายชูศักดิ์ ศากยะวงศ์
๒๙.	นายชัชวาล อินทรภาษิต
๓๐.	นางญาณี นิยมสินธุ์
๓๑.	นายฐวิล พิมพ์มหินทร์
๓๒.	นายถาวร จันทร์สม
๓๓.	นายถาวร สวัสดิสาร
๓๔.	นายเถาว์ ตันสกุล
๓๕.	นายทวี วงศ์รัตน์
๓๖.	นายนพดล ศรีชยันดร
๓๗.	นายนพพณ เลียมหาญ
๓๘.	นายนิติ ยิ้มแย้ม
๓๙.	นายนิพัฏร์ อินทรสมบัติ
๔๐.	นายนิวัฒน์ ภูมิวงศ์
๔๑.	นายบุญสม หุนเจริญ
๔๒.	นายบุญส่ง โควาวิลารัส

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล
๗๔.	นายสมพงศ์ เอี่ยมอุไร
๗๕.	นายสุครีพ เตชะชมพูเวทย์
๗๖.	นายสุนันท์ ยิ่งสังข์
๗๗.	นางสาวสุจรรยา ชื่นวัฒนา
๗๘.	นางสาวสุพร ส่งเสริมสกุล
๗๙.	นายสุริยา พงษ์สุริยา
๘๐.	นายสุขสันต์ จิรจริยาเวช
๘๑.	นายอดิศักดิ์ กุลวงศ์
๘๒.	นายอนันต์ ไพโรจน์
๘๓.	นายอัครพงศ์ ดวงโภชน์
๘๔.	นายอัณณพ ย่านเดิม
๘๕.	นายปรเมษฐ์ สุวรรณเกษา
๘๖.	นายสมนึก อมรเดโช
๘๗.	นายอภิชัย ฐิติวร
๘๘.	นายเอกภาพ พลซื่อ
~~๘๙.~~	~~นายสุทธิ เทศกาล~~
๙๐.	นายสุรศักดิ์ คลี่ขจาย
๙๑.	นายปรีชา ภูริลดาพันธ์
๙๒.	นายอนุชิต เจริญผล
๙๓.	นายประมูล ไอยรา
๙๔.	นายศิริ สมบัติศิริ
๙๕.	นายทรงชัย มณีวัฒนา
๙๖.	นายประพันธ์ เศวตกมล
๙๗.	นายวีระ มุสิกะโสภณ
๙๘.	นายสมมิตร เจนสัจวรณ์
๙๙.	นายเถลิงชัย สีวิทย์
๑๐๐.	นายกิติชัย สันตสว่าง
๑๐๑.	นายปราโมทย์ คชสุนทร
๑๐๒.	นายสุวิทย์ สุวรรณ
๑๐๓.	นายวิจิตร อร่ามกุล
๑๐๔.	นายเวช วิศวโยธิน

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล
๔๓.	นายประมวล วีระวัฒน์
๔๔.	นายประศาสน์ ฤทธิธาดา
๔๕.	นายประสิทธิ์ มูลลิสาร
๔๖.	นายประสิทธิ์ ถาวรรัตน์
๔๗.	นายปราโมทย์ ผลาภิรมย์
๔๘.	นางสาวปราณี นิ่มอนันตกุล
๔๙.	นายปรีชา ศรีชลวัฒนา
๕๐.	นายปัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์
๕๑.	นายพงษ์ ทองเชื้อ
๕๒.	นายพิพัฒน์ เธียรธวัช
๕๓.	นายพิศาล สมบูรณ์ศิลป์
๕๔.	นายไพบูลย์ จันทรมงคล
๕๕.	นายบรรพต วัดอ่อน
๕๖.	นายมณฑล ลิ่มกุล
๕๗.	นายมีชัย คำเพ็ญ
๕๘.	นางสาวรัชนี ทิพย์กนก
๕๙.	นางสาวรุ่งทิวา เอกกุล
๖๐.	นายเลิศเกียรติ ทิพย์วัลย์
๖๑.	นายวอ สระแก้ว
๖๒.	นายวรา จตุวัลย์
๖๓.	นายวิจิตร ยืนนาน
๖๔.	นายวิชาญ สุจริตจันทร์
๖๕.	นายวิชัย คีรีวงศ์
๖๖.	นายวิลาล อยู่ดี
๖๗.	นายวิเศษ ม่วงอ่ำ
๖๘.	นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร
๖๙.	นายศริศตวรรณ วรกุล
๗๐.	นายศักดิ์ชัย วราสวัสดิ์
๗๑.	นายศุภชัย ณ สงขลา
๗๒.	นายเศวต วิทยารุ่งเรืองศรี
๗๓.	นายสมบัติ วอทอง

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล
๑๐๕.	นายสาย กังกะเวคิน
๑๐๖.	นายประชุม ทองมี
๑๐๗.	น.อ.แสวง บุญยัง
๑๐๘.	นายสมหมาย ตะละภัฏ
๑๐๙.	นายสุวิทย์ โบพาณิชย์
๑๑๐.	นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๑๑๑.	นายประจวบ ช่วยศรี
๑๑๒.	นายเอนก ศรีสนิท

กรมตำรวจ

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	พล.ต.ต.ประยูร โกมารกุล ณ นคร	รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจนครบาล ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนกรมตำรวจ
๒.	พ.ต.อ.พงษ์ศักดิ์ กนิษฐกุล	รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
๓.	พ.ต.อ.ทวีศักดิ์ สุคนธฉายา	รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลใต้ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
๔.	พ.ต.อ.สินสมุทร มุกดาหาร	รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลธนบุรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล
๕.	พ.ต.อ.ถม สุวรรณโณ	รองผู้บังคับการกองปราบปราม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
๖.	พ.ต.อ.วันชัย สุวารี	รองผู้บังคับการตำรวจป่าไม้ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
๗.	พ.ต.อ.สุประดิษฐ์ โรจนศิริ	รองผู้บังคับการตำรวจทางหลวง กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
๘.	พ.ต.อ.ธรรมชัย แสงเสย์โย	รองผู้บังคับการกองคดี กรมตำรวจ
๙.	พ.ต.อ.หม่อมหลวง ต่อสร ปราโมช	รองผู้บังคับการกองวิชาการ กรมตำรวจ

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑๐.	พ.ต.อ.บรรจง มุกดาสนิท	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๑
๑๑.	พ.ต.อ.วิฑูรย์ ศิรพากย์	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๒
๑๒.	พ.ต.อ.สุพัฒน์ ตันตระวานิชย์	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๓
๑๓.	พ.ต.อ.สรสีห์ สุธีสร	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๔
๑๔.	พ.ต.อ.วันชัย นาควัชระ	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๕
๑๕.	พ.ต.อ.นิยม วัจนะลักษณ์	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๖
๑๖.	พ.ต.อ.ชวลิต สุวิสุทธิ์	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๗
๑๗.	พ.ต.อ.ประภาส พานิชอัตรา	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๘
๑๘.	พ.ต.อ.จำเนียร พรสุรัตน์	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๙
๑๙.	พ.ต.อ.สุจินต์ วิเศษรจนา	ผู้กำกับการวิทยาการ กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๐ แทน ผู้บังคับการตำรวจภูธร ๑๐
๒๐.	พ.ต.อ.ธีรวุฒิ บุตรศรีภูมิ	รองผู้บังคับการตำรวจภูธร ๑๑
๒๑.	พ.ต.อ.สมนึก มณีศรี	ผู้กำกับการวิทยาการ กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๒
	กองบัญชาการตำรวจนครบาล	
๒๒.	พ.ต.อ.อนันต์ ภิรมย์แก้ว	ผู้กำกับการตรวจนครบาลที่ ๑
๒๓.	พ.ต.อ.โรจนา นาเจริญ	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒
๒๔.	พ.ต.ท.คงเดช ชูศรี	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๓
๒๕.	พ.ต.อ.เฉลียว อักษรดี	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๔
๒๖.	พ.ต.อ.นภา พยัคฆพันธ์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๕
๒๗.	พ.ต.อ.คำนึง ธรรมเกษม	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๖
๒๘.	พ.ต.อ.พงษ์ศักดิ์ โรหิโตปการ	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๗
๒๙.	พ.ต.อ.นิทัศน์ เศรตนันทน์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๘
๓๐.	พ.ต.อ.อุกฤษฏ์ สุทธิพงษ์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๙
๓๑.	พ.ต.อ.สุนทร บุญเรือง	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๐
๓๒.	พ.ต.อ.วัลลภ วัจนะพุกกะ	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๑
๓๓.	พ.ต.อ.อรรถพงษ์ มงคลประสิทธิ์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๒
๓๔.	พ.ต.อ.สุพจน์ ศิริโยธิน	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๓
๓๕.	พ.ต.อ.สุรพล พรหมสาขา ณ สกลนคร	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๔
๓๖.	พ.ต.อ.สงวน สุนทรารักษ์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๕

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๓๗.	พ.ต.อ.บุญชู กาญจนารายณ์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๖
๓๘.	พ.ต.อ.ทนุเดช วงษ์กระจ่าง	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๗
๓๙.	พ.ต.อ.เชาว์ ประสพสันต์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๘
๔๐.	พ.ต.อ.ชุมพล มัธยมจันทร์	ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๙
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๑	
๔๑.	พ.ต.ท.อาษา ญาโนทัย	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๔๒.	พ.ต.อ.ชูเกียรติ กล้ากลางสมร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง
๔๓.	พ.ต.อ.ชัยทัศน์ อรัญทิมา	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี
๔๔.	พ.ต.อ.พิศิษฐ์ วงศ์วัฒนา	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี
๔๕.	พ.ต.ท.รังสรรค์ เศรษฐวงศ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสิงห์บุรี
๔๖.	พ.ต.อ.สมใจ โพดาพล	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดลพบุรี
๔๗.	พ.ต.อ.ดำรง อินทบันดี	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี
๔๘.	พ.ต.อ.ชาตรี เรือนทิพย์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดชัยนาท
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๒	
๔๙.	พ.ต.อ.พงษ์สันติ์ วัชราธร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี
๕๐.	พ.ต.อ.มานิตย์ นิศยันต์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครนายก
๕๑.	พ.ต.อ.ไพบูลย์ สิงหวณิช	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดปราจีนบุรี
๕๒.	พ.ต.อ.อรรถชัย ฤกษบุตร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา
๕๓.	พ.ต.อ.อัมรินทร์ เนียมสกุล	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดระยอง
๕๔.	พ.ต.อ.ประยงค์ โรจน์แสงรัตน์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดจันทบุรี
๕๕.	พ.ต.อ.สุรวุฒิ หุตะวัฒนะ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดตราด
๕๖.	พ.ต.อ.มงคล ศรีโพธิ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรปราการ
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๓	
๕๗.	พ.ต.อ.ณรงค์ เรืองเดช	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม
๕๘.	พ.ต.อ.ยุทธนา ไทยภักดี	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสุพรรณบุรี
๕๙.	พ.ต.ท.พัลลภ รุ่งสัมพันธ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี
๖๐.	พ.ต.อ.จำลอง แสงทวีป	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี
๖๑.	พ.ต.ท.สันติ ศิริพันธ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๖๒.	พ.ต.อ.วรพจน์ ประชาเดชะ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี
๖๓.	พ.ต.ท.มล.จีระพันธ์ กฤดากร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๖๔.	พ.ต.อ.จำลองเดช สุขกสิ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๔	
๖๕.	พ.ต.ท.เถลิงศักดิ์ สุคนธมาน	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา
๖๖.	พ.ต.อ.ตระกูล รักแผน	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดชัยภูมิ
๖๗.	พ.ต.ท.อุทิศ คิดถูก	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์
๖๘.	พ.ต.อ.เอื้อม สอยเหลือง	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสุรินทร์
๖๙.	พ.ต.อ.ปรีชา กรองทอง	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๕	
๗๐.	พ.ต.อ.แสวง พรมจิตร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี
๗๑.	พ.ต.อ.เสถียร วงศ์ทิพย์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์
๗๒.	พ.ต.อ.สุพจน์ โกศลยุทธศาสตร์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร
๗๓.	พ.ต.ท.ธีระ ชำนาญหมอ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดมหาสารคาม
๗๔.	ว่าที่ พ.ต.อ.ทรงชัย สวยสม	ผู้กำกับส่งกำลังบำรุง บก.อก. บร. ภ.๒
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๖	
๗๕.	พ.ต.อ.จิตต์ โคตรกนก	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดมุกดาหาร
๗๖.	พ.ต.อ.ช่วงชัย สัจจพงษ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดหนองคาย
๗๗.	พ.ต.อ.บำรุง สุขพานิช	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี
๗๘.	พ.ต.อ.เหมราช ธารีไทย	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครพนม
๗๙.	พ.ต.อ.เอกชัย ทิวถนอม	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น
๘๐.	พ.ต.อ.บรรจง สัทธรรม	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย
๘๑.	พ.ต.อ.นภา ปาณิกบุตร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสกลนคร
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๗	
๘๒.	พ.ต.อ.สุรพันธ์ ศรีวัฒนะ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๘๓.	พ.ต.อ.อนุดิษฐ์ อัตถศาสตร์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย
๘๔.	พ.ต.อ.สุนทร บางท่าไม้	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา
๘๕.	พ.ต.อ.สุนทร บุญเชียง	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแพร่
๘๖.	พ.ต.อ.โชติพงศ์ เศรษฐพันธุ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดน่าน
๘๗.	พ.ต.อ.สมพงษ์ เฉลิมวรรณ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดลำปาง
๘๘.	พ.ต.ท.ศิริ วิบูลย์สันต์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่
๘๙.	พ.ต.อ.ปกรณ์ สรรพกิจ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๘	
๙๐.	พ.ต.อ.โภคัย สุวรรณปราโมทย์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพิจิตร
๙๑.	พ.ต.อ.สัญชัย ศิริวัฒนา	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสุโขทัย
๙๒.	พ.ต.อ.รังสรรค์ ชำนาญหมอ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุตรดิตถ์
๙๓.	พ.ต.อ.สุรพล สังขกร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์
๙๔.	พ.ต.อ.บำรุง เกิดดี	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๙	
๙๕.	พ.ต.อ.ธีรจิตร์ อุตมะ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์
๙๖.	พ.ต.อ.อำพล งามจิตร	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดตาก
๙๗.	พ.ต.อ.สำราญ จิตรมั่น	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร
๙๘.	พ.ต.อ.ธนศักดิ์ สุนทรวิภาต	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๐	
๙๙.	พ.ต.อ.พิศิษฐ์ ไชยรักษ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๐๐.	พ.ต.อ.กิตติพงษ์ มิ่งโมฬี	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดระนอง
๑๐๑.	พ.ต.อ.อมฤต อมาตยกุล	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดชุมพร
๑๐๒.	พ.ต.อ.ไพบูลย์ นันทะเลขา	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพังงา
๑๐๓.	พ.ต.อ.คงพล สุวรรณรักษณ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๑	
๑๐๔.	พ.ต.อ.ประภัสสร์ เนินกร่าง	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๐๕.	พ.ต.อ.พงศ์บัณฑิต มิตรภักดี	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพัทลุง
๑๐๖.	พ.ต.อ.กริชชัย มาคะผล	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกระบี่
๑๐๗.	พ.ต.อ.ปรุง สุทธาเวศ	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดตรัง
	กองบังคับการตำรวจภูธร ๑๒	
๑๐๙.	พ.ต.อ.ไพโรจน์ ธนิกกุล	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา
๑๑๐.	พ.ต.อ.พร้อม ปริยวาที	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดยะลา
๑๑๑.	พ.ต.อ.มาโนช จารักษ์	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี
๑๑๒.	พ.ต.อ.อัมพร ภัยลี้	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาส
๑๑๓.	พ.ต.อ.ธรรมนูญ ทับเคลียว	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสตูล
๑๑๔.	พ.ต.อ.ชาลี นรินทรสรศักดิ์	ผู้กำกับวิทยาการ บก. ภ. ๓

ผู้สังเกตการณ์

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายสกล เหมือนพะวงศ์	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๑
๒.	นายบุญทรง เค้าไพบูลย์	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๒
๓.	นายมงคล เปาอินทร์	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๓
๔.	นายเดียง บุญเพิ่ม	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๕
๕.	นายประชา บุญวนิช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๖
๖.	นายชลอ กลับดี	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๗
๗.	นายประมาณ ชันซื่อ	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๘.	ร.ศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส	รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๙.	ร.ศ.ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์	รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๐.	ร.ศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์	รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๑.	ร.ศ.พูนศักดิ์ วรรณพงษ์	คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๑๒.	ดร.ขวัญชัย สันตะสว่าง	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๑๓.	นายสงวน ลิ่วมโนมนต์	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๔.	นางสาวนิตยา สดวัฒนา	วารสารทนายประจำบ้าน
๑๕.	นายถาวร เสนเนียม	อัยการประจำกรม
๑๖.	นายสมเกียรติ เฉลิมเกียรติ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๑๗.	นายกำพล ศรีมณีพันธ์	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สภาทนายความ
๑๘.	นายภาคภูมิ ป้องภัย	หนังสือพิมพ์มติชน
๑๙.	นางเสาวนีย์ อัศวโรจน์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐.	นายนิพนธ์ สัชฌุกร	โรงพยาบาลนิติจิตเวช กระทรวงสาธารณสุข
๒๑.	นายธวัชชัย สิริพันธ์วราภรณ์	หนังสือพิมพ์แนวหน้า

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

รายนามผู้เข้าร่วมการสัมมนากลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

กลุ่มที่ ๒ เรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน (การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)

กลุ่มที่ ๓ เรื่อง ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

กลุ่มที่ ๔ เรื่อง การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

กลุ่มที่ ๑
เรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน

วิทยากรประจำกลุ่ม นายประเสริฐ บุญศรี รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
ประธาน นายสมมาตร พรหมานุกูล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
เลขานุการ นายวิชา มหาคุณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยราชการศาลฎีกา
ผู้ช่วยเลขานุการ นายจิรนิติ หะวานนท์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่ม

กรมตำรวจ

๑. พ.ต.อ.พงษ์ศักดิ์ กนิษฐกุล
๒. พ.ต.อ.วันชัย สุวารี
๓. พ.ต.อ.บรรจง มุกดาสนิท
๔. พ.ต.อ.ชวลิต สุวิสุทธิ์
๕. พ.ต.อ.อนันต์ ภิรมย์แก้ว
๖. พ.ต.อ.นภา พยัคฆพันธ์
๗. พ.ต.อ.อุกฤษฎ์ สุทธิพงษ์
๘. พ.ต.อ.สุพจน์ ศิริโยธิน
๙. พ.ต.อ.ทนุเดช วงษ์กระจ่าง
๑๐. พ.ต.อ.ชูเกียรติ กล้ากลางสมร
๑๑. พ.ต.อ.สมใจ โพดาพล
๑๒. พ.ต.อ.มานิตย์ นิศยันต์
๑๓. พ.ต.อ.ประยงค์ โรจน์แสงรัตน์
๑๔. พ.ต.อ.ยุทธนา ไทยภักดี
๑๕. พ.ต.อ.วรพจน์ ประชาเดชะ
๑๖. พ.ต.ท.อุทิศ คิดถูก
๑๗. พ.ต.ท.ธีระ ชำนาญหมอ
๑๘. พ.ต.อ.เหมราช ธารีไทย

๑๙. พ.ต.อ.สุนทร บางท่าไม้
๒๐. พ.ต.ท.ศิริ วิบูลย์สันติ
๒๑. พ.ต.อ.รังสรรค์ ชำนาญหมอ
๒๒. พ.ต.อ.อำพล งามจิตร
๒๓. พ.ต.อ.กิตติพงษ์ มิ่งโมฬี
๒๔. พ.ต.อ.ประภัสสร์ เนินกร่าง
๒๕. พ.ต.อ.มาโนช จารักษ์
๒๖. พล.ต.ต.ประยูร โกมารกุล ณ นคร

ทนายความ

๒๗. นายคำนวณ ชโลปถัมภ์
๒๘. นายบุญสม หุนเจริญ
๒๙. นายกิรินทร์ ชัชวาลวงค์
๓๐. นายสุริยา พงศ์สุริยา
๓๑. นายจำนง ชมพูพล
๓๒. นายโกวิท ศุภมงคล
๓๓. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๓๔. นายปราโมทย์ ผลาภิรมย์
๓๕. นายนพดล ศรีชยันดร
๓๖. นายเศวต วิทยารุ่งเรืองศรี
๓๗. นางสาวคมคาย สงวนนภาพร
๓๘. นางสาวจรวยพร พัฒนางกูร
๓๙. นายจำลอง ครุฑขุนทด
๔๐. นายชาญยุทธ เกื้ออรุณ
๔๑. นายทวี วงศ์รัตน์
๔๒. นายนิติ ยิ้มแย้ม
๔๓. นายประมวล วีระวัฒน์
๔๔. นายประสิทธิ์ ถาวรรัตน์
๔๕. นายพงษ์ ทองเชื้อ
๔๖. นายพิพัฒน์ เธียรธวัช
๔๗. นายมีชัย คำเพ็ญ
๔๘. นางสาวรัชนี ทิพย์กนก
๔๙. นางสาวรุ่งทิวา เอกกุล

๕๐. นายวิชาญ สุจริตจันทร์
๕๑. นายวิลาส อยู่ดี
๕๒. นายศักดิ์ชัย วราสวัสดิ์
๕๓. นายเอกภาพ พลซื่อ
๕๔. นายสมบัติ วอทอง
๕๕. นายสมพงษ์ เอี่ยมอุไร
๕๖. นางสาวสุจรรยา ชื่นวัฒนา
๕๗. นายสุขสันต์ จิระจริยาเวช
๕๘. นายอดิศักดิ์ กุลวงศ์
๕๙. นายอนันต์ ไพโรจน์
๖๐. นายสมนึก อมรเดโช
๖๑. นายอภิชัย ฐิติวร
๖๒. น.อ.แสวง บุญยัง รน.
๖๓. นายสมหมาย ตะละภัฏ
๖๔. นายกิตติชัย สันตสว่าง
๖๕. นายวีระ มุสิกะโลภณ
๖๖. นายทรงชัย มณีวัฒนา
๖๗. นายประมูล ไอยรา
๖๘. นายอนุชิต เจริญผล
๖๙. นายปรีชา ภูริลดาพันธ์
๗๐. นายสุรศักดิ์ คลี่ขจาย
๗๑. นายสุทธิ เทศกาล
๗๒. นายชาญ แก้วชูใส
๗๓. นายเถลิงชัย สีวิทย์
๗๔. นายวอ สระแก้ว

ศาลและกระทรวงยุติธรรม

๗๕. นายสันติ ทักราล
๗๖. นายสุชาติ ชัยรัตนานนท์
๗๗. นายบรรจง โพธิ์ปลั่ง
๗๘. นายสนอง ยูถะสุนทร
๗๙. นายชัช ชลวร
๘๐. นายสมชาย รังสิกรรพุม
๘๑. นายไพศาล เจริญวุฒิ

๘๒. นายประดิษฐ์ สิงหทัศน์
๘๓. นายวสันต์ ตรีสุวรรณ
๘๔. นายสบโชค สุขารมณ์
๘๕. นายหัสดี ไกรทองสุก
๘๖. นายวีระศักดิ์ รุ่งรัตน์
๘๗. นายพีรพล จันทร์สว่าง
๘๘. นายชาติชาย อัครวิบูลย์
๘๙. นายสุวัฒน์ วรรธนะหทัย
๙๐. นายพิชิต คำแฝง
๙๑. นายปัญญา สุทธิบดี
๙๒. นายสุเทพ เจตนาการณ์กุล
๙๓. นายวุฒินันท์ สุขสว่าง
๙๔. นายวรนาถ ภูมิถาวร

กรมอัยการ

๙๕. นายประเวศ มะกรวัฒนะ
๙๖. ร.ต.วิจิตร อยู่สุภาพ
๙๗. นายพีระศักดิ์ ศรีสุพล
๙๘. นายรณยุทธ ศรียิ่งยง
๙๙. นายสหาย ทรัพย์สุนทรกุล
๑๐๐. นายธนะวุฒิ เกียรติวารพิภพ
๑๐๑. นายยง วัฒนสิน

กรมราชทัณฑ์

๑๐๒. นายสนิทวงศ์ มณีสว่างวงศ์
๑๐๓. นายบุญช่วย พุทธิปาโมกข์
๑๐๔. นายประเสริฐ เมฆมณี
๑๐๕. นายสุนันท์ พัชรครุกานนท์
๑๐๖. ร.ต.โกศล ชื่นจิตร
๑๐๗. นางสาวปรียาพร ศรีมงคล

สำนักงาน ป.ป.ส.

๑๐๘. นายเสรี ถวิลหวัง

ผู้สังเกตการณ์ (ร.พ.นิติจิตเวช)

๑๐๙. นายนิพนธ์ สัชฌุกร

กลุ่มที่ ๒
เรื่อง การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน (การชี้ตัวผู้ต้องหาและการนำชี้ที่เกิดเหตุ)

วิทยากรประจำกลุ่ม	นายธีรศักดิ์ กรรณสูต รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
ประธาน	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาศาลอาญา
เลขานุการ	นายปรเมษฐ์ สุวรรณเกษา ทนายความ
ผู้ช่วยเลขานุการ	นายนพพร โพธิรังสิยากร ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่ม

กรมตำรวจ

๑. พ.ต.อ.ทวีศักดิ์ สุคนธฉายา
๒. พ.ต.อ.สุประดิษฐ์ โรจนสิริ
๓. พ.ต.อ.วิฑูรย์ ศิริพากย์
๔. พ.ต.อ.ประภาส พานิชอัตรา
๕. พ.ต.อ.โรจนา นาเจริญ
๖. พ.ต.อ.คำนึง ธรรมเกษม
๗. พ.ต.อ.สุนทร บุญเรือง
๘. พ.ต.อ.สุรพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
๙. พ.ต.อ.เชาว์ ประสพสันต์
๑๐. พ.ต.อ.ชัยทัศน์ อรัญทิมา
๑๑. พ.ต.อ.ดำรง อินทปันตี
๑๒. พ.ต.อ.ไพบูลย์ สิงหวณิช
๑๓. พ.ต.อ.สรวุฒิ หุตะวัฒนะ
๑๔. พ.ต.อ.พัลลภ รุ่งสัมพันธ์
๑๕. พ.ต.อ.มล.จีระพันธ์ กฤษดากร
๑๖. พ.ต.อ.เอื้อม สอยเหลือง
๑๗. พ.ต.อ.วิตต์ โคตรกนก
๑๘. พ.ต.อ.บำรุง สุขพานิช

๑๙. พ.ต.อ.สุนทร บุญเชียง
๒๐. พ.ต.อ.ปกรณ์ สรรพกิจ
๒๑. พ.ต.อ.สุรพล สังขกร
๒๒. พ.ต.อ.สำราญ จิตรมั่น
๒๓. พ.ต.อ.อมฤต อมาตยกุล
๒๔. พ.ต.อ.ธรรมนูญ ทับเคลียว
๒๕. พ.ต.อ.อัมพร ภัยลี้
๒๖. พ.ต.อ.นิยม วัจนะลักษณ์
๒๗. พ.ต.อ.สมนึก มณีศรี
๒๘. พ.ต.ท.เถลิงศักดิ์ สุคนธมาน
๒๙. พ.ต.อ.ปรีชา กรองทอง
๓๐. พ.ต.อ.สุพจน์ โกศลยุทธสาร
๓๑. พ.ต.ท.ทรงชัย สวยสม
๓๒. พ.ต.อ.นภา ปาณิกบุตร

ทนายความ

๓๓. นายเกรียงศักดิ์ สุขสว่าง
๓๔. นายพิศาล สมบูรณ์ศิลป์
๓๕. นาย ช.เชื้อเพ็ชญ์ เพ็ชญ์ไพศิษฏ์
๓๖. นายจักรกริช เจษฎางกูร ณ อยุธยา
๓๗. นายเกษม คำจันทร์
๓๘. นายวิจิตร อร่ามกุล
๓๙. นายกิติ คุณะเกษม
๔๐. นายจำลอง ลิขิตเอกราช
๔๑. นายวรศักดิ์ สมรรถการ
๔๒. นายเชวงศักดิ์ ผลเกิด
๔๓. นายชูศักดิ์ ศากยะวงศ์
๔๔. นายถาร สวัสดิสาร
๔๕. นายเถาว์ ตันสกุล
๔๖. นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ
๔๗. นายบุญส่ง โควาวิสารัช
๔๘. นายประสิทธิ์ มูลลิสาร
๔๙. นายวิชัย คีรีวงศ์
๕๐. นายสุครีพ เตชะชมพูเวทย์

ศาลและกระทรวงยุติธรรม

๕๑. นายสกล เหมือนพะวงศ์
๕๒. นายสุรินทร์ นาควิเชียร
๕๓. นายไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ
๕๔. นายธวัชชัย พิทักษ์พล
๕๕. นายจุมพล ณ สงขลา
๕๖. นายประยูร สุวรรณคีรี
๕๗. นายประดิษฐ์ เอกมณี

กรมอัยการ

๕๘. นายรัตน์ สังข์สุวรรณ
๕๙. ร.ท.มนัส อุบลทิพย์
๖๐. นายไพโรจน์ สาคะริชานนท์
๖๑. นายเสนอ บุญประสาท
๖๒. นายตระกูล วินิจนัยภาค
๖๓. นายชาตรี สุวรรณิน
๖๔. นายสนอง แก่นแก้ว
๖๕. นายลิขิต เพชรสว่าง

กรมราชทัณฑ์

๖๖. นายวิญญู พานิชการ
๖๗. นายศิริ ศรีสวาสดิ์
๖๘. นายอำนวย สินธพพันธ์
๖๙. นายนัทธี จิตสว่าง
๗๐. จ.อ.เหรียญชัย วิไลพิศ
๗๑. ร.ท.น.พ.วีระ บัวธรรม

สำนักงาน ป.ป.ส.

๗๒. ร.ท.สุขสันต์ จันวิทย์

กลุ่มที่ ๓
เรื่อง ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

วิทยากรประจำกลุ่ม	นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ เลขานุการศาลฎีกา
ประธาน	นายฤทธิรงค์ ปานรักษา ผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี
รองประธาน	นายเกริก ระวังภัย อุปนายกสภาทนายความ
เลขานุการ	นายประเสริฐ เขียนสิริ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรัง
เลขานุการ	นายปราโมทย์ คชสุนทร ทนายความ
ผู้ช่วยเลขานุการ	นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่ม

กรมตำรวจ

๑. พ.ต.อ.สินสมุทร มุกดาหาร
๒. พ.ต.อ.ธีรวุฒิ บุตรศรีภูมิ
๓. พ.ต.อ.สุพัฒน์ ตันตระวานิชย์
๔. พ.ต.อ.จำเนียร พรสุรัตน์
๕. พ.ต.ท.คงเดช ชูศรี
๖. พ.ต.อ.พงษ์ศักดิ์ โรหิโตปการ
๗. พ.ต.อ.วัลลภ วัจนะพุกกะ
๘. พ.ต.อ.สงวน สุนทรารักษ์
๙. พ.ต.อ.ชุมพล มัธยมจันทร์
๑๐. พ.ต.อ.พิศิษฐ์ วงศ์วัฒนา
๑๑. พ.ต.อ.ชาตรี เรือนทิพย์
๑๒. พ.ต.อ.อรรถชัย ฤกษบุตร
๑๓. พ.ต.ท.มงคล ศรีโพธิ์
๑๔. พ.ต.อ.จำลอง แสงทวีป
๑๕. พ.ต.อ.จำลองเดช สุขกสิน
๑๖. พ.ต.อ.แสวง พรหมจิตร
๑๗. พ.ต.อ.ช่วงชัย สัจจพงษ์

๑๘. พ.ต.อ.อนุดิษฐ์ อัตถศาสตร์
๑๙. พ.ต.อ.โชติพงศ์ เศรษฐพันธ์
๒๐. พ.ต.อ.โภคัย สุวรรณปราโมทย์
๒๑. พ.ต.อ.บำรุง เกิดดี
๒๒. พ.ต.อ.ธนศักดิ์ สุนทรวิภาต
๒๓. พ.ต.อ.พิศิษฐ์ ไชยรักษ์
๒๔. พ.ต.อ.กริชชัย มาคะผล
๒๕. พ.ต.อ.จำเนียร พรสุรัตน์
๒๖. พ.ต.อ.สรสีห์ สุธีสร

ทนายความ

๒๗. นายเกริก ระวังภัย
๒๘. นายไพบูลย์ จันทรมงคล
๒๙. นายถวิล พิมพ์มหินทร์
๓๐. นายชัชวาลย์ อินทรภาษิต
๓๑. นายปราโมทย์ คชสุนทร
๓๒. นายปรีชา ศรีชลวัฒนา
๓๓. นายวิจิตร ยืนนาน
๓๔. นายชุน ทองตัน
๓๕. นายคนึง สารพัฒน์
๓๖. นายสุพจน์ เตชะบูลย์
๓๗. นายฉัตรชัย ลิ่มทอง
๓๘. นายถาวร จันทร์สม
๓๙. นายนพพณ เสียมหาญ
๔๐. นายนิวัฒน์ ภูมิวงศ์
๔๑. นายประศาสตร์ ฤทธิธาดา
๔๒. นายบรรพต วัดอ่อน
๔๓. นายมณฑล ลิ่มกุล
๔๔. นายเลิศเกียรติ ทิพย์วัลย์
๔๕. นายวิเศษ ม่วงอ่ำ
๔๖. นายสุนันท์ ยิ่งสังข์

ศาลและกระทรวงยุติธรรม

๔๗. นายนันทชัย เพียรสนอง
๔๘. นายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา

๔๙. นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด
๕๐. นายปัญญา ถนอมรอด
๕๑. นายสุทิน ปัทมราชวิเชียร
๕๒. นายไกรสร บารมีอวยชัย
๕๓. นายศรีศักดิ์ อินทรกำแหง
๕๔. นายประเสริฐ เขียนนิลศิริ
๕๕. นายธำรงศักดิ์ ขมะวรรณ
๕๖. นายฤทธิรงค์ ปานรักษา
๕๗. นายพรเพชร วิชิตชลชัย
๕๘. นายไพฤทธิ์ เศรษฐไกรกุล
๕๙. นายธนสิทธิ์ นิลกำแหง
๖๐. นายไพจิตร สวัสดิสาร
๖๑. นายทองธาร เหลืองเรืองรอง

กรมอัยการ

๖๒. นายประสิทธิ์ พัฒนอมร
๖๓. นายประทีป ตรีวิมล
๖๔. นายกอบเดช แบบประเสริฐ
๖๕. นายอภิชาติ อาสภวิริยะ
๖๖. นายศิโรตม์ สวัสดิพงษ์
๖๗. นายอำพล เหมาคม
๖๘. นายสัลวิทย์ นามโคตร

กรมราชทัณฑ์

๖๙. นายวิษณุ ประจงกิจ
๗๐. นายผัน สีดา
๗๑. นายประพฤติ วิเชียรรัตน์
๗๒. นายจิตติ แก้ววิชิต
๗๓. นายวีรพันธ์ เนืองอนันต์

สำนักงาน ป.ป.ส.

๗๔. นายอุดม บุญธรรม

กลุ่มที่ ๔
เรื่อง การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

วิทยากรประจำกลุ่ม	นายประสพสุข บุญเดช รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
ประธาน	นายสุชาติ สุขสุมิตร ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
รองประธาน	นายไกรฤกษ์ ทุมโฆษิต ทนายความ
รองประธาน	พ.ต.อ.ธรรมชัย แสงเสย์โย รองผู้บังคับการกองคดี กรมตำรวจ
เลขานุการ	นายประพันธ์ นัยโกวิท ทนายความ
ผู้ช่วยเลขานุการ	นายจรัญ ภักดีธนากุล ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่ม

กรมตำรวจ

๑. พ.ต.อ.ถม สุวรรณโณ
๒. พ.ต.อ.ม.ล.ต่อสร ปราโมช
๓. พ.ต.อ.วันชัย นาควัชระ
๔. พ.ต.อ.สุจินต์ วิเศษรจนา
๕. พ.ต.อ.เฉลียว อักษรดี
๖. พ.ต.อ.นิทัศน์ เศรตนันทน์
๗. พ.ต.อ.อรรถพงษ์ มงคลประสิทธิ์
๘. พ.ต.อ.บุญชู กาญจนารายณ์
๙. พ.ต.ท.อาษา ญาโนทัย
๑๐. พ.ต.ท.รังสรรค์ เศรษฐวงศ์
๑๑. พ.ต.อ.พงษ์สันต์ วัชราธร
๑๒. พ.ต.อ.อัมรินทร์ เนียมสกุล
๑๓. พ.ต.อ.ณรงค์ เรืองเดช
๑๔. พ.ต.ท.สันติ ศิริพันธ์
๑๕. พ.ต.อ.ตระกูล รักแผน
๑๖. พ.ต.อ.เสถียร วงศ์ทิพย์
๑๗. พ.ต.อ.เอกชัย ทิวถนอม

๑๘. พ.ต.อ.สุรพันธ์ ศรีวัฒนะ
๑๙. พ.ต.อ.สมพงษ์ เฉลิมวรรณ์
๒๐. พ.ต.อ.สัญชัย ศิริวัฒนา
๒๑. พ.ต.อ.ธีรจิตร์ อุตมะ
๒๒. พ.ต.อ.ไพบูลย์ นันทะเลขา
๒๓. พ.ต.อ.คงพล สุวรรณรักษณ์
๒๔. พ.ต.อ.ไพโรจน์ ธนิกกุล
๒๕. พ.ต.อ.พงศ์บัณฑิต มิตรภักดี
๒๖. พ.ต.อ.ปรุง สุทธาเวศ
๒๗. พ.ต.อ.บรรจง สัทธรรม
๒๘. พ.ต.อ.ชาลี นรินทรสรศักดิ์

ทนายความ

๒๙. นายปัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์
๓๐. นายเอนก ศรีสนิท
๓๑. นายสุวิทย์ สุวรรณ
๓๒. นายเกรียงไกร มลคลวราภรณ์
๓๓. นางญาณี นิยมสิทธุ์
๓๔. นายวราห์ จตุวัลย์
๓๕. นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร
๓๖. นายศิริศดวรรษ วรกุล
๓๗. นายอัครพงศ์ ดวงโภชน์
๓๘. นายเวชช วิศวโยธิน
๓๙. นายสุวิทย์ โบพาณิชย์
๔๐. นายสาย กังกะเวคิน
๔๑. นายสมมิตร เจนสัจวรรณ
๔๒. นายประพันธ์ เศวตกมล
๔๓. นายสิริ สมบัติศิริ

ศาลและกระทรวงยุติธรรม

๔๔. นายสุพล พันธุมโน
๔๕. นายประยูร สุวรรณคีรี
๔๖. นายชีพ จุลมนต์
๔๗. นายเพ็ง เพ็งนิติ

๔๘. นายทวี ประจวบลาภ
๔๙. นายขวัญชัย รัตนไชย
๕๐. นายทองเลื่อน พูลพิพัฒน์
๕๑. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท
๕๒. นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา
๕๓. นายวิชัย ตันติกุลานันท์
๕๔. นายสรรเสริญ ปาลวัฒน์วิชัย

กรมอัยการ

๕๕. นายสีมา วรรณโกวิท
๕๖. นายมนู ปิ่นกุลบุตร
๕๗. นายรัฐกรณ์ นิ่มวัฒนา
๕๘. นายจุลสิงห์ วสันตสิงห์
๕๙. นายเข็มชัย ชุติวงศ์

กรมราชทัณฑ์

๖๐. นายแพทย์วิสัย พฤกษะวัน

สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย

๖๑. นางมิศรา สามารถ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๖๒. นางเสาวนีย์ อัศวโรจน์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำสั่งคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม
ที่ ๓/๒๕๓๐
เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการดำเนินการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม

โดยที่การปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อขัดข้องบางประการอันสืบเนื่องมาจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และวิธีปฏิบัติบางส่วนยังไม่เอื้ออำนวยให้การประสานงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงานในกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ — ประธานอนุกรรมการ
(นายวิศิษฏ์ ลิมานนท์)

๒. ผู้แทนศาลอาญา — อนุกรรมการ
(นายวรพจน์ วิไลชนม์)

๓. ผู้แทนกรมอัยการ — อนุกรรมการ
(นายจักรวาล กาญธีรานนท์)

๔. ผู้แทนกรมตำรวจ — อนุกรรมการ
(พล.ต.ต.สง่า ดวงอัมพร)

๕. ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ — อนุกรรมการ
(นางสาวปรียาพร ศรีมงคล)

๖. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด — อนุกรรมการ
(นายอุดม บุญธรรม)

๗. ผู้แทนสภาทนายความ — อนุกรรมการ
(นายเกริก ระวังภัย)

๘. นายประสพสุข บุญเดช	อนุกรรมการ
๙. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	อนุกรรมการ
๑๐. นายไพฤทธิ์ เศรษฐไกรกุล	อนุกรรมการ
๑๑. นายจรัญ ภักดีธนากุล	อนุกรรมการ
๑๒. นายการุณ กูใหญ่	อนุกรรมการ
๑๓. นายนพพร โพธิรังสิยากร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๔. นางสาวสุวนี นภาภาค	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่พิจารณาดำเนินการจัดการสัมมนาเพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับการประสานงานและการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมแล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๓๐

(ลงชื่อ) **สอาด ปียวรรณ**

(นายสอาด ปียวรรณ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม

คณะทำงาน

๑. ฝ่ายประสานงานด้านประธานในพิธีและรัฐมนตรี

นายพรเพชร วิชิตชลชัย
นายนพพร โพธิรังสิยากร
นายจิรนิติ หะวานนท์

๒. ฝ่ายจราจร และความเรียบร้อยของบริเวณงาน

นายธนสิทธิ์ นิลกำแหง
นายนพพร โพธิรังสิยากร
และเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ทุกคน

๓. ฝ่ายต้อนรับและบริการผู้เข้าร่วมสัมมนา

นายนพพร โพธิรังสิยากร
นายไพจิตร สวัสดิสาร
นายทองธาร เหลืองเรืองรอง
และผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

๔. ฝ่ายลงทะเบียนและการเงิน

ก. ฝ่ายลงทะเบียน

นางสาวจารุณี ฐานรตาภรณ์
นางสุมนา กิติพงษ์
นางสาวคนึงน้อย ชำนาญสวน
นางสาวศรีสง่า ใยลออ
นางวิรวรรณ เหรียญนาค
นางสาวสุวนี นภาภาค
นางสาวดวงตา เรืองวินิตวงศ์
นางสาวศิริกัญญา ศรีเสาวลักษณ์
นางสาวกอบแก้ว สังข์อยุทธ์
นางสาวสุชาดา หาพจน์
นางสมบุญ ทรัพย์เอนก
นางสาวนภา ศรีปานอินทร์
และเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรม

ข. ฝ่ายการเงิน

นางรุ่งทิพย์ พูนผลกุล
นางสุภารัตน์ พานสมบัติ
นางกมลทิพย์ กรวิจิตรกุล
และเจ้าหน้าที่งานคลังและพัสดุ

๕. ฝ่ายผลิตเอกสาร

ก. ผู้พิพากษาผู้ตรวจพิสูจน์เอกสารคำบรรยายและอภิปราย

- นายจรัญ ภักดีธนากุล และนายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ รับผิดชอบเรื่อง "ข้อขัดข้องในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย"

- นายนพพร โพธิรังสิยากร รับผิดชอบเรื่อง "การแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมด้วยการประสานงาน" และผลการประชุมใหญ่
- นายจิรนิติ หะวานนท์ รับผิดชอบการบรรยายพิเศษของ ฯพณฯ ประธานองคมนตรี "การส่งเสริมวิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ" และการบรรยายพิเศษของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข. เจ้าหน้าที่ควบคุมการผลิตเอกสารและการประสานงานกับฝ่ายอื่น

นายนพพร โพธิรังสิยากร
นายจิรนิติ หะวานนท์
นายไพจิตร สวัสดิสาร
นายทองธาร เหลืองเรืองรอง
นางสาวจารุณี ฐานรตาภรณ์
นางสาวสุวนี นภาภาค
นายธนศักดิ์ คำสว่าง
นางสาวอรภิญญ์ ทรัพย์อุดม
นายผล แก้ววิชิต

ค. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการผลิต

- เจ้าหน้าที่ตรวจต้นฉบับเบื้องต้น ตรวจกระดาษไข เรียงเย็บ
นางสมบุญ ทรัพย์เอนก
นายบัญชา ใจสอาด
นายเสน่ห์ รักษาดี
นายอรรณพ ประกายรุ้งทอง
นายศุภสิทธิ์ ศุภวาทิน
นายสุทัศน์ สุวรรณโยค

เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ถอดเทป พิมพ์กระดาษไข เรียงเย็บ
นายชัชวาลย์ ครุฑแก้ว
นางสาวสุภัณณิการ์ ธวัชวงศ์
นางสาววนิชา ธนเฉิดศิริกุล
นางสาวปราณี ศรีโหมด
นางสาววิภาวรรณ หลีศิริ
นางสาวนิภา จารุเลิศสิริกุล
นางสาวปาริชาติ ปิ่นทอง
นางสาวอรุณี จันทร์มณี
นางสาวอรนาถ ปาละสิงห์

นางสาวสีรุ้ง ปิ่นทอง
นางสาวสมนึก อรุณฤกษ์
นางสาวกุมารี สังข์ยิ้ม

เจ้าหน้าที่ประสานงานทั่วไปและผลิตสำเนา

นายพิสิษฐ์ ปาลกวงศ์ ณ อยุธยา
นายพิชิต พลัดภัยพาล

๖. **ฝ่ายต้อนรับและดูกระเป๋าผู้เข้าพัก**

นายธนศักดิ์ คำสว่าง รับผิดชอบประสานงานและกำหนดบุคคลเพื่อดำเนินการ

๗. **ฝ่ายจัดเลี้ยง**

นางรุ่งทิพย์ พูนผลกุล รับผิดชอบประสานงานและกำหนดบุคคลเพื่อดำเนินการ

๘. **ฝ่ายการสัมมนาและประเมินผล**

นายไพศาล บุญเกิด
นางสาวคนึงน้อย ชำนาญสวน
นางสาวศิริกัญญา ศรีเสาวลักษณ์
นางสาวดวงตา เรืองวินิตวงศ์
นางสาวสุชาดา หาพจน์

๙. **ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์และศิลป์**

นายผล แก้ววิชิต
นายสุเทพ พลับพลี
นายสุทัศน์ รัตนสีมา
นายสมศักดิ์ ศิริชัยสุทธิกร

๑๐. **ฝ่ายสถานที่และห้องพัก**

นางพรรณผกา รายณะสุข
นางสาวเพลินใจ เหรียญนาค

๑๑. **ฝ่ายประชาสัมพันธ์**

นายไพฤทธิ์ เศรษฐไกรกุล
นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล
และฝ่ายประชาสัมพันธ์กระทรวงยุติธรรม

พิมพ์ที่
บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด
70 ถนนราชบพิธ กรุงเทพฯ 10200
โทร. 222-5555, 221-9781
นายยอดยิ่ง โสภณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ 2530

เกี่ KU
11
ย349ก
2530

กระทรวงยุติธรรม
การสัมมนาเกี่ยวกับการประสานงาน **ธรรม**
ในกระบวนการยุติธรรม

เาร

นายเสน่ห์ รักษาดี
นายศุภสิทธิ์ ศุภวาทิน
นายสุทัศน์ สุวรรณโยค